

Technická Univerzita v Liberci
Fakulta Mechatroniky a mezioborových inženýrských studií
Katedra modelování procesů

RNDr. Karel Brodský

PODNIKOVÁ EKOLOGIE

Bakalářský studijní program

Soubor přednášek pro I. ročník studijního oboru Elektronické informační a řídicí systémy a
Informatika a logistika

Liberec – Jablonec nad Nisou

2006

PŘEDMĚT PODNIKOVÁ EKOLOGIE

ŠKOLNÍ ROK 2006/2007

3. přepracované vydání

přednášející: RNDr. Karel Brodský

Upozornění:

Tento materiál je duševním vlastnictvím autora, slouží pouze jako interní dokument pro potřeby výuky předmětu podniková ekologie na fakultě mechatroniky a mezioborových inženýrských studií TU Liberec a bez jeho souhlasu nesmí být volně šířen ani publikován.

O B S A H

1. Úvod	3
2. Charakteristika předmětu.....	4
3. Legislativa v životním prostředí	5
3. 1. Pojem životní prostředí, ochrana a tvorba životního prostředí, některé další základní termíny a pojmy v životním prostředí z pohledu legislativy, některé základní pojmy z legislativy	6
3. 2. Životní prostředí a jeho složky	16
3. 3. Právní základy a hlavní principy ochrany životního prostředí	17
3. 4. Vývoj legislativy v životním prostředí od r. 1990.....	20
3. 5. Zastřešující legislativa v životním prostředí.....	23
3. 6. Legislativní úprava životního prostředí dle jednotlivých složek.....	27
3. 6. 1. Voda, ochrana vod, nakládání s vodami.....	27
3. 6. 2. Ovzduší, ochrana ovzduší a ozónové vrstvy	39
3. 6. 3. Ochrana přírody a krajiny.....	59
3. 6. 4. Ochrana ZPF (zemědělského půdního fondu).....	72
3. 6. 5. Ochrana lesa	78
3. 6. 6. Geologie, ochrana a evidence nerostného bohatství a horninového prostředí	79
3. 6. 7. Nakládání s odpady	85
3. 6. 8. Posuzování vlivů na životní prostředí	112
3. 6. 9. Nakládání s chemickými látkami a přípravky	123
3. 6. 10. Prevence závažných havárií.....	127
3. 6. 11. Nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty	134
3. 6. 12. Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC)	135
3. 6. 13. Antarktida	136
3. 6. 14. Ostatní.....	136

4. Systémy ekologicky orientovaného řízení (EMS).....	138
5. Ochrana a tvorba životního prostředí v průmyslové praxi a stav životního prostředí ČR	139
5. 1. Silné a slabé stránky aktuálního stavu životního prostředí ČR	140
5. 2. Pozitivní očekávání a možná rizika pro stav životního prostředí v ČR.....	151
5. 3. Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí	159
5. 4. Závěry, prognóza vývoje stavu životního prostředí v ČR.....	162
5. 5. Environmentální vzdělání a osvěta v podnikové sféře (EVVO)	164
5. 6. Ochrana vod, nakládání s vodami v průmyslové praxi	167
5. 7. Ochrana přírody a krajiny v průmyslové praxi.....	168
5. 8. Ochrana ZPF a LPF	168
5. 9. Ochrana ovzduší a ozonové vrstvy v průmyslové praxi.....	170
5. 10. Odpady, nakládání s odpady v průmyslové praxi.....	171
5. 11. Posuzování vlivů na životní prostředí	172
5. 12. Systémy ekologicky orientovaného řízení (EMS) v praxi	174
6. Závěr.....	179

1. Úvod

Předmět Podniková ekologie byl zařazen jako povinný předmět do výuky 1. semestru prvního ročníku bakalářského studijního programu B 2612 Elektrotechnika a informatika, studijního oboru Elektronické informační a řídicí systémy a informatika a logistika v rozsahu 2 hodin přednášek týdně, zakončených zápočtem.

Smyslem výuky předmětu je studentům přiblížit základní problematiku podnikové ekologie, ochrany a tvorby životního prostředí v podnicích ve vazbě na povinnosti, stanovené platnou legislativou v životním prostředí. Dále je to osvojení některých významných pojmů a povinností, vyplývajících z vazby podnikové ekologie na platnou legislativu, vč. rozdělení na jednotlivé složky životního prostředí a základní přiblížení povinností, práce a funkce podnikového ekologa.

Z osobních zkušeností a z praxe vím, že je velmi obtížné zejména při nástupu do nového zaměstnání, popř. při nástupu do prvního zaměstnání po absolvování studií na funkci podnikového ekologa, nebo do jiné funkce, kde se vyžaduje ve firmě odpovědnost za ochranu a tvorbu životního prostředí, začít se téměř okamžitě orientovat v této problematice a přinést firmě to, co očekává. Je velmi deprimující, když Vám po nástupu do zaměstnání hned druhý nebo třetí den přinesou hromadu (nebo dvě i tři) spisů a formulářů s pevně stanoveným termínem k jejich vyplnění a ještě Vás upozorní, že nesplnění stanovených termínů znamená pro firmu sankci či pokutu, a pro Vás nejspíše ukončení činnosti ve firmě s nálepkou, či vizitkou - „jako ekolog neschopen“. Přidělená nálepka se pak s Vámi může jistý čas táhnout Vaším dalším pracovním životem. Proto je dalším smyslem tohoto předmětu Vás alespoň v základních rysech na takováto úskalí připravit, abyste věděli, že v podnikové ekologii podobné problémy existují a že se pod nimi nezhroutíte, protože o nich víte, protože jste o nich již kdysi slyšeli, a proto si s nimi dokážete poradit.

Podnikový ekolog musí hrubým odhadem minimálně 40 % své práce a svého pracovního času věnovat vyřizování administrativy a administrativních záležitostí, mezi které patří především termínované vyplňování různých formulářů, hlášení, oznámení, poplatkových příznání a povinností a výpočtu poplatků za znečištění životního prostředí. Dále je to hlídání termínů platnosti různých rozhodnutí, vydaných pro podnik či firmu na úseku životního prostředí a včasné zabezpečování jejich prodloužení, obnovení, či podání nových žádostí o vydání těchto rozhodnutí. Konečně je to i aktualizace vlastní podnikové dokumentace z hlediska ŽP (identifikační listy nebezpečných odpadů, provozní řady a předpisy, provozní evidence apod. – vše podle požadavků platné – novelizované legislativy).

Podnikový ekolog samozřejmě musí umět zpracovat nové žádosti o zcela nová rozhodnutí, povolující činnost podniku nebo firmy, buď podle nově vydaných předpisů, nebo podle jejich novel, či podle dispozic vedení firmy. K tomu je samozřejmě potřeba být vybaven nejen příslušnými odbornými, ale i právními vědomostmi, a rovněž i uměním jednat a vyjednávat s příslušnými subjekty veřejné správy v životním prostředí na všech úrovních, obcí a zastupitelstvy obcí počínaje (zde mám na mysli zejména projednávání EIA), přes pověřené obecní úřady a úřady obcí s rozšířenou působností, dále krajské úřady a ministerstvem životního prostředí, popř. jinými ministerstvy konče. Nemluvím zde již o umění diplomacie a vyjednávání např. na úrovni Parlamentu ČR. Právní povědomí ekologa je v dnešní době důležité už proto, že stále častěji je v nově vydávaných právních normách obsažena pasáž, obsahující např. náležitosti žádosti a pokud tomu tak není, je potřeba znát např. náležitosti podání dle Správního řádu.

Opravdu dobrý podnikový ekolog se dá poznat i podle úrovně zpracování takovýchto dokumentů a vůbec kvalita jeho práce je měřitelná i s úrovní tzv. „štábní kultury“. Takto vybavený a fundovaný ekolog je pro firmu, či podnik „k nezaplacení“, což si mnohde stále ještě neuvědomují. Platí to i směrem k veřejné správě, která jednak dostává v takto vybaveném ekologovi rovnocenného partnera, zadruhé velmi brzy zjistí, že pokud firma nebo podnik takového ekologa mají, rapidně ubývají problémy na obou stranách.

Práce podnikového ekologa je také hodně o nárazovosti a *nárazové práci*, když pravidelnost je zde právě v případech plnění termínovaných zákonných povinností (ohlašovací a oznamovací povinnosti vyplývající ze zákona a dále např. při povinnosti zpracování statistických výkazů pro ČSÚ, při vypršení platnosti vydaných rozhodnutí apod.). Podnikový ekolog si proto musí umět snad více nežli v jiných oborech činnosti *práci rozvrhnout a naplánovat* (sezónně: zima - vesměs práce v kanceláři; jaro, léto, podzim – více práce v terénu, jednání na úřadech a institucích apod.), aby se nedostal do časových a termínových problémů; je to též hodně o *intuici* věcí příštích (vědět na co se připravuje firma, co se připravuje v legislativě a co v příslušném oboru – nové technologie, nové činnosti firmy nebo podniku ve vazbě na EIA apod.).

Podnikový ekolog nemusí např. až tak detailně znát, umět a rozumět např. klasifikaci flóry a fauny nebo hornin, nemusí např. znát detailní výčet chráněných druhů a způsoby jejich ochrany atd., i když samozřejmě není rozhodně na závadu, když těmto věcem rozumět bude.

Rozhodně se však musí vyznat v procesech komunikace s příslušnými úřady a institucemi, v procesech správních řízení (náležitosti podání, odvolání proti rozhodnutím, náležitosti rozhodnutí, účastníci řízení, DOSS = dotčené orgány státní správy, autoremedura apod.).

Podnikový ekolog se musí rovněž vyznat a orientovat v příslušných právních předpisech, musí znát termíny a povinnosti z nich vyplývající, dokázat je plnit ve prospěch firmy, podniku, či subjektu, v jehož dresu zápasí. To však rozhodně neznamená, že příslušné předpisy musí znát nazpaměť. Musí ale vědět, kde je má, popř. kde je může nalézt, jak se v nich orientovat, jak hledat a co hledat. Důležité je též udržovat alespoň ty nejzákladnější předpisy v aktualizované (platné) podobě, nebo vědět, kde je aktualizované lze získat.

Konečně na řešení konkrétních problémů, vyžadujících detailní znalosti např. flóry a fauny (např. v rámci tzv. biologického hodnocení území nebo systémů ekologické stability území), geologie, hydrogeologie, pedologie území a horninového prostředí, na krajinnou ekologii apod., na související obory, si jako podnikový ekolog mohou zjednat přímo odborníky, kteří mi daný problém vyhodnotí. Musím však umět s těmito odborníky *komunikovat*, jejich práci musím umět *koordinovat* k obrazu svému a k obrazu firmy jejíž barvy hájím, a abych též uměl výsledky jejich práce *interpretovat a použít v průmyslové praxi*.

Smyslem tedy rozhodně není a ani nemůže být, v takto vymezeném časovém prostoru, během jediného semestru, vychovat, resp. naučit - vyučit člověka ekologii (podnikové ekologii), a vyučit jej podnikovým ekologem. Jak jsem uvedl výše, smyslem je, *pokud se budoucí absolvent někdy dostane k práci podnikového ekologa, aby se rozpomenul, že se s touto problematikou při své přípravě na zaměstnání studiem na VŠ, byl okrajově, již setkal, a tudíž není pro něj úplně cizím a neznámým pojmem*.

2. Charakteristika předmětu

Podniková ekologie jako obor lidské činnosti zřejmě není až tak atraktivním oborem, jako je klasická ekologie a ochrana přírody, resp. ochrana a tvorba životního prostředí, které se studují na přírodovědeckých fakultách elitních univerzit, a které známe z praxe např. ve Správách národních parků či CHKO nebo příslušných odborných pracovišť ČSAV apod.

Z hlediska výuky se nejedná o rigorózně vymezenou nauku (vědu), nýbrž o volný cyklus na sebe navazujících přednášek, majících za úkol *přiblížit práci podnikového ekologa a poskytnout základní orientaci v legislativě životního prostředí, kterou ekolog při své práci nezbytně potřebuje; současně je cílem upozornit alespoň na základní povinnosti touto legislativou stanovené, které podniky, organizace a další podnikatelské subjekty při své činnosti musí respektovat či plnit*.

Průmysl a průmyslové subjekty (podniky, organizace a firmy, soukromí podnikatelé) se rozhodující měrou podílejí na změně svého nejbližšího, ale i vzdáleného okolí, a tím i životního prostředí ve svém nejbližším, a někdy i vzdáleném okolí, resp. *rozhodující měrou ovlivňují životní prostředí ve svém blízkém i vzdáleném okolí*. Nejsou to však vždy pouze průmyslové exhalace, či emise z velkých podniků a firem, vypouštěné do ovzduší, do vod, do půdy a následné imisní zatížení především okolní přírody a krajiny, půdy, lesa, ale je to např. i zatížení lidských aglomerací a sídel a konečně i samotných lidí a jejich zdraví.

V poslední době se jedná např. i o stále *rostoucí vliv hluku* a o *světelné znečištění ovzduší* (i když i zde je možno hovořit o emisích a o emisním zatížení hlukem a světlem), o *zásahy do krajiny a přírody* a její nové utváření a přeměnu, především v důsledku výstavby velkých průmyslových podniků, v důsledku těžby nerostů, výstavby velkých liniových staveb (dálnice, železniční koridory, obchvaty velkých měst) apod.

Tyto zásahy jsou především patrné na zemském povrchu - hornická činnost - těžba uhlí a průmyslových nerostů se projevuje kromě toho i pod zemským povrchem a má opět vliv na další složky a ekosystémy (především na vody a vodní nebo hydrogeologické poměry, půdní poměry, inženýrsko-geologické poměry, tektonické poměry apod.).

Dále můžeme hovořit o *změnách klimatu*, kde vypouštění skleníkových plynů do ovzduší je známou a *globální* problematikou, lze však hovořit i o místních či *lokálních* změnách klimatu, které jsou méně známé (tepelné elektrárny, povrchové lomy, vodní nádrže) - ty mohou způsobovat lokálně např. sucho, větrno, prašnost - *aridní změny*, nebo naopak *humidní změny* - mlhy, vlhko až mokro, lokální mrholení až deště, zataženo, bez slunečných dnů, nebo jejich podstatné snížení. To vše má pak vliv na zásadní *změny mikroklimatu* a vývoj ekosystémů a společenstev v oblasti apod.

Souvisejícím problémem je i stále rostoucí význam a potřeba *ochrany ozónové vrstvy Země* v důsledku nakládání s tzv. regulovanými látkami (freony).

Výstavbou a činností podniků může docházet i ke změnám v lesích, lesních společenstvech a lesních ekosystémech (zákony o ochraně LPF a ZPF, lesní zákon, rekultivace apod.).

Závěrem lze tedy konstatovat, že tak, jak se vyvíjel průmysl a s ním i průmyslové podniky se vyvíjely a rostly, tak se zákonitě spolu s nimi vyvíjela i ekologie a ochrana a tvorba ŽP, zákonitě musela být z tohoto pohledu stále více jejich činnost nějak usměrňována, bylo třeba vymezit mantinely, ve kterých by se měly pohybovat atp. K tomu dodnes slouží (a ve stále větší míře činnost podniků ovlivňují) *legislativní nástroje*, které již v současné době dostaly v rámci práva samostatný „šuplík“, který se nazývá *legislativa v životním prostředí*.

V dalším cyklu přednášek pak na základě nekonvenčně provedeného členění bude probíráno Právo a legislativa v životním prostředí a Ochrana a tvorba životního prostředí v průmyslové praxi. Pokud se oba tyto vymezené pojmy v dalším budou nějak prolínat, překrývat, či se bude v průběhu přednášení odbíhat z jednoho do druhého, prosím posluchače o laskavé prominutí, neboť mám za to, že oba mnou vymezené pojmy jsou si v lecčems velmi podobné, či blízké a zejména na příkladech je lze vzájemně propojit.

3. Legislativa v životním prostředí

Podnikový ekolog se neobejde při své práci bez *zajištění* určitého *právního servisu*. Samozřejmě, čím je tento servis kvalitnější, resp. jeho úroveň vyšší, tím pro ekologa lépe. Důležitou podmínkou při tom je, aby tento právní servis byl aktuální.

Lze to řešit od poměrně těsné spolupráce s podnikovým právníkem, popř. právním oddělením podniku, přes různé, dnes již dobře fungující, ale vesměs placené, elektronické právní systémy (ASPI apod.), až po zjednaní kompletních externích služeb právního servisu.

Záleží jednak na právní eruditě podnikového ekologa, zadruhé na finančních možnostech podniku. Je to důležité i proto, že jde nejen o povinnosti, vyplývající z těchto předpisů, ale i o povinnosti a procesy, vyplývající především ze správního práva (náležitosti rozhodnutí, odvolací procesy, autoremedura apod.), a rovněž např. z řešení stížností a podnětů, peticí i podávání informací z oblasti ŽP.

Zde bych chtěl znovu zopakovat, že zkušený podnikový ekolog nemusí znát příslušné právní předpisy podrobně zpaměti, musí však znát jejich seznam podle jednotlivých složek a orientovat se v nich (složky ŽP, jejich zákonné a podzákonné normy). Rovněž musí vědět, kde příslušné předpisy má k dispozici, popř. kde je může vyhledat, pokud možno v aktualizované podobě, nebo kde může jejich aktualizaci sledovat.

Právní úprava ochrany životního prostředí představuje v České republice značně široké spektrum právních předpisů různé právní síly (viz níže – definice některých pojmů a termínů v legislativní praxi), které vznikaly a dosud vznikají postupně v delším časovém rozmezí.

Bohužel, z hlediska vývoje stavu ŽP ve vazbě na legislativu, a z toho vyplývajících neustále rostoucích nejrůznějších povinností a opatření, kdy podnikový ekolog by měl trávit poměrně zásadní část svého času v terénu nebo v provozu, kde se může nejlépe orientovat a prakticky seznámit s problematikou ochrany a tvorby ŽP, popř. s jejím řešením, stává se nezřídka spíše pod tlakem valících se povinností, vyplývajících z výše uvedeného, hasičem, který hasí doutnající zárodky a vznikající ohniska požáru v podobě plnění nejrůznějších administrativních povinností tak, aby nezachvátila celý podnik a stává se rovněž prostým úředníkem, resp. administrativním pracovníkem, zpracovávajícím a vyřizujícím tyto úkoly a opatření, vyplňujícím nejrůznější formuláře, oznámení, hlášení a výkazy dle jejich zákonem stanovených termínů.

Proto komentáře, týkající se právní terminologie a právní úpravy jednotlivých složek ochrany a tvorby životního prostředí mají za úkol posluchačům usnadnit správné pochopení podstaty a účelu současně platné úpravy a poukázat na vzájemné vazby mezi jednotlivými zákony. Ty jsou důležité při uplatňování práva zejména v aplikační praxi a které by mohly při pouhém čtení textu zákonů snadno uniknout.

Závěrem lze i pro zkušené podnikové ekology *pro základní orientaci v legislativě životního prostředí* doporučit z hlediska současně platných předpisů v ŽP „Seznam platných právních předpisů, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení, platných v resortu životního prostředí ke dni 1. ledna příslušného kalendářního roku“, který vychází ve Věstníku Ministerstva životního prostředí, vždy jako první číslo v daném kalendářním roce.

3. 1. Pojem životní prostředí, ochrana a tvorba životního prostředí, některé další základní termíny a pojmy v životním prostředí z pohledu legislativy, některé základní pojmy z legislativy

Právní úprava problematiky ochrany a tvorby životního prostředí, byla dříve velmi roztržštěná a netvořila nějaký soubor nebo systém, který by působil uceleně nebo kompaktně z hlediska stanovených principů. Jednotlivé právní předpisy spíše podléhaly jednotlivým resortním (oborovým) principům a normám a podle nich byly též koncipovány. Proto i když v těchto předpisech ochrana a tvorba životního prostředí byla obsažena a zakotvena, nejednalo se o ucelený systém, ale tyto předpisy vždy podléhaly trendu jednotlivých resortů. To trvalo víceméně až do změny politického systému v r. 1989, resp. 1990.

V samostatném resortu životního prostředí se začal nový právní systém předpisů projevovat vlastně někdy kolem roku 1992. Ale ještě nepředbíhejme ve vývoji legislativy v ŽP, nežli dojde k vysvětlení a uvedení alespoň některých základních pojmů, jednak v samotné oblasti ochrany a tvorby životního prostředí, zadruhé pak i v legislativní, resp. právní praxi.

Některé z důležitých základních pojmů v ŽP jsou obsaženy v *prvním uceleném předpisu*, který byl vydán k *obecné ochraně a tvorbě životního prostředí*, a který se tudíž stal jakýmsi *zastřešujícím právním předpisem v oblasti ŽP*. Tímto předpisem je dodnes platný (i když od svého původního znění již značně zredukovaný a pozměněný), ještě „federální“ [**zákon č. 17/92 Sb. o životním prostředí**](#).

Pokusme se tedy nyní s pomocí tohoto zákona definovat základní pojmy v životním prostředí. Bude to mnohdy z hlediska zákona mluva strohá a suchá, jindy složitější až komplikovaná, avšak jasně definující a vymezující uvedené pojmy. Je důležité většinu těchto pojmů znát, či je umět definovat, protože ve funkci podnikového ekologa se s nimi budeme poměrně často setkávat, a co horší, budeme se s nimi muset občas i umět poprat, resp. je budeme muset ve své praxi respektovat. Vesměs se jedná o termíny a definice, vycházející z [**principu trvale udržitelného rozvoje**](#). Ostatní případně důležité pojmy a definice budou vysvětleny vždy u jednotlivých složkových předpisů.

Definice některých základních pojmů a termínů v oblasti ochrany a tvorby ŽP:

1. Životní prostředí

Životním prostředím se rozumí vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

2. Ochrana životního prostředí

Ochrana životního prostředí obnáší činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.

3. Tvorba životního prostředí (pokus o definici)

Při definici tohoto termínu můžeme vycházet z definice ochrany ŽP - pokusme se tedy o to:

„ ... Tvorba ŽP zahrnuje činnosti, které vedou k tvorbě a obnově ŽP; zahrnuje tvorbu (resp. obnovu) jeho jednotlivých složek, druhů organismů (pozor - zde se jedná spíše o návrat, vytvoření a obnovu podmínek pro návrat, resp. obnovu druhů organismů) nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i tvorbu životního prostředí jako celku ...“.

4. Trvale udržitelný rozvoj

Tento pojem (termín) je v současné době velice důležitý, neboť se postupně začíná užívat a uplatňovat mj. i v jiných oborech činností (např.: „trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu“, „trvale udržitelný rozvoj průmyslu a jeho činností“, resp. „... v souladu s podmínkami trvale udržitelného rozvoje turistiky, cyklistiky, sportu obecně, kultury apod.“). Termín je rovněž zakomponován v mnoha složkových právních předpisech o nichž bude pojednáno dále.

Principy (trvale) udržitelného rozvoje formulovala ministerská předsedkyně Norska Gro Harlem Brundtlandová v roce 1987:

„Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožování možností budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Je v podstatě procesem změn, ve kterém jsou využívání zdrojů, orientace vývoje technologií a transformace institucí zaměřeny na harmonické zvyšování současného i budoucího potenciálu uspokojování lidských potřeb a aspirací.“ (Brundtland G. H.: *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, 1987)

V českém právním řádu je (trvale) udržitelný rozvoj definován v ust. § 6 zákona č. 17/92 Sb., o životním prostředí:

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Koncepce udržitelného rozvoje představuje alternativní model rozvoje společnosti, který odpovídá na novou situaci současného světa, který se v posledních desetiletích radikálně proměnil.

Současný industriální model ekonomiky vznikl historicky v jiných ekonomických, společenských a civilizačních podmínkách, v čase, kdy byl zdánlivě dostatek zdrojů i prostoru pro neomezený růst, jejich neomezenou spotřebu a neomezenou produkci odpadů. V současnosti však již lidstvo naráží a překračuje limity nosné kapacity planety a tento ekonomický systém se stává neudržitelným.

Jak již bylo řečeno výše, z hlediska formulování původní definice lze vycházet ze zprávy norské ministerské předsedkyně G. H. Brundtlandové (1987):

Před vznikem koncepce udržitelného rozvoje chyběla ve společnosti reflexe přirozených environmentálních limitů hospodářského růstu. Hospodářský růst byl obecně považován za měřítko rostoucího blahobytu a úspěšného společenského rozvoje vůbec. V současné době se však zejména ve vyspělých zemích zaměřuje pozornost na kvalitativní stránku rozvoje a v této souvislosti se vyjadřuje potřeba dosáhnout udržitelného rozvoje. Přitom se vychází z klasické a široce přijaté definice ze zprávy Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj (tzv. Zpráva Brundtlandové) z r. 1987, která zní takto: **„Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích, a aniž by se to dělo na úkor jiných národů.“**

Rozměry trvale udržitelného rozvoje:

Stockholmská konference svolaná Spojenými národy v r. 1972 (Stockholm 1972 - 1. světová konference o ŽP) se zaměřila na problémy ŽP víceméně ze stránky přírodovědné. Ukázala sice, jak jsou tyto problémy vážné, ale přece jen se jimi zabývala spíše izolovaně od celkového společenského rozvoje. Tuto chybu napravila až konference v Rio de Janeiru v r. 1992, a která navázala na konferenci Stockholmskou. Rio de Janeirská konference již ve svém titulu naznačila („V našich rukou“ - osud celého světa je v rukou současné generace, která musí ve velmi brzké budoucnosti podniknout energetická opatření, neboť hospodářský rozvoj v žádné zemi ani v žádném odvětví nemá dosud trvale udržitelný charakter), že otázky ŽP je nutno řešit v souladu s celkovým civilizačním rozvojem.

Ochrana životního prostředí, přírody a přírodních zdrojů je pouze jednou ze stránek zdravého a trvale udržitelného rozvoje celé společnosti, který má ještě další, neméně důležité rozměry. Především je v jeho ohnisku člověk a rozvoj lidské osobnosti. Lidé však nežijí jako izolovaná individua, proto je další důležitou dimenzí rozvoj občanské společnosti. Současná civilizace se rozvíjí především ekonomicky, na základě moderních průmyslových technologií, tudíž ekonomický a technologický rozvoj je dalším důležitým rozměrem trvale udržitelného rozvoje. Konečně poslední - a základní - dimenzí zůstává ekologická únosnost lidské (antropogenní) činnosti.

4 hlavní rozměry trvale udržitelného rozvoje znázorněné v blokovém diagramu:

5. Biotop

Biotop je soubor veškerých neživých a živých činitelů, které ve vzájemném působení vytvářejí životní prostředí určitého jedince, druhu, populace, společenstva. Biotop je takové místní prostředí, které splňuje nároky charakteristické pro druhy rostlin a živočichů,

6. Ekosystém

Ekosystémem se rozumí funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.

7. Ekologická stabilita

Ekologickou stabilitou se rozumí schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.

8. Únosné zatížení území

Únosné zatížení území je takové zatížení území lidskou činností, při kterém nedochází k poškozování životního prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystémů nebo ekologické stability.

9. Ekologická újma

Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.

10. Znečišťování a poškozování životního prostředí

1. Znečišťování životního prostředí je vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických faktorů (činitelů) do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.

2. Poškozování životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.

11. Přírodní zdroje

Přírodní zdroje jsou ty části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb; obnovitelné přírodní zdroje mají schopnost se při postupném spotřebovávání částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka. Neobnovitelné přírodní zdroje spotřebováváním zanikají.

12. Krajina

Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.

13. Významný krajinný prvek

Významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky v krajině jsou zejména lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nívy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle zákona orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, a to zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy; mohou jimi být dále i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků¹.

14. Krajinný ráz

Krajinným rázem je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti; krajinný ráz je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině (viz též pozn. č. 1).

Uvedený výčet základních pojmů z oblasti ochrany a tvorby životního prostředí je opravdu jen základní minimum a jak uvidíme dále u jednotlivých složek, definicí a pojmů v tomto oboru je nepoměrně více.

Definice některých základních pojmů a termínů z hlediska legislativní praxe:

1. Správní řízení

Správní řízení je postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, jímž se v určité věci zakládají (mění nebo ruší) práva nebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo se prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má nebo nemá. Správní řízení je *nově upraveno* v zákoně č. 500/04 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“). S účinností od 1. 1. 2006 nahradí zákon č. 71/67 Sb. o správním řízení. Správní řád neupravuje jen správní řízení, ale má nově i úpravu veřejnoprávních

¹ Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že VKP je v podstatě vše v přírodě a krajině, a proto podnikový ekolog se stále více a častěji bude dostávat do konfliktu s příslušnými úřady a institucemi, kterým ze zákona přísluší zabývat se ochranou přírody a krajiny dle příslušné legislativy; podnikový ekolog bude tyto konflikty muset umět řešit, neboť stále častěji se v praxi jedná o „zásahy do VKP“ společně se „zásahy do krajiny a krajinného rázu“ a jejich narušení, či změny, v důsledku činnosti podniků a podnikatelských subjektů; více k tomuto tématu bude řečeno u ochrany přírody a krajiny. Termíny „VKP“ a „krajinný ráz“ tedy spolu mnohdy velmi úzce souvisí. Pozn. aut.

smluv a některých dalších otázek. Správní řízení je jednou z forem realizace práva, což jsou způsoby uskutečňování právních norem v praxi.

2. Správní orgán

Správní orgán je subjektem správního řízení na straně veřejné správy, zatímco na straně adresátů to jsou fyzické a právnické osoby, které správní řád označuje jako účastníky řízení. Vést jednání a rozhodovat mohou správní orgány, které jsou:

- a) *věcně příslušné*, tzn. určuje, která kategorie (skupina) orgánů je oprávněna a povinna provádět určitý druh správního řízení, resp. stanoví odvětvově kompetentní orgán.
- b) *místně příslušné*, přičemž kritérii pro místní příslušnost zpravidla jsou:
 - místo činnosti účastníka řízení
 - místo, kde se nachází nemovitost o níž se v řízení jedná
 - místo podnikání fyzické, popř. právnické osoby
 - trvalý pobyt fyzické osoby
 - sídlo právnické osoby

3. Účastník řízení

Účastníky řízení jsou:

- a) v řízení o žádosti *žadatel a další dotčené osoby*, na které se pro společenství práv nebo povinností s žadatelem musí vztahovat rozhodnutí správního orgánu (např. *spoluvlastníci*);
- b) v řízení z moci úřední *dotčené osoby*, jimž má rozhodnutí založit, změnit nebo zrušit právo anebo povinnost nebo prohlásit, že právo nebo povinnost mají anebo nemají;
- c) účastníky jsou též *další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny* ve svých právech nebo povinnostech (např. *vlastník sousední nemovitosti*);
- d) účastníky jsou rovněž *osoby, o kterých to stanoví zvláštní zákon* (např. u pozemkových úprav *Pozemkový fond*);
- e) za účastníka bude v pochybnostech považován i *ten, kdo tvrdí, že je účastníkem, dokud se neprokáže opak*;

4. Podání

Podání je *úkonem směřujícím vůči správnímu orgánu*. Podání se posuzuje podle svého skutečného obsahu a bez ohledu na to, jak je označeno.

Z podání musí být patrné, kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje. Fyzická osoba uvede v podání jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě jinou adresu pro doručování podle § 19 odst. 3. V podání souvisejícím s její podnikatelskou činností uvede fyzická osoba jméno a příjmení, popřípadě dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání vztahující se k této osobě nebo jí provozovanému druhu podnikání, identifikační číslo a adresu zapsanou v obchodním rejstříku nebo jiné zákonem upravené evidenci jako místo podnikání, popřípadě jinou adresu pro doručování. Právnická osoba uvede v podání svůj název nebo obchodní firmu, identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresu sídla, popřípadě jinou adresu pro doručování. Podání musí obsahovat označení správního orgánu, jemuž je určeno, další náležitosti, které stanoví zákon, a podpis osoby, která je činí.

Nemá-li podání předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán podateli nedostatky odstranit nebo ho vyzve k jejich odstranění a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu.

Podání je možno učinit písemně nebo ústně do protokolu anebo v elektronické podobě podepsané

zaručeným elektronickým podpisem (zákon o elektronickém podpisu).

Za podmínky, že podání je do 5 dnů potvrzeno, popřípadě doplněno způsobem uvedeným ve větě první, je možno je učinit pomocí jiných technických prostředků, zejména prostřednictvím dálkopisu, telefaxu nebo veřejné datové sítě bez použití zaručeného elektronického podpisu.

Podání se činí u správního orgánu, který je věcně a místně příslušný. Podání je učiněno dnem, kdy tomuto orgánu došlo.

4. Rozhodnutí

*Rozhodnutím správní orgán v určité věci **zakládá, mění nebo ruší** práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci **prohlašuje**, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá, nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách, tzn. že rozhodnutí upravuje buď hmotněprávní postavení účastníků (materiální správní akt), nebo postavení adresátů správního aktu během řízení (procesní akt). Rozhodnutí uvedené na prvním místě má buď povahu konstitutivní nebo deklaratorní a je cílem (smyslem) celého řízení – viz definici správního řízení. Do druhé skupiny rozhodnutí patří ta, jimiž se pouze rozhoduje o procesních otázkách, tedy se jimi upravuje průběh řízení (usnesení).*

Rozhodnutí se zpravidla vyhotovuje v pisemné formě. Rozhodnutí se písemně nevyhotovuje, stanoví-li tak zákon; výroková část takového rozhodnutí, podstatné části jeho odůvodnění a poučení o opravném prostředku se pouze vyhlásí a do spisu se učiní záznam, který obsahuje výrokovou část, odůvodnění, datum vydání, číslo jednací, datum vyhotovení, otisk úředního razítka, jméno, příjmení, funkci nebo služební číslo a podpis oprávněné úřední osoby.

Rozhodnutí má tři základní části (obsahové **náležitosti**):

- a) **výrok** – zejména označení účastníků, řešení a právní ustanovení, příp. další, jako lhůty apod.
- b) **odůvodnění** – uvedou se důvody výroku, použité podklady, úvahy a informace, z nichž správní orgán vycházel (odůvodnění není v I.stupni třeba, vyhovuje-li se plně všem).
- c) **poučení** – zda je možné odvolání a pokud ano, jak se dále postupuje.

5. Opravné prostředky a exekuce

Opravné prostředky, kterými začíná případné druhé stadium správního řízení, lze rozdělit na řádné, směřující proti nepravomocnému rozhodnutí, a mimořádné kterými se lze (výjimečně) bránit též proti rozhodnutí, které nabylo právní moci.

A. Odvolání

Účastník může proti rozhodnutí podat ve většině případů odvolání, ledaže by se tohoto práva vzdal. Odvoláním lze napadnout výrok, nikoli jen odůvodnění. Musí v něm být uvedeno, s čím odvolatel nesouhlasí (jinak platí, že se domáhá zrušení celého rozhodnutí), a další náležitosti. V zájmu rychlosti řízení se k novým skutečnostem a návrhům na důkazy přihlídnou, jen nemohl-li je účastník uplatnit dříve (omezená zásada jednotnosti řízení). Odvolací lhůta je ve většině případů 15 dní ode dne oznámení. (Upravena je i situace, kdy rozhodnutí nebylo oznámeno). Odvolání má zásadně odkladný (suspenzivní) účinek – až do vyřízení se odkládá právní moc a většinou i vykonatelnost.

Odvolání se podává u prvoinstančního správního orgánu, tedy toho, který napadené rozhodnutí vydal. To proto, aby:

- zaslal odvolání dalším účastníkům k vyjádření
- podle okolností doplnil řízení
- případně rozhodl v autoremeduře (tzn. jakási „samooprava“), může-li všem plně vyhovět.

Tento prvoinstanční orgán má totiž u sebe spis a případ má (měl by) dobře znát. Jinak předá spis se svým stanoviskem odvolacímu orgánu do 30 dnů od doručení odvolání a rozhodování se přesouvá na odvolací orgán (devolutivní účinek odvolání).

Odvolacím správním orgánem je nejbližší nadřízený správní orgán, tedy orgán druhoinstanční. Ten věc přezkoumá a napadené rozhodnutí nebo jeho část:

- a) zruší a řízení zastaví, nemělo-li být vůbec vydáno.
- b) zruší a věc vrátí k novému projednání (se závazným právním názorem) – zejména ve složitějších věcech.
- c) změní, zejména v jasných a jednodušších případech, jinak
- d) odvolání zamítne a rozhodnutí potvrdí, případně
- e) opožděné nebo nepřípustné odvolání zamítne (odmítne).

Proti rozhodnutí odvolacího orgánu se nelze dále odvolat a nabývá právní moci oznámením všem odvolatelům a dalším účastníkům. Proti rozhodnutí, které vydal v I. stupni ústřední správní úřad (ministerstvo) lze použít zvláštního řádného opravného prostředku, kterým je rozklad. Správní řád upravuje rozklad ve zvláštních ustanoveních a o rozkladu rozhoduje ministr na návrh rozkladové komise.

Autoremedura

Správní orgán, který napadené rozhodnutí vydal, je může zrušit nebo změnit, pokud tím plně vyhoví odvolání a jestliže tím nemůže být způsobena újma žádnému z účastníků, ledaže s tím všichni, kterých se to týká, vyslovili souhlas. Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání.

B. Mimořádné opravné prostředky (mimoodvolací řízení)

Zatímco odvolací řízení je řádným (běžným, normálním, byť ne vždy nutným) prostředkem obrany, počítá správní řád i s postupy výjimečnými (mimoodvolací řízení), v případech závažnějších pochybení, kdy zájem na dodržení zákonnosti převažuje nad právní jistotou a nezměnitelností pravomocných rozhodnutí. Takto lze:

- a) V přezkumném řízení z moci úřední přezkoumat pravomocné rozhodnutí, v případě důvodných pochybností o jeho souladu s právními předpisy. Účastník k tomu může dát pouhý podnět, čili není na přezkoumání automaticky nárok. Rozhoduje správní orgán nadřízený tomu, který „pochybné“ rozhodnutí vydal a autoremedura je rovněž možná. Možno je takto přezkoumat i rozhodnutí správního orgánu I. stupně. Aby právní nejistota nebyla příliš dlouhá, je možnost zahájit přezkumné řízení do 1 roku od právní moci a nutno rozhodnout do 15 měsíců od právní moci.
- b) Při obnově řízení na žádost účastníka řízení obnovit, jestliže - zjednodušeně řečeno - vyšly dodatečně najevo dříve neznámé skutečnosti nebo důkazy (podmínky stanoví správní řád ve skutečnosti podrobněji a přísněji). Žádost je možno podat u kteréhokoli orgánu, který ve věci rozhodoval. Objektívni lhůta je tady tříletá a v ní může o obnově z moci úřední (z vlastního podnětu) rozhodnout i správní orgán, který ve věci rozhodl v posledním stupni, je-li na novém řízení veřejný zájem. Po rozhodnutí o možnosti obnovy následuje vlastní obnovené řízení, k němuž je příslušný orgán, který byl příslušný k původnímu řízení v I. stupni.

Exekuce

Exekuce, tj. výkon rozhodnutí (odlišujeme od mnohem širšího pojmu exekutiva) znamená postup, kdy osoba, které byla uložena exekučním titulem povinnost, v určené lhůtě tuto povinnost nesplní a je ke splnění donucena. Exekučním titulem je buď vykonatelné rozhodnutí nebo smír uzavřený v tzv. sporném řízení mezi účastníky a schválený správním orgánem. O exekuci může požádat prvoinstanční správní orgán nebo oprávněná osoba. Oprávnění k provedení exekuce jsou:

- příslušné správní orgány
- soud nebo
- exekutor.

Správní řád rozlišuje dvě skupiny exekucí:

1. *peněžitá plnění*, kdy odkazuje na postup jako při správě daní, a
2. *na nepeněžitá plnění - náhradní výkon*
 - *přímé vynucení* (vyklizením, odebráním movité věci, předvedením)
 - *ukládání donucovacích pokut*.

6. Dotčené orgány, resp. dotčené orgány státní správy (DOSS)

Z hlediska procesu správního řízení a vydání rozhodnutí jakožto výsledku tohoto procesu se nezřídka lze setkat s tímto termínem. Dotčenými orgány jsou:

- a) orgány o kterých to stanoví zvláštní zákon
- b) správní orgány a jiné orgány veřejné moci příslušné k vydání závazného stanoviska nebo vyjádření, které je podkladem rozhodnutí správního orgánu

Dotčené orgány poskytují správnímu orgánu, který vede řízení, všechny informace důležité pro řízení.

7. Prameny práva, právní síla právních norem

Velmi stručně se pokusím o vysvětlení těchto termínů, aby bylo zřejmé postavení právních norem vydaných k ochraně a tvorbě životního prostředí v našem právním systému.

Pramenů práva existuje celá řada. V České republice mezi ně řadíme ústavní zákony, zákony, v praxi zatím neužívaná zákonná opatření senátu, nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, obecně závazné vyhlášky kraje, nařízení kraje, obecně závazné vyhlášky obce, nařízení obce (to vše dohromady tvoří skupinu tzv. právních normativních aktů) a normativní smlouvy. Ministerstva a další ústřední orgány státní správy mohou vydat i tzv. "**resortní předpisy**" nebo "**metodické pokyny**", příp. "**návody a sdělení**". Ty nemají charakter normativních právních aktů, ale interních opatření.

Nejvyšší právní sílu mají právní normy obsažené v ústavních zákonech. Nižší právní sílu mají zákony, ještě nižší právní sílu mají nařízení vlády, za nimiž v uvedené hierarchii následují vyhlášky ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy. Obecně platí, že právní norma může být zrušena právní normou stejné nebo vyšší právní síly. Je třeba si zapamatovat hierarchii právních norem v ČR (viz níže):

Právní hierarchie v České republice

V předchozích řádcích jsou citovány právní předpisy platné v České republice, a to způsobem, jímž by měly být citovány všechny normy u nás platné (resp. vydané). Právní normy (resp. předpisy – velmi často i když ne zcela přesně se tyto pojmy užívají jako synonyma) tedy citujeme uvedením druhu právního předpisu (např. zákon, nařízení vlády apod.), jeho čísla v příslušné sbírce, názvu oficiální sbírky (udává se ve zkratce), v níž byla norma zveřejněna, a názvu právního předpisu. Způsob zveřejňování právních norem blíže stanoví zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů. Ve Sbírce zákonů jsou vyhlášovány zejména ústavní zákony, zákony, nařízení vlády a vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy.

3. 2. Životní prostředí a jeho složky

Z hlediska obecného rozdělení ŽP na jeho jednotlivé složky lze použít snad první toto rozdělení po pádu totalitního systému, které uvádí B. Moldan (1990)²:

1. Ovzduší
2. Voda
3. Půda
4. Nerostné suroviny a geofaktory
5. Živá příroda
6. Člověk a zvířata

Postupem času, s vývojem jak samotné problematiky ochrany a tvorby životního prostředí, tak legislativy v životním prostředí i samotné ekologie³ se vžilo „složkové“ rozdělení životního prostředí, které více odpovídá potřebám legislativního rozdělení a praxe, i když rozdělení výše uvedené víceméně obsahuje vše, co obsahuje rozdělení následující:

Složkové rozdělení ŽP (Věstník MŽP)	Původní rozdělení ŽP (Moldan 1990)
1. Ochrana vod , nakládání s vodami	Voda
2. Ochrana ovzduší a ozónové vrstvy	Ovzduší
3. Ochrana přírody a krajiny	Živá příroda (Člověk a zvířata)
4. Ochrana zemědělského půdního fondu (ZPF)	Půda - viz výše
5. Ochrana lesa (LPF)	
6. Geologie, ochrana a evidence nerostného bohatství (Horninové prostředí, ochrana horninového prostředí)	Nerostné suroviny a geofaktory (Horninové prostředí, ochrana horninového prostředí)
7. Nakládání s odpady	Částečně lze zařadit pod nerostné suroviny a geofaktory
8. Posuzování vlivů na životní prostředí (E. I. A.)	Nové
9. Nakládání s chemickými látkami a přípravky	Nové
10. Prevence závažných havárií	Nové
11. Nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty	Nové
12. Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC)	Nové
13. Antarktida	Nové
14. Ostatní	Nové

² *Bedřich Moldan a kol. (1990) - Životní prostředí České republiky, Vývoj a stav do konce roku 1989, MŽP ČR ve spolupráci se s. p. TERPLAN a s použitím materiálů Ekologické sekce Českosl. biol. společnosti při ČSAV, vydala ACADEMIA Praha 1990.*

³ *Ekologie = nauka o vztazích organismů k prostředí a o vzájemných vztazích mezi organismy v daném prostředí - viz kap. 3. 1., jedná se o další relativně důležitý pojem, který však nezaměňujeme s pojmem životní prostředí, ochrana a tvorba životního prostředí, i když spolu úzce souvisí. Pozn. aut.*

Uvedené rozdělení je převzato ze „[Seznamu právních předpisů, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení v resortu ŽP](#)“, platného vždy k 1. 1. následujícího roku tak, jak jsou každoročně uveřejňovány ve Věstníku MŽP (jsou uveřejněny vždy v první - lednové roční částce).

3. 3. Právní základy a hlavní principy ochrany životního prostředí

Ochrana životního prostředí lze definovat jako [snahu o uchování jeho příznivého stavu před nešetrnými nebo i zbytečnými zásahy člověka](#), popř. před ničivým působením přírodních sil, ale [rovněž i jako snahu o tvorbu jeho nové kvality](#), která se promítá jak do odstraňování ekologických škod z minulosti, tak do celého dalšího procesu využívání přírodních zdrojů.

Jedním z hlavních nástrojů ochrany životního prostředí je [právo](#). Jako takové je v ochraně životního prostředí sice nezastupitelné, ale samo, [bez spolupůsobení ostatních mimoprávních prostředků ochrany nemůže zajistit dosažení sledovaných cílů](#). V právu se ochrana životního prostředí uskutečňuje prostředky pro něj typickými – především formou zákazů, příkazů a omezení pro chování adresátů právních norem, na něž navazují prostředky právní odpovědnosti, sloužící k prosazování těchto norem. Společně s administrativními prostředky ochrany se však rovněž uplatňují též právními normami upravené [nástroje ekonomické](#).

K těmto nástrojům lze přiřadit i [nástroje preventivní](#), z nichž mezi nejdůležitější stále více v poslední době patří nástroje tzv. [ekologické osvěty](#), resp. [ekologické výchovy](#), které se snaží [změnit původní lidské vnímání od vnímání čistě hospodářského a technického rozvoje a exploatace přírody, krajiny a přírodních zdrojů](#) (bez omezení a bez ohledu na důsledky těchto činností – bez omezení – prvotní zde je ekonomický zisk, bez ohledu na ekologickou únosnost – schopnost území snést danou zátěž, vedoucí až k ireverzibilitě děje nebo důsledků činnosti), [směrem k ekologickému vnímání těchto aspektů, resp. k jejich trvale udržitelnému rozvoji a využívání](#) (omezení jsou zde již jasně dána z pohledu vlivu těchto činností na ŽP tak, aby byly splněny podmínky trvale udržitelného rozvoje – především ekologická únosnost a schopnost reverzibility děje nebo důsledků činnosti). Mezi tyto nástroje v podnikové ekologii lze např. počítat i [zavádění dosud ČR nepovinných EMS](#) (systémů ekologického řízení v podnicích – environmentálních manažerských systémů), o nichž bude řeč dále.

Pro tvorbu a aplikaci právních norem v ochraně životního prostředí je důležité zjištění, že [právo](#) zde [zasahuje do oblasti společenských vztahů](#), které podléhají působení přírodních zákonů a musí proto vycházet z poznatků různých vědních oborů, aby mohlo přinést pro životní prostředí očekávaný účinek. Na druhou stranu je rovněž nutné si uvědomit, že existují různé ekonomické, technické, resp. jiné překážky, pro které v současné době ještě nelze zakázat vše, co životní prostředí ohrožuje nebo poškozuje, tudíž je úkolem práva v těchto případech pouze omezit působení negativních vlivů na únosnou a dosažitelnou míru. Při stálosti určitých principů ochrany životního prostředí jsou tak právní normy ochrany v procesu vývoje, který je závislý především na řadě různých jiných faktorů mimo oblast práva. Ovšem i v právu samotném si specifika (zvláštnosti) ochrany životního prostředí vyžadují hledat a volit určité netradiční přístupy a prostředky, z nichž některé se objevily již v platných právních normách, jako např. náprava ekologické újmy, posuzování vlivů na životní prostředí apod.

Pokud vznikla nutnost ochrany životního prostředí jako důsledek zostřujícího se rozporu mezi ekonomickým a ekologickým vztahem člověka k přírodě, pak se od práva očekává, že svým dílem přispěje k jeho odstranění nebo alespoň zmírnění, což není nic jiného, než [zajišťování požadavku na trvale udržitelný rozvoj \(života\)](#).

[Soubor právních norem a prostředků určených k ochraně životního prostředí představuje právo v životním prostředí](#). Jde o právní disciplínu, která se začala utvářet teprve v posledních desetiletích jako projev potřeby komplexně, systematicky a v širších souvislostech zkoumat právní normy a prostředky ochrany životního prostředí a získané poznatky pak využívat pro potřeby legislativy a aplikační praxe, ve výchovném procesu i pro další výzkum a vývoj. V tomto pojetí se v principu objevuje právo v

životním prostředí nejen ve všech evropských státech, ale i ve všech vyspělých zemích. Významným znakem tohoto práva je proces internacionalizace, který souvisí s rostoucím počtem mezinárodních smluv, uzavíraných za účelem ochrany životního prostředí a s jejich promítáním do norem vnitrostátních.

Základ právní úpravy vztahů, jejichž společným jmenovatelem je zajišťování ochrany životního prostředí, je třeba hledat, obdobně jako v jiných oblastech právních vztahů, v Ústavě ČR a v jednom nebo více zákonech, které mají dominující (tzv. kodexy), nebo alespoň obecnější povahu. Právní základy ochrany životního prostředí z uvedeného pohledu v současnosti představují následující zákony:

- Ústava České republiky (ústavní zákon ČNR č. 1/93 Sb.)
- Listina základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/93 Sb.)
- zákon č. 17/92 Sb. o životním prostředí
- soustava zákonů (které budou dále uvedeny), v nichž jsou obsaženy základy ochrany jednotlivých složek životního prostředí a ekosystémů

ad. 1:

Ústava ČR se sice o životním prostředí výslovně nezmiňuje, nelze však říci, že by jeho význam a potřebu úplně opomíjela. V preambuli Ústavy je vyjádřeno odhodlání střežit zděděné přírodní bohatství a v čl. 7 Ústavy je uvedeno, že „stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“. S ochranou přírody se tak i sama Ústava nesměle hlásí k ochraně životního prostředí. Více pak činí v čl. 3, kde prohlašuje Listinu základních práv a svobod za součást ústavního pořádku ČR.

ad. 2:

V Listině základních práv a svobod se k životnímu prostředí přímo vztahuje čl. 35, který za jedno ze základních práv občana prohlašuje právo na příznivé životní prostředí, a to společně s právem na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Současně zakazuje komukoli při výkonu svých práv ohrožovat nebo poškozovat životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Z tohoto hlediska je rovněž významný čl. 11, odst. 3, který zakazuje zneužití vlastnického práva na úkor práv druhých a v rozporu se zákonem chráněnými zájmy s tím, že jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Uvedená ustanovení Listiny navazují na prohlášení její preambule, v němž se připomíná odpovědnost za osud veškerého života na Zemi vůči budoucím generacím. Pro ochranu životního prostředí jsou významná i jiná ustanovení Listiny, která rovněž vytvářejí určité předpoklady k prosazování účinné ochrany životního prostředí v praxi:

- čl. 6 (právo na život),
- čl. 14 (svoboda pohybu),
- čl. 15 (svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání),
- čl. 17 (svoboda projevu a právo na informace),
- čl. 18 (právo petiční),
- čl. 19 (právo shromažďovací),
- čl. 20 (právo sdružovací – viz nevládní ekologické organizace),
- čl. 31 (právo na ochranu zdraví) a
- čl. 34, odst. 2 (právo přístupu ke kulturnímu bohatství)

ad. 3:

Zákon o životním prostředí není kodexem práva v životním prostředí. Účelem je pouze vymezit hlavní pojmy, základní zásady ochrany a povinnosti v ochraně životního prostředí při respektování principu trvale udržitelného rozvoje (viz § 1). V této podobě je proto pouze rámcovou normou, která není prakticky přímo použitelná, a která vyvolává jisté rozpaky i z hlediska své celkové legislativní úrovně. Jde však alespoň o první pokus upravit na společném základě určité podstatné otázky ochrany životního prostředí, u nás do té doby opomíjené⁴.

Z pojmů zákonem o životním prostředí vymezovaných (viz výše – kap. 3.1.), stojí za pozornost zejména životní prostředí (§ 2), ekosystém (§ 3), ekologická stabilita a únosné zatížení území (§§ 4 a 5), ochrana životního prostředí (§ 9) a ekologická újma (§ 10). Zásady ochrany a povinnosti při ochraně životního prostředí uvedené v § 11 – 19 zákona patří k významným principům ochrany (např. princip únosné míry ohrožování životního prostředí a maximální opatrnosti nebo povinnost učinit opatření k odvrácení hrozby poškození životního prostředí a další), které však nelze považovat za jejich taxativní výčet s náležitým zobecněním (schází např. vyjádření principu prevence). Zákon o životním prostředí zavedl poprvé do našeho práva posuzování vlivů činností na životní prostředí (tzv. EIA - §§ 20 – 26), odstraňování ekologické újmy (§ 27) a soustavu ekonomických nástrojů (§§ 31 – 33), které však doposud byly jen zčásti uplatněny prostřednictvím úpravy ve zvláštních předpisech (zákon o posuzování vlivů na ŽP a některé daňové a jiné předpisy).

Z uvedeného vyplývá, že vedle Ústavy a Listiny základních práv a svobod je třeba hledat právní základy ochrany životního prostředí nejen v zákoně o životním prostředí, ale též v dalších zákonech (budou dále uvedeny).

Východiskem všech zásad a celé právní úpravy je poznání, že příznivé životní prostředí je „nejvyšší hodnotou (bohatstvím) lidstva“, a že při respektování této skutečnosti směřuje ochrana životního prostředí k vytvoření podmínek pro trvale udržitelný rozvoj. Spojením různých požadavků na ochranu životního prostředí, promítnutých do našeho práva, lze po jejich zobecnění dospět k určitým právním zásadám ochrany životního prostředí, do nichž patří též zásady uvedené v §§ 11 – 16 zákona o životním prostředí. Jen některé se však objevují pravidelně a jen některé lze považovat za principy, které se projevují v právu.

Mezi hlavní zásady patří:

1. povinnost státu zajišťovat ochranu životního prostředí (čl. 7 Ústavy), neboť životní prostředí se nachází v takovém stavu, že za jeho ochranu nemůže převzít plnou garanci nikdo jiný; plnění této povinnosti státem se promítá do tvorby právních předpisů a do prosazování práva, vč. vytváření podmínek příznivých pro jeho uskutečňování;
2. prevence (tj. předcházení ohrožování nebo poškozování životního prostředí), neboť důsledky poškození životního prostředí jsou většinou nenapravitelné (čl. 35, odst. 3 Listiny, §§ 11, 12, 13, 17 a 20 zák. o ŽP);
3. odpovědnost původce ohrožení nebo poškození životního prostředí (§ 27 zák. o ŽP a další zákony na úseku ochrany ŽP) je především odpovědností za protiprávní jednání, ale též za negativní důsledky jinak povolené činnosti, a to ve formě poplatků, úplat a odvodů za znečišťování nebo jiné ohrožování životního prostředí; tato odpovědnost začala být uplatňována až se zaváděním ochrany životního prostředí do práva, tudíž je aktuální i jako princip ochrany;
4. komplexnost (celistvost a vzájemná propojenost) ochrany, neboť životní prostředí je jeden celek na sobě závislých a vzájemně propojených složek a ekosystémů a tak je také pojímáno v základních normách (čl. 35 Listiny, zákon o ŽP); nelze proto při tvorbě a aplikaci práva dávat přednost ochraně jedné složky před ostatními a nebrat v úvahu následky pouze dílčího řešení na

⁴ I pod dojmem uvedené „legislativní úrovně“ a legislativní úrovně jiných složkových zákonů, vydávaných (novelizovaných) zejména v poslední době, byl zákon č. 17/92 Sb. o životním prostředí v rámci novelizace podstatně zredukován oproti svému původnímu znění. Srovnej znění z roku 1992 se současnou platnou novelou! Pozn. aut.

celé životní prostředí; tuto zásadu lze chápat též jako požadavek na ekologizaci celého právního řádu, a to alespoň do té míry, aby v něm nebyly právní normy, které by umožňovaly chovat se v rozporu s principy ochrany životního prostředí;

5. ekonomická stimulace k ochraně životního prostředí spojená s vytvářením soustavy ekonomických nástrojů (§ 31 zák. o ŽP), které působí na ekologicky příznivé chování zejména i v těch případech, kdy určitá činnost nepřekračuje míru stanovenou zákonem (dále a blíže viz specifické prostředky ochrany životního prostředí);
6. informovanost o stavu životního prostředí a příčinách a důsledcích jeho ohrožování a poškozování (čl. 35, odst. 2 Listiny, §§ 14 a 18 zák. o ŽP) je jednou z nezbytných podmínek pro zajištění prevence v ochraně a dále při odstraňování zjištěných závad; v tomto principu je též obsažen požadavek na zajišťování ekologické výchovy (§ 16 zák. o ŽP).

Uvedené principy, které vyplývají především z Listiny základních práv a svobod a ze zákona o životním prostředí, jsou významné pro tvorbu právních předpisů a jako důležitá pomůcka pro správné pochopení a výklad práva v ochraně ŽP.

3. 4. Vývoj legislativy v životním prostředí od r. 1990

Jak již bylo uvedeno výše, před rokem 1990, v totalitním systému ochrana životního prostředí, resp. ochrana jednotlivých složek životního prostředí byla poměrně roztržštěná a projevoval se zde vliv resortismu, tzn. z pohledu správy země každý resort, tj. obor lidské činnosti, který byl spravován jedním ministerstvem, byl úzce zaměřen pouze na to které odvětví, ve kterém byl takřka neomezeným pánem, mimo tyto hranice však byl bez většího vlivu. Proto zákonné normy, které byly vydávány, často nebyly mezi jednotlivými ministerstvy vůbec koordinovány a připomínkovány a vesměs do nich nebyly zapracovávány připomínky z okruhu jiných resortů. Období bylo též význačné tuhým centralismem. Účinnost vydávaných jednotlivých právních norem a aspektů péče o životní prostředí byla zejména ve výrobních resortech snižována, či doslova potlačována jednoznačnou, politicky podporovanou nadřazeností ekonomických úkolů a zájmů nad potřebami, vyplývajícími z ochrany přírody a krajiny, zdraví obyvatel a obytných sídel.

Pro dominantní počet podniků bylo výhodnější a vyplatilo se ochranu jednotlivých složek ŽP prostě zanedbávat a raději platit náhrady, pokuty, úplaty, poplatky apod. To již v dnešním systému v podstatě není možné, resp. se to nevyplatí, i když je možno se i dnes s podobnými excesy ještě setkat a hlavně některé aspekty ve státní správě z pohledu legislativního zajištění (lobbyismus, účelové prosazování některých pasáží do legislativních předpisů, opětné zdůvodňování a zdůrazňování důležitějších - ekonomických potřeb nad potřebami ochrany a tvorby ŽP, a i jiné - tzv. -ismy) se nám do tohoto procesu navrátily, či pomalu navracejí. To je velká výzva zejména pro budoucí politiky, kteří stanou v čele vlády této země.

Období po změně politických poměrů po r. 1990 z hlediska vývoje legislativy lze rozdělit do několika etap. Zhruba od roku 1990-91 je postupně veškerá legislativa v ŽP většinou buď novelizována, resp. častěji nahrazována novou, která dříve neexistovala (ochrana přírody a krajiny, chemické látky, prevence závažných havárií, IPPC ...)

1. **Období těsně po změně politických poměrů v r. 1989** - vzniká **první skupina zákonů**, které nabývají účinnosti vesměs v r. 1992, např.:
 - Zák. č. 17/92 Sb. o životním prostředí (zastřešující zákon v oblasti ŽP)
 - Zák. č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny
 - Zák. č. 244/92 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí (původní)
 - Zák. ČNR č. 334/92 Sb. o ochraně ZPF

Příčemž mnohé z těchto zákonů platí po příp. novelizaci dodnes.

2. **Další skupina zákonů** pak byla připravována v **období let cca 1995-97** a vešly v platnost v r. 1997-99, za všechny zákony lze vyjmenovat např.:

- Zák. č. 125/97 Sb. o odpadech

a úsilí bylo završeno zhruba:

- Zák. č. 157/98 Sb. o chemických látkách a chemických přípravcích
- Zák. č. 123/98 Sb. o právu na informace v životním prostředí

Příčemž zákon o právu na informace platí dodnes. Důležitým aspektem při tomto procesu vývoje legislativy byla příprava na vstup ČR do EU – kompatibilita našich předpisů v oblasti ŽP s předpisy Evropského práva.

3. **Třetí období** pak spadá cca do **let 1999 - 2002**, přičemž:

Období let 2000-2002-3 lze považovat za přelomové z hlediska vzniku a platnosti nové legislativy v oblasti ŽP. Další předpisy začaly platit v polovině roku 2002 - ovzduší a od 1. 1. 2003 platí zák. o IPPC. Pokud tedy shrneme dosud vyřčené, od 1. 1. 2002 v oblasti ŽP začaly platit následující nové zákony, které postupně nahradily zákony původní. Tyto zákony se již vesměs kompatibilitou přiblížily zákonům ŽP EU. Jedná se o následující zákony, k nimž rovněž vesměs vyšly prováděcí předpisy:

✓ Oblast posuzování vlivů na ŽP (EIA)

[100/2001](#) Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů
(**zákon o posuzování vlivů na životní prostředí**)

od 01.01.2002

✓ Oblast nakládání s odpady

[185/2001](#) **Zákon o odpadech**

od 01.01. 2002

✓ Oblast ochrany ovzduší

[86/2002](#) Zákon o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (**zákon o ochraně ovzduší**)

od 01.06.2002

✓ Oblast nakládání s vodami a ochrany vod

[254/2001](#) Zákon o vodách a o změně některých zákonů (**vodní zákon**)

od 01.01.2002

[274/2001](#) Zákon o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů
(**zákon o vodovodech a kanalizacích**)

od 01.01.2002

✓ Oblast nakládání s chemickými látkami a přípravky

[356/2003](#) Zákon o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů

od 01.05.04

✓ Oblast prevence havárií

[353/1999](#) Zákon o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů, (**zákon o prevenci závažných havárií**) ve znění zákona 258/2000 Sb.

od 29.01.2000

✓ Integrovaná prevence (IPPC = Integrated Pollution Prevention Control)

76/2002 Zákon o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (**zákon o integrované prevenci**)

od 01.01.2003

✓ Za zmínku stojí BAT a BREF

Uvedené dokumenty se začínají v tomto období v ČR výrazněji uplatňovat. Zásady BAT a BREF jsou již v mnohých případech zakomponovány do právních předpisů v oblasti ŽP (např. zákon o vodách nebo o ochraně ovzduší)

BAT: *nejlepší dostupné techniky*

BREF: *referenční dokumenty BAT*

- **Best Available Technique - Nejlepší dostupné techniky**
- představuje nejefektivnější a nejpokročilejší stadium vývoje činností a jejich provozních metod, které jsou zároveň technicky a ekonomicky dostupné. „Technikou“ se přitom rozumí jak používaná technologie, tak způsob, jakým je zařízení navrženo, vybudováno, provozováno a vyřazováno z činnosti,
- „Dostupnou“ se rozumí technika, která byla vyvinuta v měřítku, které umožňuje realizaci v příslušném průmyslovém oboru za ekonomicky a technicky přijatelných podmínek s ohledem na náklady a přednosti, ať již tato technika je nebo není v dotyčném členském státě používána či vyráběna, pokud je provozovateli vhodně přístupná, a pod pojmem
- „Nejlepší“ se rozumí nejefektivnější technika z hlediska dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku.
- [Instrukce pro používání BAT v povolovacím procesu](#) prosinec 2000 – materiál ČEÚ

✓ Oblast EMS

Problematika EMS se rovněž v tomto období začíná výrazněji v řízení podniků prosazovat a uplatňovat.

- Zavádění EMS buď dle norem řady **ISO 14 000**, (kmenová = ISO 14 001)
- Nebo dle Nařízení rady ES č. 1836/93 (**EMAS⁵**) z roku 1993.

Systémy jsou dosud *nepovinné*, i když původně měly být v okamžiku vstupu ČR do EU povinné – certifikace, auditu apod., nebo pokud budou v ČR uzákoněny. Zatím nejsou informace o tom, že by měly být povinné. Rozhodně však z hlediska přístupu podniků a firem na trh EU budou hrát důležitou roli.

4. Období současnosti nebo současného vývoje legislativy (od r. 2004 po současnost)

V současné době dochází v podstatě buď k drobným nebo zásadním, a velmi častým úpravám stávajících právních předpisů jejich novelizací, protože většina jich je víceméně již kompatibilních s předpisy evropského práva v životním prostředí. Příkladem zásadních změn může být v poslední době zákon o odpadech (novelizace z hlediska nakládání s autovraky a další z hlediska nakládání s elektroodpadem). Výjimečně jsou vydávány předpisy zcela nové (např. chemický zákon).

Toto současné období se však vyznačuje značnou právní chaotičností a nepřehledností stávajících právních předpisů v ŽP, neboť jejich novelizace je příliš častá a často se zde začíná též projevat

⁵ EMAS (z angl.): *Environmental Management and Audit Scheme = Schéma (systém) ekologicky orientovaného řízení a prověřování (auditů)*. Blíže viz kap. 4., resp. kap. 5. 12.

lobbyismus nejrůznějšího druhu. Z legislativy v ŽP se tak pomalu, ale jistě stává nepřehledná právní džungle, která se neustále zvětšuje.

Předpisy jsou nedlouho po uveřejnění ve Sbírce zákonů a nabytí účinnosti novelizovány, upravovány a měněny různými výklady a stanovisky správních orgánů i samými legislativci a zákonodárci tak, že je pro normálního člověka téměř nemožné tyto změny sledovat, natož je nějak vstřebat a aplikovat v praxi. Jsou známy případy, kdy nový zákon ještě nenabyl účinnosti a již je připravena jeho novela. Orientovat se pak v této právní džungli činí obtíže i zkušenému ekologovi. Mnohdy a mnohde je již tato práce v podnicích přenechávána specializovaným subjektům, a to i za úplatu.

Pro daný kalendářní rok je vždy seznam legislativy v ŽP po jednotlivých složkách každoročně zveřejňován ve VĚSTNÍKU MŽP v lednu, vždy jako částka 1 příslušného ročníku. Věstník je možno buď objednat u MŽP, nebo internetové stránky MŽP: www.env.cz, a tam jít dále do příslušných odkazů. Věstník MŽP (vždy v příslušném kalendářním roce je to č. 1) se seznamem právních předpisů v ŽP je nezbytnou pomůckou podnikového ekologa.

V tomto Seznamu jsou uvedeny platné právní předpisy v členění podle složek, spadajících do kompetence MŽP a předpisy související v tomto členění:

- a) Platné právní předpisy vyhlášené nebo registrované ve Sbírce zákonů (příp. v Úředním listu).
- b) Resortní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve věstníku MLVH ČSR, MLVD ČSR, MŠ a MK ČSR, Mze, MŽP.
- c) Metodické pokyny, návody a sdělení

V dalším výkladu bude pokračování po jednotlivých složkách ŽP – zákony a prováděcí předpisy a pokud jsou známy, tak připravované zákony a prováděcí předpisy.

3. 5. Zastřešující legislativa v životním prostředí

K zastřešující legislativě životního prostředí lze jednak přiřadit následující právní předpisy:

1. Právní předpisy, kterými se zřizují ministerstva a jiné ústřední orgány státní správy ČR.

Mezi takové zákony patří:

- **zákon ČNR č. 2/69 Sb.** o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR ve znění pozdějších předpisů,
- **zákon ČNR č. 282/91 Sb.** o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, v znění zákona ČNR č. 309/02 Sb.,
- **zákon ČNR č. 388/91 Sb.** o Státním fondu životního prostředí ČR, ve znění pozdějších předpisů.

2. Předpisy uzákoňující právo na informace o ŽP.

Takovým předpisem je:

- **zákon č. 123/98 Sb.** o právu na informace o ŽP, v platném znění.
- **zákon č. 106/99 Sb.** o svobodném přístupu k informacím. Netýká se přímo ŽP, ale obecně práva veřejnosti na informace v působnosti veřejné správy.

3. Předpisy přímo zastřešující ochranu ŽP.

Takovým předpisem je:

- **zákon č. 17/92 Sb.** o životním prostředí v platném znění, který vlastně zastřešuje oblast legislativy v ŽP.

Skupina zákonů pod bodem 1. nemá pro podnikového ekologa větší význam, tudíž je nebudou dále podrobněji zmiňovány ani rozebírány.

ad. 2.:

Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí ukládá **zajistit veřejnosti volný přístup k informacím o životním prostředí** v institucích placených z veřejných prostředků. Informace o životním prostředí mají být k dispozici veřejnosti na požádání v určitém termínu. Směrnice je plně transponována do české legislativy zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, kde je definován obsah termínu informace o životním prostředí. (*Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí*)

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí vymezuje pojmy, které do této oblasti spadají. Jsou to především **informace o stavu životního prostředí a jeho složkách, o příčinách a důsledcích tohoto stavu, o připravovaných činnostech, které by mohly vést ke změně stavu životního prostředí, o správních řízeních, o ekonomických a finančních analýzách použitých v rozhodování, o mezinárodních závazcích atd.**

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím **stanoví podmínky pro výkon zaručeného práva veřejnosti na informace** v působnosti veřejné správy ve shodě s článkem 17 Listiny základních práv a svobod.

Z hlediska práva na informace o ŽP účelem zákona je, v souladu s právem Evropských společenství,⁶ zabezpečit právo na přístup k informacím o životním prostředí a na včasné a úplné informace o životním prostředí⁷, vytvořit podmínky pro výkon tohoto práva a podporovat aktivní zpřístupňování informací o životním prostředí ze strany povinných subjektů podle tohoto zákona. Zákon upravuje:

- a) podmínky výkonu práva na včasné a úplné informace o životním prostředí, jimiž disponují povinné subjekty podle tohoto zákona nebo které jsou k dispozici pro tyto subjekty,
- b) přístup veřejnosti k informacím o životním prostředí, které mají povinné subjekty podle tohoto zákona k dispozici nebo které jsou k dispozici pro tyto subjekty,
- c) základní podmínky a lhůty pro zpřístupňování informací spolu s uvedením důvodů, pro něž jsou povinné subjekty podle tohoto zákona oprávněny odepřít zpřístupnění informace,
- d) aktivní zpřístupňování informací o životním prostředí včetně podpory používání zařízení umožňujících dálkový přístup,
- e) environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu.

Přičemž zpřístupňování údajů získaných pro statistické účely a zpřístupňování statistických informací se řídí zvláštním zákonem.⁸

Dále je zde široce vymezen pojem informace o životním prostředí a kdo jsou povinné subjekty k poskytování informací o ŽP.

V dalších paragrafech je pojednáno o procesech žádosti o informaci a o zveřejnění a zpřístupnění informace, lhůta pro zpřístupnění informace a podmínky omezení přístupu k informacím jakož i rozhodnutí o odepření zpřístupnění informací.

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS.

⁷ Čl. 35 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, publikované usnesením Předsednictva ČNR pod č. 2/1993 Sb.

⁸ Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Dále je zde uzákoněna povinnost pro vládu ČR každoročně projednávat a schvalovat zprávu o stavu ŽP v ČR. Tato zpráva obsahuje zejména informace o kvalitě životního prostředí a o zátěžích, které na životní prostředí působí. Nejpozději do tří měsíců od svého schválení musí být tato zpráva zveřejněna.

Konečně v posledním případě jsou zde vymezeny pravomoci a působnost resortů, krajů a orgánů veřejné správy v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

ad. 3:

Zastřešující zákon č. 17/92 Sb. o životním prostředí vymezuje základní pojmy (viz kap. č. 3. 1.) a **stanoví základní zásady ochrany životního prostředí a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů; vychází přitom z principu trvale udržitelného rozvoje.**

Zákon prošel rozsáhlou novelizací, která jej podstatně zredukovala.

Z hlediska zásad ochrany ŽP, základním principem je princip únosnosti území, tzn. že území nesmí být zatěžováno lidskou činností nad míru únosného zatížení. Jsou zde vymezeny i povinnosti při ochraně ŽP.

Důležitá a základní ustanovení pro podnikového ekologa jsou obsažena v následujících paragrafech:

Povinnosti na úseku ochrany a tvorby ŽP:

v § 17

- Každý je povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí.
- Každý, kdo využívá území nebo přírodní zdroje, projektuje, provádí nebo odstraňuje stavby, je povinen takové činnosti provádět jen po zhodnocení jejich vlivů na životní prostředí a zatížení území, a to v rozsahu stanoveném tímto zákonem a zvláštními předpisy.
- Každý, kdo hodlá zavést do výroby, oběhu či spotřeby technologie, výrobky a látky, či kdo je hodlá dovážet, je povinen zabezpečit, aby splňovaly podmínky ochrany životního prostředí a aby v případech stanovených tímto zákonem a zvláštními předpisy byly posouzeny z hlediska jejich možných vlivů na životní prostředí.

v § 18

- Každý, kdo svou činností znečišťuje nebo poškozuje životní prostředí, nebo kdo využívá přírodní zdroje, je povinen na vlastní náklady zajišťovat sledování tohoto působení a znát jeho možné důsledky.
- **Právnické osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání jsou povinny v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními předpisy poskytovat informace o svém působení na životní prostředí.**

v § 19

- Každý, kdo zjistí, že hrozí poškození životního prostředí, nebo že k němu již došlo, je povinen učinit v mezích svých možností nezbytná opatření k odvrácení hrozby nebo ke zmírnění následků a neprodleně ohlásit tyto skutečnosti orgánu státní správy; povinnost zasáhnout nemá ten, kdo by tím ohrozil život nebo zdraví své nebo osoby blízké (viz. § 116 ObčZ).

Odpovědnost za porušení povinností při ochraně ŽP:

v § 27

- Každý, kdo poškozováním životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Souběh těchto náhrad se nevylučuje. Způsob výpočtu ekologické újmy a další podrobnosti stanoví zvláštní předpis.

Sankce za poškozování ŽP:

v § 28

- Orgány pro životní prostředí uloží pokutu:
 1. až do výše 1 000 000 Kčs právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která při své činnosti porušením právních předpisů způsobil ekologickou újmu,
 2. až do výše 500 000 Kčs právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která neučiní opatření k nápravě nebo neupozorní orgán státní správy (viz § 19).
- Pokutu lze uložit do jednoho roku ode dne, kdy orgán pro životní prostředí zjistil porušení povinnosti, nejpozději však do tří let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo.

v § 29

Za porušení povinností stanovených zvláštními předpisy o ochraně životního prostředí se ukládají pokuty nebo jiná opatření podle těchto předpisů; tím nejsou dotčeny případná trestní odpovědnost ani odpovědnost za škodu podle obecných právních předpisů.

v § 30

Príslušné orgány státní správy pro životní prostředí *jsou oprávněny* v případech, kdy hrozí závažné poškození životního prostředí nebo kdy k poškození již došlo, *rozhodnout o dočasném zastavení nebo omezení činnosti*, která může toto poškození způsobit nebo je již způsobila, *na dobu nejdéle 30 dnů* (předběžné opatření) a současně navrhnout opatření k nápravě věcně příslušným orgánům státní správy. Podrobnosti stanoví zvláštní předpisy.

Ekonomické nástroje:

v § 31

Za znečišťování životního prostředí, případně jeho složek a za hospodářské využívání přírodních zdrojů platí fyzické nebo právnické osoby daně, poplatky, odvody a další platby, stanoví-li tak zvláštní předpisy.

v § 32

Zvláštní předpisy stanoví, kdy mohou být právnické nebo fyzické osoby, které chrání životní prostředí nebo využívají přírodní zdroje v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, zvýhodněny úpravami daní a odvodů nebo poskytováním úvěrů a dotací.

v § 33

Nástroji ochrany životního prostředí jsou také fondy životního prostředí; podrobnosti stanoví zvláštní předpisy.

Ustanovení přechodná a závěrečná:

v § 34

- Využívání území, přírodních zdrojů, staveb, technologií, výrobků a látek, které neodpovídá ustanovením tohoto zákona a podmínkám vyplývajícím ze zvláštních předpisů o ochraně jednotlivých složek životního prostředí, musí být uvedeno do souladu s těmito předpisy ve lhůtách jimi stanovených.
- Pokud nebude ve lhůtách stanovených zvláštními předpisy dosaženo souladu podle odstavce 1, musí být činnost omezena nebo zastavena. Rozhodnutí vydají příslušné orgány státní správy.

3. 6. Legislativní úprava životního prostředí dle jednotlivých složek

V dalším výkladu budou probírány základní povinnosti v ochraně a tvorbě ŽP vyplývající z příslušných současně platných právních předpisů (zákonů a podzákonných norem), a to podle jednotlivých složek. Je třeba si uvědomit, že podrobná analýza této problematiky zdaleka přesahuje časoprostorový rámec, který byl problematice podnikové ekologie v přednáškách jednoho semestru výuky vymezen. Proto se omezíme pouze na skutečně základní povinnosti.

3. 6. 1. Voda, ochrana vod, nakládání s vodami

Právní úprava ochrany vod a nakládání s vodami:

Zákon:
č. 254/01 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
č. 274/01 Sb. o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích), ve znění pozdějších předpisů
Prováděcí předpisy (některé)
Obecně jsou to <u>Narřízení vlády o chráněných oblastech přirozené akumulace vod</u>
Narřízení vlády č. 61/03 Sb. o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech – pro podnikového ekologa důležité
Vyhláška MŽP č. 137/99 Sb. , kterou se stanoví seznam vodárenských nádrží a zásady pro stanovení a změny ochranných pásem vodních zdrojů
Vyhláška MZe č. 432/01 Sb. o dokladech žádosti o rozhodnutí nebo vyjádření a o náležitostech povolení, souhlasů a vyjádření vodoprávního úřadu
Vyhláška MZe č. 20/02 Sb. o způsobu a četnosti měření množství a jakosti vody
Vyhláška MŽP č. 293/02 Sb. o poplatcích za vypouštění odpadních vod do vod povrchových – pro podnikového ekologa důležitá
Vyhláška č. 125/04 Sb. , kterou se stanoví vzor poplatkového hlášení a vzor poplatkového přiznání pro účely výpočtu poplatku za odebrané množství podzemní vody – pro podnikového ekologa důležitá
Vyhláška č. 450/05 Sb. o náležitostech nakládání se závadnými látkami a náležitostech havarijního plánu, způsobu a rozsahu hlášení havárií, jejich zneškodňování a odstraňování jejich škodlivých následků – pro podnikového ekologa důležitá
Vyhláška MZe č. 428/01 Sb. , kterou se provádí zákon č. 274/01 Sb. o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu (je prováděcím předpisem k zákonu o vodovodech a kanalizacích)

Účel a předmět zákona

- (1) Účelem zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl v souladu s právem Evropských společenství⁹. Účelem tohoto zákona je též příspěvat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závislých suchozemských ekosystémů.
- (2) Zákon upravuje právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání povrchových a podzemních vod, jakož i vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž výskyt těchto vod přímo souvisí, a to v zájmu zajištění trvale udržitelného užívání těchto vod, bezpečnosti vodních děl a ochrany před účinky povodní a sucha.

Vymezení pojmů

Z hlediska vymezení pojmů ve vodním zákoně je třeba zdůraznit důležitý pojem pro podnikového ekologa:

Nakládáním s povrchovými nebo podzemními vodami se rozumí jejich vzdouvání pomocí vodních děl, využívání jejich energetického potenciálu, jejich využívání k plavbě nebo k plavení dřeva, k chovu ryb nebo vodní drůbeže, jejich odběr, vypouštění odpadních vod do nich a další způsoby, jimiž lze využívat jejich vlastností nebo ovlivňovat jejich množství, průtok, výskyt nebo jakost.

Kromě obecných povinností patří k nejzákladnějším povinnostem na úseku nakládání s vodami a ochrany vod následující povinnosti:

1. Mít příslušná povolení k nakládání s vodami, příp. souhlas k některým činnostem, dále
2. Povinnosti vyplývající z ochrany vodních poměrů a vodních zdrojů (CHOPAV),
3. Povinnosti vyplývající z hlediska ochrany jakosti vod (zejména při vypouštění odpadních vod a při nakládání se závadnými látkami a povinnosti při haváriích), a konečně
4. Povinnosti spojené s placením poplatků za odběr vody a vypouštění odpadních vod

Základní (obecné) povinnosti při nakládání s vodami

§ 5

(1) Každý, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a zabezpečovat jejich hospodárné a účelné užívání podle podmínek tohoto zákona a dále dbát o to, aby nedocházelo k znehodnocování jejich energetického potenciálu a k porušování jiných veřejných zájmů chráněných zvláštními právními předpisy¹⁰.

⁹ Například Směrnice Rady 75/440/EHS ze dne 16. června 1975 o požadované jakosti povrchových vod určených k odběru pitné vody v členských státech, Směrnice Rady 76/160/EHS ze dne 8. prosince 1975 o jakosti vody pro koupání, Směrnice Rady 76/464/EHS ze dne 4. května 1976 o znečištění způsobeném určitými nebezpečnými látkami vypouštěnými do vodního prostředí Společenství a návazné směrnice Rady, Směrnice Rady 78/659/EHS ze dne 18. července 1978 o jakosti povrchových vod vyžadujících ochranu nebo zlepšení pro podporu života ryb, Směrnice Rady 80/68/EHS ze dne 17. prosince 1979 o ochraně podzemních vod před znečištěním určitými nebezpečnými látkami doplněná směrnicemi Rady 90/656/EHS a 91/692/EHS, Směrnice Rady 91/271/EHS ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod, Směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů, Směrnice Rady 96/61/ES ze dne 24. září 1996 o integrované prevenci a řízení znečištění, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000 ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

¹⁰ Například zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění zákona č. 123/1998 Sb., zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 344/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

(2) Každý, kdo nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami k výrobním účelům, je povinen za účelem splnění povinností podle odstavce 1 provádět ve výrobě účinné úpravy vedoucí k hospodárnému využívání vodních zdrojů a zohledňující nejlepší dostupné technologie.

(3) Při provádění staveb¹¹ nebo jejich změn nebo změn jejich užívání jsou stavebníci povinni podle charakteru a účelu užívání těchto staveb je zabezpečit zásobováním vodou a odváděním, čištěním, popřípadě jiným zneškodňováním odpadních vod z nich v souladu s tímto zákonem. Stavební úřad nesmí bez splnění těchto podmínek vydat stavební povolení nebo rozhodnutí o dodatečném povolení stavby nebo rozhodnutí o povolení změn stavby před jejím dokončením, popřípadě kolaudační rozhodnutí ani rozhodnutí o změně užívání stavby.

Nakládání s povrchovými vodami

§ 6

Obecné nakládání s povrchovými vodami

(1) Každý může na vlastní nebezpečí bez povolení nebo souhlasu vodoprávního úřadu odebírat povrchové vody nebo s nimi jinak nakládat pro vlastní potřebu, není-li k tomu třeba zvláštního technického zařízení.

(2) Povolení nebo souhlasu vodoprávního úřadu rovněž není třeba k zachycování povrchových vod jednoduchými zařízeními na jednotlivých pozemcích a stavbách nebo ke změně přirozeného odtoku vod za účelem jejich ochrany před škodlivými účinky těchto vod.

(3) Při obecném nakládání s povrchovými vodami se nesmí ohrožovat jakost nebo zdravotní nezávadnost vod, narušovat přírodní prostředí, zhoršovat odtokové poměry, poškozovat břehy, vodní díla a zařízení, zařízení pro chov ryb a porušovat práva a právem chráněné zájmy jiných.

(4) Vodoprávní úřad může obecné nakládání s povrchovými vodami bez náhrady upravit, omezit, popřípadě zakázat, vyžaduje-li to veřejný zájem, zejména dochází-li při něm k porušování povinností podle odstavce 3 nebo z důvodu bezpečnosti osob. Působnost jiných správních úřadů ke stanovení podmínek k užívání těchto vod ke koupání¹² není tímto zákonem dotčena.

§ 8

Povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami

Mít povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami patří k základním povinnostem všech podnikatelských subjektů, ale i fyzických osob. Především se jedná o:

1. Povolení k oděbru povrchových a podzemních vod z vodních zdrojů
2. Povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních:

(1) Povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami (dále jen "povolení k nakládání s vodami") je třeba:

a) jde-li o povrchové vody a nejde-li při tom o obecné nakládání s nimi

1. k jejich odběru,
2. k jejich vzdouvání, popřípadě akumulaci,
3. k využívání jejich energetického potenciálu,

¹¹ Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹² Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 254/2001 Sb.

4. k užívání těchto vod pro chov ryb nebo vodní drůbeže, popřípadě jiných vodních živočichů, za účelem podnikání,
 5. k jinému nakládání s nimi,
- b) jde-li o podzemní vody:
1. k jejich odběru,
 2. k jejich akumulaci,
 3. k jejich čerpání za účelem snižování jejich hladiny,
 4. k umělému obohacování podzemních zdrojů vod povrchovou vodou,
 5. k jinému nakládání s nimi,
- c) k vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních,
- d) k čerpání povrchových nebo podzemních vod a jejich následnému vypouštění do těchto vod za účelem získání tepelné energie,
- e) k čerpání znečištěných podzemních vod za účelem snížení jejich znečištění a k jejich následnému vypouštění do těchto vod, popřípadě do vod povrchových.

Povolení k nakládání s vodami se vydává na časově omezenou dobu, přičemž povolení k vypouštění odpadních vod nemůže být vydáno na dobu delší než 10 let, v případě vypouštění odpadních vod se zvláště nebezpečnými látkami nebo nebezpečnými látkami podle přílohy č. 1 k zákonu na dobu delší než 4 roky.

(4) Doba platnosti povolení k nakládání s vodami lze k návrhu oprávněného prodloužit, pokud se nezměnily podmínky, za kterých bylo povolení uděleno.

K tomu důležité ustanovení pro podnikového ekologa:

(5) Návrh na prodloužení platnosti povolení k nakládání s vodami je nutno podat nejpozději do 6 měsíců před uplynutím doby, na niž bylo toto povolení vydáno. V takovém případě povolení k nakládání s vodami nezaniká, dokud o návrhu nebude rozhodnuto.

§ 17 Souhlas

(1) Souhlas vodoprávního úřadu je třeba ke stavbám, zařízením nebo činnostem, k nimž není třeba povolení podle tohoto zákona, které však mohou ovlivnit vodní poměry, a to:

- a) ke stavbám a zařízením na pozemcích, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, nebo na pozemcích s takovými pozemky sousedících, pokud tyto stavby a zařízení ovlivní vodní poměry,
- b) ke zřizování dálkových potrubí a stavbám umožňujícím podzemní skladování látek v zemských dutinách, jakož i ke skladům, skládkám, popřípadě nádržím, pokud provoz uvedených staveb a skládek může významně ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod,
- c) ke stavbám, k těžbě nerostů nebo k terénním úpravám v záplavových územích; ustanovení § 67 tím není dotčeno,
- d) ke stavbám ve vzdálenosti do 15 m od vzdušné paty ochranné hráze vodního toku,
- e) ke stavbám v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Plánování v oblasti vod

Snad z obecného hlediska ekologie jako takové, jsou pro podnikovou ekologii důležitá úvodní ustanovení:

§ 23

(1) Plánování v oblasti vod je soustavná koncepční činnost, kterou zajišťuje stát; je tvořeno Plánem hlavních povodí České republiky a plány oblastí povodí, včetně programů opatření. Účelem plánování v oblasti vod je vymezit a vzájemně harmonizovat veřejné zájmy:

f) ochrany vod jako složky životního prostředí,

g) ochrany před povodněmi a dalšími škodlivými účinky vod,

h) trvale udržitelného užívání vodních zdrojů a hospodaření s vodami pro zajištění požadavků na vodohospodářské služby, zejména pro účely zásobování pitnou vodou.

(2) Plán hlavních povodí České republiky a plány oblastí povodí, včetně příslušných programů opatření, jsou podkladem pro výkon veřejné správy, zejména pro územní plánování, územní rozhodování, vodoprávní rozhodování a povolování staveb.

Ochrana vodních poměrů a vodních zdrojů.

Vzhledem k obšírnosti celé problematiky lze odkázat přímo na vodní zákon a příslušné pasáže v něm. Poměrně důležité je ustanovení úvodních paragrafů 27 a 28, pojednávající o ochraně vodních poměrů a o chráněných oblastech přirozené akumulace vod (CHOPAV):

§ 27

Ochrana vodních poměrů

Vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak¹³, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Zejména jsou povinni za těchto podmínek zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činností vody a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny.

§ 28

Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV)

(1) Oblastí, které pro své přírodní podmínky tvoří významnou přirozenou akumulaci vod, vyhláší vláda nařízením za chráněné oblasti přirozené akumulace vod.

(2) V chráněných oblastech přirozené akumulace vod se v rozsahu stanoveném nařízením vlády zakazuje:

1. zmenšovat rozsah lesních pozemků,
2. odvodňovat lesní pozemky,
3. odvodňovat zemědělské pozemky,
4. těžit rašelinu,
5. těžit nerosty povrchovým způsobem nebo provádět jiné zemní práce, které by vedly k odkrytí souvislé hladiny podzemních vod,
6. těžit a zpracovávat radioaktivní suroviny,
7. ukládat radioaktivní odpady.

(3) MŽP může po předchozím souhlasu vlády povolit výjimku ze zákazů uvedených v odstavci 2.

(4) Pokud zákazem podle odstavce 2 písm. a) až c) vznikne vlastníkovu pozemku škoda, má nárok na její úhradu.

¹³ Např. zákon č.334/92 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Dále ust. § 29 pojednává o podzemních vodách, ust. § 30 o ochranných pásmech vodních zdrojů a podmínkách jejich stanovení, ust. §§ 32 a 33 pojednávají o citlivých a zranitelných oblastech (podrobně viz příslušné pasáže VZ).

V některých případech mohou být tato ustanovení vodního zákona z hlediska podnikové ekologie významná. Jedná se zejména o případy, kdy z hlediska činnosti firmy nebo podniku (podnikatelského subjektu) dochází ke kolizi s uvedenou problematikou.

Ochrana jakosti vod

§ 38

Odpadní vody

(1) Odpadní vody jsou vody použité v obytných, průmyslových, zemědělských, zdravotnických a jiných stavbách, zařízeních nebo dopravních prostředcích, pokud mají po použití změněnou jakost (složení nebo teplotu), jakož i jiné vody z nich odtékající, pokud mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod. Odpadní vody jsou i průsakové vody z odkališť, s výjimkou vod, které jsou zpětně využívány pro vlastní potřebu organizace, a vod, které odtékají do vod důlních, a dále jsou odpadními vodami průsakové vody ze skládek odpadu.

(2) Vody z drenážních systémů odvodňovaných zemědělských pozemků, vody užití na plavidlech a chladicí vody vodních turbin, u nichž došlo pouze ke zvýšení teploty, a nepoužité minerální vody z přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody nejsou odpadními vodami podle tohoto zákona.

(3) **Kdo vypouští odpadní vody** do vod povrchových nebo podzemních, **je povinen zajišťovat jejich zneškodňování v souladu s podmínkami stanovenými v povolení k jejich vypouštění**. Při stanovování těchto podmínek **je vodoprávní úřad povinen přihlížet k nejlepším dostupným technologiím** v oblasti zneškodňování odpadních vod. Ten, kdo vypouští odpadní vody do vod povrchových nebo podzemních, je povinen v souladu s rozhodnutím vodoprávního úřadu měřit objem vypouštěných vod a míru jejich znečištění a výsledky těchto měření předávat vodoprávnímu úřadu, který rozhodnutí vydal, a příslušnému správci povodí a pověřenému odbornému subjektu. Vodoprávní úřad tímto rozhodnutím stanoví místo a způsob měření objemu a znečištění vypouštěných odpadních vod a četnost předkládání výsledků těchto měření.

(4) Přímé vypouštění odpadních vod do podzemních vod nelze povolit. Vypouštění odpadních vod neobsahujících nebezpečné závadné látky nebo zvláště nebezpečné závadné látky (§ 39 odst. 3) do půdních vrstev, z nichž by mohly do vod podzemních vniknout, lze povolit jen výjimečně z jednotlivých rodinných domů a staveb k individuální rekreaci na základě posouzení jejich vlivu na jakost podzemních vod.

Důležitá jsou pro podnikového ekologa ust. §§ 39 – 42, kde jsou pojednány Závadné látky, nakládání s nimi a povinnosti při nakládání s nimi, dále havárie, povinnosti při havárii (rozuměj vodohospodářská havárie) a opatření k nápravě:

§ 39

Závadné látky

(1) Závadné látky jsou látky, které nejsou odpadními ani důlními vodami a které mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod (dále jen "závadné látky"). Každý, kdo zachází se závadnými látkami, je povinen učinit přiměřená opatření, aby nevnikly do povrchových nebo podzemních vod a neohrozily jejich prostředí.

(2) V případech, kdy uživatel závadných látek zachází s těmito látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro povrchové nebo podzemní vody, má uživatel závadných látek povinnost činit tato opatření:

- a) vypracovat plán opatření pro případy havárie (dále jen "havarijní plán"); havarijní plán schvaluje příslušný vodoprávní úřad; může-li havárie ovlivnit vodní tok, projedná jej uživatel závadných látek před předložením ke schválení s příslušným správcem vodního toku, kterému také předá jedno jeho vyhotovení,
- b) provádět záznamy o provedených opatřeních a tyto záznamy uchovávat po dobu 5 let.
- (3) Seznam nebezpečných závadných látek (dále jen "nebezpečné látky") je uveden v příloze č. 1 k zákonu; tento seznam obsahuje i zvlášť nebezpečné závadné látky (dále jen "zvlášť nebezpečné látky") - viz níže
- (4) Každý, kdo zachází se zvlášť nebezpečnými látkami nebo nebezpečnými látkami nebo kdo zachází se závadnými látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím, je povinen učinit odpovídající opatření, aby nevnikly do povrchových nebo podzemních vod nebo do kanalizací, které netvoří součást technologického vybavení výrobního zařízení. Je povinen zejména:
- a) umístit zařízení, v němž se závadné látky používají, zachycují, skladují, zpracovávají nebo dopravují tak, aby bylo zabráněno nežádoucímu úniku těchto látek do půdy nebo jejich nežádoucímu smísení s odpadními nebo srážkovými vodami,
- b) používat jen takové zařízení, popřípadě způsob při zacházení se závadnými látkami, které jsou vhodné i z hlediska ochrany jakosti vod,
- c) nejméně jednou za 6 měsíců kontrolovat sklady a skládky a nejméně jednou za 5 let, pokud není technickou normou nebo výrobcem stanovena lhůta kratší, zkoušet těsnosti potrubí nebo nádrží určených pro skladování a prostředků pro dopravu zvlášť nebezpečných látek a nebezpečných látek, a v případě zjištění nedostatků bezodkladně provádět jejich včasné opravy; sklady musí být zabezpečeny nepropustnou úpravou proti úniku závadných látek do podzemních vod,
- d) vybudovat a provozovat odpovídající kontrolní systém pro zjišťování úniku závadných látek,
- e) zajistit, aby nově budované stavby byly zajištěny proti nežádoucímu úniku těchto látek při hašení požáru.

Příl. 1 k zákonu o vodách:

Zvlášť nebezpečné látky

Zvlášť nebezpečné látky jsou látky náležející do dále uvedených skupin látek, s výjimkou těch, jež jsou biologicky neškodné nebo se rychle mění na látky biologicky neškodné:

1. organohalogenové sloučeniny a látky, které mohou tvořit takové sloučeniny ve vodním prostředí,
2. organofosforové sloučeniny,
3. organocínové sloučeniny,
4. látky vykazující karcinogenní, mutagenní nebo teratogenní vlastnosti ve vodním prostředí nebo jeho vlivem,
5. rtuť a její sloučeniny,
6. kadmium a jeho sloučeniny,
7. **persistentní (= stálé) minerální oleje a persistentní uhlovodíky ropného původu,**
8. persistentní syntetické látky, které se mohou vznášet, zůstávat v suspenzi nebo klesnout ke dnu a které mohou zasahovat do jakéhokoliv užívání vod.

Jednotlivé zvlášť nebezpečné látky jsou uvedeny v nařízení vlády vydaném podle § 38 odst. 5; ostatní látky náležející do uvedených skupin v tomto nařízení neuvedené se považují za nebezpečné látky.

Nebezpečné látky Nebezpečné látky jsou látky náležející do dále uvedených skupin:

1. Metaloidy, kovy a jejich sloučeniny:			
1. zinek	6. selen	11. cín	16. vanad
2. měď	7. arzen	12. baryum	17. kobalt
3. nikl	8. antimon	13. berylium	18. thalium
4. chrom	9. molybden	14. bor	19. telur
5. olovo	10. titan	15. uran	20. stříbro
2. Biocidy a jejich deriváty neuvedené v seznamu zvlášť nebezpečných látek.
 3. Látky, které mají škodlivý účinek na chuť nebo na vůni produktů pro lidskou spotřebu pocházejících z vodního prostředí, a sloučeniny mající schopnost zvýšit obsah těchto látek ve vodách.
 4. Toxické nebo persistentní organické sloučeniny křemíku a látky, které mohou zvýšit obsah těchto sloučenin ve vodách, vyjma těch, jež jsou biologicky neškodné nebo se rychle přeměňují ve vodě na neškodné látky.
 5. Elementární fosfor a anorganické sloučeniny fosforu.
 - 6. Nepersistentní (= nestálé) minerální oleje a nepersistentní uhlovodíky ropného původu.**
 7. Fluoridy.
 8. Látky, které mají nepříznivý účinek na kyslíkovou rovnováhu, zejména amonné soli a dusitany.
 9. Kyanidy.

(5) Opatření podle odstavce 4 se přiměřeně vztahují i na použité obaly závadných látek.

(6) Každý, kdo zachází se zvlášť nebezpečnými látkami, je povinen vést záznamy o typech těchto látek, které jsou zpracovávány nebo s nimiž se nakládá, o jejich množství, o obsahu jejich účinných složek, o jejich vlastnostech zejména ve vztahu k povrchovým a podzemním vodám a tyto informace na vyžádání poskytnout vodoprávnímu úřadu a Hasičskému záchrannému sboru České republiky.

(9) Mytí motorových vozidel a provozních mechanismů ve vodních tocích nebo na místech, kde by mohlo dojít k ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod, je zakázáno.

§ 40 Havárie

(1) Havárii se rozumí mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod.

(2) Za havárii se vždy považují případy závažného zhoršení nebo mimořádného ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami, zvlášť nebezpečnými látkami, popř. radioaktivními zářiči a radioaktivními odpady, nebo dojde-li ke zhoršení nebo ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod v chráněných oblastech přirozené akumulace vod nebo v ochranných pásmech vodních zdrojů.

(3) Dále se za havárii považují případy technických poruch a závad zařízení k zachycování, skladování, dopravě a odkládání látek uvedených v odstavci 2, pokud takovému vniknutí předcházejí.

§ 41 Povinnosti při havárii

(1) Ten, kdo způsobil havárii (dále jen "původce havárie"), je povinen činit bezprostřední opatření k odstranění příčin a následků havárie. Přitom se řídí havarijním plánem, popřípadě pokyny vodoprávního úřadu a České inspekce životního prostředí.

(2) Kdo způsobí nebo zjistí havárii, je povinen ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru České republiky nebo jednotkám požární ochrany nebo Policii České republiky, případně správci povodí.

(4) Dojde-li k havárii mimořádného rozsahu, která může závažným způsobem ohrozit životy nebo zdraví lidí nebo způsobit značné škody na majetku, platí při zabraňování škodlivým následkům havárie přiměřeně ustanovení o ochraně před povodněmi.

(5) Původce havárie je povinen na výzvu orgánů uvedených v odstavci 3 při provádění opatření při odstraňování příčin a následků havárie s těmito orgány spolupracovat.

(6) Osoby, které se zúčastnily zneškodňování havárie, jsou povinny poskytnout České inspekci životního prostředí potřebné údaje, pokud si jejich poskytnutí vyžádá, a Hasičskému záchrannému sboru České republiky.

Pro podnikového ekologa jsou důležitá ustanovení o poplatkových povinnostech; je důležité vědět, že za odběr a vypuštění vody je stanovena povinnost platit:

Poplatky

§ 88

Poplatek za odebrané množství podzemní vody

(1) Oprávněný, který má povolení k odběru podzemní vody [§ 8 odst. 1 písm. b) bod 1 a § 8 odst. 2 zákona] (dále jen "odběratel"), je za podmínek stanovených tímto zákonem povinen platit za skutečně odebrané množství podzemní vody podle účelu odběru vody. V případě, že oprávněný umožnil výkon svého povolení k nakládání s vodami podle § 11 odst. 3 zákona provozovateli vodovodu pro veřejnou potřebu tím, že na něj výkon povolení smluvně převedl a tento provozovatel oznámil svůj název, sídlo a identifikační číslo České inspekci životního prostředí, považuje se za odběratele tento provozovatel vodovodu pro veřejnou potřebu. Poplatek se platí za kalendářní rok a jeho sazby v Kč/m³ jsou uvedeny v příloze č. 2 k zákonu.

Příl. 2 k zákonu:

A. Sazby poplatku pro výpočet plateb za skutečně odebrané množství podzemní vody

Účel užití odebrané podzemní vody	Sazba v Kč/m ³
Pro zásobování pitnou vodou	2,00
Pro ostatní užití	3,00

B. Sazby pro výpočet poplatku a hmotnostní a koncentrační limity zpoplatnění

Ukazatel znečištění	Sazba Kč/kg	Limit zpoplatnění	
		hmotnostní kg/rok	koncentrační mg/l
1. CHSK			
a) CHSK nečištěné odpadní vody			
do 31. 12. 2004	16	20 000	40
od 1. 1. 2005	16	8 000	40
b) CHSK čištěné odpadní vody	8	10 000	40
c) CHSK pro odpadní vody čištěné z výroby buničiny a ze zušlechťování bavlnářských a lnářských textilií	3	10 000	40
2. RAS (rozpuštěné anorganické soli)	0,5	20 000	1 200

3. Nerozpuštěné látky NL ¹⁴	2	10 000	30
4. Fosfor celkový do 31. 12. 2004 od 1. 1. 2005	70 70	13 000 3 000	3 3
5. dusík amoniakální do 31. 12. 2001	40	15 000	15
6. dusík N _{anorg} od 1. 1. 2002	30	20 000	20
7. AOX od 1. 1. 2002 (adsorbovatelné organické halogeny)	300	15	0,2
8. rtuť	20 000	0,4	0,002
9. kadmium	4 000	2	0,01

(2) Poplatek se neplatí za skutečný odběr podzemní vody z jednoho vodního zdroje menší nebo rovný 6 000 m³ za kalendářní rok nebo menší nebo rovný 500 m³ v každém měsíci kalendářního roku, dále za odběry povolené k účelu získání tepelné energie, za odběry vody ke snížení znečištění podzemních vod, za odběry vody ke snižování jejich hladiny a za odběry vody sloužící hydraulické ochraně podzemních vod před znečištěním.

(3) Odebírá-li odběratel podzemní vodu z vodního zdroje na více místech území jedné obce, pro účely zpoplatnění se odebrané množství vody sčítá.

(5) Pro stanovení výše záloh poplatku pro následující kalendářní rok je odběratel povinen zpracovat poplatkové hlášení, ve kterém sdělí svoje identifikační údaje podle právního předpisu upravujícího správu daní a poplatků a uvede skutečnosti rozhodné k výpočtu zálohy, zejména údaje o povoleném množství odběru podzemních vod v členění podle odběrů podzemních vod podle jednotlivých povolení a účelu jejich použití. V poplatkovém hlášení vypočte odběratel výši záloh poplatku pro následující kalendářní rok a předloží jej České inspekci životního prostředí do 15. října běžného roku.

(10) Odběratel je povinen do 15. února předložit České inspekci životního prostředí poplatkové přiznání za uplynulý kalendářní rok, ve kterém uvede skutečnosti rozhodné k výpočtu vyrovnání poplatku, zejména údaje o výši zaplacených záloh a skutečném množství odebrané podzemní vody v členění podle odběrů podzemních vod podle jednotlivých povolení a účelu jejich použití. V poplatkovém přiznání vypočte odběratel roční výši poplatku za uplynulý kalendářní rok, porovná ji se zaplacenými zálohami, navrhne vyrovnání a předloží poplatkové přiznání České inspekci životního prostředí. Vzor poplatkového přiznání stanoví Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství vyhláškou.

§ 89

Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

(1) Právnická nebo fyzická osoba, která vypouští odpadní vody do vod povrchových, (dále jen "znečišťovatel") je za podmínek stanovených v tomto zákoně povinna platit poplatek za znečištění vypouštěných odpadních vod a poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod (dále jen "poplatky"). Poplatky se platí za jednotlivé zdroje znečišťování.

(2) Povinnost platit poplatky podle odstavce 1 se nevztahuje na vypouštění:

a) minerálních vod osvědčených podle zvláštního zákona¹⁵ jako přírodní léčivý zdroj, pokud nebyly použity při lázeňské péči,

¹⁴ Poplatek za tento ukazatel platí pouze znečišťovatelé, kteří:

a) neplatí poplatek za CHSK, ale znečištění přesahuje limit pro zpoplatnění NL, nebo

b) vypouštějí v odpadních vodách více NL, než činí trojnásobek množství zpoplatněné CHSK.

- b) přírodních minerálních vod, pokud nebyly použity při výrobě balených minerálních vod,
- c) vod ze sanačních vrtů,
- d) odpadních vod z průtočného chlazení parních turbín.

§ 90

Výše poplatku za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

(1) Poplatek za znečištění vypouštěných odpadních vod je znečišťovatel povinen platit, jestliže jím vypouštěné odpadní vody překročí v příslušném ukazateli znečištění zároveň hmotnostní a koncentrační limit zpoplatnění. Ukazatele znečištění, hmotnostní a koncentrační limity zpoplatnění a sazby poplatku členěné podle jednotlivých ukazatelů znečištění jsou uvedeny v příloze č. 2 k zákonu (viz výše).

(2) Poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod do vod povrchových je znečišťovatel povinen platit, jestliže objem jím vypouštěných odpadních vod překročí za kalendářní rok 100 000 m³.

(3) Poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod se vypočte vynásobením objemu vypouštěných odpadních vod za kalendářní rok sazbou 0,1 Kč za 1 m³.

Z hlediska prováděcích předpisů k zákonu o vodách jsou důležité především některé pasáže NV č. 61/03 Sb.

§ 2

Vymezení pojmů

Pro účely tohoto nařízení se rozumí

- a) průmyslovými odpadními vodami - odpadní vody uvedené v části B přílohy č. 1 k tomuto nařízení, jakož i odpadní vody v této části přílohy neuvedené, jsou-li vypouštěny z výrobních nebo jim obdobných zařízení,
- b) městskými odpadními vodami - odpadní vody vypouštěné z domácností nebo služeb, vznikající převážně jako produkt lidského metabolismu a činností v domácnostech (splašky), popřípadě jejich směs s průmyslovými odpadními vodami nebo s dešťovými vodami,
- c) zdrojem znečišťování - území obce, popřípadě její územně oddělená a samostatně odkanalizovaná část, území vojenského újezdu nebo areál průmyslového podniku či jiného objektu, pokud se z nich vypouštějí samostatně odpadní vody do vod povrchových; za odpadní vody se v tomto případě nepovažují vody z dešťových oddělovačů, pokud funkce oddělovače splňuje podmínky stanovené vodoprávním úřadem. Za samostatný zdroj znečišťování se považuje i areál či část areálu průmyslového podniku či jiného objektu, z nichž se odpadní vody vypouštějí do systému průtočného chlazení parních turbín, z něhož se vypouštějí do vod povrchových,
- d) emisními standardy - nejvýše přípustné hodnoty ukazatelů znečištění odpadních vod uvedené v příloze č. 1 k tomuto nařízení,
- e) emisními limity - nejvýše přípustné hodnoty ukazatelů znečištění odpadních vod, které stanoví vodoprávní úřad v povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- f) typem emisních standardů a limitů - jejich stanovení v jednotkách:
 1. koncentračních, vyjádřených jednotkou hmotnosti na litr,
 2. minimální účinnosti čištění v čistírně odpadních vod v %,
 3. množství vypouštěného znečištění za určité časové období,

¹⁵ Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon).

4. poměrného množství vypouštěného znečištění vyjádřených poměrem jednotky hmotnosti na jednotku hmotnosti látky nebo suroviny použité při výrobě nebo výrobku,

g) imisními standardy - nejvýše přípustné hodnoty ukazatelů přípustného znečištění povrchových vod v jednotkách hmotnosti, radioaktivity nebo bakteriálního znečištění na jednotku objemu, které jsou stanoveny v příloze č. 3 k tomuto nařízení,

h) cílovým stavem jakosti vody ve vodním toku - stav splňující cíle ochrany vod uvedené v příloze č. 2 k tomuto nařízení,

i) dostupnou technologií v oblasti zneškodňování odpadních vod - dostupná technologie zneškodňování nebo čištění odpadních vod,

Dále jsou v NV č. 61/03 Sb. stanoveny náležitosti povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo do kanalizací (§ 3), přičemž při povolování vypouštění odpadních vod je vodoprávní úřad povinen přihlížet k dostupným technologiím v oblasti zneškodňování odpadních vod¹⁶ (viz úvod - BAT a BREF).

Důležité jsou dále přílohy k uvedenému nařízení, ve kterých jsou definovány jednak emisní standardy ukazatelů přípustného znečištění odpadních vod (**A.** pro městské odpadní vody, **B.** pro průmyslové odpadní vody, **C.** pro odpadní vody s obsahem vybraných zvláště nebezpečných závadných látek) - **Příloha 1**. Dále **Příloha 2** - Požadovaný a cílový stav jakosti vody ve vodním toku, **Příloha 3** - Imisní standardy ukazatelů přípustného znečištění povrchových vod, **Příloha 4** - Minimální roční četnosti odběrů vzorků vypouštěných odpadních vod pro sledování jejich znečištění, **Příloha 5** - Přípustný počet vzorků nesplňujících statisticky formulované limity ("p") ve vypouštěných odpadních vodách v období posledních 12 měsíců, **Příloha 6** - Základní údaje předávané znečišťovatelem vodoprávnímu úřadu, správci povodí a pověřenému odbornému subjektu.

Pro jejich značný rozsah je zde podán pouze informativně jmenný přehled příloh, ze kterých vyplývají povinnosti v podnikové ekologii.

Pro podnikového ekologa jsou důležité ještě následující předpisy, a to zejména tam, kde v průmyslových podnicích a organizacích přijde do styku s vodovody a kanalizacemi, resp. s jejich provozováním a odběrem vody z nich, popř. vypouštěním odpadní vody do nich:

Je to zákon o vodovodech a kanalizacích a prováděcí vyhláška k němu (viz výše - právní úprava ochrany vod).

Zákon upravuje některé vztahy vznikající při rozvoji, výstavbě a provozu vodovodů a kanalizací sloužících veřejné potřebě (dále jen "vodovody a kanalizace"), přípojek na ně, jakož i působnost orgánů územních samosprávných celků a správních úřadů na tomto úseku.

Ze základních pojmů jsou zde definovány pojmy jako vodovod a kanalizace, dále provozování a provozovatel vodovodů a kanalizací, vodovodní a kanalizační přípojka apod. (viz příslušná ustanovení zákona)

Z důležitých ustanovení jsou zde oprávnění k provozování vodovodů nebo kanalizací, práva a povinnosti stavebníka, vlastníka a provozovatele při výstavbě, údržbě a provozování vodovodu nebo kanalizace, práva a povinnosti vlastníka vodovodu nebo kanalizace, práva a povinnosti provozovatele vodovodu nebo kanalizace, neoprávněný odběr vody z vodovodu a neoprávněné vypouštění odpadních vod do kanalizace, technické požadavky na výstavbu vodovodů a kanalizací a na jakost odebírané vody a vypouštěné odpadní vody, měření (objemu) dodávané a vypouštěné vody, vodné a stočné, ochrana (ochranná pásma) vodovodů a kanalizací a konečně působnost orgánů veřejné správy a sankce a pokuty a rovněž ochrana odběratele.

¹⁶ Zejména zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zákona č. 71/2000 Sb., zákona č. 102/2001 Sb. a zákona č. 205/2002 Sb.

Z uvedených ustanovení je třeba upozornit na v zákoně rozvedenou problematiku [evidence vodovodů a kanalizací, náležitosti žádosti o povolení k provozování vodovodu nebo kanalizace, náležitosti smlouvy o dodávce vody nebo o odvádění odpadních vod, náležitosti kanalizačního řádu a požadavky na rozbor odpadních vod.](#)

3. 6. 2. Ovzduší, ochrana ovzduší a ozónové vrstvy

Právní úprava ochrany ovzduší:

Zákon:
č. 86/02 Sb. , o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění pozdějších předpisů (úplné znění zákona vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 472/05 Sb.)
č. 695/04 Sb. , o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů – <i>tento zákon je z hlediska PEK důležitý zejména u velkých průmyslových podniků vypouštějících do ovzduší emise skleníkových plynů</i>
č. 695/04 Sb. , o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů
Prováděcí předpisy (některé):
Nařízení vlády č. 350/02 Sb. , kterým se stanoví imisní limity a podmínky a způsob sledování, posuzování, hodnocení a řízení kvality ovzduší, v platném znění
Nařízení vlády č. 351/02 Sb. , kterým se stanoví závazné emisní stropy pro některé látky znečišťující ovzduší a způsob přípravy a provádění emisních inventur a emisních projekcí
Nařízení vlády č. 352/02 Sb. , kterým se stanoví emisní limity a další podmínky provozování spalovacích stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší
Nařízení vlády č. 353/02 Sb. , kterým se stanoví emisní limity a další podmínky provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší
Nařízení vlády č. 354/02 Sb. , kterým se stanoví emisní limity a další podmínky pro spalování odpadu
Nařízení vlády č. 112/04 Sb. , o národním programu snižování emisí TZL, oxidu siřičitého a oxidu dusíku ze stávajících zvláště velkých spalovacích stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší
Nařízení vlády č. 117/05 Sb. , o některých opatřeních zabezpečujících ochranu ozónové vrstvy – nahradilo vyhl. MŽP č. 358/02 Sb.
Vyhláška MŽP č. 355/02 Sb. , kterou se stanoví emisní limity a další podmínky provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší emitujících těkavé organické látky z procesů aplikujících organická rozpouštědla a ze skladování a distribuce benzínu
Vyhláška MŽP č. 356/02 Sb. , kterou se stanoví seznam znečišťujících látek, obecné emisní limity, způsob předávání zpráv a informací, zjišťování množství vypouštěných znečišťujících látek, tmavosti kouře, přípustné míry obtěžování zápachem a intenzity pachů, podmínky autorizace osob, požadavky na vedení provozní evidence zdrojů znečišťování ovzduší a podmínky jejich uplatňování
Vyhláška MŽP č. 357/02 Sb. , kterou se stanoví požadavky na kvalitu paliv z hlediska ochrany ovzduší

Předmět úpravy zákona

- (1) Zákon v souladu s právem Evropských společenství¹⁷ stanoví:
 - b) práva a povinnosti osob a působnost správních úřadů při ochraně vnějšího ovzduší před vnášením znečišťujících látek lidskou činností a při zacházení s regulovanými látkami, které poškozují ozonovou vrstvu Země, a s výrobky, které takové látky obsahují,
 - c) podmínky pro další snižování množství vypouštěných znečišťujících látek působících nepříznivým účinkem na život a zdraví lidí a zvířat, na životní prostředí nebo na hmotný majetek,
 - d) nástroje ke snižování množství látek ovlivňujících klimatický systém Země.
- (2) Zákon se nevztahuje na vnášení radionuklidů do životního prostředí, které je upraveno zvláštním zákonem¹⁸.

Základní pojmy

- (1) Pro účely tohoto zákona v oblasti ochrany ovzduší se rozumí:
 - a) vnějším ovzduším ovzduší v troposféře, s výjimkou ovzduší na pracovištích určených zvláštním právním předpisem¹⁹ a v uzavřených prostorech, (dále jen "ovzduší"),
 - b) znečišťující látkou jakákoliv látka vnesená do vnějšího ovzduší nebo v něm druhotně vznikající, která má přímo a nebo může mít po fyzikální nebo chemické přeměně nebo po spolupůsobení s jinou látkou škodlivý vliv na život a zdraví lidí a zvířat, na životní prostředí, na klimatický systém Země nebo na hmotný majetek,
 - c) znečišťováním ovzduší vnášení jedné nebo více znečišťujících látek do ovzduší v důsledku lidské činnosti vyjádřené v jednotkách hmotnosti za jednotku času,
 - d) emisí vnášení jedné nebo více znečišťujících látek do životního prostředí,
 - e) emisním limitem nejvýše přípustné množství znečišťující látky nebo stanovené skupiny znečišťujících látek nebo pachových látek vypouštěné do ovzduší ze zdroje znečišťování ovzduší vyjádřené jako hmotnostní koncentrace znečišťující látky v odpadních plynech nebo hmotnostní tok znečišťující látky za jednotku času nebo hmotnost znečišťující látky vztahovaná na jednotku produkce nebo lidské činnosti nebo jako počet pachových jednotek na jednotku objemu nebo jako počet částic znečišťující látky na jednotku objemu,
 - f) emisním stropem nejvyšší přípustná úhrnná emise znečišťující látky nebo stanovené skupiny znečišťujících látek vznikající v důsledku lidské činnosti vyjádřená v hmotnostních jednotkách za období 1 roku ze všech zdrojů znečišťování ovzduší, z jejich vymezené skupiny nebo z jednotlivého zdroje znečišťování ovzduší na vymezeném území,
 - g) úroveň znečištění ovzduší hmotnostní koncentrace znečišťujících látek v ovzduší nebo jejich depozice z ovzduší na jednotku plochy zemského povrchu za jednotku času,

¹⁷ Např. Směrnice Rady ze dne 23. prosince 1991, kterou se normalizují a racionalizují zprávy o provádění některých směrnic, týkajících se životního prostředí (91/692/EHS), Směrnice Rady 96/62/ES ze dne 27. září 1996 o posuzování a řízení kvality ovzduší.

¹⁸ Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- h) *provozovatelem zdroje znečišťování ovzduší* (dále jen "*provozovatel*") právnická osoba nebo fyzická osoba, která zdroj znečišťování ovzduší skutečně provozuje; není-li taková osoba, považuje se za provozovatele vlastník zdroje znečišťování²⁰,
- i) *imisi* znečištění ovzduší, vyjádřené hmotnostní koncentrací znečišťující látky, nebo stanovené skupiny znečišťujících látek,
- j) *imisním limitem* hodnota nejvýše přípustné úrovně znečištění ovzduší vyjádřená v jednotkách hmotnosti na jednotku objemu při normální teplotě a tlaku,
- k) *mezi tolerance* procento imisního limitu nebo část jeho absolutní hodnoty, o které může být imisní limit překročen,
- l) *pachovými látkami* látky nebo jejich směs, které způsobují obtěžující pachový vjem, charakterizované pachovým číslem, pachovou jednotkou nebo čichovým prahem,
- m) *přípustnou tmavostí kouře* nejvýše přípustný stupeň znečišťování ovzduší vyjádřený zabarvením kouřové vlečky nebo zjištěný v kouřovodu metodou stanovenou prováděcím právním předpisem,
- n) *těkavou organickou látkou* jakákoli organická sloučenina nebo směs organických sloučenin, s výjimkou methanu, která při teplotě 20 st. C (293,15 K) má tlak par 0,01 kPa nebo více nebo má odpovídající těkavost za konkrétních podmínek jejího použití, nebo která může v průběhu své přítomnosti v ovzduší reagovat za spolupůsobení slunečního záření s oxidy dusíku za vzniku fotochemických oxidantů,
- o) *nejlepší dostupnou technikou* (technikami) nejúčinnější a nejpokročilejší stupeň vývoje použitých technologií a způsobů jejich provozování, které jsou vyvinuty v měřítku umožňujícím jejich zavedení v příslušném hospodářském odvětví za ekonomicky a technicky přijatelných podmínek a zároveň jsou nejúčinnější v dosahování vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku,
- p) *redukčním cílem* procento, o které je nutno ve stanoveném termínu snížit emise znečišťující látky nebo stanovené skupiny znečišťujících látek ze všech zdrojů znečišťování ovzduší umístěných na vymezeném území, případně z vymezené skupiny zdrojů znečišťování ovzduší, ve srovnání s rokem stanoveným jako referenční,
- q) *světelným znečištěním* viditelné záření umělých zdrojů světla, které může obtěžovat osoby nebo zvířata, způsobovat jim zdravotní újmu nebo narušovat některé činnosti a vychází z umístění těchto zdrojů ve vnějším ovzduší nebo ze zdrojů světla, jejichž záření je do vnějšího ovzduší účelově směřováno,
- r) *biopalivem* kapalné nebo plynné pohonné hmoty, které jsou uvedeny ve zvláštním právním předpisu²¹, vyrobené z biomasy a určené pro pohon vozidel na pozemních komunikacích,
- s) *biomasou* pro účely výroby biopaliv pro mobilní zdroje biologicky odbouratelná část výrobků, odpadů a zůstatků ze zemědělství, lesnictví a příbuzných odvětví a biologicky odbouratelná část průmyslového a komunálního odpadu,
- t) *jiná paliva z obnovitelných zdrojů* paliva, kromě biopaliv, která pocházejí z obnovitelných zdrojů energie²² a která se používají v dopravě.

(2) Pro účely tohoto zákona v oblasti ochrany ozonové vrstvy Země se rozumí:

²⁰ Například občanský zákoník, obchodní zákoník, zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ Vyhláška č. 227/2001 Sb., kterou se stanoví požadavky na pohonné hmoty pro provoz vozidel na pozemních komunikacích a způsob sledování a monitorování jejich jakosti.

²² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou.

- a) zacházením s regulovanými látkami jejich výroba, dovoz, vývoz, dodávání na trh, skladování, sběr, recyklování, regenerování a zneškodňování; zacházením je též použití regulované látky ve výrobním procesu a použití pro karanténní a dezinfekční účely ochrany zboží před přepravou,
 - b) zacházením s výrobky, které obsahují regulované látky, jejich výroba, dovoz, vývoz, dodávání na trh, sběr a skladování vyřazených výrobků, jejich servis a jejich recyklace,
 - c) recyklaci výrobků zpracování vyřazených výrobků za účelem znovuzískání regulovaných látek a materiálové využití²³.
- (3) Pro účely tohoto zákona v oblasti ochrany klimatického systému Země se rozumí:
- a) klimatickým systémem Země veškerá atmosféra, hydrosféra, biosféra, geosféra a jejich vzájemné působení,
 - b) změnou klimatu taková změna, která je vázána přímo nebo nepřímo na lidskou činnost, měnící složení globální atmosféry, a která je vedle přirozené proměnnosti klimatu pozorována za srovnatelný časový úsek,
 - c) látkami ovlivňujícími klimatický systém Země (skleníkové plyny a freony!) oxid uhličitý, methan, oxid dusný, částečně a zcela fluorované uhlovodíky a fluorid sírový - tento pojem je důležitý

Některé základní povinnosti, vyplývající ze zákona o ochraně ovzduší:

Povinností na úseku ochrany ovzduší z hlediska podnikové ekologie je celá řada, za nejdůležitější lze považovat předcházení znečišťování ovzduší a snižování vypouštěných znečišťujících látek, provozování zdrojů znečišťování ovzduší v souladu se stanovenými podmínkami (zákonem a orgány ochrany ovzduší), provádění měření množství vypouštěných znečišťujících látek a předávání výsledků těchto měření orgánům ochrany ovzduší a výpočet a placení poplatků za znečišťování ovzduší.

§ 3

Povinnosti právnických a fyzických osob (obecné povinnosti)

- (1) Každý je povinen omezovat a předcházet znečišťování ovzduší a snižovat množství jím vypouštěných znečišťujících látek stanovených podle tohoto zákona a prováděcích právních předpisů.
- (2) Veškerá paliva lze vyrábět, skladovat, dovážet, prodávat a používat jen v souladu se zvláštními právními předpisy^{24,25} a s tímto zákonem a v souladu s požadavky na kvalitu ve lhůtách stanovených prováděcím právním předpisem. Jako palivo nelze použít odpad podle zákona o odpadech.
- (3) Výrobky s obsahem těkavých organických látek včetně pohonných hmot lze vyrábět, dovážet, prodávat, označovat, přepravovat, přečerpávat, skladovat a používat jen v souladu s požadavky na jejich kvalitu a na způsoby nakládání s nimi stanovenými prováděcím právním předpisem²⁶.
- (4) Spalování látek ve zdrojích znečišťování ovzduší, kteřé nejsou palivy určenými výrobcí jejich zařízení, popřípadě látkami uvedenými v souboru technickoprovozních parametrů a technickoorganizačních opatření k zajištění provozu zdrojů znečišťování ovzduší podle § 11 odst. 2, zákona je zakázáno. Tento zákaz se nevztahuje na zdolávání požárů a na práce při odstraňování

²³ § 11 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů.

²⁴ Zákon č. 22/97 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ Např. zákon č. 56/01 Sb., o podmínkách provozu na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb.

²⁶ Viz dále v textu - Vyhláška MŽP č. 355/2002 Sb., kterou se stanoví emisní limity a další podmínky provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, emitujících těkavé organické látky z procesů aplikujících organická rozpouštědla a ze skladování a distribuce benzínu.

následků nebezpečných epidemií a živelných i jiných krizových situací prováděných v souladu se zvláštními právními předpisy²⁷.

Důležitá povinnost, která je často porušována, a také často velmi obtížně vymáhána a kontrolována, zejména u fyzických osob, ale i u podnikatelských subjektů:

(5) V otevřených ohništích, zahradních krbech nebo v otevřených grilovacích zařízeních lze spalovat jen dřevo, dřevěné uhlí, suché rostlinné materiály a plynná paliva určená výrobcem, přičemž uvedená paliva nebo materiály nesmějí být kontaminovány chemickými látkami. Obecní úřad může nařízením obce stanovit podmínky pro spalování rostlinných materiálů podle § 50 odst. 1 písm. h) zákona, nebo jejich spalování zakázat, pokud zajistí jiný způsob pro jejich odstranění podle zvláštního právního předpisu²⁸.

(6) Při výstavbě nových a změně stávajících zvláště velkých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší nebo při jejich modernizaci jsou osoby oprávněné k podnikání povinny volit nejlepší dostupné techniky v souladu s požadavky tohoto zákona a zvláštních právních předpisů.

(7) Je-li to technicky možné, musí být znečišťující látky ze zvláště velkého, velkého a středního zdroje znečišťování ovzduší odváděny do ovzduší definovaným způsobem, a to komínem, výduchem nebo výpustí ze zařízení pro omezování emisí, jejichž výška musí být vypočtena tak, aby bylo chráněno lidské zdraví a životní prostředí. Způsob vypouštění odpadních plynů musí být uveden v podmínkách zajišťujících ochranu životního prostředí podle § 17 odst. 8 písm. c) zákona.

(8) Právnícké a fyzické osoby jsou povinny, je-li to pro ně technicky možné a ekonomicky přijatelné, u nových staveb nebo při změnách stávajících staveb využít centrálních zdrojů tepla, popřípadě alternativních zdrojů, pokud je jejich provozování v souladu s tímto zákonem a předpisy vydanými k jeho provedení. Současně jsou povinny ověřit technickou a ekonomickou proveditelnost kombinované výroby tepla a energie.

(9) Provozovatelé zdrojů znečišťování ovzduší jsou povinni na požádání orgánu ochrany ovzduší (§ 42 zákona), nebo stanoví-li tak prováděcí právní předpis²⁹, **poskytovat informace** o těchto zdrojích, jejich technickém stavu a emisích vypouštěných z těchto zdrojů. Při výstavbě liniového zdroje znečišťování ovzduší se vyžaduje vypracování rozptylové studie.

(10) Výrobci, dovozci a distributoři jsou povinni zajistit, aby sortiment motorových benzinů a motorové nafty dodávaných na trh obsahoval minimální množství biopaliva nebo jiného paliva z obnovitelných zdrojů stanovené od 1. května 2004 zvláštním právním předpisem.

OCHRANA OVZDUŠÍ

§ 4

Kategorie a zařazování zdrojů znečišťování ovzduší

(1) Zdroje znečišťování ovzduší jsou:

a) **mobilní**,

b) **stacionární**.

²⁷ Např. zákon č. 239/00 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, zákon č. 240/00 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), zákon č. 241/00 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 133/85 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů.

²⁹ Viz dále v textu - Vyhláška MŽP č. 356/2002 Sb.

(2) Mobilními zdroji znečišťování ovzduší (dále jen "mobilní zdroj znečišťování") jsou samohybná a další pohyblivá, případně přenosná zařízení vybavená spalovacími motory znečišťujícími ovzduší, pokud tyto motory slouží k vlastnímu pohonu nebo jsou zabudovány jako nedílná součást technologického vybavení. Jde zejména o:

- a) dopravní prostředky, kterými jsou silniční vozidla, drážní vozidla a stroje, letadla a plavidla,
- b) nesilniční mobilní stroje, kterými jsou kompresory, přemístitelné stavební stroje a zařízení, buldozery, vysokozdvizné vozíky, pojízdné zdvihací plošiny, zemědělské a lesnické stroje, zařízení na údržbu silnic, sněžné pluhy, sněžné skútry a jiná obdobná zařízení,
- c) přenosná nářadí vybavená spalovacím motorem, například motorové sekačky a pily, sbíječky a jiné obdobné výrobky. Podmínky ochrany ovzduší před znečišťováním způsobeným mobilními zdroji znečišťování upravují zvláštní právní předpisy³⁰.

(3) Stacionární zdroj znečišťování ovzduší (dále jen "stacionární zdroj") je zařízení spalovacího nebo jiného technologického procesu, které znečišťuje nebo může znečišťovat ovzduší, dále šachta, lom a jiná plocha s možností zapaření, hoření nebo úletu znečišťujících látek, jakož i plocha, na které jsou prováděny práce nebo činnosti, které způsobují nebo mohou způsobovat znečišťování ovzduší, dále sklad a skládka paliv, surovin, produktů, odpadů a další obdobné zařízení nebo činnost.

(4) Stacionární zdroje se dělí:

a) podle míry svého vlivu na kvalitu ovzduší na kategorie:

1. zvláště velké,
2. velké,
3. střední,
4. malé,

b) podle technického a technologického uspořádání na:

1. zařízení spalovacích technologických procesů, ve kterých se oxidují paliva za účelem využití uvolněného tepla, (dále jen "spalovací zdroje"),
2. spalovny odpadů (viz poznámka č. 9) a zařízení schválená podle § 17 odst. 2 písm. c) zákona, pro spoluspalování odpadu a
3. ostatní stacionární zdroje (dále jen "ostatní zdroje").

(5) Spalovací zdroje se zařazují podle tepelného příkonu nebo výkonu do těchto kategorií:

- a) zvláště velké spalovací zdroje, kterými jsou zdroje znečišťování o jmenovitém tepelném příkonu 50 MW a vyšším bez přihlídnutí ke jmenovitému tepelnému výkonu,
- b) velké spalovací zdroje, kterými jsou zdroje znečišťování o jmenovitém tepelném výkonu vyšším než 5 MW do 50 MW nespádající pod písmeno a),
- c) střední spalovací zdroje, kterými jsou zdroje znečišťování o jmenovitém tepelném výkonu od 0,2 MW do 5 MW včetně,
- d) malé spalovací zdroje, kterými jsou zdroje znečišťování o jmenovitém tepelném výkonu nižším než 0,2 MW.

(8) Spalovny odpadů definované dle zákona o odpadech patří do kategorie zvláště velkých nebo velkých stacionárních zdrojů a podle druhu spalovaného odpadu se rozlišují na:

a) spalovny nebezpečného odpadu,

³⁰ Viz poznámka č. 10 a 11 a např. Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, ve znění zákona č. 358/1999 Sb. Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

b) spalovny komunálního odpadu a

c) spalovny jiného než nebezpečného a komunálního odpadu.

Do kategorie zvláště velkých stacionárních zdrojů se zařazují spalovny:

1. podle písmena a), pokud jejich jmenovitá provozní kapacita množství odstraňovaného odpadu je větší než 10 tun za den,
2. podle písmena b), pokud jejich jmenovitá provozní kapacita množství odstraňovaného odpadu je větší než 3 tuny za hodinu, nebo
3. podle písmena c), pokud jejich jmenovitá provozní kapacita množství odstraňovaného odpadu je větší než 50 tun za den.

(10) Provozovatel je povinen zařadit stacionární zdroj do příslušné kategorie v souladu s tímto zákonem a předpisy vydanými k jeho provedení. V pochybnostech, zda jde o stacionární zdroj a o jeho zařazení do příslušné kategorie stacionárních zdrojů, rozhoduje Česká inspekce životního prostředí (dále jen "inspekce"), a to na návrh provozovatele nebo z vlastního podnětu.

(12) Prováděcí právní předpis stanoví způsob zařazování stacionárních zdrojů do jednotlivých kategorií.

§ 11

Povinnosti provozovatelů zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů

(1) **Provozovatelé zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů jsou povinni:**

- a) uvádět do provozu a provozovat stacionární zdroje v souladu s podmínkami ochrany ovzduší, které jsou uvedeny ve stanoviscích a povoleních vydaných podle § 17 zákona a v souladu s technickými podmínkami provozu zařízení zdroje stanovenými jeho výrobcem a s provozním řádem, pokud je stanovena povinnost k jeho zpracování podle odstavce 2; v případě jejich nevydání postupují provozovatelé podle rozhodnutí vydaných podle právních předpisů platných do dne účinnosti tohoto zákona,
- b) dodržovat emisní limity včetně stanovených lhůt k jejich plnění, limitní obsah látek ve výrobcích, emisní stropy, přípustnou tmavost kouře a přípustnou míru obtěžování zápachem,
- c) zjišťovat množství vypouštěných znečišťujících látek postupem a způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem,
- d) plnit pokyny orgánů ochrany ovzduší ke zjednáání nápravy podle § 38,
- e) vést provozní evidenci o stacionárních zdrojích v rozsahu stanoveném v prováděcím právním předpisu a zpracovat souhrnnou evidenci z údajů provozní evidence a předávat ji příslušným orgánům ochrany ovzduší,
- f) poskytovat příslušným orgánům ochrany ovzduší údaje podle písmene e) a další jimi vyžádané údaje potřebné zejména ke zjištění podílu zdroje na znečišťování ovzduší,
- g) bezodkladně odstraňovat v provozu stacionárních zdrojů nebezpečné stavy ohrožující kvalitu ovzduší a činit opatření k předcházení havárií; v případě výskytu takového stavu podat o něm zprávu orgánu ochrany ovzduší nejpozději do 24 hodin; v případě poruchy, za kterou se považuje odchylka od normálního provozu zdroje v důsledku technické závady a při které u zdroje nemohou být dodrženy emisní limity, bezodkladně odstavit zdroj v souladu se souborem technickoorganizačních opatření, není-li ji možno odstranit do 24 hodin od jejího vzniku; tímto ustanovením nejsou dotčeny povinnosti stanovené zvláštním právním předpisem (viz poznámka č. 13),
- h) vypracovat pro účely regulace emisí za situace uvedené v § 8 regulační řády pro provoz stacionárních zdrojů a předložit je inspekci ke schválení,

- i) při vyhlášení regulačních opatření podle § 8 odst. 3 plnit povinnosti vyplývající z ústředního, krajského a místního regulačního řádu podle § 8 odst. 4 a 5,
- j) zajistit a řádně provozovat technické prostředky pro nepřetržitě (kontinuální) měření emisí látek znečišťujících ovzduší vč. zaznamenávání, vyhodnocování a uchovávání jeho výsledků, pokud to stanoví prováděcí právní předpis,
- k) při vážném nebo bezprostředním ohrožení zdraví z důvodu nadměrné koncentrace znečišťujících látek bezodkladně zastavit nebo omezit provoz stacionárního zdroje, jeho části nebo jinou činnost, která je příčinou ohrožení nebo snížení kvality ovzduší, neprodleně informovat inspekci a správní úřady podle zvláštního právního předpisu (viz poznámka č. 13) a plnit jejich pokyny ke zjednání nápravy; současně informovat veřejnost o následcích poruchy nebo jiné příčiny, která vedla ke vzniku této situace,
- l) umožnit osobám pověřeným orgány ochrany ovzduší a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji za účelem zjištění množství znečišťujících látek, kontroly provozu a technického stavu tohoto zdroje,
- m) zpřístupnit veřejnosti informaci o znečišťování ovzduší ze stacionárního zdroje a o opatřeních omezení tohoto znečišťování,
- n) na základě požadavku ministerstva nebo inspekce poskytnout informace nutné ke stanovení kategorie stacionárního zdroje podle § 4 odst. 10 a 11 a ke stanovení rozsahu sledovaných znečišťujících látek podle § 9 odst. 4,
- o) plnit úkoly vyplývající z plánu snížení emisí podle § 5 odst. 6,
- p) plnit úkoly vyplývající z programů ke zlepšování kvality ovzduší podle § 7 odst. 6,
- q) plnit plán zavedení zásad správné zemědělské praxe u stacionárního zdroje podle § 5 odst. 8,
- r) předkládat inspekci protokoly o výsledcích měření znečišťujících látek podle § 9 odst. 1, 2, 7 a 9.

(2) Provozovatelé zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů jsou dále povinni vypracovat ve lhůtě stanovené příslušným orgánem ochrany ovzduší soubor technickoprovozních parametrů a technickoorganizačních opatření k zajištění provozu stacionárních zdrojů, včetně opatření ke zmírnění průběhu a odstraňování důsledků havarijních stavů v souladu s podmínkami ochrany ovzduší, (dále jen "provozní řád") a předkládat jejich návrhy i návrhy jejich změn ke schválení příslušnému orgánu ochrany ovzduší. Stanoví-li tak prováděcí právní předpis, zpracovávají provozní řád také provozovatelé středních stacionárních zdrojů v přiměřeně stanoveném rozsahu. Po jejich schválení jsou provozními řády vázáni. Tím nejsou dotčeny povinnosti stanovené podle zvláštního právního předpisu (viz poznámka č. 13).

(3) Spalovny odpadu a zařízení povolená pro spoluspalování odpadu mohou být provozovány pouze pod dohledem osoby, která je držitelem platné autorizace podle § 15 odst. 1 písm. c) zákona. Tato osoba provádí dohled nad dodržováním podmínek stanovených v povolení podle § 17 a v prováděcím právním předpisu.

§ 12

Povinnosti provozovatelů malých stacionárních zdrojů znečišťování

(1) Provozovatelé malých stacionárních zdrojů jsou povinni:

- a) uvádět do provozu a provozovat stacionární zdroje jen v souladu s podmínkami pro provoz těchto zdrojů,
- b) umožnit osobám pověřeným obcí a inspekci přístup ke stacionárnímu zdroji za účelem ověření kategorizace zdroje, zjištění množství vypouštěných látek a kontroly jeho technického stavu a předkládat jim k tomu potřebné podklady,

- c) oznámit stacionární zdroj, který vypouští těkavé organické látky, obecnímu úřadu způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem, vést evidenci těkavých látek a poskytnout každoročně přehled o jejich spotřebě obci,
- d) plnit pokyny orgánu ochrany ovzduší ke zjednání nápravy podle § 38 odst. 1 zákona,
- e) dodržovat přípustnou tmavost kouře a pachové číslo, je-li stanoveno, a neobtěžovat kouřem a zápachem osoby ve svém okolí a obydlené oblasti,

Důležité ustanovení:

- f) zajišťovat prostřednictvím oprávněné osoby *měření účinnosti spalování, měření množství vypouštěných látek a kontrolu stavu spalinových cest* u spalovacích zdrojů provozovaných při podnikatelské činnosti provozovatele, a to *nejméně jedenkrát za 2 roky*, a *odstraňovat zjištěné závady*; tuto povinnost plní provozovatelé u zdrojů spalujících *tuhá paliva od jmenovitého tepelného výkonu 15 kW* a u zdrojů spalujících *plynná nebo kapalná paliva od jmenovitého tepelného výkonu 11 kW*; za oprávněnou osobu se považuje držitel živnostenského oprávnění v oboru kominičtví³¹,
- g) oznámit obecnímu úřadu provedení povinného měření a kontroly podle písmene f) a jejich výsledky do 30 dnů od data jejich uskutečnění.

(2) Povinnosti uvedené v odstavci 1 písm. b), f) a g) se nevztahují na provozovatele malých stacionárních zdrojů umístěných v rodinných domech, bytech a stavbách pro individuální rekreaci s výjimkou případů, kdy jsou provozovány výhradně pro podnikatelskou činnost.

(3) Plnění povinnosti týkající se kontroly podle odstavce 1 písm. f) je provozovatel povinen na požádání osob pověřených obcí prokázat záznamem oprávněné osoby ne starším než 2 roky.

(4) Nedodržení povinností uvedených v odstavci 1 písm. e) a g) fyzickou osobou je přestupkem podle zvláštního právního předpisu³².

§ 13

Evidence zdrojů znečišťování a vyhodnocování kvality ovzduší

Z důležitých ustanovení je to především *povinnost zpracování a předání souhrnné provozní evidence zdroje z údajů provozní evidence:*

- (3) Provozovatel zvláště velkého a velkého stacionárního zdroje je povinen zpracovat z údajů provozní evidence souhrnnou provozní evidenci u každého provozovaného stacionárního zdroje za kalendářní rok a předat ji inspekci do 15. února následujícího roku.
- (4) Provozovatel středního stacionárního zdroje je povinen zpracovat z údajů provozní evidence souhrnnou provozní evidenci u každého provozovaného stacionárního zdroje za kalendářní rok a předat ji obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností do 15. února následujícího roku.

Z hlediska podnikové ekologie je důležité pro podnikového ekologa ustanovení § 17, kdy je třeba si vyžádat stanoviska a povolení příslušných orgánů ochrany ovzduší:

§ 17

Stanoviska a povolení orgánů ochrany ovzduší

Z hlediska provozování zdrojů znečištění ovzduší jsou důležitá stanoviska a povolení příslušných orgánů ochrany ovzduší:

³¹ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³² Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

(1) Příslušný orgán ochrany ovzduší vydává stanoviska a povolení k řízením podle zvláštního právního předpisu³³, která obsahují podmínky ochrany ovzduší. Jsou jimi:

- a) stanoviska k územně plánovací dokumentaci v průběhu jejího pořizování,
- b) povolení k umístování staveb zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů,
- c) povolení staveb zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů a k jejich změnám,
- d) povolení k uvedení zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů do zkušebního i trvalého provozu.

(2) Povolení příslušného orgánu ochrany ovzduší, které obsahuje podmínky ochrany ovzduší, se dále vyžaduje:

- a) k záměrům na zavedení nových výrob s dopadem na ovzduší u zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů,
- b) k záměrům na zavedení nových technologií s dopadem na ovzduší u zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů,
- c) ke spalování nebo spoluspalování odpadu, včetně odpadních olejů podle § 18 odst. 1 nebo 2,
- d) k výrobě zařízení, materiálů a výrobků, kteřé znečišťují nebo mohou znečišťovat ovzduší, s výjimkou výrobků stanovených k posuzování shody podle zvláštního právního předpisu³⁴,
- e) k výrobě nových technologií, výrobků a zařízení sloužících k ochraně ovzduší včetně technických podmínek provozu a návrhů provozních předpisů výrobce, s výjimkou výrobků stanovených k posuzování shody podle zvláštního právního předpisu (viz pozn. č. 35),
- f) ke změnám používaných paliv, surovin nebo druhů odpadů a ke změnám využívání technologických zařízení zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů; v rámci povolení k uvedeným změnám může krajský úřad stanovit s ohledem na charakter změny i takové emisní limity, které nejsou obsaženy pro daný stacionární zdroj v prováděcím právním předpisu, případně zpřísnit stanovené emisní limity pro tento zdroj,
- g) k vydání a změnám provozního řádu podle § 11 odst. 2,
- h) ke zvýšení obsahu síry v kapalných palivech pro stacionární zdroje,
- i) k pokračování provozu stacionárního zdroje po uplynutí lhůty platnosti stávajícího povolení.

(3) Bez souhlasného stanoviska podle odstavce 1 nelze vydat územní rozhodnutí týkající se zvláště velkých, velkých a středních stacionárních zdrojů. Podmínky ochrany ovzduší stanovené podle odstavce 1 jsou závazné pro správní úřady, které vydávají rozhodnutí podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 34).

(5) Součástí žádosti podle odstavce 1 písm. b) a c) a odstavce 2 písm. a), b), d) a e) je odborný posudek a v případech podle odstavce 1 písm. b) rozptylová studie zpracovaná podle metody rozptylových studií se zdůvodněním nejvýhodnějšího řešení z hlediska ochrany ovzduší včetně uvedení emisí a předpokladů dodržování emisních limitů.

(6) Odborný posudek musí být zpracován autorizovanou osobou podle § 15 odst. 1 písm. d) zákona. Připouští se předložení odborného posudku nebo rozptylové studie již dříve zpracované, pokud se předmět jejího zpracování neliší od údajů uvedených v žádosti a není starší než 2 roky.

³³ Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění pozdějších předpisů.

Neméně důležité pak je pro podnikového ekologa následující ustanovení § 19, a to z hlediska výpočtu a placení poplatků za znečišťování ovzduší vč. oznamovací povinnosti:

§ 19

Poplatky za znečišťování ovzduší

(1) *Provozovatelé* zvláště velkých, velkých, středních a malých stacionárních zdrojů *platí poplatky za znečišťování ovzduší*, o jejichž výši rozhoduje krajský úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo obecní úřad (dále jen "správce poplatku"). Poplatky, jejichž výše nedosahuje 500 Kč, se nevyměří.

(2) Poplatkovým obdobím podle tohoto zákona je kalendářní rok, v němž je stacionární zdroj provozován.

(3) Na běžný rok se platí poplatek zpravidla zálohově (odstavec 12); výše záloh se stanoví podle skutečného množství znečišťujících látek za předcházející kalendářní rok.

(4) O výši poplatku provozovatelů zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů rozhoduje krajský úřad a poplatek vybírá a vymáhá krajský úřad³⁵. Údaje na vyžádání poskytuje finanční úřad (viz poznámka č. 20) příslušný podle místa stacionárního zdroje a v případě Prahy finanční úřad příslušný podle sídla orgánu ochrany ovzduší na území hlavního města Prahy ministerstvu. Poplatky jsou příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky. Krajský úřad vede evidenci zvláště velkých a velkých stacionárních zdrojů a evidenci vyměřených poplatků za znečišťování ovzduší. Kopie veškerých rozhodnutí týkajících se poplatků zasílá krajský úřad místně příslušnému finančnímu úřadu do 7 dní od nabytí právní moci těchto rozhodnutí.

(5) O výši poplatku provozovatelů středních stacionárních zdrojů rozhodují obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Poplatky vybírá a vymáhá finanční úřad (viz poznámka č. 20) příslušný podle místa stacionárního zdroje a v případě Prahy finanční úřad příslušný podle sídla orgánu ochrany ovzduší na území hlavního města Prahy. Tyto poplatky jsou příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede evidenci středních stacionárních zdrojů a evidenci vyměřených poplatků za znečišťování ovzduší. Kopie veškerých rozhodnutí týkajících se poplatků zasílá obecní úřad obce s rozšířenou působností místně příslušnému finančnímu úřadu do 7 dní od nabytí právní moci těchto rozhodnutí.

(6) O výši poplatku provozovatelů malých stacionárních zdrojů rozhoduje a poplatek vybírá a vymáhá obecní úřad podle zvláštního právního předpisu (viz poznámka č. 20). Obecní úřad vede evidenci zpoplatněných malých stacionárních zdrojů a evidenci o vyměřených poplatcích za znečišťování ovzduší. Výnosy poplatků jsou příjmem obce a musí být použity k ochraně životního prostředí.

(7) Jsou-li v provozním areálu téhož provozovatele stacionární zdroje různých kategorií, je příslušný rozhodovat o poplatcích za znečišťování všech těchto zdrojů ten správce poplatku, který je příslušný rozhodovat o poplatcích týkajících se nejvyšší kategorie zdroje. Toto ustanovení se nevztahuje na malé zdroje znečišťování.

(8) Poplatky za zvláště velké, velké a střední stacionární zdroje se platí za znečišťující látky nebo stanovené skupiny znečišťujících látek, pro které má zdroj znečišťování stanoven emisní limit nebo technické a další podmínky provozu, které emisní limity nahrazují. Roční výše sazeb poplatků a způsob jejich výpočtů jsou uvedeny v příloze č. 1 k tomuto zákonu. Vypočtený poplatek se zaokrouhluje na celé 100 Kč.

Pro podnikového ekologa důležitá povinnost:

³⁵ Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

(10) Provozovatel zvláště velkého, velkého a středního stacionárního zdroje je povinen vypočítat poplatek způsobem podle odstavce 8 za každý zpoplatněný zdroj a oznámit tento výpočet správci poplatku do 15. února po skončení poplatkového období nebo v termínu podle odstavce 14. Současně oznámí i další údaje nutné pro stanovení výše záloh na poplatek pro další poplatkové období.

(15) Spalovací zdroj o jmenovitém tepelném výkonu do 50 kW včetně není předmětem poplatku za znečišťování ovzduší a nevztahuje se na něj oznamovací povinnost podle odstavce 16.

(16) Provozovatel malého zpoplatněného zdroje je povinen zaslat do 15. února po skončení poplatkového období podklady pro stanovení výše poplatku na běžný rok.

§ 20

Oznamovací povinnosti

Skutečnosti zakládající vznik nebo odůvodňující změny výše poplatků včetně zastavení provozu stacionárního zdroje nebo změnu provozovatele je provozovatel povinen oznámit příslušnému správci poplatku do 30 dnů od vzniku této skutečnosti jako podklad pro vydání nového rozhodnutí, kterým se původní rozhodnutí o vyměření poplatku a jeho záloh zruší.

Příloha 1 k zákonu o ochraně ovzduší:

Stanovení roční výše poplatku za vnášení znečišťujících látek, do ovzduší pro zvláště velké, velké, střední a malé stacionární zdroje

A. Znečišťující látky vnášené do ovzduší, které podléhají zpoplatnění

Hlavní zpoplatněné znečišťující látky:

Tuhé znečišťující látky,

Anorganické kyslíkaté sloučeniny síry vyjádřené jako oxid siřičitý (dále jen "oxid siřičitý"),

Anorganické kyslíkaté sloučeniny dusíku vyjádřené jako oxid dusičitý (dále jen "oxidy dusíku"),

Těkavé organické látky - vyjma zvláště vyjmenovaných mezi ostatními zpoplatněnými znečišťujícími látkami ve třídách I - II,

Těžké kovy a jejich sloučeniny vyjádřené jako kov (dále jen "těžké kovy"); těžkými kovy se rozumí kovy, případně metaloidy, které jsou stabilní a jejich specifická hmotnost je větší než 4 500 kg/m³,

Oxid uhelnatý,

Amoniak a soli amonné vyjádřené jako amoniak (amoniak),

Polycyklické aromatické uhlovodíky,

Methan.

Ostatní zpoplatněné znečišťující látky:

a) I. třída:

Azbest,

Benzen,

Berylium a jeho sloučeniny vyjádřené jako Be.

b) II. třída:

Fluor a jeho organické sloučeniny vyjádřené jako F^{x)},

Chlor a jeho organické sloučeniny vyjádřené jako Cl^{x)},

^{x)} Platí pro prvky a sloučeniny, pro které mají zdroje znečišťování stanoveny emisní limity.

Brom a jeho anorganické sloučeniny vyjádřené jako Br^X,
Fluor a jeho anorganické sloučeniny vyjádřené jako F^X,
Chlor a jeho anorganické sloučeniny vyjádřené jako Cl^X,
Brom a jeho anorganické sloučeniny vyjádřené jako Br^X,
Sulfan,
Sirouhlík.

B. Sazby poplatků pro zvláště velké, velké, střední a malé stacionární zdroje

I. Sazby poplatků za znečišťující látky produkované zvláště velkými, velkými a středními stacionárními zdroji se stanovují takto:

1. Hlavní zpoplatněné znečišťující látky:

Znečišťující látka	Sazba (Kč/t)
Tuhé znečišťující látky	3 000
Oxid siřičitý	1 000
Oxidy dusíku	800
Těkavé organické látky	2 000
Těžké kovy a jejich sloučeniny	20 000
Oxid uhelnatý	600
Amoniak	1 000
Methan	1 000
Polycyklické aromatické uhlovodíky	20 000

2. Ostatní zpoplatněné znečišťující látky

Znečišťující látka	Sazba (Kč/t)
Třída I	20 000
Třída II	10 000

1. U hořících nebo zapařených částí uhelných dolů a lomů je sazba poplatku 200 Kč za m² hořící plochy nebo zapařeného objemu, u hořících skládek a výsypek je sazba poplatku 2 000 Kč za m² hořící plochy.
2. Emise amoniaku vznikající jako vedlejší produkt chemických reakcí probíhajících v zařízení pro odstraňování emisí oxidů dusíku se nezpoplatňují.
3. Emise amoniaku a methanu vznikající jako vedlejší produkt při zemědělské výrobě se nezpoplatňují.

II. Sazby poplatků za malé spalovací zdroje se stanovují takto:

Palivo	Rozmezí sazeb (Kč/rok)
--------	------------------------

Jmenovitý tepelný výkon	nad 50 do 100 kW včetně	nad 100 do 200 kW
Topné oleje s obs. síry od 0,1 do 0,2 %	1 000 – 1 500	1 500 – 2 000
Topné oleje s obs. síry do 1 %	1 500 – 2 500	2 500 – 3 000
Jiná kapalná paliva a látky, pokud zákon jejich spalování nezakazuje	6 000 – 8 000	8 000 – 12 000
Černé uhlí	1 500 – 2 000	2 000 – 3 000
Hnědé uhlí tříděné, palivo z hnědého uhlí	2 500 – 4 000	4 000 – 5 000
Hnědé uhlí energetické, lignit	4 000 – 6 000	6 000 – 10 000
Uhelné kaly, proplástky	10 000 – 20 000	20 000 – 40 000

Další podmínky zpoplatňování malých spalovacích zdrojů (rovněž pro podnikového ekologa důležité):

U malých spalovacích zdrojů používajících jako paliva koks, dřevo, biomasu, plynná paliva dostupná ve veřejných rozvodných a distribučních sítích, nebo topný olej s obsahem síry do 0,1 % není sazba poplatku stanovena a nevztahuje se na ně oznamovací povinnost podle § 19 odst. 16. zákona.

III. Sazby poplatků za malé ostatní zdroje:

Typ zdroje znečišťování	Rozmezí sazeb (Kč/rok)
Provozy se spotřebou těkavých organických látek (např. rozpouštědel) do 5 kg za den při provozování po dobu alespoň 10 pracovních dnů v měsíci	500 – 2 000
Zdroje emisí tuhých znečišťujících látek	500 – 5 000

Některé základní povinnosti, vyplývající z prováděcích předpisů k zákonu o ochraně ovzduší:

K provedení ustanovení zákona o ochraně ovzduší byla vydána celá řada prováděcích právních předpisů. Jsou to [Nařízení vlády](#) jako právní normy vyšší síly, a dále [Vyhlášky](#).

V těchto prováděcích právních předpisech je opět zahrnuta celá řada pojmů a povinností z hlediska ochrany ovzduší a jejich důležitost pro podnikového ekologa je závislá co do charakteru provozu, který má na starost, resp. podniku nebo firmy, ve které je zaměstnán, popř. pro kterou pracuje. Pro jejich velké množství a vzhledem k časovým možnostem souboru přednášek tohoto předmětu není možné všechny povinnosti a odborné termíny zde probírat. Proto alespoň za zmínku stojí upozornit na následující:

NV 350/02 Sb.:

Jedná se o tzv. „*imisní nařízení*“, kterým se stanovují imisní limity, meze tolerance, cílové imisní limity a dlouhodobé imisní cíle a depoziční limity, dále posuzování úrovně znečištění ovzduší, vymezují se oblasti a místa se zhoršenou a dobrou kvalitou ovzduší a měření úrovně znečištění ovzduší.

Pojmy:

oxidy dusíku - směs oxidu dusnatého a oxidu dusičitého, jejichž koncentrace je součtem koncentrací oxidu dusnatého a oxidu dusičitého sečtených v jednotkách ppb_v a vyjádřených jako oxid dusičitý v mikrogramech na metr krychlový,

suspendovanými částicemi - částice, které v důsledku zanedbatelné pádové rychlosti přetrvávají dlouhou dobu v atmosféře,

suspendovanými částicemi frakce PM₁₀ (jedná se vlastně o prach) - částice, které projdou velikostně - selektivním vstupním filtrem, vykazujícím pro aerodynamický průměr 10 μm odlučovací účinnost 50 %

jemnými suspendovanými částicemi frakce $PM_{2,5}$ (částice jemnější než prach, např. kouř, smog ..., resp. velmi jemný prach, jíl) - částice, které projdou velikostně-selektivním vstupním filtrem vykazujícím pro aerodynamický průměr 2,5 μm odlučovací účinnost 50 %,

prekurzory ozonu - znečišťující látky vstupující do fotochemických reakcí vedoucích ke vzniku troposférického ozonu,

depozičním limitem - maximální přípustné množství látek znečišťujících ovzduší usazené nebo vstřebené na jednotce plochy zemského povrchu za časovou jednotku v důsledku vynásecích a vymývacích procesů z atmosféry, které nevyvolá žádné negativní efekty a procesy v ekosystému,

liniovým zdrojem znečišťování ovzduší - dopravní komunikace, která je používána pro provoz mobilních zdrojů znečišťování ovzduší nebo je k užívání pro provoz těchto zdrojů navrhována v rámci územního, stavebního, kolaudačního nebo jiného řízení,

prašným spadem - hmotnost deponovaného materiálu, který se po předcházejícím znečištění ovzduší usadil na jednotku plochy zemského povrchu za časovou jednotku v důsledku vynásecích a vymývacích procesů z atmosféry,

troposférickým ozonem - ozon nacházející se v přízemní vrstvě atmosféry a vznikající na základě vzájemných chemických reakcí prekurzorů ozonu.

NV 352/02 Sb.

Tímto nařízením se stanoví emisní limity a další podmínky provozování spalovacích stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší.

Pojmy:

spalovacím stacionárním zdrojem znečišťování ovzduší - zařízení nebo soubor zařízení spalovacích technologických procesů, ve kterém se oxidují paliva za účelem využití uvolněného tepla (dále jen "zdroj"). Ke zdrojům náleží i spalovací motory a plynové turbíny, které nejsou součástí mobilních zdrojů znečišťování ovzduší podle § 4 odst. 2 zákona,

zařízením spalovacích technologických procesů - jakékoliv z hlediska účelu dále nedělitelné technické zařízení, v němž se oxiduje palivo za účelem výroby tepla (dále jen "zařízení"),

spalováním - technologický proces, při němž je oxidováno palivo za účelem získávání tepla. Ke spalování náleží také technologické operace s ním související, pokud se vykonávají přímo u zdroje znečišťování, v němž spalování probíhá, zejména úprava paliva, zachycování znečišťujících látek, odvod odpadních plynů do ovzduší, měření a regulace,

spoluspalováním paliva - proces, při němž je v zařízení spalováno současně nebo střídavě více druhů paliv,

palivem - tuhý, kapalný, nebo plyný hořlavý materiál určený ke spalování ve zdrojích znečišťování za účelem získání jeho energetického obsahu splňující požadavky zvláštního právního předpisu³⁶,

biomasou - rostlinný materiál, který lze použít jako palivo pro účely využití jeho energetického obsahu, pokud pochází ze zemědělství, lesnictví, nebo z potravinářského průmyslu, z výroby surové buničiny a z výroby papíru z buničiny, ze zpracování korku, ze zpracování dřeva s výjimkou dřevního odpadu, který obsahuje halogenované organické sloučeniny nebo těžké kovy v důsledku ošetření látkami na ochranu dřeva nebo nátěrovými hmotami, a dřevní odpad pocházející ze stavebnictví,

odpadním plynem - plyn s obsahem znečišťujících látek, který je odváděn nebo který uniká do venkovní atmosféry ze zdrojů znečišťování, zejména spaliny, odpadní vzdušina, plyny na výstupech ze zařízení pro zachycování emisí,

³⁶ Vyhláška č. 357/2002 Sb., kterou se stanoví požadavky na kvalitu paliv z hlediska ochrany ovzduší.

stupněm odsíření - poměr hmotnosti síry odloučené v místě zařízení v daném časovém úseku k hmotnosti síry obsažené v palivu, které bylo do zařízení přivedeno a ve stejném časovém úseku spáleno,

plynovou turbínou - jakýkoli rotační stroj, který transformuje kinetickou energii na mechanickou práci, jehož součástí je kompresor a zařízení, ve kterém se oxiduje palivo k ohřevu pracovního média,

poruchou zdroje - odchylka vzniklá v důsledku technické závady, která je popsána v souboru technicko-provozních parametrů a technicko-organizačních opatření k zajištění provozu zdroje (dále jen "provozní řád") podle § 11 odst. 2 zákona, včetně lhůty pro její odstranění, při níž souvisle do doby jejího odstranění nemohou být dodržovány emisní limity,

NV 353/02 Sb.

Tímto nařízením se stanoví emisní limity a další podmínky provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší.

Důležitá je zde zejména **příloha č. 1 – Kategorie vyjmenovaných zdrojů, emisní limity a požadavky na konstrukci, vybavení nebo provozování technologického procesu.**

Podle této přílohy se kategorizuje většina ostatních zdrojů (mimo spalovací zdroje – viz výše) v průmyslu.

Zde jsou z důležitých termínů uvedeny především definice zdrojů znečišťování ovzduší (vyjmenovaný zdroj, nevyjmenovaný zdroj, zvláště velký zdroj, velký zdroj, střední zdroj, malý zdroj, stávající zdroj, nový zdroj, zemědělský zdroj).

NV 354/02 Sb.

Tímto nařízením se stanoví emisní limity a další podmínky pro spalování resp. spoluspalování odpadu, čili stanovují se podmínky provozu spaloven odpadů.

Zde jsou především definovány pojmy, týkající se vzájemného vztahu odpadů a jejich spalování ve vazbě na zákon o odpadech a jeho prováděcí předpisy (odpad, nebezpečný odpad, komunální odpad, spalovna odpadu, spoluspalovací zařízení)

Vyhl. MŽP č. 355/02 Sb.

Touto vyhláškou se stanovují emisní limity a další podmínky provozování ostatních stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, emitujících těkavé organické látky (VOC) z procesů aplikujících organická rozpouštědla a ze skladování a distribuce benzínu.

Zde se jedná o pojmy v souvislosti s emisemi těkavých organických látek (VOC) ze zdrojů a z procesů aplikujících organická rozpouštědla a ze skladování a distribuce benzínu. V této souvislosti je třeba upozornit na tyto pojmy:

fugitivní emise - vnášení znečišťujících látek do životního prostředí, kdy nelze měřením určit všechny veličiny nutné k výpočtu hmotnostního toku. Tento pojem zahrnuje zejména emise znečišťujících látek uvolňované do atmosféry okny, dveřmi, větracími průduchy a podobnými otvory, netěsnostmi rozvodů a armatur a dále veškeré emise vznikající při činnostech uvedených v § 1 písm. c) a d) vyhlášky,

celkovou emisí - součet emisí vnášených do ovzduší odpadním plynem a fugitivních emisí látky,

organickou sloučeninou - jakákoli sloučenina obsahující v molekule alespoň jeden atom uhlíku a jeden nebo více atomů vodíku, halogenů, kyslíku, síry, fosforu, křemíku nebo dusíku s výjimkou oxidů uhlíku a anorganických uhličitánů a hydrogenuhličitánů,

kategorií těkavých organických látek (VOC) - soubor těkavých organických sloučenin nebo jejich směsí charakterizovaných podobnou mírou působení na zdraví lidí, zvířat a na životní prostředí,

organickým rozpouštědlem - jakákoli těkavá organická látka, která je užívána samostatně či ve směsi s jinými látkami k rozpouštění surovin, produktů nebo jako ředidlo, jako disperzní prostředí, jako prostředek používaný k úpravě viskozity či povrchového napětí, jako změkčovadlo či jako ochranný prostředek,

halogenovaným rozpouštědlem - organické rozpouštědlo obsahující alespoň jednu organickou sloučeninu, která obsahuje v molekule přinejmenším jeden atom fluoru, chloru, bromu či jodu,

celkovým organickým uhlíkem (TOC) - uhlík obsažený v těkavých organických sloučeninách,

tuhými znečišťujícími látkami (TZL) - částice různých velikostí, tvaru, původu, složení a struktury, které jsou za teploty a tlaku v komíně, výduchu nebo výpusti ze zařízení pro omezování emisí přítomny v odpadním plynu v pevném skupenství,

spotřebou - celkový vstup organických rozpouštědel do zdroje za kalendářní rok nebo v jiném období dlouhém 12 měsíců snížený o všechny organické sloučeniny, které jsou regenerovány pro opakované využití, nebo množství těchto rozpouštědel použitých při jednorázové činnosti podle § 1 písm. c) vyhlášky,

vstupem - celkové množství organických rozpouštědel v surovinách, přípravcích a materiálech použitých při činnostech definovaných v příloze č. 1 k této vyhlášce, včetně rozpouštědel recyklovaných uvnitř a vně zdroje. Tato množství jsou započítávána pokaždé, když jsou použita k prováděným činnostem,

znovuvyužitím regenerovaných organických rozpouštědel - užití organických rozpouštědel regenerovaných z odpadních produktů procesu k jakýmkoli technickým nebo komerčním účelům, včetně jejich využití způsobem obdobným jako paliva, s vyloučením zpracování regenerovaných rozpouštědel jako odpadů s výjimkou spalování,

bilanci rozpouštědel (plánem hospodaření s rozpouštědly) - hmotnostní bilance rozpouštědel povinně zpracovaná a průběžně aktualizovaná provozovatelem zdroje jako nástroj k omezování emisí těkavých organických látek, k vyčíslování fugitivních emisí a k vykazování emisí, specifikovaná v příloze č. 4 k této vyhlášce,

hmotnostním tokem - hmotnost látky uvolněné do atmosféry v určitém časovém intervalu dělená tímto časovým intervalem; vyjadřuje se zejména v kg/h, ale i v jiných veličinách,

hmotnostní koncentrací - hmotnost látky obsažené v určitém objemu plynu dělená tímto objemem; vyjadřuje se zejména v mg/m³, ale i v jiných veličinách. Nedílnou součástí této veličiny je i uvedení vztažných podmínek,

benzinem - jakýkoliv ropný výrobek, s aditivy nebo bez aditiv, jehož tlak nasycených par při teplotě 293,15 K (20°C) je roven nebo je větší než 1,32 kPa a který je určen pro použití jako palivo motorových vozidel, vyjma kapalného propanbutanu (LPG),

parami - všechny plynné sloučeniny, které se odpařují z benzínu, popřípadě jiných kapalin,

Jinak vyhláška je velmi důležitá v provozech jako [čerpací stanice](#), [skladové terminály PHM](#), [lakovny a autolakovny](#), [polygrafická činnost](#), [odmašťování a čištění povrchů](#), [chemické čištění oděvů](#), [výroba nátěrových hmot](#), [chemický průmysl](#) (zpracování kaučuku, výroba pryže, extrakce rostlinných olejů a živočišných tuků a rafinace rostlinných olejů).

Vyhláška MŽP č. 356/02 Sb.

Pro podnikového ekologa se jedná o [důležitý právní dokument](#). Vyhláškou se stanoví [seznam znečišťujících látek](#), [obecné emisní limity](#), způsob [předávání zpráv a informací](#), [zjišťování množství vypouštěných znečišťujících látek](#), [tmavosti kouře](#), [přípustné míry obtěžování zápachem a intenzity pachů](#), [podmínky autorizace osob](#), [požadavky na vedení provozní evidence zdrojů znečišťování ovzduší](#) a [podmínky jejich uplatňování](#).

Pro rozsáhlost této vyhlášky (zejména v přílohách) jsou zmíněny pouze nejdůležitější ustanovení (nejlépe je probrat přímo vlastní předpis).

§ 6 ukládá provozovatelům zdrojů znečišťování poskytovat a zpřístupňovat informace (všem příslušným orgánům ochrany ovzduší nejpozději ve lhůtě do patnácti kalendářních dnů, nebo bezodkladně, pokud na poskytované informaci závisí ochrana lidského zdraví, životního prostředí nebo důležitého veřejného zájmu žadatelem o informaci zdůrazněného, včetně dotazu orgánu Evropské komise podle § 37 odst. 1 zákona).

Celé ust. **HLAVY III.** (§§ 7 - 18) pojednává o způsobu zjišťování emisí a technických prostředcích pro měření emisí znečišťujících látek, měření tmavosti kouře, emisí pachových látek a způsobu stanovení přípustné míry obtěžování zápachem, a o měření emisí u jmenovitě určených zdrojů (K § 9 odst. 10 zákona).

§ 7 pojednává obecně o zjišťování emisí (měřením, popř. výpočtem v uvedených případech). Emise zjišťované měřením prokazují provozovatelé jednorázovým měřením nebo kontinuálním měřením a výpočtem s použitím výsledků těchto měření. Provozovatel je povinen na základě výsledků měření prokázat jím vykazované emise znečišťujících látek a dodržování stanovených emisních limitů a emisních stropů u stacionárního zdroje.

Dále (§§ 8 - 10) jsou stanoveny podmínky jednorázového měření, jeho provedení a vyhodnocení, podmínky, provedení a vyhodnocení kontinuálního měření (§§ 11 - 12), výpočet množství vypouštěných ZL (§ 13), měření tmavosti kouře (metody podle Ringelmann nebo Bacharacha - stupnice tmavosti - specifikováno v příloze č. 11 k vyhlášce), měření emisí pachových látek (§ 15), měření emisí azbestu (§ 16), měření u jmenovitě určených zdrojů (§ 17) a podmínky zpracování Protokolu o autorizovaném měření, závěry rozptylových studií a odborných posudků. To vše jsou poměrně rozsáhlé záležitosti, překračující rámec výuky. Proto jsou zmiňovány pouze okrajově.

HLAVA IV pojednává o podmínkách udělování autorizace osob, kvalifikačních požadavcích a osvědčení o autorizaci (K § 15 odst. 14 zákona). Z hlediska podnikové ekologie není důležitá.

Poměrně důležité v rámci podnikové ekologie je ust. HLAVY V - Provozní evidence a poskytování údajů, provozní řády, hlášení havárií a poruch (K § 13 odst. 8 zákona).

§ 22

Provozní evidence a poskytování údajů

(1) Provozní evidence je *záznam o provozu zdroje vedený* jeho *provozovatelem*. Je rovněž základním zdrojem údajů pro zpracování databází informačních systémů o stacionárních zdrojích a jejich emisích a k hodnocení účinků zdrojů na životní prostředí. Údaje o zdrojích a jejich emisích se zajišťují podle § 13 odst. 1 zákona a jsou vedeny v registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší.

(2) Provozní evidence se vede *samostatně* pro každý jednotlivý zvláště velký, velký a střední zdroj. Její součástí jsou záznamy o souhrnném měsíčním a ročním vyhodnocení provozních údajů vedených pro každé jednotlivé zařízení zdroje a dále provozní údaje tohoto zdroje. V případě středního spalovacího zdroje, který obsahuje výhradně spalovací zařízení se jmenovitými tepelnými výkony do 0,2 MW, se výše uvedené záznamy vedou pro zdroj jako celek.

(4) Souhrnná provozní evidence obsahuje přehled všech stálých údajů a průměrných hodnot všech proměnných údajů. Souhrnnou provozní evidenci zpracovávají provozovatelé samostatně pro každou provozovnu podle vzoru poskytnutého příslušným orgánem ochrany ovzduší každý rok a předávají ji tomuto orgánu k datu stanovenému pro splnění oznamovací povinnosti podle § 13 odst. 4 a 5 zákona. Provozní evidence a související doklady provozovatel zdroje archivuje po dobu 5 let.

důležité ustanovení pro podnikového ekologa:

(5) Provozovatel v souladu s § 11 odst. 1 písm. f) zákona oznamuje údaje o zahájení a trvalém ukončení provozu, včetně změn podmínek provozování zdrojů, a to do 15 dnů od vzniku těchto skutečností,

- i) inspekci (zvláště velké, velké a střední zdroje),
- j) příslušnému orgánu ochrany ovzduší, na jehož území se zdroj nachází (střední zdroje).

§ 23

Provozní evidence u spaloven odpadu a zařízení pro spoluspalování odpadu

Provozní evidenci podle § 11 odst. 1 písm. e) a f) a § 13 zákona vede provozovatel samostatně pro každou spalovnu odpadu nebo spoluspalovací zařízení. Její součástí jsou záznamy o souhrnném měsíčním a ročním vyhodnocení provozních údajů vedených pro každou jednotlivou spalovací linku, příjem odpadu, předzpracování odpadu na místě, zařízení k čištění odpadních plynů a vod a dále údaje související se sledovaným znečišťováním ovzduší a vod, zejména emise a hmotnostní koncentrace znečišťujících látek. Evidence odpadů vznikajících při spalování se provádí podle zvláštního právního předpisu (zákon o odpadech).

§ 24 řeší problematiku hlášení a odstraňování poruch a havárií, pro podnikového ekologa je to poměrně důležité ustanovení, aby věděl, jak takové situace řešit zákonným způsobem:

§ 24

Hlášení a odstraňování havárií a poruch

(1) Hlášení provozovatele o havárii bezprostředně po jejím zjištění, nejdéle však do 24 hodin, orgánům ochrany ovzduší obsahuje:

- a) název zařízení a určení místa a času vzniku, a pokud je to známo, i předpokládanou dobu trvání havárie,
- b) druh emisí znečišťujících látek a jejich pravděpodobné množství a
- c) opatření přijatá z hlediska ochrany ovzduší a podle zvláštního právního předpisu³⁷) (zejména údaje o tom, zda havárie byla řešena vlastními silami, povoláním konkrétní složky integrovaného záchranného systému, zda byl zdroj odstaven a další informace).

(2) Do 14 dnů po nahlášení havárie podle odstavce 1 provozovatelé vypracují a inspekci předají zprávu, která vedle souhrnu všech dostupných podkladů pro stanovení množství uniklých znečišťujících látek do ovzduší obsahuje:

- a) název zařízení, u něhož došlo k havárii,
- b) časové údaje o vzniku a době trvání havárie,
- c) druh a množství emisí znečišťujících látek po dobu havárie,
- d) příčinu havárie,
- e) přijatá konkrétní opatření k zamezení vzniku dalších případů havárií,
- f) časový údaj o hlášení havárie inspekci.

(3) Provozovatel poskytuje na vyžádání inspekce doplňující údaje, které souvisejí se vznikem, průběhem, likvidací a s důsledky havárie.

(4) V případě poruchy postupuje provozovatel v souladu se souborem technickoorganizačních opatření uvedených v provozním řádu.

³⁷ § 3 a 4 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

(5) V případě poruchy podle § 11 odst. 1 písm. g) zákona postupuje provozovatel spalovacího zdroje v souladu s provozním řádem tak, aby:

- a) omezil nebo zastavil provoz zařízení, nedojde-li do 24 hodin k obnovení bezporuchového provozu,
- b) při poruše provozu zařízení k omezení emisí nebyla překročena celková doba trvání poruchy tohoto zařízení v provozu zdroje v součtu 120 hodin za kalendářní rok.

(6) U zvláště velkého spalovacího zdroje, kde je převažujícím palivem zemní plyn, může provozovatel stanovit v provozním řádu pro případ poruchy náhlým přerušáním dodávky plynu možnost použít výjimečně jiná paliva, nejdéle však na dobu deseti dnů.

(7) V případě poruch způsobujících nedostatek energie pro zásobování obyvatelstva je postup uvedený v odstavci 5 nahrazen postupem uvedeným v provozním řádu provozovatele zdroje.

§ 25

Provozní řády

(1) Provozovatelé zvláště velkých a velkých zdrojů projednají (§ 11 odst. 2 zákona) znění provozních řádů s inspekcí ještě před jejich trvalým provozem.

(2) Provozovatelé zdrojů předkládají návrhy na změny provozních řádů bezodkladně poté, co nastanou změny v provozu zdroje nebo jiné závažné okolnosti, nejpozději však do 60 dnů od data jejich vzniku.

(3) Obsah provozního řádu je uveden v příloze č. 10 k této vyhlášce.

V dalších ustanoveních HLAVY VI zákona se pojednává o registrech informačního systému kvality ovzduší, vedení evidencí zdrojů vyplývajících ze zákona a o náležitostech žádosti o stanovisko a žádosti o povolení (k ust. § 13, odst. 8 a § 17, odst. 10 zákona).

Jedná se o:

- registr spaloven odpadů - § 26 (údaje z registru spaloven se zpřístupňují veřejnosti, Ministerstvo zpřístupní veřejnosti seznam spaloven a spoluspalovacích zařízení z registru spaloven.
- registr zdrojů používajících rozpouštědla - § 27 (Provozovatelé zvláště velkých, velkých a středních vyjmenovaných zdrojů [§ 4 odst. 4 písm. b) bod 3 zákona] vedou údaje potřebné pro registr zdrojů používajících rozpouštědla v provozní evidenci a poskytují je orgánům ochrany ovzduší v rámci předávání souhrnné provozní evidence nebo na vyžádání kdykoliv, údaje z registru zdrojů používajících rozpouštědla se zpřístupňují veřejnosti)
- registr látek ovlivňujících klimatický systém Země - § 28 (registr látek ovlivňujících klimatický systém Země je součástí informačního systému kvality ovzduší a jeho údaje se zpřístupňují veřejnosti)
- evidence zdrojů s uplatněným plánem snížení emisí - § 29 (údaje potřebné pro evidenci zpracovávají provozovatelé podle příslušného vzoru poskytnutého orgánem kraje a předávají je současně s žádostí o uplatnění plánu snížení emisí.
- evidence zdrojů s uplatněným plánem zavedení správné zemědělské praxe - § 30 (údaje potřebné pro evidenci zpracovávají provozovatelé zdrojů podle příslušného vzoru poskytnutého orgánem kraje a předávají je současně s žádostí o uplatnění plánu zavedení zásad správné zemědělské praxe.
- evidence malých zdrojů - § 31 (Evidenci malých zdrojů podléhajících povinnosti měření účinnosti spalování a kontrole stavu spalinových cest podle § 12 odst. 1 písm. f) zákona zajišťuje orgán obce. K tomu využívá údajů z evidence malých zdrojů podléhajících poplatkové povinnosti podle § 19 zákona nebo, v případě, že se jedná o zdroj o jmenovitém tepelném výkonu do 50

kW včetně, který je provozován při podnikatelské činnosti provozovatele, údajů předaných jeho provozovatelem na základě písemné výzvy nebo prostřednictvím osoby oprávněné k měření těchto zdrojů, evidenci malých zdrojů vypouštějících emise těkavých organických látek vede orgán obce na základě oznámení podle § 12 odst. 1 písm. c) zákona)

Ust. § 32 pak v poměrně rozsáhlých odstavcích řeší náležitosti žádosti o stanovisko podle § 17 odst. 1 písm. a) zákona a žádosti o povolení podle § 17 odst. 1 a 2 zákona.

Neméně důležité jsou z pohledu podnikového ekologa i přílohy k této vyhlášce.

3. 6. 3. Ochrana přírody a krajiny

Ochrana přírody v moderním pojetí vyžaduje dokonalé poznání přírody jako celku, tzn. znalost jednotlivých přírodních složek, jejich vzájemných vztahů i souvislostí. K tomu slouží plochy, resp. místa, kde jsou všechny přírodní složky uchovány v co nejméně ovlivněném stavu. Takovými místy by měla být především zvláště chráněná území. Budování sítě zvláště chráněných území a trvalá a soustavná péče o ně, je jedním z prvořadých úkolů státní ochrany přírody.

Vývoj jasně ukázal, že není možno spoléhat pouze na speciální ochranu přírody a krajiny a nesnažit se vhodnými způsoby regulovat lidské činnosti i ve „volné“ krajině. Nová právní úprava ochrany přírody a krajiny proto zavedla **nový pojem** – obecnou ochranu přírody a krajiny. Jejím základem je vymezení územního systému ekologické stability krajiny (ÚSES), jehož ochrana je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ. Tvorby ÚSES je veřejným zájmem, na kterém se podílejí jak vlastníci pozemků, tak i obce a stát.

Aby výše uvedené prvky mohly být zavedeny do systému ochrany a krajiny a mohly přirozeně začít fungovat jako celek, bylo třeba je právně vymezit, dát jim právní rámeček.

Pokud tedy shrneme výše uvedené, lze v kostce říci, že podstatou úspěšné ochrany přírody a krajiny je speciální ochrana přírody a krajiny, spočívající v budování sítě zvláště chráněných území a soustavné péče o ně, dále obecná ochrana přírody a krajiny, spočívající v usměrňování antropogenní činnosti mimo rámeček zvláště chráněných území a ve vymezení ÚSES a konečně zakotvení těchto pojmů v právním řádu ČR.

Ochrana přírody má v našem státě dlouholetou tradici (Žofínský prales a Hojná voda v Novohradských horách byly již v r. 1838 zřízeny jako dvě první rezervace v Čechách a jako jedny z nejstarších přírodních rezervací v Evropě)

Právní úprava ochrany přírody a krajiny:

Zákon:
<u>ČNR č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů</u>
<u>č. 100/04 Sb.</u> o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatření k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)
<u>č. 161/99 Sb.</u> , kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko a mění se zákon ČNR č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů
<u>č. 115/00 Sb.</u> o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů
<u>č. 162/03 Sb.</u> o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)

Prováděcí předpisy (některé):

obecně nařízení vlády, kterými se zřizují národní parky (+ CHKO Český ráj), ptačí oblasti a evropsky významné lokality v rámci soustavy NATURA 2000

Vyhláška MŽP ČR č. 395/92 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů

dále obecně vyhlášky, kterými se zřizují zvláště chráněné části území ČR.

Účel a předmět zákona

Účelem zákona o ochraně přírody a krajiny je za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství v České republice soustavu NATURA 2000. Přitom je nutno zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry.

§ 2

Ochrana přírody a krajiny

(1) Ochranou přírody a krajiny se podle zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.

(2) Ochrana přírody a krajiny podle tohoto zákona se zajišťuje zejména:

- a) ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny (ÚSES),
- b) obecnou ochranou druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a zvláštní ochranou těch druhů, které jsou vzácné či ohrožené, pozitivním ovlivňováním jejich vývoje v přírodě a zabezpečováním předpokladů pro jejich zachování, popřípadě i za použití zvláštních pěstebních a odchovných zařízení,
- c) ochranou vybraných nalezišť nerostů, paleontologických nálezů a geomorfologických a geologických jevů i zvláštní ochranou vybraných nerostů,
- d) ochranou dřevin rostoucích mimo les,
- e) vytvářením sítě zvláště chráněných území a péčí o ně.
- f) účastí na tvorbě a schvalování lesních hospodářských plánů s cílem zajistit ekologicky vhodné lesní hospodaření,
- g) spoluúčastí v procesu územního plánování a stavebního řízení s cílem prosazovat vytváření ekologicky vyvážené a esteticky hodnotné krajiny,
- h) účastí na ochraně půdního fondu, zejména při pozemkových úpravách,
- i) ovlivňováním vodního hospodaření v krajině s cílem udržovat přirozené podmínky pro život vodních a mokřadních ekosystémů při zachování přirozeného charakteru a přírodě blízkého vzhledu vodních toků a ploch a mokřadů,
- j) obnovou a vytvářením nových přírodně hodnotných ekosystémů, například při rekultivacích a jiných velkých změnách ve struktuře a využívání krajiny,
- k) ochranou krajiny pro ekologicky vhodné formy hospodářského využívání, turistiky a rekreace.

§ 3

Vymezení pojmů

(1) Pro účely tohoto zákona se vymezují některé základní pojmy takto:

- a) územní systém ekologické stability krajiny (dále jen "systém ekologické stability") je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability,
- b) významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků. Zvláště chráněná část přírody je z této definice vyňata (písmeno f),
- c) planě rostoucí rostlina (dále jen "rostlina") je jedinec nebo kolonie rostlinných druhů včetně hub, jejichž populace se udržují v přírodě samovolně. Rostlinou jsou všechny její podzemní i nadzemní části,
- d) volně žijící živočich (dále jen "živočich") je jedinec živočišných druhů, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka. Za jedince v přímé péči člověka se považuje jedinec živočišných nebo ptačích druhů pocházející z odchovu v zajetí, který je nezaměnitelně označen nebo identifikován nesnímatelným kroužkem nebo mikročipem anebo jiným nezaměnitelným způsobem a evidován orgánem ochrany přírody. Orgán ochrany přírody je na základě písemné žádosti držitele do 30 dnů povinen takového jedince evidovat, pokud nemá důvodné podezření na nelegální původ jedince,
- e) živočišný nebo rostlinný druh je rovněž systematická jednotka nižšího řádu,
- f) zvláště chráněná část přírody je velmi významná nebo jedinečná část živé či neživé přírody; může jí být část krajiny, geologický útvar, strom, živočich, rostlina a nerost, vyhlášený ke zvláštní ochraně státním orgánem podle části třetí nebo čtvrté tohoto zákona,
- g) dřevina rostoucí mimo les (dále jen "dřevina") je strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond,
- h) paleontologický nález je věc, která je významným dokladem nebo pozůstatkem života v geologické minulosti a jeho vývoje do současnosti,
- i) biotop je soubor veškerých neživých a živých činitelů, které ve vzájemném působení vytvářejí životní prostředí určitého jedince, druhu, populace, společenstva. Biotop je takové místní prostředí, které splňuje nároky charakteristické pro druhy rostlin a živočichů,
- j) ekosystém je funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase,
- k) krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky,
- l) přírodní stanoviště je přírodní nebo polopřírodní suchozemská nebo vodní plocha, která je vymezena na základě geografických charakteristik a charakteristik živé a neživé přírody,
- m) přírodní stanoviště v zájmu Evropských společenství (dále jen "evropská stanoviště") jsou přírodní stanoviště na evropském území členských států Evropských společenství těch typů, které jsou ohroženy vymizením ve svém přirozeném areálu rozšíření nebo mají malý přirozený areál rozšíření v důsledku svého ústupu či v důsledku svých přirozených vlastností nebo představují výjimečné příklady typických charakteristik jedné nebo více z biogeografických oblastí, a která jsou stanovena právními předpisy Evropských společenství; jako prioritní se označují ty typy evropských stanovišť, které jsou na evropském území

členských států Evropských společenství ohrožené vymizením, za jejichž zachování mají Evropská společenství zvláštní odpovědnost, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství

- n) druhy v zájmu Evropských společenství (dále jen "evropsky významné druhy") jsou druhy na evropském území členských států Evropských společenství, které jsou ohrožené, zranitelné, vzácné nebo endemické, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství; jako prioritní se označují evropsky významné druhy, vyžadující zvláštní územní ochranu, za jejichž zachování mají Evropská společenství zvláštní odpovědnost, a které jsou stanovené právními předpisy Evropských společenství
- o) evropsky významná lokalita je lokalita vyžadující zvláštní územní ochranu a splňující podmínky podle § 45a odst. 1, která
1. byla zařazena do seznamu lokalit nacházejících se na území České republiky vybraných na základě kritérií stanovených právními předpisy Evropských společenství (e) a vyžadujících územní ochranu (dále jen "národní seznam"), a to až do doby jejího zařazení do seznamu lokalit významných pro Evropská společenství (dále jen "evropský seznam"),
 2. splňuje podmínky pro zařazení do národního seznamu, ale nebyla tam zařazena, a vyskytuje se na ní prioritní typ přírodního stanoviště nebo prioritní druh, a o jejímž zařazení do evropského seznamu se s Evropskou komisí (dále jen "Komise") jedná, a to až do doby, kdy se o zařazení nebo nezařazení lokality dohodne Česká republika s Komisí nebo do rozhodnutí Rady Evropské unie (dále jen "sporná lokalita"), nebo
 3. byla zařazena do evropského seznamu,
- p) NATURA 2000 je celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat přírodní stanoviště a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Na území České republiky je NATURA 2000 tvořena ptačími oblastmi a evropsky významnými lokalitami, které požívají smluvní ochranu (§ 39) nebo jsou chráněny jako zvláště chráněné území (§ 14),
- q) stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany se považuje za "příznivý", pokud jeho přirozený areál rozšíření a plochy, které v rámci tohoto areálu pokrývá, jsou stabilní nebo se zvětšují a specifická struktura a funkce, které jsou nezbytné pro jeho dlouhodobé zachování, existují a budou pravděpodobně v dohledné době i nadále existovat, a stav jeho typických druhů z hlediska ochrany je příznivý,
- r) stav druhu z hlediska ochrany je považován za "příznivý", jestliže údaje o populační dynamice příslušného druhu naznačují, že se dlouhodobě udržuje jako životaschopný prvek svého přírodního stanoviště, a přirozený areál rozšíření druhu není a pravděpodobně nebude v dohledné budoucnosti omezen, a existují a pravděpodobně budou v dohledné době i nadále existovat dostatečně velká stanoviště k dlouhodobému zachování jeho populací,
- s) chov je jakékoliv držení živočicha v zajetí.

(2) Ty typy evropských stanovišť [odstavec 1 písm. m)], včetně prioritních, a ty evropsky významné druhy [odstavec 1 písm. n)], včetně prioritních, které se vyskytují na území České republiky, stanoví Ministerstvo životního prostředí prováděcím právním předpisem. U evropsky významných druhů označí ty, které vyžadují podle právních předpisů Evropských společenství zvláštní územní ochranu.

Obecná ochrana přírody a krajiny

§ 4

Základní povinnosti při obecné ochraně přírody

(1) Vymezení systému ekologické stability, zajišťujícího uchování a reprodukci přírodního bohatství, příznivé působení na okolní méně stabilní části krajiny a vytvoření základů pro mnohostranné

využívání krajiny stanoví a jeho hodnocení provádějí orgány územního plánování a ochrany přírody ve spolupráci s orgány vodohospodářskými, ochrany zemědělského půdního fondu a státní správy lesního hospodářství. Ochrana systému ekologické stability je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ; jeho vytváření je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát. Podrobnosti vymezení a hodnocení systému ekologické stability a podrobnosti plánů, projektů a opatření v procesu jeho vytváření stanoví ministerstvo životního prostředí České republiky (dále jen "ministerstvo životního prostředí") obecně závazným právním předpisem.

Pro podnikového ekologa je důležité ust. odstavce (2):

(2) Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškozování nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů. Podrobnosti ochrany významných krajinných prvků stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) Závazné stanovisko orgánu ochrany přírody z hlediska tohoto zákona je také nezbytné ke schválení lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov, k odlesňování a zalesňování pozemků nad 0,5 ha a k výstavbě lesních cest a svážnic a lesních melioračních systémů. K pěstebním a těžebním zásahům v lesích prováděným v souladu s lesním hospodářským plánem a při nahodilé těžbě se závazné stanovisko orgánu ochrany přírody nevyžaduje.

Vzhledem k rozsáhlosti problematiky v následujícím textu upozorňuji na skutečně nejdůležitější ustanovení z hlediska ochrany přírody a krajiny:

§ 5 upravuje obecnou ochranu rostlin a živočichů a povinnosti při jejich ochraně:

(1) Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytém, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek ochrany je orgán ochrany přírody oprávněn zakázat nebo omezit rušivou činnost.

(3) Fyzické a právnické osoby jsou povinny při provádění zemědělských, lesnických a stavebních prací, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky. Orgán ochrany přírody uloží zajištění či použití takovýchto prostředků, neučiní-li tak povinná osoba sama.

Dále v §§ 5a a 5b je pojednáno o ochraně volně žijících ptáků a podmínkách pro odchylný postup při ochraně ptáků a v § 6 o registraci významných krajinných prvků (VKP). § 7 pak stanovuje ochranu dřevin a péči o ně. Uvedená ustanovení jsou z hlediska podnikové ekologie méně významná.

Důležitější z hlediska podnikové ekologie je ust. § 8, pojednávající o povolení ke kácení dřevin a § 9, pojednávající o náhradní výsadbě a odvodech:

§ 8

Povolení ke kácení dřevin

(1) Ke kácení dřevin je nezbytné povolení orgánu ochrany přírody, není-li dále stanoveno jinak. Povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin.

(2) Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, a z důvodů zdravotních nebo při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů³⁸ 6) Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin nebo rozsahu zvláštního oprávnění.

(3) Povolení není třeba ke kácení dřevin na pozemcích, které jsou ve vlastnictví fyzických osob, jestliže pozemky užívají a jde-li o stromy se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Tuto velikost, popřípadě jinou charakteristiku stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(4) Povolení není třeba ke kácení dřevin, je-li jejich stavem zjevně a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu. Ten, kdo za těchto podmínek provede kácení, oznámí je orgánu ochrany přírody do 15 dnů od provedení kácení.

(5) Podrobnosti ochrany dřevin a podmínek povolování jejich kácení stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

§ 9

Náhradní výsadba a odvody

(1) Orgán ochrany přírody může ve svém rozhodnutí o povolení kácení dřevin uložit žadateli přiměřenou náhradní výsadbu ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin. Současně může uložit následnou péči o dřeviny po nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na dobu pěti let.

(2) Náhradní výsadbu podle odstavce 1 lze uložit na pozemcích, které nejsou ve vlastnictví žadatele o kácení, jen s předchozím souhlasem jejich vlastníka. Obce vedou přehled pozemků vhodných pro náhradní výsadbu ve svém územním obvodu po předběžném projednání s jejich vlastníkem.

(3) Pokud orgán ochrany přírody neuloží provedení náhradní výsadby podle odstavce 1, je ten, kdo kácí dřeviny z důvodů výstavby a s povolením orgánu ochrany přírody povinen zaplatit odvod do rozpočtu obce, která jej použije na zlepšení životního prostředí. Ten, kdo kácel dřeviny protiprávně, je povinen zaplatit odvod do Státního fondu životního prostředí České republiky. Výši odvodů, podmínky pro jejich ukládání i případné prominutí stanoví zvláštní zákon.

(4) Zajištěním náhradní výsadby podle odstavce 1 nebo zaplacením odvodu podle odstavce 3 je zároveň splněna povinnost náhradního opatření podle § 86 odst. 2 i náhrady ekologické újmy³⁹.

Ust. §§ 10 a 11 pojednává o ochraně a využití jeskyní a o ochraně paleontologických nálezů. Zejména u podmínek ochrany paleontologických nálezů je třeba z hlediska podnikové ekologie pamatovat na to, že je třeba toto ustanovení v určitých případech *respektovat* (těžba nerostných surovin, výstavba podniků na zelené louce, zábory území z hlediska podnikání a zásahy do nich:

§ 10

Ochrana a využití jeskyní

(1) Jeskyně jsou podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich.

³⁸ Např. § 34 odst. 1 písm. b) zákona č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon), zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách, ve znění zákona č. 104/1974 Sb., zákon č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny (elektrizační zákon), zákon č. 67/1960 Sb., o výrobě, rozvodu a využití topných plynů (plynárenský zákon), zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, zákon č. 61/1964 Sb.

³⁹ § 27 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.

(2) Ničit, poškozovat nebo upravovat jeskyně nebo jinak měnit jejich dochovaný stav je zakázáno. Výjimku z tohoto zákazu může udělit orgán ochrany přírody pouze v případech, kdy je to v zájmu ochrany jeskyně nebo kdy jiný veřejný zájem chráněný tímto nebo jiným zákonem výrazně převažuje nad zájmem na ochraně jeskyní.

(3) Pro průzkum nebo výzkum jeskyně je třeba povolení orgánu ochrany přírody. Povolení nepotřebují osoby pověřené orgánem ochrany přírody k provádění monitoringu nebo inventarizace, dále osoby při výkonu státní správy, policie, osoby při plnění úkolů obrany státu a osoby při zajišťování veterinární péče, záchranných služeb nebo správy vodních toků.

(4) Stejně ochrany podle odstavců 2 a 3 jako jeskyně požívají i přírodní jevy na povrchu (například krasové závrtvy, škrapy, ponory a vývěry krasových vod), které s jeskyněmi souvisejí.

(5) Zjištění jeskyně při dobývání nerostných surovin nebo při provádění geologických prací je osoba oprávněná k dobývání⁴⁰ nebo osoba provádějící geologické práce povinna bezodkladně oznámit orgánu ochrany přírody. Osoba oprávněná k dobývání je též povinna po nezbytně nutnou dobu, pokud nebude ohrožena bezpečnost a ochrana zdraví při práci, zastavit dobývací činnosti, které by mohly poškodit zjištěnou jeskyni, a na své náklady zajistit dokumentaci jeskyně. Dokumentaci předá orgánu ochrany přírody. Obsah a rozsah dokumentace stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou.

§ 11

Ochrana paleontologických nálezů

(1) Kdo učiní paleontologický nález, který sám rozpozná, je povinen zajistit jeho ochranu před zničením, poškozením nebo odcizením a opatřit jej údaji o nálezových okolnostech, zejména místě nálezu. Dále je povinen na písemné vyzvání orgánu ochrany přírody sdělit údaje o učiněném nálezu a umožnit přístup a dokumentaci tohoto nálezu osobám pověřeným orgánem ochrany přírody.

(2) Vlastník pozemku, na němž byl paleontologický nález učiněn, nebo ten, kdo vykonává činnosti, při nichž k nálezu došlo, je povinen umožnit na žádost orgánu ochrany přírody osobám tímto orgánem pověřeným provedení záchranného paleontologického výzkumu a po dobu jeho konání, nejdéle však po dobu osmi dnů od ohlášení nálezu, nedohodnou-li se strany jinak, zdržet se na místě nálezu činnosti, která by mohla vést k jeho zničení nebo poškození. Po ukončení záchranného paleontologického výzkumu musí být osobám pověřeným orgánem ochrany přírody umožněno provádět odborný paleontologický dohled nad dalšími pracemi.

(3) Vývoz paleontologických nálezů je povolen jen se souhlasem orgánu ochrany přírody.

Dále je důležité v rámci podnikové ekologie ust. § 12 - [ochrana krajinného rázu a přírodní park](#):

§ 12

Ochrana krajinného rázu a přírodní park

(1) [Krajinný ráz](#), kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. [Zásahy do krajinného rázu, zejména umisťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.](#)

Důležité je ustanovení odst. (2) pro podnikového ekologa:

⁴⁰ Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(2) K umístování a povolování staveb, jakož i jiných činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

§ 13 pojednává o možnostech vyhlášení přechodně chráněných ploch, což zejména těžebním organizacím může způsobit komplikace (hnízdění břehulí apod.)

§ 13

Přechodně chráněné plochy

(1) Území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů může orgán ochrany přírody svým rozhodnutím vyhlásit za přechodně chráněnou plochu. Přechodně chráněnou plochu lze vyhlásit též z jiných vážných důvodů, zejména vědeckých, studijních či informačních. Přechodně chráněná plocha se vyhláší na předem stanovenou dobu, případně na opakované období, například dobu hnízdění. V rozhodnutí o jejím vyhlášení se omezí takové využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení vývoje předmětu ochrany.

Speciální ochrana přírody

Zvláště chráněná území

§ 14

Kategorie zvláště chráněných území

(1) Území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná lze vyhlásit za zvláště chráněná; přitom se stanoví podmínky jejich ochrany.

(2) Kategorie zvláště chráněných území jsou:

- a) národní parky,
- b) chráněné krajinné oblasti,
- c) národní přírodní rezervace,
- d) přírodní rezervace,
- e) národní přírodní památky,
- f) přírodní památky.

Vzhledem k rozsáhlosti popisu ochranných podmínek jednotlivých území, pro názornost budou popsány pouze ochranné podmínky nejrozšířenějších území v rámci ČR - CHKO:

§ 25

Chráněné krajinné oblasti

(1) Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.

(2) Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce

těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí.

(3) Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání a bližší ochranné podmínky vyhláší vláda republiky nařízením.

§ 26

Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí

(1) Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno:

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární službu,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,
- h) provádět chemický posyp cest,
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti.

(2) Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno:

- a) umisťovat a povolovat nové stavby,
- b) povolovat a měnit využití území,
- c) měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplyvá-li změna z plánu péče o chráněnou krajinnou oblast,
- d) hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady,
- e) těžit nerosty a humolity.

(3) Na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno:

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,
- b) zavádět intenzivní chovy zvěře, například obory, farmové chovy, bažantnice,
- c) pořádat soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.

§ 27

Členění území chráněných krajinných oblastí

(1) K bližšímu určení způsobu ochrany přírody chráněných krajinných oblastí se vymezují zpravidla 4, nejméně však 3 zóny odstupňované ochrany přírody; první zóna má nejprísrnější režim

ochrany. Podrobnější režim zón ochrany přírody chráněných krajinných oblastí upravuje právní předpis, kterým se chráněná krajinná oblast vyhláší.

(2) Vymezení a změny jednotlivých zón ochrany přírody stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou.

Dále stojí za zmínku ochranná pásma zvláště chráněných území:

§ 37

Ochranná pásma zvláště chráněných území

(1) Je-li třeba zabezpečit zvláště chráněná území před rušivými vlivy z okolí, může být pro ně vyhlášeno ochranné pásmo, ve kterém lze vymežit činnosti a zásahy, které jsou vázány na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. Ochranné pásmo vyhláší orgán, který zvláště chráněné území vyhlásil, a to stejným způsobem. Pokud se ochranné pásmo národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace nebo přírodní památky nevyhlásí, je jím území do vzdálenosti 50 m od hranic zvláště chráněného území.

(2) Ke stavební činnosti, terénním a vodohospodářským úpravám, k použití chemických prostředků, změnám kultury pozemku a ke stanovení způsobu hospodaření v lesích v ochranném pásmu je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.

Do novely zákona o ochraně přírody a krajiny byla dále vložena ČÁST ČTVRTÁ - NATURA 2000 (ust. §§ 45a - i), pojednávající o postupu při vytváření Soustavy NATURA 2000 a její ochraně:

- ◆ Vytvoření národního seznamu evropsky významných lokalit - § 45a
- ◆ Předběžná ochrana evropsky významných lokalit - § 45b
- ◆ Ochrana evropsky významných lokalit - § 45c
- ◆ Ptačí oblasti, způsob jejich vymezení a ochrany - § 45e
- ◆ Sledování stavu ptačích oblastí, evropsky významných lokalit a evropsky významných druhů - § 45f
- ◆ Podmínky pro vydávání povolení, souhlasů, stanovisek nebo výjimek ze zákazů - § 45g
- ◆ Hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti - §§ 45h, i - důležité ustanovení pro podnikového ekologa:

§ 45h

(1) Jakákoliv koncepce⁴¹ nebo záměr,⁴² který může samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti, podléhá hodnocení jeho důsledků na toto území a stav jeho ochrany z uvedených hledisek. To se nevztahuje na plány péče zpracované orgánem ochrany přírody pro toto území a dále na lesní hospodářské plány a lesní hospodářské osnovy, pro které závazné stanovisko podle § 4 odst. 3 v takovém případě zohlední čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice Rady 92/43/EHS.

(2) Při hodnocení důsledků koncepcí a záměrů podle odstavce 1 se postupuje podle zvláštních právních předpisů o posuzování vlivů na životní prostředí⁴³, pokud § 45i nestanoví jiný postup.

§ 45i

⁴¹ Zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Zákon č. 244/1992 Sb.
Zákon č. 100/2001 Sb.

(1) Ten, kdo zamýšlí pořídit koncepci nebo uskutečnit záměr uvedený v § 45h odst. 1 (dále jen "předkladatel"), je povinen jejich návrh předložit orgánu ochrany přírody ke stanovisku, zda může mít samostatně nebo ve spojení s jinými významný vliv na území evropsky významnou lokalitu nebo ptací oblast. Územně plánovací dokumentace se předkládá v etapě zadání. Orgán ochrany přírody vydá stanovisko do 15 dnů ode dne doručení žádosti; to neplatí pro stanovisko k návrhu zadání územně plánovací dokumentace, kde se postupuje podle zvláštních právních předpisů (Stavební zákon). Tímto stanoviskem není dotčeno zjišťovací řízení podle zvláštního právního předpisu (viz pozn. č. 42).

(2) Jestliže orgán ochrany přírody svým stanoviskem podle odstavce 1 významný vliv podle § 45h odst. 1 nevyloučí, musí být daná koncepce nebo záměr předmětem posouzení podle tohoto ustanovení a zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 43). Nelze-li vyloučit negativní vliv koncepce nebo záměru na takové území, musí předkladatel zpracovat varianty řešení, jejichž cílem je negativní vliv na území vyloučit nebo v případě, že vyloučení není možné, alespoň zmírnit. Územně plánovací dokumentace (viz Stavební zákon) se posuzuje ve stádiu konceptu řešení.

(3) Posouzení podle odstavce 2 nebo hodnocení podle § 67 mohou provádět pouze fyzické osoby, které jsou držiteli zvláštní autorizace (dále jen "autorizace"). Podmínkou pro udělení autorizace je bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání odpovídajícího zaměření a vykonání zkoušky odborné způsobilosti. Autorizaci uděluje a odnímá Ministerstvo životního prostředí. Autorizace se uděluje na dobu 5 let a je možno ji opakovaně prodloužit o dalších 5 let. Rozsah požadovaného vzdělání, obsah zkoušky, podmínky prodloužení autorizace a důvody pro odnětí autorizace stanoví Ministerstvo životního prostředí prováděcím právním předpisem. Při posuzování odborné kvalifikace státních příslušníků členských států Evropské unie se postupuje podle zvláštního právního předpisu⁴⁴.

ČÁST PÁTÁ dále pojednává o památných stromech, zvláště chráněných druzích rostlin, živočichů a nerostů a podmínkách jejich ochrany (ust. §§ 46 - 57).

ČÁST ŠESTÁ řeší některá omezení vlastnických práv, finanční příspěvky při ochraně přírody, přístup do krajiny, účast veřejnosti a právo na informace v ochraně přírody. Jsou jimi:

- ◆ Náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření - § 58
- ◆ Zajištění pozemků k tvorbě systému ekologické stability - § 59
- ◆ Vyvlastnění a obligatorní převod příslušnosti hospodařit s majetkem - § 60
- ◆ Předkupní právo státu a financování výkupu pozemků - § 61
- ◆ Vstup na pozemky - § 62
- ◆ Přístup do krajiny - § 63 (viz ust. odst. 2: Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.)
- ◆ Omezení vstupu z důvodu ochrany přírody - § 64
- ◆ Dotčení zájmů ochrany přírody - § 65
- ◆ Omezení a zákaz činnosti - § 66

Velmi důležité pro podnikového ekologa a z hlediska podnikové ekologie v rámci možných střetů s ochranou přírody a krajiny je ust. § 67:

§ 67

Povinnosti investorů

(1) Ten, kdo v rámci výstavby nebo jiného užívání krajiny zamýšlí uskutečnit závažné zásahy, které by se mohly dotknout zájmů chráněných podle části druhé, třetí a čtvrté tohoto zákona (dále

⁴⁴ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace).

jen "investor"), je povinen předem zajistit na svůj náklad provedení přírodovědného průzkumu dotčených pozemků a písemné hodnocení vlivu zamýšleného zásahu na rostliny a živočichy (dále jen "biologické hodnocení"), pokud o jeho nezbytnosti rozhodne orgán ochrany přírody příslušný k povolení zamýšleného zásahu. Fyzickou či právnickou osobu, která biologické hodnocení provede, schválí na návrh investora nebo účastníka v příslušném řízení orgán ochrany přírody s ohledem na její kvalifikační, technické a jiné předpoklady. Podrobnosti biologického hodnocení upraví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) Přírodovědný průzkum a biologické hodnocení podle odstavců 1 a 2 se využívá jako podklad pro rozhodování orgánu ochrany přírody.

(4) Vyplyne-li z tohoto zákona nebo z jiných právních předpisů nebo z výsledku biologického hodnocení podle odstavce 1 či 2 potřeba zajištění přiměřených náhradních opatření k ochraně přírody (například vybudování technických zábran, přemístění živočichů a rostlin), je investor povinen tato opatření realizovat na svůj náklad. O rozsahu a nezbytnosti těchto opatření rozhodne orgán ochrany přírody.

V dalších ustanoveních zákona jsou obsaženy následující podmínky ochrany přírody a krajiny:

- ◆ Opatření ke zlepšování přírodního prostředí - § 68
- ◆ Finanční příspěvek k uskutečnění opatření v důsledku provádění péče o pozemky z důvodů ochrany přírody - § 69
- ◆ Účast občanů při ochraně přírody a krajiny - § 70
- ◆ Účast obcí při OPK - § 71
- ◆ Právo na informace v OPK - § 72
- ◆ Věda a výzkum v OPK - § 73
- ◆ Spolupráce při OPK - § 74

Na závěr lze zmínit seznam NP a CHKO jak je uveden v příloze zákona:

Příl. - Seznam národních parků a chráněných krajinných oblastí v České republice k ustanovení § 78 odst. 1 zákona

Název území	Zřizovací právní předpis	Sídlo správy
Národní parky		
Národní park Šumava	nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb.	Vimperk
Národní park Podyjí	nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb.	Znojmo
Krkonošský národní park	nařízení vlády ČR č. 165/1991 Sb.	Vrchlabí
Národní park České Švýcarsko	zákon č. 161/1999 Sb.	Krásná Lípa
Chráněné krajinné oblasti		
Beskydy	výnos MK ČSR č.j. 5373/1973	Rožnov p. Radhoštěm
Bílé Karpaty	výnos MK ČSR č.j. 17644/1980	Luhačovice
Blaník	výnos MK ČSR č.j. 17332/1981	Louňovice p. Blaníkem
Blanský les	vyhláška MK ČSR č. 197/1989 Sb.	Český Krumlov
Broumovsko	vyhláška MŽP ČR č. 157/1991 Sb.	Police nad Metují
České Středohoří	výnos MK ČSR č.j. 6883/1976	Litoměřice
Český kras	výnos MK ČSR č.j. 4947/1972	Karlštejn

Český ráj	výnos MK č.j. 70261/1954	Turnov
Jeseníky	výnos MK ČSR č.j. 9886/1969	Malá Morávka
Jizerské hory	výnos MK ČSR č.j. 13853/1967	Liberec
Kokořínsko	výnos MK ČSR č.j. 6070/1976	Mělník
Křivoklátsko	výnos MK ČSR č.j. 21973/1978	Křivoklát
Labské pískovce	výnos MK ČSR č.j. 4946/1972	Děčín
Litovelské Pomoraví	vyhláška MŽP ČR č. 464/1990 Sb.	Olomouc
Lužické hory	výnos MK ČSR č.j. 6227/1975	Jablonné v Podještědí
Orlické hory	výnos MK ČSR č.j. 16369/1969	Rychnov n. Kněžnou
Pálava	výnos MK ČSR č.j. 5790/1976	Mikulov
Poodří	vyhláška MŽP ČR č. 155/1991 Sb.	Ostrava
Slavkovský les	výnos MK ČSR č.j. 7657/1974	Mariánské Lázně
Šumava	výnos MK č.j. 53855/1963, novelizace výnosem MK ČSR č.j. 5954/1975	Vimperk
Třeboňsko	výnos MK ČSR č.j. 22737/1979	Třeboň
Žďárské vrchy	výnos MK ČSR č.j. 8908/1970	Žďár n. Sázavou
Železné hory	vyhláška MŽP ČR č. 156/1991 Sb.	Nasavrky
Český les (nově v r. 2005)	nařízení vlády č. 70/2005 Sb.	Přímda

Prováděcí právní předpis:

1. Vyhláška MŽP č. 395/92 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Ust. §§ 1 - 6 se vztahuje k vymezení a hodnocení ÚSES (§ 4 zákona). Z hlediska základních pojmů (ust. § 1):

- a) *biocentrum* je biotop [§ 3 písm. i) zákona] nebo soubor biotopů; v krajině [§ 3 písm. k) zákona], který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému [§ 3 písm. j) zákona],
- b) *biokoridor* je území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry a tím vytváří z oddělených biocenter síť.

Ust. § 2 pojednává o vymezení místního, regionálního a nadregionálního SES v plánu SES a současně stanoví jeho obsah a § 3 pojednává o hodnocení SES z hlediska jeho stabilizační funkce v přírodě a krajině.

Dále § 7 pojednává o ochraně VKP (k § 4, odst. 2 zákona) a § 8 o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (k § 8, odst. 3 a 5 zákona), což z hlediska podnikové ekologie může nabýt v některých případech důležitosti:

§ 8

Ochrana dřevin a povolování jejich kácení (k § 8 odst. 3 a 5 zákona)

(1) Poškození a ničení dřevin rostoucích mimo les (§ 7 odst. 1 zákona) je nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení jejich ekologických a estetických funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření.

(2) Povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les za předpokladu, že tyto nejsou významným krajinným prvkem [§ 3 písm. b) zákona] a jsou splněny ostatní podmínky stanovené zákonem a jinými právními předpisy (např. vodní zákon), se podle § 8 odst. 3 zákona nevyžaduje pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m².

(3) Žádost o povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les podává vlastník pozemku či nájemce se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém dřeviny rostoucí mimo les rostou. Žádost musí obsahovat:

- a) jméno a adresu žadatele,
- b) doložení vlastnického či nájemního vztahu žadatele k pozemkům a dřevinám rostoucím mimo les,
- c) specifikaci dřevin rostoucím mimo les, které mají být káceny, zejména jejich druh, počet, velikost plochy keřů včetně situačního zákresu,
- d) udání obvodu kmene stromu ve výšce 130 cm nad zemí,
- e) zdůvodnění žádosti.

(4) Oznámení o kácení dřevin rostoucích mimo les (§ 8 odst. 2 zákona) musí obsahovat stejné náležitosti jako žádost o povolení ke kácení podle odstavce 3.

(5) Kácení dřevin rostoucích mimo les se provádí zpravidla v období jejich vegetačního klidu. K tomu přihlíží orgán ochrany přírody při vydávání povolení ke kácení dřevin (§ 8 odst. 1 zákona).

Z dalších ustanovení v rámci podnikové ekologie stojí za zmínku ust. §§ 15 a 16, pojednávající o podmínkách ochrany zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a ust. § 18, upřesňujícího náležitosti biologického hodnocení.

Příloha č. II vyhlášky pak obsahuje [seznam zvláště chráněných druhů rostlin](#) a **příloha č. III** [seznam zvláště chráněných druhů živočichů](#).

3. 6. 4. Ochrana ZPF (zemědělského půdního fondu)

Úvodem lze říci, pokud se podíváme do historie, že tehdejší Československo bylo [jednou z prvních zemí světa, která přijala speciální právní normu na ochranu ZPF](#), kterou byl zákon č. 48/59 Sb. Pak následoval zákon č. 53/66 Sb. a jeho novela č. 75/76 Sb. V současné době je právní ochrana ZPF upravena zákonem č. 334/92 Sb. o ochraně ZPF ve znění pozdějších předpisů. K tomuto zákonu byl MŽP v roce 1994 vydán prováděcí předpis, jímž je vyhláška MŽP č. 13/94 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany ZPF.

Právní úprava ochrany ZPF:

Zákon:
<u>ČNR č. 334/92 Sb.</u> o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
Prováděcí předpisy:
<u>Vyhláška MŽP č. 13/94 Sb.</u> , kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu

Zákon ČNR č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu

Zákon vychází ze zákona č. 17/92 Sb. o ŽP, kde v § 1 je uvedeno: ... „Jeho složkami jsou zejména ovzduší, horniny, **půda**, organismy, ekosystémy a energie.“

Účelem zákonné úpravy je zabezpečení kvalitní ochrany ZPF. Zákonná ochrana kvality půdy vychází ze skutečnosti, že půda je v koloběhu látek v přírodě primární a má nezastupitelnou funkci. Rovněž má funkci hygienickou, tzn. že má schopnost zadržovat, dezaktivovat a degradovat škodlivé látky a regulovat jejich průnik do ostatních složek ŽP a do potravních řetězců. Je silně antropicky ovlivňována oživenou částí litosféry. Má schopnost zajišťovat životní podmínky pro organismy, a proto je též jednou ze základních složek ŽP.

Kontaminovaná půda může být zdrojem škodlivin i pro ostatní složky ŽP nebo může negativně ovlivňovat zdraví člověka. Proto bylo nutné zohlednit její vazby na další složky ŽP a zajistit její ochranu před degradačními činiteli.

Zákon není nijak rozsáhlý, o to je však významnější z hlediska obecné ochrany a tvorby ŽP, samozřejmě podnikovou ekologii nevyjímaje.

ČÁST I, ust. § 1 se zabývá pojmem ZPF:

ZEMĚDĚLSKÝ PŮDNÍ FOND

§ 1

(1) Zemědělský půdní fond je základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí. Ochrana zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

(2) Zemědělský půdní fond tvorí pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny (dále jen "zemědělská půda") a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není (dále jen "půda dočasně neobdělávaná").

(3) Do zemědělského půdního fondu náleží též rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízeními důležitými pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, ochranné terasy proti erozi apod.

(4) O tom, že jde podle odstavců 2 a 3 o součásti zemědělského půdního fondu, rozhoduje v pochybnostech orgán ochrany zemědělského půdního fondu.

ČÁST II, ust. §§ pojednává o zásadách při změnách kultur zemědělské a nezemědělské půdy a hospodaření na ZPF.

ČÁST III, ust. § 4 stanovuje obecně zásady ochrany ZPF:

ZÁSADY OCHRANY ZEMĚDĚLSKÉHO PŮDNÍHO FONDU

§ 4

Pro nezemědělské účely je nutno použít především nezemědělskou půdu, zejména nezastavěné a nedostatečně využitě pozemky v současně zastavěném území obce nebo na nezastavěných plochách stavebních pozemků staveb mimo toto území, stavební proluky a plochy získané zbořením přežilých budov a zařízení. Musí-li však v nezbytných případech dojít k odnětí zemědělského půdního fondu, je nutno zejména:

- a) co nejméně narušovat organizaci zemědělského půdního fondu, hydrologické a odtokové poměry v území a síť zemědělských účelových komunikací,
- b) odnímat jen nejnútnejší plochu zemědělského půdního fondu,
- c) při umístování směrových a liniových staveb co nejméně ztěžovat obhospodařování zemědělského půdního fondu,
- d) po ukončení povolení nezemědělské činnosti neprodleně provést takovou terénní úpravu, aby dotčená půda mohla být rekultivována a byla způsobilá k plnění dalších funkcí v krajině podle schváleného plánu rekultivace.

ČÁST IV dále řeší ochranu ZPF již při konkrétních činnostech:

OCHRANA ZEMĚDĚLSKÉHO PŮDNÍHO FONDU

§ 5

Při územně plánovací činnosti

(1) Aby ochrana zemědělského půdního fondu byla při územně plánovací činnosti prováděná podle zvláštních předpisů (Stavební zákon) zajištěná, jsou pořizovatelé a zpracovatelé územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů povinni řídit se zásadami této ochrany (§ 4), navrhnout a zdůvodnit takové řešení, které je z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a ostatních zákonem chráněných obecných zájmů nejvýhodnější. Přitom musí vyhodnotit předpokládané důsledky navrhovaného řešení na zemědělský půdní fond, a to zpravidla ve srovnání s jiným možným řešením.

(2) Návrhy územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů musí být již v období zpracování konceptů projednány s orgány ochrany zemědělského půdního fondu a před schválením opatřeny jejich souhlasem.

(3) Územní rozhodnutí, jímž má být dotčen zemědělský půdní fond, nelze vydat, pokud nebyl dán orgánem ochrany zemědělského půdního fondu souhlas k jejímu odnětí (§ 9), s výjimkou případů, kdy takového souhlasu není třeba.

§ 6

Při zpracování návrhů na stanovení dobývacích prostorů

(1) Právnícké a fyzické osoby oprávněné k těžbě nerostů jsou povinny se řídit při zpracování návrhů na stanovení dobývacích prostorů podle zvláštních předpisů (Horní zákon) zásadami ochrany zemědělského půdního fondu (§ 4), navrhnout a zdůvodnit takové řešení, které je z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a ostatních zákonem chráněných obecných zájmů nejvýhodnější. Přitom musí vyhodnotit předpokládané důsledky navrhovaného řešení na zemědělský půdní fond s přihlédnutím k možnostem rekultivace, a to zpravidla ve srovnání s jiným možným řešením.

(2) Návrhy na stanovení dobývacích prostorů musí být projednány s orgány ochrany zemědělského půdního fondu a před schválením opatřeny jejich souhlasem.

§ 7

Při zpracování zadání staveb

(1) Při zpracování zadání staveb jsou investoři povinni řídit se zásadami ochrany zemědělského půdního fondu (§ 4) a navrhnout umístění stavby tak, aby z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a ostatních zákonem chráněných obecných zájmů došlo k nejmenším ztrátám zemědělského půdního fondu, a zároveň vyhodnotit důsledky navrhovaného řešení na tento fond. Pokud řešení není jednoznačné, je třeba navrhovat umístění stavby v alternativách.

(2) Návrh na schválení zadání stavby, v němž se předpokládá odnětí zemědělského půdního fondu, musí být doložen souhlasem orgánů ochrany zemědělského půdního fondu (§ 9), s výjimkou případů, kdy takového souhlasu není třeba.

(3) Návrh tras nadzemních a podzemních vedení, pozemních komunikací, celostátních drah a vodních cest a jejich součástí (ve smyslu příslušných zákonů), který se zpracovává v etapě před zpracováním zadání těchto staveb, musí být projednán s orgány ochrany zemědělského půdního fondu a opatřen jejich souhlasem.

§ 8

Při stavební, těžební a průmyslové činnosti a při geologickém a hydrogeologickém průzkumu

(1) Aby bylo zabráněno škodám na zemědělském půdním fondu při stavební, těžební a průmyslové činnosti, popřípadě, aby tyto škody byly omezeny na míru co nejmenší, jsou právnické a fyzické osoby tyto činnosti provozující, povinny řídit se zásadami ochrany zemědělského půdního fondu (§ 4), zejména:

- a) skrývat odděleně svrchní kulturní vrstvu půdy, popřípadě i hlouběji uložené zúrodnění schopné zeminy na celé dotčené ploše a postarat se o jejich hospodárné využití nebo řádné uskladnění pro účely rekultivace anebo zajistit na vlastní náklad jejich odvoz a rozprostření na plochy určené orgánem ochrany zemědělského půdního fondu, pokud v odůvodněných případech tento orgán neudělí výjimku z povinnosti provést skrývku uvedených zemín,
- b) ukládat odklizové zeminy ve vytěžených prostorech a není-li to možné nebo hospodářsky odůvodněné, uložit je v první řadě na plochách neplodných nebo na plochách horší jakosti, které byly za tím účelem odňaty ze zemědělského půdního fondu,
- c) provádět vhodné povrchové úpravy dotčených ploch, aby tvarem, uložením zeminy a vodními poměry byly připraveny k rekultivaci, pokud provedení rekultivace přichází v úvahu,
- d) provádět podle schválených plánů rekultivaci dotčených ploch, aby byly způsobilé k plnění dalších funkcí v krajině,
- e) učinit opatření k zabránění úniku pevných, kapalných a plyných látek poškozujících zemědělský půdní fond a jeho vegetační kryt.

(2) Při geologickém a hydrogeologickém průzkumu a při budování, opravách a údržbě nadzemních a podzemních vedení na zemědělském půdním fondu jsou provozovatelé těchto prací povinni dodržovat povinnosti uvedené v odstavci 1 a dále:

- a) provádět práce na pozemcích především v době vegetačního klidu a po jejich skončení uvést dotčené plochy do původního stavu,
- b) provádět práce tak, aby na zemědělském půdním fondu a jeho vegetačním krytu došlo k co nejmenším škodám,
- c) projednat včas zamýšlené provádění prací s vlastníkem, popřípadě s nájemcem pozemku náležejícího do zemědělského půdního fondu.

V dalším je třeba se zmínit o problematice odnětí půdy ze ZPF, neboť tento proces se v nejrůznějších oborech v rámci podnikové ekologie uplatňuje (např. hornická činnost - těžba nerostných surovin, výstavba nových průmyslových objektů, popř. rozšiřování stávajících areálů, budování skládek odpadů ap.)

ČÁST V ODNĚTÍ PŮDY ZE ZEMĚDĚLSKÉHO PŮDNÍHO FONDU

§ 9

(1) K odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu pro nezemědělské účely je třeba souhlasu orgánu ochrany zemědělského půdního fondu, který je nezbytný k vydání rozhodnutí podle zvláštních předpisů (Stavební zákon), s výjimkou případů uvedených v dalších ustanoveních zákona.

(3) Půdu lze odejmout ze zemědělského půdního fondu trvale nebo dočasně. Dočasně lze půdu odejmout jen v případě, že po ukončení účelu jejího odnětí bude dotčená plocha rekultivována podle schváleného plánu rekultivace tak, aby mohla být vrácena do zemědělského půdního fondu.

(4) Žádost o souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu podle odstavce 1 podává ten, v jehož zájmu má k tomuto odnětí dojít (dále jen "žadatel").

(5) V žádosti podle odstavce 4 žadatel uvede účel zamýšleného odnětí a zdůvodní, proč je navrhované řešení z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a životního prostředí nejvýhodnější. K žádosti se dále připojí:

- a) údaje katastru nemovitostí o pozemcích, které jsou navrhovány k odnětí ze zemědělského půdního fondu, a dále výměry parcel nebo jejich částí a zakres navrhovaného odnětí v kopii katastrální mapy doplněné orientačním zákresem parcel z dřívější pozemkové evidence,
- b) výpis z katastru nemovitostí s vyznačením vlastnických, popřípadě užívatelských vztahů k dotčeným pozemkům,
- c) vyjádření vlastníků dotčených pozemků, popřípadě jejich nájemců k navrhovanému odnětí,
- d) výpočet odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, nejde-li o odnětí, při kterém se odvody nepředepisují,
- e) plán rekultivace, má-li být půda po ukončení účelu odnětí vrácena do zemědělského půdního fondu nebo rekultivována zalesněním (osázením dřevinami nebo keři) či zřízením vodní plochy,
- f) předběžnou bilanci skrývky kulturních vrstev půdy a návrh způsobu jejich hospodárného využití.

Orgán ochrany zemědělského půdního fondu může v nezbytných případech požadovat předložení dalších dokladů potřebných k posouzení žádosti.

Ust. § 10, který řeší podmínky souhlasu k odnětí půdy ze ZPF:

§ 10

(1) Souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu vydaný podle § 9 odst. 6 je m.j. závaznou součástí rozhodnutí, která budou ve věci vydána podle zvláštních předpisů (Stavební zákon). Žadatel je povinen plnit podmínky v něm stanovené ode dne, kdy tato rozhodnutí nabyla právní moci, popřípadě ve lhůtách v nich určených. Platnost vydaného souhlasu je totožná s platností těchto rozhodnutí a prodlužuje se současně s prodloužením jejich platnosti podle zvláštních předpisů (Stavební zákon).

ČÁST VI řeší povinnost odvodů za odnětí půdy ze ZPF a jejich splatnost (ust. §§ 11 a 12):

§ 11

(1) Ten, v jehož zájmu byl vydán souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu (§ 9 odst. 6), je povinen zaplatit odvod ve výši stanovené podle přílohy tohoto zákona, je-li odnímána zemědělská půda nebo půda dočasně neobdělávaná (§ 1 odst. 2):

- a) trvale pro účely, kterými bude provedena nevratná změna znemožňující zemědělské využití zemědělského půdního fondu; pro účely tohoto zákona se tím rozumí umístění stavby pevně spojené s pozemkem, důlního či těžebního díla (lomu, dolu, otvírky pro těžbu šterkopísku apod.) nebo provedení terénní úpravy, která vyžaduje skrývku půdy na dotčených pozemcích,
- b) dočasně (§ 9 odst. 3).

Je třeba ještě upozornit na **přílohu k zákonu**, která upravuje Sazebník odvodů za odnětí půdy ze ZPF,

Část A - Základní hodnotové ukazatele zemědělské půdy v tisících Kčs za 1 ha

Část B - Faktory životního prostředí, které budou negativně ovlivněny odnětím půdy ze ZPF a ekologické váhy těchto vlivů

Část C - Důvody ke snížení základní sazby odvodů za odnětí půdy ze ZPF

Část D - Postup při výpočtu odvodů za odnětí půdy ze ZPF

Část E - Východiska ke zjišťování údajů potřebných pro výpočet odvodů za odnětí půdy ze ZPF

Prováděcí předpisy k zákonu o ochraně ZPF:

Vyhláška MŽP č. [13/1994 Sb.](#), kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu

V ust. § 1 jsou specifikována **kritéria rozhodná pro uložení změny kultury zemědělské půdy** (k § 2, odst. 3 zákona):

Orgán ochrany zemědělského půdního fondu může uložit změnu kultury zemědělské půdy v případech, že obhospodařováním pozemku v dosavadní kultuře dochází k:

- a) eroznímu ohrožení území na dotčeném pozemku i na okolních pozemcích,
- b) zhoršování čistoty a jakosti vody ve vodních tocích a vodních nádržích,
- c) ohrožení povrchových nebo podzemních zdrojů pitné vody, přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stolních,
- d) porušování práv a povinností na úseku ochrany přírody a krajiny,
- e) poškození okolních pozemků nebo příznivých fyzikálních, biologických a chemických vlastností půdy,
- f) ohrožení potravinového řetězce.

Dále v ust. § 2 a je vymezen nejvýše přípustný obsah škodlivých látek v půdě, hodnoty jsou stanoveny v [příloze č. 1](#) (Maximálně přípustné hodnoty obsahu rizikových prvků v půdách podle způsobu analytického zjišťování) a v [příloze č. 2](#) (Hodnoty přípustného znečištění půdy některými škodlivými látkami ohrožujícími existenci živých organismů).

V dalších ustanoveních jednotlivých paragrafů vyhlášky jsou upřesněny, vymezeny a rozvedeny postupy stanovené zákonem:

1. Postupy z hlediska zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zpracování a projednávání územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů (viz § 5 zákona) - ust. §§ 3 a 4
2. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zpracování a projednávání návrhů na stanovení dobývacích prostorů (viz § 6 zákona) - ust. § 5
3. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zpracování dokumentace staveb, potřebné k vydání územního rozhodnutí - ust. § 6
4. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zpracování návrhů tras nadzemních a podzemních vedení, pozemních komunikací, celostátních drah a vodních cest a jejich součástí (viz § 7 zákona) - ust. § 7
5. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při stavební, těžební a průmyslové činnosti a při geologickém a hydrogeologickém průzkumu (viz § 8 zákona) - ust. § 8
6. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zpracování plánu otvirky, přípravy a dobývání - §9
7. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu při zabezpečení skryvky kulturních vrstev půdy, jejího provádění a využití skryvaných zemin - § 10
8. Postupy k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu pro zabezpečení rekultivace půdy - § 11
9. Postupy při odnímání půdy ze zemědělského půdního fondu (viz §§ 9 a 10 zákona) - § 12-15

Příl. 1 - Rizikové prvky v půdách náležejících do zemědělského půdního fondu

Tabulka č. 1 - Obsah rizikových prvků v půdách (mg/kg) - Výluh 2 M HNO₃ (výluh roztokem 2 M HNO₃ při poměru půdy k vyluhovacímu 1 : 10)

Prvky	Maximálně přípustné hodnoty [mg/kg]	
	lehké půdy	ostatní půdy
As	4,5	4,5
Be	2,0	2,0
Cd	0,4	1,0
Co	10,0	25,0
Cr	40,0	40,0
Cu	30,0	50,0
Hg	-	-
Mo	5,0	5,0
Ni	15,0	25,0
Pb	50,0	70,0
V	20,0	50,0
Zn	50,0	100,0

Tabulka č. 2 - Obsah rizikových prvků v půdách (mg/kg) - Celkový obsah (rozklad lučavkou královskou)

Prvky	Maximálně přípustné hodnoty [mg/kg]	
	lehké půdy	ostatní půdy
As	30,0	30,0
Be	7,0	7,0
Cd	0,4	1,0
Co	25,0	50,0
Cr	100,0	200,0
Cu	60,0	100,0
Hg	0,6	0,8
Mo	5,0	5,0
Ni	60,0	80,0
Pb	100,0	140,0
V	150,0	220,0
Zn	130,0	200,0

3. 6. 5. Ochrana lesa

Obdobně jako u ochrany ZPF je řízena i ochrana lesa a LPF. Z hlediska podnikové ekologie se uplatňují procesy vynětí pozemků z LPF, resp. pozemků určených k funkci lesa (PUPFL) z hlediska průmyslových činností (výstavba nových a rozšiřování stávajících podniků, těžba a zpracování nerostných surovin apod.). Čili jedná se vesměs o zásah do lesa, resp. LPF.

Navíc v tomto oboru ochrany je speciálně zákonem upravena i myslivost a výkon práva myslivosti. Zde se podniková ekologie víceméně neuplatňuje, resp. zcela výjimečně (některé zásahy a činnosti, které by mohly narušovat přirozený život zvířete). Kromě podstatného, jímž je úprava myslivosti v ČR jako takové, se týká spíše ekologie zvířete. Omezíme se proto pouze na vyjmenování zákonných norem upravujících ochranu lesa a LPF.

Právní úprava ochrany lesa a LPF:

Zákon:

č. 289/95 Sb. o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (**lesní zákon**), ve znění pozdějších

předpisů
č. 449/01 Sb. o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
č. 149/03 Sb. o uvádění do oběhu reprodukčního materiálu lesních dřevin lesnický významných druhů a umělých kříženců, určeného k obnově lesa a k zalesňování, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin)
Prováděcí předpisy (některé):
Vyhláška MZe č. 77/96 Sb. o náležitostech žádostí o odnětí nebo omezení a podrobnostech o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa
Vyhláška MZe č. 78/96 Sb. o stanovení pásem ohrožení lesů pod vlivem emisí.
Vyhláška MZe č. 80/96 Sb. o pravidlech poskytování podpory na výsadbu minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin a o poskytování náhrad zvýšených nákladů.
Vyhláška MZe č. 82/96 Sb. o genetické klasifikaci, obnově lesa, zalesňování a o evidenci při nakládání se semeny a sazenicemi lesních dřevin.
Vyhláška MZe č. 83/96 Sb. o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
Vyhláška MZe č. 84/96 Sb. o lesním hospodářském plánování.
Vyhláška MZe č. 101/96 Sb. , kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže, ve znění vyhlášky MZe č. 236/2002 Sb.
Vyhláška MZe č. 55/99 Sb. o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.
Vyhláška MZe č. 244/02 Sb. , kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění vyhlášky č. 350/2003 Sb.
Vyhláška MZe č. 245/02 Sb. o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu.
Vyhláška č. 480/02 Sb. , kterou se mění vyhláška č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu.
Vyhláška č. 491/02 Sb. o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejich částí do jakostních tříd.

Z hlediska lesního zákona bude vhodné alespoň znát jeho účel:

§ 1
Účel zákona

Účelem lesního zákona je *stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.*

3. 6. 6. Geologie, ochrana a evidence nerostného bohatství a horninového prostředí

Tato složka životního prostředí se postupně vyvinula z původního členění B. Moldana⁴⁵ do dnešní podoby a je ji možno považovat za jednu ze základních a důležitých složek ŽP, podobně jako vodu a ovzduší.

⁴⁵ Srovnaj literatura viz poznámka č. 2 x „Seznam právních předpisů, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení v resortu ŽP“ (viz kap. 3. 2.).

Kromě zákonných povinností v ochraně horninového prostředí a nerostných surovin je dalším určujícím aspektem v této oblasti mj. i oficiálně zpracovaný dokument „[Surovinová politika v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů](#)“, který byl v rámci ČR rozpracován do krajských úrovní. Proto zájemcům o podrobnější studium této složky lze tento dokument doporučit jako studijní materiál. Lze sem zařadit i kompletní obor lidské činnosti, který se nazývá [těžba a zpracování](#) (úprava) [nerostných](#) (rudních a nerudních) [surovin](#) (povrchovou nebo hornickou - důlní činností)

[Legislativně](#) pak je geologie, ochrana horninového prostředí a evidence nerostného bohatství upravena několika zákony a celou řadou prováděcích předpisů, které byly k jejich provedení vydány.

Právní úprava geologie, ochrany a evidence nerostného bohatství a horninového prostředí:

Zákon:
č. 44/88 Sb. o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů
ČNR č. 61/88 Sb. o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů
ČNR č. 62/88 Sb. o geologických pracích (geologický zákon), ve znění pozdějších předpisů
Prováděcí předpisy (některé):
Vyhláška ČBÚ č. 104/88 Sb. o racionálním využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška ČBÚ č. 172/92 Sb. o dobývacích prostorech, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška ČBÚ č. 175/92 Sb. o podmínkách využívání ložisek nevyhrazených nerostů
Vyhláška MŽP ČR č. 364/92 Sb. o chráněných ložiskových územích
Vyhláška Ministerstva pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR č. 497/92 Sb. o evidenci zásob výhradních ložisek nerostů
Vyhláška Ministerstva hospodářství ČR č. 617/92 Sb. o podrobnostech placení úhrad z dobývacích prostorů a z vydobytých vyhrazených nerostů, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 369/04 Sb. o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek 369/2004 Sb.

Účelem horního zákona je [stanovit zásady ochrany a hospodárného využívání nerostného bohatství](#), zejména při vyhledávání a průzkumu, otvírce, přípravě a dobývání ložisek nerostů, úpravě a zušlechťování nerostů prováděných v souvislosti s jejich dobýváním, jakož i bezpečnosti provozu a ochrany životního prostředí při těchto činnostech – úvodní ust. § 1.

ust. § 2 pak vymezuje [pojem nerost](#) a [nerosty \(nerostná surovina\)](#):

§ 2 Nerosty

(1) Za nerosty se podle tohoto zákona považují tuhé, kapalné a plynné části zemské kůry.

(2) Za nerosty se podle tohoto zákona nepovažují:

- a) vody s výjimkou mineralizovaných vod, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- b) přírodní léčivé vody a přírodní stolní minerální vody, i když se z nich mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty, dále léčivá bahna a ostatní produkty přírodních léčivých zdrojů,

- c) rašelina,
- d) bahno, písek, štěrk a valouny v korytech vodních toků, pokud neobsahují vyhrazené nerosty v dovydatelném množství,
- e) kulturní vrstva půdy, která je vegetačním prostředím rostlinstva.

V dalších ustanoveních zákona (§§ 3 – 7) se pojednává o *rozdělení nerostů na vyhrazené a nevyhrazené*, jsou stanoveny pojmy *ložisko nerostů*, *nerostné bohatství*, *organizace*, *výhradní ložisko* a *ložisko nevyhrazených nerostů*.

§ 3

Rozdělení nerostů na vyhrazené a nevyhrazené

(1) Vyhrazené nerosty jsou:

- a) radioaktivní nerosty,
- b) všechny druhy ropy a hořlavého zemního plynu (uhlovodíky), všechny druhy uhlí a bituminosní horniny,
- c) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy,
- d) magnezit,
- e) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět fosfor, síru a fluór nebo jejich sloučeniny,
- f) kamenná sůl, draselné, borové, bromové a jodové soli,
- g) tuha, baryt, azbest, slída, mastek, diatomit, sklářský a slévárenský písek, minerální barviva, bentonit,
- h) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů,
- i) granit, granodiorit, diorit, gabro, diabas, hadec, dolomit a vápenec, pokud jsou blokově dovydatelné a lešitelné, a travertin,
- j) technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny,
- k) hallozyt, kaolin, keramické a žáruvzdorné jíly a jílovce, sádrovec, anhydrit, živce, perlit a zeolit,
- l) křemen, křemenec, vápenec, dolomit, slín, čedič, znělec, trachyt, pokud tyto nerosty jsou vhodné k chemicko-technologickému zpracování nebo zpracování tavením,
- m) mineralizované vody, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- n) technicky využitelné přírodní plyny, pokud nepatří mezi plyny uvedené pod písmenem b).

(2) Ostatní nerosty jsou nerosty nevyhrazené.

(3) V pochybnostech, zda některý nerost je nerostem vyhrazeným nebo nevyhrazeným, rozhodne ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj České republiky v dohodě s ministerstvem životního prostředí České republiky.

§ 4

Ložisko nerostů

Ložiskem nerostů podle tohoto zákona (dále jen "ložisko") je přírodní nahromadění nerostů, jakož i základka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště, které vznikly hornickou činností⁴⁶ a obsahují nerosty.

§ 5

Nerostné bohatství

(1) Nerostné bohatství podle tohoto zákona tvoří ložiska vyhrazených nerostů (dále jen "výhradní ložiska").

(2) Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví České republiky.

⁴⁶ § 2 zákona ČNR č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zákona ČNR č. 542/1991 Sb.

§ 6

Výhradní ložisko

(1) Zjistí-li se vyhrazený nerost v množství a jakosti, které umožňují důvodně očekávat jeho nahromadění, [vydá ministerstvo](#) pro hospodářskou politiku a rozvoj České republiky [osvědčení o výhradním ložisku](#).

(2) [Osvědčení](#) o výhradním ložisku zašle ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj České republiky ministerstvu životního prostředí České republiky, obvodnímu báňskému úřadu, orgánu územního plánování, stavebnímu úřadu a organizaci, pro niž bylo provedeno vyhledávání nebo průzkum výhradního ložiska.

§ 7

Ložisko nevyhrazených nerostů

[Ložisko nevyhrazeného nerostu je součástí pozemku.](#)

Dále je důležité ustanovení ČÁSTI DRUHÉ zákona – **Povinnosti organizace při využívání výhradního ložiska:**

§ 10

(1) Organizace je povinna:

- a) navrhnout stanovení, změnu, popřípadě zrušení chráněného ložiskového území,
- b) [vést důlně měřickou a geologickou dokumentaci.](#)
- c) evidovat stav zásob výhradního ložiska a jeho změny,
- d) [řešit včas střety zájmů při stanovení dobývacího prostoru a při plánované otvirce, přípravě a dobývání výhradního ložiska především s cílem omezit nepříznivé vlivy na životní prostředí,](#)
- e) navrhnout stanovení, změnu, popřípadě zrušení dobývacího prostoru,
- f) evidovat výrubnost a znečištění při dobývání výhradního ložiska a dosahované výsledky při úpravě a zušlechťování nerostů prováděných v souvislosti s jejich dobýváním,
- g) [pečovat o ochranu výhradního ložiska,](#)
- h) plnit další povinnosti stanovené tímto zákonem a jinými obecně závaznými právními předpisy.

(2) Povinnosti v odstavci 1 písm. a) až c) a písm. g) u ložisek s nestanoveným dobývacím prostorem zajišťuje také Česká geologická služba⁴⁷.

Důležitá je též oznamovací povinnost v případě nálezu, resp. zjištění výskytu ložiska vyhrazených nerostů zahrnutá v ust. § 12:

§ 12

Oznamování přírodního nahromadění vyhrazeného nerostu

Kdo zjistí mimo povolené vyhledávání (viz § 11 hor. zákona) přírodní nahromadění vyhrazeného nerostu, je [povinen to bezodkladně oznámit ministerstvu](#) hospodářství České republiky.

Dále je důležité ustanovení ČÁSTI ČTVRTÉ – **Ochrana nerostného bohatství:**

§ 15

Zabezpečení ochrany nerostného bohatství při územně plánovací činnosti

(1) K včasnému zabezpečení ochrany nerostného bohatství jsou orgány územního plánování a zpracovatelé územně plánovací dokumentace povinni při územně plánovací činnosti vycházet z podkladů o zjištěných a předpokládaných výhradních ložiskách poskytovaných jim ministerstvem hospodářství České republiky a ministerstvem životního prostředí České republiky; přitom postupují

⁴⁷ Viz § 17 zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění pozdějších předpisů.

podle zvláštních předpisů⁴⁸ a jsou povinni navrhnout řešení, které je z hlediska ochrany a využití nerostného bohatství a dalších zákonem chráněných obecných zájmů nejvýhodnější.

(2) Návrhy územně plánovací dokumentace velkých územních celků, sídelních útvarů a zón se už v období zpracování konceptů řešení projednají s ministerstvem životního prostředí České republiky, ministerstvem hospodářství České republiky a s obvodním báňským úřadem. Tyto návrhy musí být před schválením dohodnuty s uvedenými orgány podle zvláštních předpisů (Stavební zákon).

§ 16

Chráněné ložiskové území

(1) Ochrana výhradního ložiska proti znemožnění nebo ztížení jeho dobývání se zajišťuje stanovením chráněného ložiskového území.

(2) Chráněné ložiskové území zahrnuje území, na kterém stavby a zařízení, které nesouvisí s dobýváním výhradního ložiska, by mohly znemožnit nebo ztížit dobývání výhradního ložiska.

(3) Pro ložisko vyhrazeného nerostu se stanoví chráněné ložiskové území v období vyhledávání nebo průzkumu po vydání osvědčení o výhradním ložisku (viz § 6 zákona).

ČÁST ŠESTÁ pojednává o **podmínkách výstavby dolů a lomů** (ust. § 23 – Projektování, výstavba a rekonstrukce dolů a lomů), ČÁST SEDMÁ pak o **podmínkách dobývání výhradních ložisek nerostů**

Z hlediska ochrany ŽP je poměrně důležité ust. § 30, pojednávající o **hospodárném využívání ložisek:**

§ 30

Hospodárné využívání výhradních ložisek

(1) **Výhradní ložiska se musí využívat hospodárně.** Hospodárným využíváním výhradních ložisek se rozumí jejich dobývání a úprava a zušlechťování vydobytých nerostů podle zásad uvedených v odstavci 2 s přihlédnutím k současným technickým a ekonomickým podmínkám; přitom musí být dodrženy zásady báňské technologie, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu a vyloučeny neodůvodněné nepříznivé vlivy na pracovní a životní prostředí.

(2) Při úpravě a zušlechťování nerostů, z nichž lze průmyslově vyrábět kovy, je zakázáno využití technologie kyanidového loužení nebo i jiných postupů využívajících kyanidové sloučeniny. Tento zákaz platí pro samostatné použití kyanidového loužení v jakémkoli měřítku i pro jeho použití v kombinaci s jinými metodami úpravy a zušlechťování nerostů.

(3) Při využívání výhradních ložisek je nutno zejména:

- a) vydobýt zásoby výhradních ložisek vč. průvodních nerostů co nejúplněji s co nejmenšími ztrátami a znečištěním; dobývání zaměřené výhradně na bohaté části ložiska není dovoleno,
- b) řádne využít vydobyté nerosty při jejich úpravě a zušlechťování prováděných v souvislosti s jejich dobýváním,
- c) vhodně ukládat průvodní nerosty současně dobývané, avšak dočasně nevyužívané a vést jejich evidenci,
- d) vhodným způsobem ukládat skrývkové hmoty a hlušiny a podle možnosti je účelně využívat.

⁴⁸ Zákon České národní rady č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu.
Zákon Slovenské národní rady č. 52/1988 Sb., o geologických pracích a o Slovenském geologickém úřadu.

(7) Dobývání výhradního ložiska nesmí být zastaveno, aniž bylo zajištěno, že pozdější jeho dobývání bude technicky možné a hospodářsky účelné a bezpečné, leč by zastavení dobývání vyžadovalo důležitý zákonem chráněný obecný zájem, především bezpečnost života nebo ochrana zdraví lidí.

Z hlediska ochrany ŽP je důležité ust. § 31, odst. (5), ukládající v rámci povinností a oprávnění organizací při dobývání výhradních ložisek m.j. povinnost zabezpečit sanaci a rekultivaci území, dotčených těžbou:

§ 31

Povinnosti a oprávnění organizace při dobývání výhradních ložisek

(1) Organizace je oprávněna dobývat výhradní ložisko v dobývacím prostoru, který jí byl stanoven.

(5) Organizace je povinna zajistit sanaci, která obsahuje i rekultivace podle zvláštních zákonů⁴⁹, všech pozemků dotčených těžbou. Sanace pozemků uvolněných v průběhu dobývání se provádí podle plánu otvírky, přípravy a dobývání (§ 32). Za sanaci se považuje odstranění škod na krajině komplexní úpravou území a územních struktur.

(6) K zajištění činností podle odstavce (5) je organizace povinna vytvářet rezervu finančních prostředků. Výše rezervy vytvářené na vrub nákladů musí odpovídat potřebám sanace pozemků dotčených dobýváním. Tyto rezervy jsou nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

Z dalších ustanovení Horního zákona je třeba upozornit ještě na povinnost pro organizace platit úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých nerostů (ust. § 32a), přičemž z úhrad z vydobytých nerostů jde prostřednictvím OBÚ (obvodní báňský úřad) 25 % do státního rozpočtu ČR na účelové použití k nápravě škod na životním prostředí způsobených dobýváním výhradních i nevyhrazených ložisek, a zbývajících 75 % převede obvodní báňský úřad do rozpočtu obce.

V některých případech může nabýt na důležitosti i ust. § 33 – **Řešení střetů zájmů**, a to z hlediska ochrany ŽP zejména na úseku ochrany přírody a krajiny a ochrany ZPF a LPF. Rovněž tak v rámci ČÁSTI DEVÁTÉ zákona jsou řešeny důlní škody a jejich náhrada (ust. § 36 a 37), zejména pak ust. § 37, odst. (2), vztahující se k náhradě za ztrátu vody:

(2) Organizace, která způsobila ztrátu vody, podstatné snížení vydatnosti jejího zdroje nebo zhoršení její jakosti, je povinna zajistit poškozenému náhradní zdroj nebo dodávku vody, popřípadě nahradit škodu úhradou nákladů spojených s jejím obstaráním, jestliže je poškozený účelně a hospodárně vynaložil sám, jinak o náhradě ztráty podzemní vody platí zvláštní předpisy (vodní zákon).

Konečně posledními ustanoveními, která z hlediska podnikové ekologie stojí za zmínku je ust. § 37a o povinnosti organizací vytvářet finanční rezervy k zajištění vypořádání důlních škod, dále ust. § 39 o povinnosti vést důlně měřickou a geologickou dokumentaci a konečně ust. § 40 o důlních vodách:

§ 40

Důlní vody

(1) Důlními vodami jsou všechny podzemní, povrchové a srážkové vody, které vnikly do hlubinných nebo povrchových důlních prostorů bez ohledu na to, zda se tak stalo průsakem nebo gravitací z nadloží, podloží nebo boku nebo prostým vtékáním srážkové vody, a to až do jejich spojení s jinými stálými povrchovými nebo podzemními vodami.

(2) Organizace je při hornické činnosti oprávněna:

a) bezúplatně užívat důlní vody pro vlastní potřebu,

⁴⁹ Zákon ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.
Zákon č. 61/1977 Sb., o lesích.

- b) bezúplatně užívat na základě povolení vodohospodářského orgánu důlní vodu jako náhradní zdroj pro potřebu těch, kteří byli poškozeni ztrátou vody vyvolanou činností organizace,
- c) vypouštět důlní vodu, kterou nepotřebuje pro vlastní činnost, do povrchových, popřípadě do podzemních vod a odvádět ji, pokud je to třeba, i přes cizí pozemky způsobem a za podmínek stanovených vodohospodářským orgánem a orgánem ochrany veřejného zdraví.

(3) Při použití důlních vod podle odstavce 2 písm. a) a b) je organizace povinna pečovat o důlní vody a hospodárně je využívat. Použití důlních vod k jiným účelům upravují zvláštní předpisy (Vodní zákon).

(4) K vypouštění jiných vod do důlních vod je třeba povolení vodohospodářského orgánu vydaného po dohodě s obvodním báňským úřadem.

3. 6. 7. Nakládání s odpady

Odpady, odpadové hospodářství, nakládání s odpady, jejich produkce a další činnosti, s touto problematikou související, jsou vedle ochrany vod a ovzduší snad nejdůležitější složkou ŽP, která zajímá podnikového ekologa. Odpady vznikají a odstraňují se ve všech oborech průmyslu.

Právní úprava nakládání s odpady:

Zákon:
Zákon č. 185/01 Sb. o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 477/01 Sb. o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů
Prováděcí předpisy (některé):
Nařízení vlády č. 197/03 Sb. o Plánu odpadového hospodářství České republiky
Vyhláška MŽP a MZd č. 376/01 Sb. , o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška MŽP č. 381/01 Sb. , kterou se stanoví Katalog odpadů , Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů), ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška MŽP č. 383/01 Sb. o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška MŽP č. 384/01 Sb. o nakládání s polychlorovanými bifenyly, polychlorovanými terfenyly, monometyltetrachlordifenylnmetanem, monometyldichlordifenylnmetanem, monometyldibromdifenylnmetanem a veškerými směsmi obsahujícími kteroukoliv z těchto látek v koncentraci větší než 50 mg/kg (o nakládání s PCB)
Vyhláška MPO č. 115/02 Sb. o podrobnostech nakládání s obaly
Vyhláška MŽP č. 237/02 Sb. o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 294/05 Sb. o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/01 Sb. o podrobnostech nakládání s odpady

Předmětem úpravy zákona o odpadech jsou [pravidla pro předcházení vzniku odpadů a pro nakládání s nimi při dodržování ochrany životního prostředí, ochrany zdraví člověka a trvale udržitelného rozvoje, práva a povinnosti osob v odpadovém hospodářství, a působnost orgánů veřejné správy.](#)

Působnost zákona:

Zákon se vztahuje na nakládání se všemi odpady, s výjimkou:

- a) odpadních vod (viz zákon o vodách),
- b) odpadů z hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem ukládaných v odvarech, výsypkách a odkalištích (viz horní zákon),
- c) odpadů drahých kovů (viz puncovní zákon),
- d) radioaktivních odpadů (viz atomový zákon),
- e) mrtvých lidských těl včetně mrtvě narozených těl a potratů, částí těl včetně amputovaných končetin a orgánů a ostatků (viz zákon o péči o zdraví lidu, zákon o pohřebnictví, zákon o odběrech darování a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů)
- f) konfiskátů živočišného původu (viz veterinární zákon),
- g) nezachycených emisí znečišťujících ovzduší (viz zákon o ochraně ovzduší)
- h) odpadů trhavin, výbušnin a munice (viz zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě)

Důležité ustanovení pro podnikového ekologa z hlediska rekultivací a revitalizací území postižených antropogenní činností (zejména těžba a zpracování nerostných surovin):

[i\) vytěžených zemin a hlušin, včetně sedimentů z říčních toků a vodních nádrží, vyhovujících limitům znečištění pro jejich využití k zavážení podzemních prostor a k úpravám povrchu terénu \(k terénním úpravám\), stanovených prováděcím právním předpisem \(viz odst. 3\).](#)

(2) Pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, vztahuje se tento zákon i na ukládání odpadů, které nevznikly při hornické činnosti, do podzemních prostor a na odkaliště a na nakládání s nepoužitelnými návykovými látkami, přípravky a prekurzory a nepoužitelnými léčivy.

[\(3\) Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství stanoví vyhláškou limitní hodnoty koncentrací škodlivin ve vytěžených zeminách a vytěžených hlušinách, včetně sedimentů z říčních toků a vodních nádrží, na které se nevztahuje zákon o odpadech.](#)

Ze základních pojmů v odpadovém hospodářství je samozřejmě nejdůležitějším pojmem pojem odpadu samotného a problematika zbavování se odpadu:

(1) [Odpadem](#) je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v **příloze č. 1 k zákonu** - viz násled. tabulka:

Příloha č. 1 k zákonu - Skupiny odpadů

Kód	Skupina odpadů
Q1	Zůstatky z výrob a spotřeby dále jinak nespecifikované
Q2	Výrobky které neodpovídají požadované jakosti
Q3	Výrobky s prošlou lhůtou spotřeby
Q4	Použité, ztracené nebo jinou náhodnou událostí znehodnocené výrobky včetně všech materiálů, součástek zařízení apod., které byly v důsledku nehody kontaminovány
Q5	Materiály kontaminované nebo znečištěné běžnou činností (např. zůstatky z čištění, obalové materiály, nádoby atd.)
Q6	Nepoužitelné součásti (např. použité baterie, katalyzátory apod.)
Q7	Látky, které ztratily požadované vlastnosti (např. znečištěné kyseliny, rozpouštědla, kalici soli apod.)
Q8	Zůstatky z průmyslových procesů (např. strusky, destilační zbytky apod.)

Q9	Zůstatky z procesů snižujících znečištění (např. kaly z praček plynů, prach z filtrů, vyřazené filtry apod.)
Q10	Zůstatky ze strojního obrábění a povrchové úpravy materiálu (např. třísky z obrábění a frézování, okuje apod.)
Q11	Zůstatky z dopravy a úpravy surovin (např. z dolování, dopravy nafty apod.)
Q12	Znečištěné materiály (např. oleje znečištěné PCB apod.)
Q13	Jakékoliv materiály, látky či výrobky, jejichž užívání bylo zakázáno zákonem
Q14	Výrobky, které vlastník nepoužívá nebo nebude více používat (např. v zemědělství, v domácnosti, úřadech, prodejnách, dílnách apod.)
Q15	Znečištěné materiály, látky nebo výrobky, které vznikly při sanaci půdy
Q16	Jiné materiály, látky nebo výrobky, které nepatří do výše uvedených skupin

(2) Ke zbavování se odpadu dochází vždy, kdy osoba předá movitou věc, příslušející do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu, k využití nebo k odstranění ve smyslu tohoto zákona nebo předá-li ji osobě oprávněné ke sběru nebo výkupu odpadů podle tohoto zákona bez ohledu na to, zda se jedná o bezúplatný nebo úplatný převod. Ke zbavování se odpadu dochází i tehdy, odstraní-li movitou věc příslušející do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu osoba sama.

(3) Pokud vlastník v řízení od odstranění pochybností podle § 78 odst. 2 písm. h) zákona neprokáže opak, předpokládá se úmysl zbavit se movité věci příslušející do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu,

a) kteřá vzniká u právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání jako vedlejší produkt při výrobě nebo přeměně energie, při výrobě nebo nakládání s látkami nebo výrobky nebo při jejich využívání nebo při poskytování služeb, nebo

b) jejíž původní účelové určení odpadlo nebo zaniklo.

(4) Osoba má povinnost zbavit se movité věci, příslušející do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k zákonu, jestliže ji nepoužívá k původnímu účelu a věc ohrožuje životní prostředí nebo byla vyřazena na základě zvláštního právního předpisu (např. zákon o ochraně spotřebitele).

Z dalších **základních pojmů** v oblasti nakládání s odpady jsou v rámci podnikové ekologie důležité následující:

1. Nebezpečným odpadem je odpad, který je uveden v **Seznamu nebezpečných odpadů**, uvedeném v prováděcím právním předpisu⁵⁰ a jakýkoliv jiný odpad vykazující jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v **příloze č. 2 k zákonu** - viz následující tabulka:

Příloha č. 2 k zákonu - Seznam nebezpečných vlastností odpadu

Kód	Nebezpečná vlastnost odpadu
-----	-----------------------------

⁵⁰ Vyhláška MŽP ČR č. 381/01 Sb. kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů).

H1	Výbušnost
H2	Oxidační schopnost
H3-A	Vysoká hořlavost
H3-B	Hořlavost
H4	Dráždivost
H5	Škodlivost zdraví
H6	Toxicita
H7	Karcinogenita
H8	Žíravost
H9	Infekčnost
H10	Teratogenita ⁵¹
H11	Mutagenita
H12	Schopnost uvolňovat vysoce toxické nebo toxické plyny ve styku s vodou, vzduchem nebo kyselinami
H13	Schopnost uvolňovat nebezpečné látky do životního prostředí při odstraňování
H14	Ekotoxicita

2. Komunální odpad je veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání.
3. Odpadové hospodářství je činnost zaměřená na předcházení vzniku odpadů, na nakládání s odpady a na následnou péči o místo, kde jsou odpady trvale uloženy, a kontrola těchto činností.
4. Nakládání s odpady je jejich shromažďování, soustředování, sběr, výkup, třídění, přeprava a doprava, skladování, úprava, využívání a odstraňování.
5. Zařízení (k nakládání s odpady, k využívání odpadů apod.) je technické zařízení, místo, stavba nebo část stavby.
6. Shromažďování odpadů je krátkodobé soustředování odpadů do shromažďovacích prostředků v místě jejich vzniku před dalším nakládáním s odpady.
7. Skladování odpadů je přechodné umístění odpadů, které byly soustředěny (shromážděny, sesbírány, vykoupěny) do zařízení k tomu určeného a jejich ponechání v něm.

⁵¹ Teratogenita: Jedná se o toxické účinky na embryo nebo plod (vesměs prenatální účinky), vyvolávající strukturální defekty [(zrůdnost), teratogenní účinky] - pozn. autora.

8. Skládkou odpadů - technické zařízení určené k odstraňování odpadů jejich trvalým a řízeným uložením na zemi nebo do země.
9. Sběrem odpadů - soustředování odpadů právnickou osobou nebo fyzickou osobou oprávněnou k podnikání od jiných subjektů za účelem jejich předání k dalšímu využití nebo odstranění.
10. Výkupem odpadů - sběr odpadů v případě, kdy odpady jsou právnickou osobou nebo fyzickou osobou oprávněnou k podnikání kupovány za sjednanou cenu.
11. Úpravou odpadů - každá činnost, která vede ke změně chemických, biologických nebo fyzikálních vlastností odpadů (včetně jejich třídění) za účelem umožnění nebo usnadnění jejich dopravy, využití, odstraňování nebo za účelem snížení jejich objemu, případně snížení jejich nebezpečných vlastností,
12. Využívání odpadů jsou činnosti uvedené v příloze č. 3 k zákonu - viz následující tabulka:

Příloha č. 3 k zákonu - Způsoby využívání odpadů

Kód	Způsob využívání odpadu
R1	Využití odpadu způsobem obdobným jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie
R2	Získání/regenerace rozpouštědel
R3	Získání/regenerace organických látek, které se nepoužívají jako rozpouštědla (vč. kompostování a dalších biologických procesů)
R4	Recyklace/znovuzískání kovů a kovových sloučenin
R5	Recyklace/znovuzískání ostatních anorganických materiálů
R6	Regenerace kyselin nebo zásad
R7	Obnova látek používaných ke snižování znečištění
R8	Získání složek katalyzátorů
R9	Rafinace použitých olejů nebo jiný způsob opětného použití olejů
R10	Aplikace do půdy, která je přínosem pro zemědělství nebo zlepšuje ekologii
R11	Využití odpadů, které vznikly aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R10
R12	Předúprava odpadů k aplikaci některého z postupů uvedených pod označením R1 až R11
R13	Skladování materiálů před aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R12 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku před sběrem)

13. Materiálovým využitím odpadů je náhrada prvotních surovin látkami získanými z odpadů, které lze považovat za druhotné suroviny, nebo využití látkových vlastností odpadů k původnímu účelu nebo k jiným účelům, s výjimkou bezprostředního získání energie.
14. Energetickým využitím odpadů je použití odpadů hlavně způsobem obdobným jako paliva za účelem získání jejich energetického obsahu nebo jiným způsobem k výrobě energie.
15. Odstraňování odpadů jsou činnosti uvedené v příloze č. 4 k zákonu - viz následující tabulka:

Příloha č. 4 k zákonu - Způsoby odstraňování odpadů

Kód	Způsob odstraňování odpadu
D1	Ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu (např. skládkování apod.)
D2	Úprava půdními procesy (např. biologický rozklad kapalných odpadů či kalů v půdě apod.)
D3	Hlubinná injektáž (např. injektáž čerpatelných kapalných odpadů do vrtů, solných komor nebo prostor přírodního původu apod.)
D4	Ukládání do povrchových nádrží (např. vypouštění kapalných odpadů nebo kalů do prohlubní, vodních nádrží, lagun apod.)
D5	Ukládání do speciálně technicky provedených skládek (např. ukládání do oddělených, utěsněných, zavřených prostor izolovaných navzájem i od okolního prostředí apod.)
D6	Vypouštění do vodních těles, kromě moří a oceánů
D7	Vypouštění do moří a oceánů včetně ukládání na mořské dno
D8	Biologická úprava jinde v této příloze nespecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D9	Fyzikálně-chemická úprava jinde v této příloze nespecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12 (např. odpařování, sušení, kalcinace)
D10	Spalování na pevnině
D11	Spalování na moři
D12	Konečné či trvalé uložení (např. ukládání v kontejnerech do dolů)
D13	Úprava složení nebo smíšení odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D14	Úprava jiných vlastností odpadů (kromě úpravy zahrnuté do D13) před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D13
D15	Skladování odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D14 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku odpadu před shromáždění potřebného množství)

- Původcem odpadů je právnická osoba, při jejíž činnosti vznikají odpady, nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, při jejíž podnikatelské činnosti vznikají odpady. Pro komunální odpady vznikající na území obce, které mají původ v činnosti fyzických osob, na něž se nevztahují povinnosti původce, se za původce odpadů považuje obec. Obec se stává původcem komunálních odpadů v okamžiku, kdy fyzická osoba odpady odloží na místě k tomu určeném; obec se současně stane vlastníkem těchto odpadů.
- Oprávněnou osobou je každá osoba, která je oprávněna k nakládání s odpady podle zákona o odpadech nebo podle zvláštních právních předpisů⁵²

⁵² Zákon č. 185/01 Sb., např. zákon č. 455/91 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/91 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 138/73 Sb. o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 309/91 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Zákon dále stanovuje povinnosti původce odpadu a oprávněné osoby při zařazování odpadu podle Katalogu odpadů⁵³ a podle kategorií, přičemž směsný komunální odpad se nezařazuje do kategorie nebezpečný a původce a oprávněná osoba nejsou povinni s ním nakládat jako s nebezpečným, i když splňuje podmínky pro zařazení do kategorie nebezpečný odpad ve smyslu zákona.

Důležitým ustanovením zákona o odpadech jsou **povinnosti při nakládání s odpady**, přičemž ze **všeobecných povinností** jsou to:

§ 10

Předcházení vzniku odpadů

(1) Každý má při své činnosti nebo v rozsahu své působnosti povinnost předcházet vzniku odpadů, omezovat jejich množství a nebezpečné vlastnosti; odpady, jejichž vzniku nelze zabránit, musí být využity, případně odstraněny způsobem, který neohrožuje lidské zdraví a životní prostředí a který je v souladu s tímto zákonem a se zvláštními právními předpisy⁵⁴.

(2) Právnícká osoba a fyzická osoba oprávněná k podnikání, kteřá vyrábí výrobky, je povinna tyto výrobky vyrábět tak, aby omezila vznik nevyužitelných odpadů z těchto výrobků, zejména pak nebezpečných odpadů.

(3) Právnícká osoba a fyzická osoba oprávněná k podnikání, kteřá vyrábí, dováží nebo uvádí na trh výrobky, je povinna uvádět v průvodní dokumentaci výrobku, na obalu, v návodu na použití nebo jinou vhodnou formou informace o způsobu využití nebo odstranění nespotřebovaných částí výrobků.

§ 11

Přednostní využívání odpadů

(1) Každý má při své činnosti nebo v rozsahu své působnosti povinnost v mezích daných tímto zákonem zajistit přednostně využití odpadů před jejich odstraněním. Materiálové využití odpadů má přednost před jiným využitím odpadů.

(3) Při posuzování vhodnosti způsobů odstranění odpadů má vždy přednost způsob, který zajistí vyšší ochranu lidského zdraví a je šetrnější k životnímu prostředí. Uložením na skládku mohou být odstraňovány pouze ty odpady, u nichž jiný způsob odstranění není dostupný nebo by přinášel vyšší riziko pro životní prostředí nebo riziko pro lidské zdraví a pokud uložení odpadu na skládku neodporuje tomuto zákonu nebo prováděcím právním předpisům.

§ 12

Obecné povinnosti

(1) Každý je povinen nakládat s odpady a zbavovat se jich pouze způsobem stanoveným tímto zákonem a ostatními právními předpisy vydanými na ochranu životního prostředí. Nakládání s nebezpečnými odpady se řídí též zvláštními právními předpisy (např. vodní zákon, zákon o požární ochraně apod.), platnými pro výrobky, látky a přípravky se stejnými nebezpečnými vlastnostmi, pokud není v tomto zákoně nebo prováděcích právních předpisech k němu stanoveno jinak.

(2) Pokud dále není stanoveno jinak, le s odpady podle tohoto zákona nakládat pouze v zařízeních, která jsou k nakládání s odpady podle tohoto zákona určena. Při tomto nakládání s odpady nesmí být ohroženo lidské zdraví ani ohrožováno nebo poškozováno životní prostředí a nesmějí být překročeny limity znečišťování stanovené zvláštními právními předpisy (např. vodní zákon, zákon o ochraně ovzduší).

⁵³ Vyhláška MŽP č. 381/02 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů)

⁵⁴ Například zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

(3) K převzetí odpadu do svého vlastnictví je oprávněna pouze právnická osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, která je provozovatelem zařízení k využití nebo k odstranění nebo ke sběru nebo k výkupu určeného druhu odpadu, nebo osoba, která je provozovatelem zařízení podle § 14 odst. 2, nebo za podmínek stanovených v § 17 též obec.

(4) Každý je povinen zjistit, zda osoba, které předává odpady, je k jejich převzetí podle tohoto zákona oprávněna. V případě, že se tato osoba oprávněním neprokáže, nesmí jí být odpad předán.

(5) Ředění nebo míšení odpadů za účelem splnění kritérií pro jejich přijetí na skládku a míšení nebezpečných odpadů navzájem nebo s ostatními odpady je zakázáno. Ve výjimečných případech je míšení nebezpečných odpadů navzájem nebo s ostatními odpady přípustné pouze se souhlasem krajského úřadu příslušného podle místa nakládání s odpady. Krajský úřad tento souhlas udělí pouze tehdy, pokud míšením nebezpečných odpadů nedojde k ohrožení zdraví lidí nebo životního prostředí a je-li účelem míšení nebezpečných odpadů splnění požadavků technologie využití nebo odstranění odpadů a zvýšení bezpečnosti při nakládání s nimi.

§ 13

Balení a označování nebezpečných odpadů

Zákon v § 13 dále specifikuje povinnosti původců a oprávněných osob při balení a označování odpadů, kdy původce a oprávněná osoba, která nakládá s nebezpečnými odpady, jsou povinni zajistit, aby nebezpečné odpady byly označeny následujícím způsobem:

- a) odpady s nebezpečnou vlastností uvedenou v příloze č. 2 zákona (viz výše) pod označením kódem H1, H2, H3, H6, H8, H9 a H14 grafickým symbolem podle zvláštního právního předpisu⁵⁵,
- b) nebezpečné odpady jiné než uvedené pod písmenem a) nápisem "nebezpečný odpad".

Důležité ustanovení pro podnikového ekologa:

(3) Původce a oprávněná osoba, která nakládá s nebezpečným odpadem, jsou povinni zpracovat identifikační list nebezpečného odpadu a místa nakládání s nebezpečným odpadem tímto listem vybavit.

V § 14 jsou stanoveny **podmínky pro provozování zařízení k využívání, odstraňování, sběru nebo výkupu odpadů**. Takové zařízení nelze provozovat bez souhlasu krajského úřadu („souhlas k provozování zařízení“).

Důležité je dále ustanovení § 15 o **odpadovém hospodáři**, a to zejména **pro velké průmyslové podniky**, které produkují velké množství odpadů:

§ 15

Odpadový hospodář

(1) Původce a oprávněná osoba, kteří nakládali v posledních 2 letech s nebezpečnými odpady v množství větším než 100 t nebezpečného odpadu za rok, a provozovatel skládky nebezpečných odpadů nebo komunálních odpadů jsou povinni zajišťovat odborné nakládání s odpady prostřednictvím odborně způsobilé osoby (dále jen "odpadový hospodář").

(3) Odpadový hospodář odpovídá původci nebo oprávněné osobě, která jej svým odpadovým hospodářem určila, za zajištění odborného nakládání s odpady. Odpadový hospodář zastupuje

⁵⁵ Zákon č. 356/03 Sb. o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů,

Evropská dohoda o mezinárodní silniční dopravě nebezpečných věcí - ADR (Ženeva 1957), vyhlášená ve Sbírce zákonů pod č. 64/1987 Sb.

Řád pro mezinárodní železniční dopravu nebezpečného zboží (RID).

původce nebo oprávněnou osobu při jednání s orgány veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství, zejména při výkonu jejich kontrolní činnosti.

(4) Funkci odpadového hospodáře lze vykonávat pro nejvíce pět původců a oprávněných osob nebo pět samostatných provozoven.

(6) Odpadovým hospodářem může být určena pouze fyzická osoba, která má dokončené vysokoškolské vzdělání a nejméně 3 roky praxe v oboru odpadového hospodářství v posledních 10 letech, nebo střední vzdělání ukončené maturitou a nejméně 5 let praxe v oboru odpadového hospodářství v posledních 10 letech.

Základní podmínky a povinnosti při nakládání s odpady pro podnikového ekologa jsou víceméně obsaženy v § 16 zákona o odpadech, který je pro podnikového ekologa důležitý:

POVINNOSTI PRO JEDNOTLIVÉ FÁZE NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

§ 16

Povinnosti původců odpadů

(1) **Původce odpadů je povinen:**

- k) odpady zařazovat podle druhů a kategorií podle § 5 a 6 zákona,
- l) zajistit přednostní využití odpadů v souladu s § 11 zákona,
- m) odpady, které sám nemůže využít nebo odstranit v souladu s tímto zákonem a prováděcími právními předpisy, převést do vlastnictví pouze osobě oprávněné k jejich převzetí, a to buď přímo, nebo prostřednictvím k tomu zřízené právnické osoby⁵⁶,
- n) ověřovat nebezpečné vlastnosti odpadů podle § 6 odst. 4 zákona a nakládat s nimi podle jejich skutečných vlastností,
- o) shromážďovat odpady utříděné podle jednotlivých druhů a kategorií,
- p) zabezpečit odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem,
- q) vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi, ohlašovat odpady a zasílat příslušnému správnímu úřadu další údaje v rozsahu stanoveném tímto zákonem a prováděcím právním předpisem včetně evidencí a ohlašování PCB a zařízení obsahujících PCB a podléhajících evidencí vymezených v § 26 zákona. Tuto evidenci archivovat po dobu stanovenou tímto zákonem nebo prováděcím právním předpisem,
- r) umožnit kontrolním orgánům přístup do objektů, prostorů a zařízení a na vyžádání předložit dokumentaci a poskytnout pravdivé a úplné informace související s nakládáním s odpady,
- s) zpracovat plán odpadového hospodářství v souladu s tímto zákonem a prováděcím právním předpisem a zajišťovat jeho plnění,
- t) vykonávat kontrolu vlivů nakládání s odpady na zdraví lidí a životní prostředí v souladu se zvláštními právními předpisy a plánem odpadového hospodářství,
- u) ustanovit odpadového hospodáře za podmínek stanovených tímto zákonem podle § 15,
- v) platit poplatky za ukládání odpadů na skládky způsobem a v rozsahu stanoveném v tomto zákoně.

(3) S nebezpečnými odpady může původce nakládat pouze na základě souhlasu věcně a místně příslušného orgánu státní správy, s navazujícími změnami v kompetencích, pokud na tuto činnost již nemá souhlas k provozování zařízení podle § 14". Převaha nebezpečných odpadů nepodléhá souhlasu.

⁵⁶ Například zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů.

(4) Původce odpadů je odpovědný za nakládání s odpady do doby jejich využití nebo odstranění, pokud toto zajišťuje sám jako oprávněná osoba, nebo do doby jejich převedení do vlastnictví osobě oprávněné k jejich převzetí. Za dopravu odpadů odpovídá dopravce⁵⁷.

V §§ 17 a 17a jsou specifikovány povinnosti a oprávnění obce a fyzických osob při nakládání s komunálním odpadem, vč. stanovení poplatku za komunální odpad; tyto záležitosti jsou pro podnikového ekologa méně důležité, i když se s nimi okrajově setkává (likvidace KO v podniku, firmě, na provozovnách apod.). V § 18 jsou stanoveny povinnosti (provozovatelů zařízení) při sběru a výkupu odpadů.

V některých případech pro podnikového ekologa je důležité ust. § 19 z hlediska využívání odpadů (zejména zařízení, určená k recyklaci - stavební materiály apod.).

§ 19

Povinnosti při využívání odpadů

(1) Provozovatel zařízení k využívání odpadů je povinen:

- a) ustanovit odpadového hospodáře za podmínek stanovených tímto zákonem podle § 15 zákona,
- b) zveřejňovat seznam odpadů, k jejichž využívání je oprávněn,
- c) provozovat zařízení k využívání odpadů v souladu s jeho schváleným provozním řádem,
- d) zabezpečit odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem,
- e) vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi, ohlašovat odpady a zasílat příslušnému správnímu úřadu další údaje v rozsahu stanoveném tímto zákonem a prováděcím právním předpisem včetně evidencí a ohlašování PCB a zařízení obsahujících PCB a podléhajících evidencí vymezených v § 26 zákona. Tuto evidenci archivovat po dobu stanovenou tímto zákonem nebo prováděcím právním předpisem,
- f) umožnit kontrolním orgánům přístup do objektů, prostorů a zařízení, na vyžádání předložit dokumentaci a poskytnout pravdivé a úplné informace související s nakládáním s odpady,
- g) ověřovat nebezpečné vlastnosti odpadů podle § 6 odst. 4 zákona a nakládat s nimi podle jejich skutečných vlastností,
- h) oznámit bez zbytečného odkladu příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nepříznivé vlivy nakládání s odpady na zdraví lidí nebo životní prostředí, které jsou v rozporu s vlivy očekávanými nebo popsány v provozním řádu zařízení, nebo vlivy, které překračují stanovené limitní hodnoty.

§ 20

Společná ustanovení

Provozovatel zařízení k odstraňování odpadů je povinen:

- a) ustanovit odpadového hospodáře za podmínek stanovených tímto zákonem podle § 15 zákona,
- b) zveřejňovat seznam odpadů, k jejichž odstraňování je oprávněn,
- c) provozovat zařízení k odstraňování odpadů v souladu s jeho schváleným provozním řádem,
- d) zabezpečit odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem,
- e) vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi, ohlašovat odpady a zasílat příslušnému správnímu úřadu další údaje v rozsahu stanoveném tímto zákonem a prováděcím právním předpisem včetně evidencí a ohlašování PCB a zařízení obsahujících PCB a podléhajících evidencí vymezených v § 26. Tuto evidenci archivovat po dobu stanovenou tímto zákonem nebo prováděcím právním předpisem,

⁵⁷ Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů

- f) odstranit odpady v mimořádných případech na základě rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, je-li to nezbytné z hlediska ochrany životního prostředí a pokud je to pro provozovatele technicky možné; náklady vzniklé tímto rozhodnutím hradí obecní úřad obce s rozšířenou působností, který rozhodnutí vydal; náhradu nákladů takto vynaložených je povinna obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností uhradit osoba za odpad odpovědná,
- g) umožnit kontrolním orgánům přístup do objektů, prostorů a zařízení, na vyžádání předložit dokumentaci a poskytnout pravdivé a úplné informace související s nakládáním s odpady,
- h) ověřovat nebezpečné vlastnosti odpadů podle § 6 odst. 4 zákona a nakládat s nimi podle jejich skutečných vlastností,
- i) oznámit bez zbytečného odkladu příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nepříznivé vlivy nakládání s odpady na zdraví lidí nebo životní prostředí, které jsou v rozporu s vlivy očekávanými nebo popsány v provozním řádu zařízení, nebo vlivy, které překračují stanovené limitní hodnoty.

§ 21

Zvláštní ustanovení pro skládkování odpadů

(1) Provozovatel skládky odpadů je dále povinen:

- a) před zahájením provozu skládky prokázat, že nemá dluhy vůči místně příslušnému finančnímu úřadu a že zřídil zvláštní účet podle § 50 při provozování skládky vytvářet a vést finanční rezervu na rekultivaci, zajištění péče o skládku a asanaci po ukončení jejího provozu v rozsahu stanoveném tímto zákonem a prováděcími právními předpisy,
- b) zabezpečit po ukončení provozu skládky její asanaci, rekultivaci a následnou péči a zamezit negativnímu vlivu skládky na životní prostředí; tyto činnosti zajišťovat z vlastních prostředků a prostředků finanční rezervy po dobu nejméně 30 let,
- c) vybírat poplatky za uložení odpadů na skládku, odvádět je příjemci poplatku a informovat příjemce poplatku o dlužných poplatcích,
- d) archivovat evidenci uložených odpadů po celou dobu provozu skládky a následné péče o skládku podle písmene b).

(2) Umístění a technické provedení skládky odpadů musí zajistit ochranu životního prostředí po celou dobu provozu skládky i po jeho ukončení a podmínky pro rekultivaci skládky a následné využití skládkového prostoru v souladu se schválenou územně plánovací dokumentací⁵⁸.27)

(3) Odpady lze ukládat pouze na skládky, které svým technickým provedením splňují požadavky pro ukládání těchto odpadů. Rozhodujícím hlediskem pro ukládání odpadů na skládky je jejich složení, mísitelnost, nebezpečné vlastnosti a obsah škodlivých látek ve vodném výluhu.

(4) Na skládky je zakázáno ukládat odpady stanovené prováděcím právním předpisem, odpady, které mohou mít při jejich smíšení negativní vliv na životní prostředí, a neupravené odpady, s výjimkou odpadů stanovených prováděcím právním předpisem, a odpadů, u nichž ani úpravou nelze dosáhnout snížení jejich objemu nebo snížení nebo odstranění jejich nebezpečných vlastností.

(5) Ministerstvo stanoví vyhláškou:

- a) seznam odpadů, které je zakázáno ukládat na skládku, případně které lze ukládat na skládku pouze za určitých podmínek,
- b) technické požadavky na skládky a podmínky jejich provozu,
- c) způsob hodnocení odpadů podle vyluhovatelnosti a mísitelnosti.

⁵⁸ § 8 a násl. zákona č. 50/1976 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zvláštní ustanovení pro spalování odpadů

§ 22

- (1) Odpady lze spalovat, jen jsou-li splněny podmínky stanovené právními předpisy o ochraně ovzduší a o hospodaření energií.
- (2) Technické požadavky pro nakládání s odpady vzniklými při spalování nebezpečného odpadu ve spalovnách stanoví ministerstvo vyhláškou.

§ 23

- (1) Za energetické využití odpadů se spalování odpadů považuje pouze tehdy, jestliže:
 - a) použitý odpad nepotřebuje po vlastním zapálení ke spalování podpůrné palivo a vznikající teplo se použije pro potřebu vlastní nebo dalších osob, nebo
 - b) odpad se použije jako palivo nebo jako přídavné palivo v zařízeních na výrobu energie nebo materiálů za podmínek stanovených právními předpisy o ochraně ovzduší.
- (2) Spalovny odpadů, u nichž nejsou splněny podmínky spalování uvedené v odstavci 1, jsou zařízeními k odstraňování odpadů.

V dalších ustanoveních odpadového zákona ([ČÁST ČTVRTÁ - POVINNOSTI PŘI NAKLÁDÁNÍ S VYBRANÝMI VÝROBKY, VYBRANÝMI ODPADY A VYBRANÝMI ZAŘÍZENÍMI](#)) je řešeno nakládání a povinnosti při nakládání s vybranými výrobky, odpady a zařízeními:

§ 25

- (1) Pro účely tohoto zákona se vybranými výrobky, vybranými odpady a vybranými zařízeními rozumí:
 - a) [PCB](#) vymezené v § 26 a zařízení je obsahující,
 - b) [odpadní oleje](#),
 - c) [baterie a akumulátory](#),
 - d) [kaly z čistíren odpadních vod](#),
 - e) [odpady z výroby oxidu titaničitého](#),
 - f) [odpady azbestu](#),
 - g) [autovraky](#),
 - h) [elektrická a elektronická zařízení](#)

(2) Na původce vybraných odpadů a oprávněné osoby, které nakládají s vybranými odpady, se vztahují [povinnosti původců a oprávněných osob](#), pokud dále není stanoveno jinak.

(3) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání, které nakládají s vybranými výrobky nebo odpady nebo provozují vybraná zařízení, jsou [povinni poskytovat správním úřadům vykonávajícím působnost na úseku odpadového hospodářství podle části jedenácté na jejich žádost veškeré a pravdivé informace týkající se nakládání s vybranými výrobky, vybranými odpady a informace týkající se provozu vybraných zařízení](#).

Z hlediska **nakládání s PCB** je třeba považovat za důležité pro podnikovou ekologii a pro podnikového ekologa ust. § 27 (z hlediska povinností tam, kde se vyskytují zařízení s obsahem PCB, nebo se s PCB jinak nakládá, jsou tato ustanovení nesmírně důležitá!):

§ 26

PCB

Pro účely této části zákona se rozumí:

- a) [PCB](#) - polychlorované bifenyly, polychlorované terfenyly, monometyltetrachlordifenylnmetan, monometyldichlordifenylnmetan,

monometyldibromdifenylmetan, veškeré směsi obsahující jednu nebo více z uvedených látek v celkové koncentraci těchto látek vyšší než 50 mg/kg,

- b) zařízením obsahujícím PCB - každé zařízení, které obsahuje nebo obsahovalo PCB a nebylo dekontaminováno,
- c) zařízením obsahujícím PCB a podléhajícím evidenci - zařízení obsahující PCB [písm. b)] s celkovým objemem náplně PCB více než 5 litrů,
- d) zařízeními, která mohou obsahovat PCB a podléhajícími evidenci - olejové transformátory, kondenzátory s kapalným dielektrikem, rezistory, indukční cívky a další elektrotechnická zařízení plněná elektroizolační kapalinou, hydraulická důlní zařízení, vakuová čerpadla, průmyslová zařízení s ohřevem teplotnosnou kapalinou (duplikátory, obalovny silniční drti a podobně) nebo části těchto zařízení obsahující více než 5 litrů kapalin,
- e) zařízením bez PCB - zařízení dle písmene b), které bylo úspěšně dekontaminováno a zařízení dle písmene d), u něhož byla prokázána nepřítomnost PCB dle § 27 odst. 8 písm. c),
- f) dekontaminací - veškeré postupy, které umožní, aby zařízení, objekty a materiály obsahující PCB mohly být po prokázání nepřítomnosti PCB způsobem stanoveným prováděcím právním předpisem znovu používány, recyklovány nebo odstraněny. Dekontaminací může být i náhrada PCB jinými vhodnými látkami neobsahujícími PCB,
- g) odstraňováním PCB - způsoby odstraňování odpadů uvedené pod kódy D8, D9, D10, D12 a D15 přílohy č. 4 k zákonu (viz výše).

§ 27

Povinnosti při nakládání s PCB, odpady PCB a zařízeními obsahujícími PCB⁵⁹

Základní povinnost pro podnikového ekologa je formulována v odstavci (1):

(1) Vlastníci odpadů PCB jsou povinni je odstranit a vlastníci, popřípadě provozovatelé zařízení obsahujících PCB jsou povinni tato zařízení dekontaminovat nebo odstranit v souladu s tímto zákonem v nejkratší možné době, nejpozději však do konce roku 2010. Transformátory, jejichž provozní kapalina obsahuje 50 - 500 mg/kg PCB mohou jejich vlastníci, popřípadě provozovatelé dekontaminovat nebo odstranit až na konci jejich životnosti.

Z dalších povinností je třeba upozornit především na povinnosti evidence a označování zařízení s obsahem PCB a jejich každoroční ohlašování MŽP.

Důležité pro podnikového ekologa je dále ustanovení o povinnosti zpětného odběru některých vybraných výrobků a o evidenci a ohlašování odpadů:

ZPĚTNÝ ODBĚR NĚKTERÝCH VÝROBKŮ

§ 38

(1) Povinnost zpětného odběru se vztahuje na:

- a) oleje jiné než surové minerální oleje a surové oleje z živičných nerostů, přípravky jinde neuvedené ani nezahrnuté obsahující nejméně 70 % hmotnostních olejů, jsou-li tyto oleje podstatnou složkou těchto přípravků,
- b) elektrické akumulátory,
- c) galvanické články a baterie,
- d) výbojky a zářivky.

⁵⁹ *Nakládáním s PCB se rozumí nakládání s polychlorovanými bifenyly, polychlorovanými terfenyly, monometyltetrachlordifenylmetanem, monometyldichlordifenylmetanem, monometyldibromdifenylmetanem a veškerými směsmi obsahujícími kteroukoliv z těchto látek v koncentraci větší než 50 mg/kg (o nakládání s PCB) - Pozn. Br.*

- e) pneumatiky.
- f) elektrozařízení pocházející z domácností.

(7) Zpětný odběr použitých výrobků uvedených v odstavci 1 musí být proveden bez nároku na úplatu za tento odběr od spotřebitele. Místa zpětného odběru musí být pro spotřebitele stejně dostupná jako místa prodeje výrobků, na které se povinnost zpětného odběru vztahuje. Povinná osoba je povinna zajistit zpětný odběr způsobem odpovídajícím obvyklým možnostem spotřebitele bez jeho nadměrného zatížení.

(10) Povinná osoba je povinna zpracovávat roční zprávu o plnění povinnosti zpětného odběru za uplynulý kalendářní rok v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem a tuto zprávu každoročně zasílat ministerstvu do 31. března.

EVIDENCE A OHLAŠOVÁNÍ ODPADŮ A ZAŘÍZENÍ

§ 39

Evidence a ohlašování odpadů, zařízení k nakládání s odpady, shromažďovacích a sběrových míst, skladů odpadů, PCB, zařízení obsahujících PCB a odpadů PCB

(1) Původci odpadů a oprávněné osoby, které nakládají s odpady, jsou povinni vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s odpady. Evidence se vede za každou samostatnou provozovnu a za každý druh odpadu samostatně. Způsob vedení evidence pro jednotlivé druhy odpadů stanoví prováděcí právní předpis.

(2) Původci a oprávněné osoby v případě, že produkuje nebo nakládají s více než 50 kg nebezpečných odpadů za kalendářní rok nebo s více než 50 tunami ostatních odpadů za kalendářní rok, jsou povinni zasílat každoročně do 15. února následujícího roku pravdivé a úplné hlášení o druzích, množství odpadů a způsobech nakládání s nimi a o původcích odpadů obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa provozovny.

(3) Provozovatelé zařízení k odstraňování nebo využívání odpadů a provozovatelé zařízení uvedených v § 14 odst. 2 zákona a dopravci odpadů, kteří nejsou zároveň osobou oprávněnou k převzetí odpadů do svého vlastnictví podle § 12 odst. 3, jsou povinni zaslat údaje o tomto zařízení nebo dopravní firmě obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa zařízení, u mobilních zařízení a dopravců podle sídla nebo bydliště provozovatele, a to do 2 měsíců od zahájení nebo ukončení provozu tohoto zařízení nebo dopravní firmy nebo u zařízení ke dni účinnosti tohoto zákona již provozovaných do 6 měsíců od nabytí účinnosti tohoto zákona. Způsob ohlašování stanoví prováděcí právní předpis.

(4) Provozovatelé skládek jsou povinni zasílat každoročně do 15. února následujícího roku údaje o stavu vytvořené finanční rezervy k 31. prosinci předchozího roku obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa skládky. Tyto údaje musí být doloženy výpisem z bankovního účtu provozovatele skládky.

(5) Provozovatelé zařízení ke sběru a zpracování autovraků jsou povinni vést evidenci a zasílat údaje o počtu a stavu převzatých autovraků a o způsobech jejich zpracování každoročně do 15. února následujícího roku obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa provozovny.

(8) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání, které provozují zařízení obsahující PCB a podléhající evidenci podle § 26 písm. c) zákona, nebo vlastní nebo drží PCB definované v § 26 písm. a) zákona, jsou povinny vést samostatně evidenci o tomto zařízení a PCB v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem. Změny v evidovaných skutečnostech jsou tyto osoby povinny ohlásit ministerstvu neprodleně poté, co ke změně došlo. Způsob ohlašování změn v evidovaných skutečnostech stanoví prováděcí právní předpis.

(11) Pokud není zákonem nebo prováděcím právním předpisem stanoveno jinak, jsou právnické osoby, fyzické osoby oprávněné k podnikání a správní úřady, které jsou povinny vést evidenci povinny tuto [evidenci archivovat nejméně po dobu 5 let.](#)

§ 40

Evidence při přepravě nebezpečných odpadů

(1) Při přepravě nebezpečných odpadů jsou [odesílatel a příjemce povinni vyplnit evidenční list](#) v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem. Evidence přepravovaných nebezpečných odpadů se nevede při vnitropodnikové dopravě zabezpečované vlastními dopravními prostředky, pokud nepřesahuje areál provozovny.

(2) [Odesílatel odpadu je povinen:](#)

- a) [přiložit k zásilce nebezpečného odpadu vyplněný evidenční list.](#)
- b) [zaslat evidenční list obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa zahájení přepravy do 10 dnů od jejího zahájení.](#)
- c) [informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle místa zahájení přepravy a inspekci v případě, že do 20 dnů od odeslání odpadu neobdrží od příjemce potvrzený evidenční list o převzetí nebezpečného odpadu.](#)

(3) Příjemce odpadu je povinen zaslat evidenční list o přepravě nebezpečného odpadu s potvrzením o převzetí odpadu odesílateli a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností příslušným podle místa zahájení a ukončení přepravy do 10 dnů od jeho převzetí.

(4) Odesílatel odpadu a příjemce odpadu jsou povinni [archivovat evidenci podle odstavců 1 až 3 po dobu nejméně 5 let.](#)

Neméně důležitá jsou pro podnikového ekologa následující ustanovení o plánech odpadového hospodářství (POH):

PLÁNY ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

§ 41

Společná ustanovení

(1) Plán odpadového hospodářství v rozsahu stanoveném tímto zákonem zpracovává ministerstvo, kraje v samostatné působnosti a [původci odpadů.](#)

(2) Plán odpadového hospodářství se zpracovává za účelem vytváření podmínek pro [předcházení vzniku odpadů a nakládání s nimi podle tohoto zákona.](#)

§ 42

Plán odpadového hospodářství České republiky

§ 43

Plán odpadového hospodářství kraje

§ 44

Plán odpadového hospodářství původce odpadů

(1) Plán odpadového hospodářství původce odpadů [zpracovávají původci odpadů, kteří produkuje ročně více než 10 t nebezpečného odpadu nebo více než 1000 t ostatního odpadu.](#)

(2) Plán odpadového hospodářství původce odpadů musí být v souladu se závaznou částí plánu odpadového hospodářství kraje a jejími změnami.

(3) Plán odpadového hospodářství původce odpadů se zpracovává na dobu nejméně 5 let a musí být změněn při každé zásadní změně podmínek, na jejichž základě byl zpracován, a to nejpozději do 3 měsíců od změny podmínek.

(4) Původce odpadů, který ke dni vyhlášení závazné části plánu odpadového hospodářství kraje nebo její změny produkuje množství odpadů nad limit stanovený v odstavci 1, je povinen zpracovat návrh plánu odpadového hospodářství do 1 roku od vyhlášení závazné části řešení plánu odpadového hospodářství kraje nebo její změny. Ostatní původci jsou povinni zpracovat návrh plánu odpadového hospodářství do 1 roku od dosažení produkce odpadů nad limit stanovený v odstavci 1.

(7) Plán odpadového hospodářství původce odpadů je závazným podkladem pro jeho činnosti.

(9) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem obsah plánu odpadového hospodářství původce odpadů.

ČÁST OSMÁ - EKONOMICKÉ NÁSTROJE

V ust. §§ 45 - 48 (HLAVA I - poplatky za uložení odpadů) je dále vymezena povinnost placení poplatků za ukládání odpadů na skládky a v ust. §§ 49 -52 (HLAVA II - Finanční rezerva pro rekultivace a asanace skládek) jsou stanoveny povinnosti a podmínky vytvoření a čerpání finanční rezervy pro rekultivace a asanace skládek.

V dalších ustanoveních jsou uloženy pokuty, sankce a přestupky:

ČÁST DESÁTÁ

SANKCE

HLAVA I

POKUTY FYZICKÝM OSOBÁM OPRÁVNĚNÝM K PODNIKÁNÍ A PRÁVNICKÝM OSOBÁM

§ 66

(1) Pokutu do výše 300 000 Kč uloží obecní úřad fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která využívá systému zavedeného obcí pro nakládání s komunálním odpadem bez písemné smlouvy s touto obcí nebo která nemá zajištěno využití nebo odstraňování odpadů v souladu s tímto zákonem.

(2) Pokutu do výše 300 000 Kč uloží inspekce nebo příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která:

- a) nevede v rozsahu a způsobem stanoveným v části šesté tohoto zákona evidenci odpadů a zařízení nebo neplní ve stanoveném rozsahu ohlašovací povinnost nebo nezašle ve stanovené lhůtě nebo ve stanoveném rozsahu příslušnému správnímu úřadu údaj týkající se zařízení k nakládání s odpady, nebo evidenci po stanovenou dobu nearchivuje,
- b) nezabezpečí odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem,
- c) neumožní kontrolním orgánům výkon kontrolní činnosti nebo neposkytne pravdivé nebo úplné informace související s nakládáním s odpady, nebo
- d) nezpracuje identifikační list nebezpečného odpadu nebo místa nakládání s nebezpečným odpadem tímto listem nevybaví.

(3) Pokutu do výše 1 000 000 Kč uloží inspekce fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která:

- a) nezařadí odpad podle Katalogu odpadů,

- b) předá odpad osobě, která k převzetí předávaného odpadu není podle tohoto zákona oprávněna,
- c) provozuje zařízení k využívání nebo odstraňování odpadů bez potřebného souhlasu příslušného správního úřadu nebo v rozporu s ním nebo provozuje zařízení k využívání nebo odstraňování odpadů v rozporu se schváleným provozním řádem zařízení,
- d) provozuje zařízení ke sběru nebo výkupu odpadů bez potřebného souhlasu příslušného správního úřadu nebo v rozporu s ním nebo provozuje zařízení ke sběru nebo výkupu odpadů v rozporu se schváleným provozním řádem zařízení,
- e) nevede ve stanoveném rozsahu evidenci PCB, odpadů PCB a zařízení obsahujících PCB a podléhajících evidenci,
- f) nezajistí zpětný odběr použitých výrobků určených ke zpětnému odběru nebo nesplní jinou povinnost související se zpětným odběrem, nebo
- g) neustanoví za podmínek stanovených tímto zákonem odpadového hospodáře,
- h) vydá osvědčení o vyloučení nebezpečných vlastností odpadu pro odpad, za který odpovídá jako původce nebo oprávněná osoba, nebo hodnotí nebezpečné vlastnosti, k jejichž hodnocení nebyla pověřena.

(4) Pokutu do výše 10 000 000 Kč uloží inspekce fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která:

- a) zařadí odpad uvedený v § 6 odst. 1 písm. a), b) nebo c) zákona jako odpad ostatní nebo nakládá s tímto odpadem jako s odpadem ostatním, aniž by měla osvědčení od pověřené osoby podle § 9, že odpad nemá nebezpečné vlastnosti,
- b) nakládá s odpady v zařízeních, ve kterých nakládání s odpady je zakázáno nebo není povoleno,
- c) ředí nebo mísí odpady za účelem splnění kritérií pro jejich přijetí na skládku nebo mísí nebezpečné odpady navzájem nebo s ostatními odpady bez souhlasu příslušného správního úřadu,
- d) nakládá s nebezpečnými odpady bez potřebného souhlasu příslušného správního úřadu nebo v rozporu s ním,
- e) ukládá na skládku odpady, které jsou tímto zákonem nebo prováděcím právním předpisem zakázány ukládat na skládku, nebo při ukládání odpadů na skládku nedodrжуje podmínky stanovené prováděcím právním předpisem,
- f) neplní povinnosti stanovené tímto zákonem při nakládání s vybranými výrobky nebo odpady nebo zařízeními podle části čtvrté, nebo
- g) poruší povinnosti stanovené právními předpisy Evropských společenství upravujícími dozor nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a jejich kontrolu a tímto zákonem pro přeshraniční přepravu odpadu, neplní podmínky stanovené ministerstvem v rozhodnutí ve věci přeshraniční přepravy odpadů nebo nesplní povinnost uloženou rozhodnutím podle § 58 zákona.

(5) Pokutu do výše 1 000 000 Kč uloží příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo inspekce fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která poruší jinou povinnost stanovenou tímto zákonem nebo povinnost uloženou rozhodnutím na základě tohoto zákona.

§ 67

(1) Řízení o uložení pokuty lze zahájit nejpozději do 1 roku ode dne, kdy se o porušení povinnosti příslušný správní úřad dozvěděl; pokutu však lze uložit nejdéle do 3 let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo.

(2) Při stanovení výše pokuty se přihlíží zejména k závažnosti ohrožení životního prostředí, popřípadě k míře jeho poškození.

(3) Poruší-li právnická osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání v době 1 roku od právní moci rozhodnutí o uložení pokuty podle tohoto zákona znovu stejnou povinnost, za niž byla pokuta uložena, uloží správní úřad další pokutu až do výše dvojnásobku horní hranice sazby.

Dále § 68 stanoví podmínky pro ukládání, vybírání a vymáhání pokut správními úřady a § 69 řeší v přestupkovém řízení pokutu, kterou uloží obecní úřad až do výše 20 000,- Kč pro fyzické osoby, které nejsou podnikateli a dopustí se přestupku tím, že se zbaví autovraku nebo umístí vozidlo vyřazené z registru vozidel v rozporu se zákonem.

Konečně v posledním případě je stanovena působnost veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství:

ČÁST JEDENÁCTÁ VÝKON VEŘEJNÉ SPRÁVY V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

§ 71

Orgány veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství

Veřejnou správu v oblasti odpadového hospodářství vykonávají:

- a) [ministerstvo \(MŽP\)](#),
- b) Ministerstvo zdravotnictví,
- c) Ministerstvo zemědělství,
- d) [inspekce](#),
- e) Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský,
- f) celní úřady,
- g) [orgány ochrany veřejného zdraví](#),
- h) [krajské úřady](#),
- i) [obecní úřady obcí s rozšířenou působností](#),
- j) obecní úřady a újezdni úřady.

[NV č. 197/03 Sb.](#) je strategickým dokumentem vlády ČR z hlediska (viz přílohy NV):

1. **Opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností**
2. **Zásad pro nakládání s nebezpečnými odpady**
3. **Zásad pro nakládání s vybranými odpady a zařízeními podle části čtvrté zákona o odpadech**
4. **Zásad pro vytváření jednotné a přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady**
5. **Zásad pro rozhodování ve věcech dovozu a vývozu odpadů**
6. **Podílu recyklovaných odpadů**
7. **Podílu odpadů ukládaných na skládky**
8. **Maximálního množství organické složky ve hmotě ukládané do skládek**

[Vyhláška MŽP č. 381/01 Sb. - Katalog odpadů:](#)

Pro podnikového ekologa je [důležitá z hlediska správného zařazování odpadů a jejich katalogizace](#). Jsou zde stanoveny postupy pro zařazování odpadů a postupy v případě nejistoty zařazení odpadů podle druhů a kategorií.

(5) Pro účely evidence se odpady, které jsou uvedeny v Seznamu nebezpečných odpadů, označují "N", ostatní "O" a odpady, které nejsou uvedeny v Seznamu nebezpečných odpadů a kategorie nebezpečný odpad jim byla přiřazena v souladu s § 6 odst. 1 písm. b) nebo c) a § 6 odst. 2, jako "O/N".

Příl. 1 k vyhlášce MŽP č. 381/01 Sb.

KATALOG ODPADŮ

Skupiny katalogu odpadů

- 01 Odpady z geologického průzkumu, těžby, úpravy a dalšího zpracování nerostů a kamene
- 02 Odpady z prvovýroby v zemědělství, zahradnictví, myslivosti, rybářství a z výroby a zpracování potravin
- 03 Odpady ze zpracování dřeva a výroby desek, nábytku, celulózy, papíru a lepenky
- 04 Odpady z kožedělného, kožešnického a textilního průmyslu
- 05 Odpady ze zpracování ropy, čištění zemního plynu a z pyrolytického zpracování uhlí
- 06 Odpady z anorganických chemických procesů
- 07 Odpady z organických chemických procesů
- 08 Odpady z výroby, zpracování, distribuce a používání nátěrových hmot (barev, laků a smaltů), lepidel, těsnicích materiálů a tiskařských barev
- 09 Odpady z fotografického průmyslu
- 10 Odpady z tepelných procesů
- 11 Odpady z chemických povrchových úprav, z povrchových úprav kovů a jiných materiálů a z hydrometalurgie neželezných kovů
- 12 Odpady z tváření a z fyzikální a mechanické úpravy povrchu kovů a plastů
- 13 Odpady olejů a odpady kapalných paliv (kromě jedlých olejů a odpadů uvedených ve skupinách 05 a 12)
- 14 Odpady organických rozpouštědel, chladiv a hnacích médií (kromě odpadů uvedených ve skupinách 07 a 08)
- 15 Odpadní obaly, absorpční činidla, čisticí tkaniny, filtrační materiály a ochranné oděvy jinak neurčené
- 16 Odpady v tomto katalogu jinak neurčené
- 17 Stavební a demoliční odpady (včetně vytěžené zeminy z kontaminovaných míst)
- 18 Odpady ze zdravotní nebo veterinární péče a/nebo z výzkumu s nimi souvisejícího (s výjimkou kuchyňských odpadů a odpadů ze stravovacích zařízení, které bezprostředně nesouvisejí se zdravotní péčí)

- 19 Odpady ze zařízení na zpracování (využívání a odstraňování) odpadu, z čistíren odpadních vod pro čištění těchto vod mimo místo jejich vzniku a z výroby vody pro spotřebu lidí a vody pro průmyslové účely**
- 20 Komunální odpady (odpady z domácností a podobné živnostenské, průmyslové odpady a odpady z úřadů) včetně složek z odděleného sběru**

[Vyhláška MŽP č. 383/01 Sb. - Podrobnosti nakládání s odpady:](#)

Z hlediska povinností na úseku podnikové ekologie v oblasti nakládání s odpady je tento prováděcí předpis kromě samotného zákona o odpadech, pro podnikového ekologa předpisem [důležitým](#) a při své práci hojně používaným. Z hlediska rozsáhlosti dokumentu se zaměřím opět na ty nejdůležitější zásady.

Hned v ust. §§ 1 a 2 jsou specifikovány [náležitosti žádosti o souhlas k provozování zařízení k využívání, odstraňování, sběru nebo výkupu odpadů](#) a [náležitosti žádosti o souhlas k nakládání s nebezpečnými odpady](#). Jednou z důležitých činností podnikového ekologa je [formulování a podávání těchto žádostí na příslušný správní úřad](#), zejména pak podle § 2 - [náležitosti žádosti o souhlas k nakládání s NO](#).

Z hlediska [vymezených pojmů](#) v § 3 je třeba zmínit alespoň tyto základní. Pro účely této části vyhlášky se rozumí:

- ◆ [odpady vzniklémi při spalování nebezpečných odpadů](#) - jakékoliv kapalné nebo pevné materiály (včetně popela, strusky, popílku a zachyceného prachu z odlučovačů a filtrů, reakčních produktů z čištění plynu, kalu z čištění odpadních vod, použitých katalyzátorů a použitého aktivního uhlí), které vznikají při procesu spalování nebezpečných odpadů a naplňují definici odpadu podle § 3 zákona,
- ◆ [soustředováním odpadů](#) - jejich shromažďování původcem, sběr a výkup k tomu oprávněnou osobou, skladování odpadů jejich původci i oprávněnými osobami, ale i jiné soustředování než skladování převzatých odpadů osobami oprávněnými k jejich využití nebo odstranění před jejich využitím nebo odstraněním.

V § 4 pak jsou specifikovány požadavky na zařízení k využívání a odstraňování, sběru a výkupu odpadů.

Pro podnikovou ekologii a podnikového ekologa jsou důležitá následující ustanovení §§ 5 - 7, ve kterých se pojednává o shromažďování, soustředování a skladování odpadů a povinnostech při nich, přičemž nejčastěji se v průmyslové praxi lze setkat se shromažďováním odpadů, méně často pak se skladováním, resp. soustředováním odpadů:

§ 5

Shromažďování odpadů

(1) Jako [shromažďovací prostředky](#) nebezpečných odpadů mohou sloužit zejména speciální nádoby, kontejnery, obaly, jímky a nádrže, které splňují technické požadavky kladené na shromažďovací prostředky nebezpečných odpadů touto vyhláškou a které splňují požadavky stanovené zákonem a zvláštními právními předpisy na ochranu životního prostředí a zdraví lidí⁶⁰.

(2) Shromažďovací prostředky odpadů musí splňovat tyto základní technické požadavky:

⁶⁰ Například zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, zákon o ochraně ovzduší.

- a) odlišení shromažďovacích prostředků odpadů (tvarově, barevně nebo popisem) od prostředků nepoužívaných pro nakládání s odpady, nebo používaných pro jiné druhy odpadů,
- b) zajištění ochrany odpadů před povětrnostními vlivy, pokud jsou shromažďovací prostředky určeny pro použití mimo chráněné prostory a nejsou-li určeny pouze pro odpady inertní,
- c) odolnost proti chemickým vlivům odpadů, pro které jsou určeny,
- d) v případě, že shromažďovací prostředky slouží i jako přepravní obaly, musí splňovat požadavky zvláštních právních předpisů upravujících přepravu nebezpečných věcí a zboží⁶¹,
- e) shromažďovací prostředky pro komunální odpad musí odpovídat příslušným technickým normám,
- f) svým provedením samy o sobě nebo v kombinaci s technickým provedením a vybavením místa, v němž jsou umístěny, zabezpečují ochranu okolí před druhotnou prašností, zejména u pevných odpadů vzniklých při spalování nebezpečných odpadů ve spalovnách odpadů a odpadů s obsahem azbestu,
- g) zabezpečují, že odpad do nich umístěný je chráněn před nežádoucím znehodnocením, zneužitím, odcizením, smícháním s jinými druhy odpadů nebo únikem ohrožujícím zdraví lidí nebo životní prostředí,
- h) umožní svým provedením bezpečnost při obsluze a čištění a dezinfekci po svém vyprázdnění, zejména u odpadů ze zdravotnických zařízení.

(3) Při volbě shromažďovacího místa nebo umístění shromažďovacího prostředku musí být zohledněny otázky bezpečnosti při jeho obsluze, požární bezpečnosti, jeho dostupnosti a možnosti obsluhy mechanizačními a dopravními prostředky.

(4) V blízkosti shromažďovacího prostředku nebezpečného odpadu nebo shromažďovacího místa nebezpečného odpadu nebo na nich musí být umístěn identifikační list shromažďovaného odpadu.

(5) Na shromažďovacím prostředku nebezpečného odpadu musí být uvedeno katalogové číslo a název shromažďovaného nebezpečného odpadu a jméno a příjmení osoby odpovědné za obsluhu a údržbu shromažďovacího prostředku.

(6) Shromažďovací prostředek může být vyprázdněn pouze do přepravního obalu určeného pro nakládání se shromažďovaným druhem odpadu nebo může sám být přepravním obalem nebo může být umístěn nebo vyprázdněn do skladu jako skladovací prostředek nebo umístěn či vyprázdněn do zařízení ke sběru nebo výkupu odpadů nebo do zařízení k využívání nebo odstraňování odpadů. Po vyprázdnění musí umožňovat čištění a desinfekci.

§ 6

Soustředování odpadů

Pokud se nejedná o shromažďování, skladování, sběr nebo výkup odpadů, lze odpady soustřeďovat pouze za podmínek stanovených v § 5.

§ 7

Skladování odpadů

(1) Jako sklady odpadů mohou sloužit volné plochy, přístřešky, budovy, podzemní a nadzemní nádrže apod., které splňují technické požadavky kladené na sklady odpadů touto vyhláškou, požadavky stanovené zákonem a zvláštními právními předpisy na ochranu životního prostředí a

⁶¹ Například zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, Evropská dohoda o mezinárodní silniční dopravě nebezpečných věcí - ADR (Ženeva 1957), vyhlášená pod č. 64/1987 Sb., Řád pro mezinárodní železniční dopravu nebezpečného zboží (RID).

zdraví lidí (viz poznámka č. 45), a které byly zřízeny k tomuto účelu v souladu se zvláštními právními předpisy.⁶²

(2) Sklady, jejich části a skladovací prostředky odpadů musí splňovat tyto základní technické požadavky:

- a) musí být vzájemně oddělené a utěsněné tak, aby bylo zabráněno míšení jednotlivých druhů odpadů a zabráněno jejich úniku do okolního prostředí,
- b) svým provedením a organizací provozu musí zabezpečit, že nedojde k ohrožení zdraví člověka a poškození žádné ze složek životního prostředí podle zvláštních právních předpisů (viz poznámka č. 45),
- c) sklady nebezpečných odpadů musí splňovat stejné technické a bezpečnostní požadavky jako sklady látek, přípravků a výrobků stejných nebezpečných vlastností,
- d) musí umožnit snadnou a bezpečnou manipulaci s odpady ve vnějších a vnitřních prostorech,
- e) místa, na nichž jsou odpady skladovány v přímém kontaktu s terénem nebo podlahou (bez využití skladovacích prostředků), musí svým technickým zabezpečením odpovídat těsnění příslušných skupin skládek určených k odstraňování skladovaných odpadů.

(3) Sklad nebezpečných odpadů musí být vybaven identifikačními listy nebezpečných odpadů v nich skladovaných.

(4) Sklady, ve kterých jsou skladovány odpady určené k odstranění po dobu delší než 1 rok, a sklady, ve kterých jsou skladovány odpady určené k využití po dobu delší než 3 roky, musí svým technickým zabezpečením odpovídat ve vztahu ke skladovaným odpadům příslušné skupině skládek. Takové skladování se považuje za dlouhodobé.

(5) Na shromažďování nebezpečných odpadů, které mají nebezpečné vlastnosti uvedené v příloze č. 2 zákona, popřípadě stejné nebezpečné vlastnosti jako mají chemické látky nebo přípravky, na které se vztahuje zvláštní právní předpis (viz poznámka č. 47), se také vztahují obdobné technické požadavky jako na shromažďování těchto chemických látek a přípravků podle zvláštních právních předpisů (viz poznámka č. 47).

(7) Sklad odpadů musí být provozován podle provozního řádu, jehož obsah je shodný s obsahem provozního řádu zařízení pro nakládání s odpady skupiny A, uvedeného v příloze č. 1.

V následujících ustanoveních §§ 8 - 12 jsou řešeny podmínky sběru a výkupu odpadů a technické požadavky na nakládání s odpady vzniklými při spalování komunálních a nebezpečných odpadů.

Z dalších ustanovení vyhlášky jsou důležitá až ustanovení, týkající se podrobností při nakládání s vybranými výrobky, vybranými odpady a vybranými zařízeními, specifikovaná v ust. §§ 13 - 20. Patří sem:

- 1. Technické požadavky na nakládání s odpadními oleji**
- 2. Technické požadavky na nakládání s bateriemi a akumulátory**
- 3. Technické požadavky na nakládání s odpady z výroby oxidu titaničitého a požadavky na monitorování složek životního prostředí**
- 4. Technické požadavky na nakládání s autovraky**

⁶² Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Důležité je v rámci podnikové ekologie pro podnikového ekologa dále ust. §§ 21 - 25, pojednávající o způsobech vedení evidence odpadů, evidence při přepravě nebezpečných odpadů a ohlašování odpadů, zařízení, shromažďovacích míst nebezpečného odpadu, sběrových míst a skladech odpadů (k ust. § 39, odst. 12 a k § 40, odst. 5 zákona o odpadech):

§ 21

Způsob vedení průběžné evidence odpadů

(1) Původci odpadů a oprávněné osoby, které nakládají s odpady, vedou průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi za odpady vlastní a za odpady převzaté, a to za každou samostatnou provozovnu a za každý druh odpadu zvlášť. Tato průběžná evidence obsahuje:

- a) množství vzniklého odpadu (název, katalogové číslo a kategorie odpadu),
- b) způsob naložení s odpadem (využití nebo odstranění vlastními prostředky, předání k využití nebo odstranění jiné oprávněné osobě), přitom lze použít kódy z tabulky č. 1 přílohy č. 20,
- c) množství předaného odpadu k dalšímu využití nebo odstranění a identifikační údaje oprávněných osob, kterým byl odpad předán, (obchodní firma nebo název, právní forma a sídlo, je-li oprávněnou osobou právnická osoba; jméno a příjmení, obchodní firma, bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště, je-li oprávněnou osobou fyzická osoba; identifikační číslo oprávněné osoby, bylo-li přiděleno),
- d) množství přijatého odpadu (název, katalogové číslo a kategorie odpadu) a identifikační údaje původce nebo oprávněných osob, od nichž byl odpad přijat, včetně identifikačních údajů fyzických osob, od nichž byl přijat některý z odpadů uvedených v § 8 odst. 2, (obchodní firma nebo název, právní forma a sídlo, je-li oprávněnou osobou právnická osoba; jméno a příjmení, obchodní firma, bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště, je-li oprávněnou osobou fyzická osoba; identifikační číslo oprávněné osoby, bylo-li přiděleno),
- e) datum a číslo zápisu, jméno a příjmení osoby odpovědné za vedení evidence.

(2) Průběžná evidence odpadů se vede při každé jednotlivé produkci odpadů. Za jednotlivou produkci se považuje naplnění shromažďovacího nebo sběrového prostředku nebo převzetí odpadu od původce nebo oprávněné osoby nebo předání odpadu jiné oprávněné osobě. V případech, kdy se jedná o nepřetržitý vznik odpadů, vede se průběžná evidence v týdenních intervalech; při periodickém svozu komunálního odpadu v měsíčních intervalech.

§ 22

Ohlašování evidence odpadů

(1) Původci odpadů a oprávněné osoby, na které se podle § 39 odst. 2 zákona vztahuje ohlašovací povinnost, zasílají hlášení o roční produkci a nakládání s odpady za uplynulý rok na formuláři, jehož vzor je uveden v příloze č. 20. Provozovatelé čistíren odpadních vod podle § 32 zákona k tomuto hlášení o produkci a nakládání s kaly z čistíren odpadních vod přikládají kopie evidenčních listů využití kalů v zemědělství zpracované podle přílohy č. 1 k vyhlášce o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě⁶³.

(2) Ohlašování se provádí zvlášť za každou samostatnou provozovnu a za každý druh odpadu. V případě mobilních provozoven se ohlašování provádí obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa nakládání s odpadem.

(5) Obecní úřady obcí s rozšířenou působností kontrolují úplnost a správnost hlášení obdržených od oprávněných osob, doplňují chybějící údaje a bez provádění sumarizace, tj. v původní obdržené verzi, zasílají hlášení ministerstvu a příslušnému krajskému úřadu.

⁶³ Vyhláška č. 382/2001 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě

§ 23

Způsob ohlašování zařízení k nakládání s odpady

- (1) Provozovatelé zařízení k odstraňování odpadů (s výjimkou skládek odpadů) a provozovatelé zařízení k využívání odpadů a provozovatelé zařízení uvedených v § 14 odst.2 zákona zasílají příslušnému úřadu obce s rozšířenou působností údaje o zařízení na formuláři uvedeném v příloze č. 22.
- (2) Provozovatelé skládek odpadů zasílají příslušnému okresnímu úřadu údaje o skládce odpadů na formuláři uvedeném v příloze č. 23.

§ 25

Způsob vedení evidence při přepravě nebezpečných odpadů

- (1) Účastníci přepravy nebezpečných odpadů vedou evidenci o přepravě nebezpečných odpadů na evidenčním listě uvedeném v příloze č. 26.
- (2) Evidence o přepravě nebezpečných odpadů se vede pro každou přepravu samostatně.

Jinak viz § 40 zákona.

Konečně kromě příloh k této vyhlášce je důležité i ustanovení § 28, pojednávající o Plánech odpadového hospodářství (POH), zejména POH původce:

§ 28

Plán odpadového hospodářství původce

(K § 44 odst. 9 zákona)

Plán odpadového hospodářství původce odpadů obsahuje:

- a) identifikační údaje původce (obchodní firma nebo název, právní forma a sídlo, je-li žadatel právnickou osobou; jméno a příjmení, popřípadě obchodní firma a místo podnikání, je-li žadatel fyzickou osobou oprávněnou k podnikání),
- b) identifikační číslo (IČO), bylo-li přiděleno,
- c) přehled druhů a kategorií produkováných odpadů, způsoby nakládání s nimi a způsob jejich využití nebo odstranění, vyhodnocení stávajícího způsobu nakládání s odpady s požadavky stanovenými v zákoně a prováděcích právních předpisech,
- d) vyhodnocení souladu odpadového hospodářství původce se závaznou částí plánu odpadového hospodářství kraje nebo dotčených krajů,
- e) přehled cílů a opatření k jejich dosažení (včetně termínů), která bude původce realizovat k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností a k dosažení souladu se závaznou částí plánu odpadového hospodářství kraje,
- f) způsob organizačního zabezpečení řízení odpadového hospodářství původce včetně seznamu vnitřních dokumentů,
- g) jméno, příjmení a kontaktní údaje odpadového hospodáře, je-li původce odpadů povinen odpadového hospodáře podle § 15 zákona ustanovit.

Z příloh k vyhlášce pak jsou pro podnikového ekologa významné zejména tyto:

1. **Obsah provozního řádu a provozního deníku zařízení (Příloha č. 1)**
2. **Přejímka odpadů do zařízení a dokladování kvality přejímaných odpadů (Příloha č. 2)**
3. **Obsah ILNO (Příloha č. 3)**

4. Seznam druhů odpadů podle Katalogu odpadů, které se považují za odpadní oleje (Příloha č. 13)

kód druhu odpadu	název druhu odpadu
12 01 06	Odpadní minerální řezné oleje obsahující halogeny (kromě emulzí a roztoků)
12 01 07	Odpadní minerální řezné oleje neobsahující halogeny (kromě emulzí a roztoků)
12 01 10	Syntetické řezné oleje
12 01 19	Lehce biologicky rozložitelný řezný olej
12 01 09	Chlorované hydraulické minerální oleje
13 01 10	Nechlorované hydraulické minerální oleje
13 01 11	Syntetické hydraulické oleje
13 01 12	Lehce biologicky rozložitelné hydraulické oleje
13 01 13	Ostatní hydraulické oleje
13 02 04	Chlorované minerální motorové, převodové a mazací oleje
13 02 05	Nechlorované minerální motorové, převodové a mazací oleje
13 02 06	Syntetické motorové, převodové a mazací oleje
13 02 07	Lehce biologicky rozložitelné motorové, převodové a mazací oleje
13 02 08	Ostatní motorové, převodové a mazací oleje
13 03 06	Minerální chlorované izolační a teplonosné oleje neuvedené pod kódem 13 03 01
13 03 07	Minerální nechlorované izolační a teplonosné oleje
13 03 08	Syntetické izolační a teplonosné oleje
13 03 09	Lehce biologicky rozložitelné izolační a teplonosné oleje
13 03 10	Ostatní izolační a teplonosné oleje
13 04 01	Oleje ze dna lodí vnitrozemské plavby
13 04 03	Oleje ze dna ostatních lodí
13 05 06	Olej z odlučovačů oleje a vody
20 01 26	Olej a tuk neuvedený pod kódem 20 01 25

5. Seznam olejů, které po použití podléhají zpětnému odběru (Příloha č. 14)

Jedná se o produkty zpracování ropy. Sortiment je charakterizovaný podle položek celního sazebníku:

č. celního sazebníku	název
27 10 00 87	Motorové oleje, mazací oleje pro kompresory, mazací oleje pro turbíny.
27 10 00 88	Kapaliny pro hydraulické účely.
27 10 00 89	Bílé oleje, kapalný parafin.
27 10 00 92	Převodové oleje a oleje pro reduktory.
27 10 00 94	Mazací oleje používané při obrábění kovů, při uvolňování odlitku z forem, antikorozi oleje.
27 10 00 96	Elektroizolační oleje.
27 10 00 97	Ostatní mazací oleje.

6. Seznam látek, se kterými nesmějí být smíšeny odpadní oleje (Příloha č. 15)

a) látky obsahující polychlorované bifenylly a terfenylly (PCB) či jiné chlorované uhlovodíky a látky,
b) emulze ropných látek s obsahem vody anebo jiné emulze,
c) obsahy olejových nebo benzinových odlučovačů,
d) prostředky pro čištění zejména obsahující detergenty a emulgátory,
e) antikoroziční prostředky,
f) pohonné hmoty (benzin, nafta, směsné palivo),
g) alkoholy, nitroředidla, aceton apod.,
h) rostlinné oleje,
i) zbytky parafinů, gačů a ceresinů a z nich vyráběné prostředky,
j) zbytky z lakování a odlakování,
k) kyselina z akumulátorů a jiné kyselé látky,
l) brzdové kapaliny,
m) nemrznoucí kapaliny,
n) vod,
o) tuhé odpady,
p) látky obsahující těžké kovy,
q) alkalické látky.

7. Potvrzení o převzetí autovraku do zařízení ke sběru autovraků (Příloha č. 17)

8. Hlášení o produkci a nakládání s odpady, formulář vč. vysvětlivek k vyplnění (Příloha č. 20, důležitá pro podnikového ekologa)

9. Zařízení na využívání a odstraňování odpadů, formulář pro ohlášení vč. vysvětlivek k vyplnění (Příloha č. 22)

10. Údaje o shromažďovacích místech nebezpečných odpadů a sběrových místech a skladech odpadů, formulář pro hlášení vč. vysvětlivek (Příloha č. 24)

11. Evidenční list pro přepravu nebezpečných odpadů pro území ČR, vzor (Příloha č. 26, důležitá pro podnikového ekologa)

Vyhláška MŽP č. 384/01 Sb. - o nakládání s PCB:

Tato vyhláška je důležitá [všude tam v průmyslové praxi a v podnicích, organizacích a podnikatelských subjektech kde se vyskytují zařízení, popř. se nakládá a používají se zařízení, obsahující PCB](#). To jsou především různé [transformátory](#), [reostaty](#) a různá jiná [elektrická zařízení](#) (např. i tepelná - el. radiátory, kamna ap. používající olejové teplotnosné médium), především [staršího data](#) (rok výroby cca [před rokem 1989](#)).

Vyhláška není nijak obsáhlá, protože např. technické požadavky na nakládání s PCB z hlediska ochrany životního prostředí stanoví vyhláška č. 383/01 Sb. o podrobnostech nakládání s odpady a opatření na ochranu zdraví lidí při nakládání s PCB stanoví zvláštní právní předpis⁶⁴.

⁶⁴ Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci.

Vyhláška v cca 7 paragrafech řeší technické požadavky z hlediska provádění dekontaminace, evidence, rozhodčích metod stanovení celkové koncentrace PCB v látkách a zařízeních, které je obsahují, podrobnosti o způsobu prokazování neexistence PCB v zařízeních, způsob označování zařízení obsahujících PCB a podléhajících evidenci, způsob označování dekontaminovaných zařízení a způsob evidence zařízení a látek s obsahem PCB a způsob jejich ohlašování.

Z příloh k vyhlášce pak jsou důležité:

1. **Příloha č. 2** - Evidenční listy pro inventarizaci zařízení a látek podle § 39 odst. (7) zákona a zařízení, u nichž se prokazuje nepřítomnost PCB podle § 27 odst. (7), vč. návodu k jejich vyplňování
2. **Příloha č. 3** - Vzor štítku označujícího zařízení obsahující PCB:

POZOR, ZAŘÍZENÍ OBSAHUJE PCB !	
Provozovatel zařízení (obchodní název):	IČ (pokud bylo přiděleno):
Druh zařízení:	Typ:
Výrobce:	Výrobní číslo:
Druh a název náhradní provozní kapaliny:	
Množství kapaliny (v litrech):	Koncentrace PCB (mg/kg):
Název laboratoře:	Číslo protokolu:
Označení zařízení:	

3. **Příloha č. 4** - Vzor štítku označujícího zařízení dekontaminované od PCB:

ZAŘÍZENÍ DEKONTAMINOVANÉ OD PCB	
Provozovatel zařízení (obchodní firma):	IČ (pokud bylo přiděleno):
Druh zařízení:	Typ:
Výrobce:	Výrobní číslo:
Druh a název náhradní provozní kapaliny:	
Datum provedení dekontaminace:	Množství kapaliny (v litrech):

Obchodní firma, která provedla dekontaminaci:	IČ (pokud bylo přiděleno):
Koncentrace PCB (mg/kg) v původní kapalině:	Koncentrace PCB (mg/kg) v náhradní kapalině:
Název laboratoře:	Název laboratoře:
Číslo protokolu:	Číslo protokolu:
Označení zařízení:	

3. 6. 8. Posuzování vlivů na životní prostředí

Problematika posuzování vlivů na životní prostředí (*E. I. A.*)⁶⁵ sice není z pohledu podnikové ekologie problematikou ve většině případů tak exponovanou, resp. podnikový ekolog se jí nezabývá tak často a pravidelně, jako např. nakládáním s odpady nebo ochranou ovzduší, v některých případech však může nabýt zvláštní důležitosti a významu. Těmito případy jsou především záležitosti, týkající se v rámci podniku např. rozšiřování jeho výroby nebo činnosti, zvyšování kapacity výroby a činnosti o více jak 25 %, zavádění nových výrob a technologií, popř. výstavba zcela nových objektů pro tyto výroby tzv. „na zelené louce“. Je proto jisté na místě, aby dobrý podnikový ekolog procesům posuzování vlivů na ŽP rozuměl, aby se v nich vyznal v rámci jejich příp. koordinace a administrativně-správních úkonů v případě, že podle zákonných norem podnik či firma do procesu posuzování vlivů na ŽP „spadnou“.

Právní úprava posuzování vlivů na životní prostředí:

Zákon:
<u>Zákon č. 100/01 Sb.</u> o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posouzení vlivů na životní prostředí) – posuzování záměrů, ve znění zákona č. 93/2004 Sb a zákona č. 163/2006 Sb..
Prováděcí předpisy:
<u>Vyhláška MŽP č. 457/01 Sb.</u> o odborné způsobilosti a o úpravě některých dalších otázek souvisejících s posuzováním vlivů na životní prostředí
<u>Vyhláška č. 353/04 Sb.</u> , kterou se stanoví vyšší podmínky osvědčení o odborné způsobilosti pro oblast posuzování vlivů na veřejné zdraví, postup při jejich ověřování a postup při udělování a odnímání osvědčení

Nejdůležitější pasáže zákona o posuzování vlivů na životní prostředí:

§ 1 Předmět úpravy

⁶⁵ *E. I. A.* = *Environmental Impact Assessment*, termín byl poprvé specifikován v USA v r. 1969 v souvislosti s vydáním (zákonu o národní politice v oblasti ŽP (*National Environmental Policy Act.*); zákon stanovil povinnost, aby navrhovatel investičního záměru zpracoval základní analytický dokument o vlivu záměru na ŽP (*Environmental Impact Statemen*)

(1) Zákon v souladu s právem Evropských společenství⁶⁶ upravuje posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví (dále jen "posuzování vlivů na životní prostředí") a postup fyzických osob, právnických osob, správních úřadů a územních samosprávných celků (obcí a krajů) při tomto posuzování.

(2) Posuzování vlivů na životní prostředí podléháji v tomto zákoně vymezené záměry a koncepce, jejichž provedení by mohlo závažně ovlivnit životní prostředí.

(3) Účelem posuzování vlivů na životní prostředí je získat objektivní odborný podklad pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření podle zvláštních právních předpisů⁶⁷, a přispět tak k udržitelnému rozvoji společnosti⁶⁸. Tento podklad je jedním z podkladů v řízeních podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 75).

§ 2

Rozsah posuzování

Posuzují se vlivy na veřejné zdraví a vlivy na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy a rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, ovzduší, klima a krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek a kulturní památky, vymezené zvláštními právními předpisy⁶⁹ a na jejich vzájemné působení a souvislosti.

Z hlediska vlastního procesu posuzování vlivů na ŽP a jednotlivých kroků a postupů je třeba upozornit na ust. § 4, kde je specifikován vlastní předmět posuzování vlivů záměru na ŽP ve spojitosti s přílohou č. 1 (kategorie I a II), a dále ustanovení, týkající se oznámení záměru a zjišťovacího řízení (ust. §§ 6 a 7). Tyto úkony podnikový ekolog provádí, popř. je koordinuje:

§ 4

Předmět posuzování vlivů záměru na životní prostředí

(1) Předmětem posuzování podle tohoto zákona jsou:

- a) záměry uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu kategorii I a změny těchto záměrů, pokud změna záměru vlastní kapacitou nebo rozsahem dosáhne příslušné limitní hodnoty, je-li uvedena; tyto

⁶⁶ Směrnice Rady ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (85/337/EHS). Směrnice Rady 97/11/ES ze dne 3. března 1997, kterou se mění směrnice 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Směrnice 2001/42/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí.

⁶⁷ Například zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ Například zákon č. 44/1988 Sb., zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 17/1992 Sb., zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší).

záměry a změny záměrů podléhají posuzování vždy,

- b) záměry uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu kategorii II včetně záměrů nedosahujících příslušných limitních hodnot; tyto záměry podléhají posuzování, pokud se ve zjišťovacím řízení stanoví, že mohou mít významný vliv na životní prostředí,
- c) změny záměru uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu, pokud má být významně zvýšena jeho kapacita a rozsah, nebo pokud se významně mění jeho technologie, řízení provozu nebo způsob užívání a nejedná-li se o změny podle písmene a); tyto změny záměrů podléhají posuzování, pokud se ve zjišťovacím řízení stanoví, že mohou mít významný vliv na životní prostředí,
- d) záměry, u nichž se žádá o prodloužení platnosti stanoviska podle § 10 odst. 3, pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení podle § 7.

§ 5

Způsob posuzování vlivů záměru na životní prostředí

- (1) Posuzování zahrnuje zjištění, popis, posouzení a vyhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů provedení i neprovedení záměru na životní prostředí.
- (2) Při posuzování vlivů záměru na životní prostředí se vychází ze stavu životního prostředí v dotčeném území v době oznámení záměru. V dlouhodobém záměru se jeho jednotlivé etapy posuzují samostatně a v kontextu vlivů záměru jako celku.
- (3) Při posuzování záměru se hodnotí vlivy na životní prostředí při jeho přípravě, provádění, provozování i jeho ukončení, popřípadě důsledky jeho likvidace a dále sanace nebo rekultivace území, pokud povinnost sanace nebo rekultivace stanoví zvláštní právní předpis. Posuzuje se běžné provozování i možnost havárie.
- (4) Posuzování záměru zahrnuje i návrh opatření k předcházení nepříznivým vlivům na životní prostředí provedením záměru, k vyloučení, snížení, zmírnění nebo minimalizaci těchto vlivů, popřípadě ke zvýšení příznivých vlivů na životní prostředí provedením záměru, a to včetně vyhodnocení předpokládaných účinků navrhovaných opatření.

§ 6

Oznámení

- (1) Ten, kdo hodlá provést záměr (dále jen "oznamovatel"), je povinen předložit oznámení záměru (dále jen "oznámení") příslušnému úřadu.
- (2) Oznamovatel je povinen předložit oznámení příslušnému úřadu písemně a na technickém nosiči dat, popřípadě zaslat elektronickou poštou (dále jen "v elektronické podobě"), a to v počtu vyhotovení stanoveném dohodou s příslušným úřadem. Náležitosti oznámení stanoví příloha č. 3 k tomuto zákonu. Pokud se jedná o záměr, který podléhá posouzení podle přílohy č. 1 k tomuto zákonu, musí oznamovatel vždy uvést nástin studovaných hlavních variant a stěžejní důvody pro jeho volbu vzhledem k vlivu na životní prostředí. Je možné předložit také oznámení s obsahem a rozsahem podle přílohy č. 4 k tomuto zákonu, a to v počtu vyhotovení stanoveném dohodou s příslušným úřadem.
- (3) Pokud oznámení splňuje náležitosti podle odstavce 2, zajistí příslušný úřad do 7 pracovních dnů ode dne jeho obdržení zveřejnění informace o oznámení podle § 16 a na internetu vždy zveřejní alespoň textovou část oznámení. Orgán kraje v přenesené působnosti (dále jen "orgán kraje") v téže lhůtě zašle kopii oznámení ministerstvu.
- (4) Ve lhůtě uvedené v odstavci 3 zašle příslušný úřad kopii oznámení s žádostí o vyjádření dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům. U záměrů nedosahujících příslušných limitních hodnot uvedených v příloze č. 1 kategorii II a u změn záměrů podle § 4 odst. 1 písm. c) zašle příslušný úřad kopii oznámení s žádostí o vyjádření dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům, pokud to považuje za nezbytné.

(5) Každý může zaslat své písemné vyjádření k oznámení příslušnému úřadu do 20 dnů ode dne zveřejnění informace o oznámení. K vyjádřením zaslaným po lhůtě příslušný úřad nemusí přihlížet.

§ 7

Zjišťovací řízení

(1) Cílem zjišťovacího řízení je upřesnění informací, které je vhodné uvést do dokumentace vlivů záměru na životní prostředí (dále jen "dokumentace"), a to se zřetelem na:

- povahu konkrétního záměru nebo druhu záměru,
- faktory životního prostředí uvedené v § 2, které mohou být provedením záměru ovlivněny,
- současný stav poznatků a metody posuzování.

U záměru uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu kategorii II a v případech uvedených v § 4 odst. 1 písm. c) a d) je cílem zjišťovacího řízení také zjištění, zda záměr nebo jeho změna bude posuzována podle tohoto zákona.

(2) Zjišťovací řízení se zahajuje na podkladě oznámení a provádí se podle zásad (kritérií) uvedených v příloze č. 2 k tomuto zákonu. Při určování, zda záměr nebo změna záměru má významné vlivy na životní prostředí, přihlíží příslušný úřad vždy k:

- povaze a rozsahu záměru a jeho umístění,
- okolnosti, zda záměr nebo změna záměru svou kapacitou dosahuje limitních hodnot uvedených u záměrů příslušného druhu v příloze č. 1 k tomuto zákonu kategorie II,
- obdrženým vyjádřením veřejnosti, dotčených správních úřadů a dotčených územních samosprávných celků.

(3) Zjišťovací řízení ukončí příslušný úřad nejdéle do 30 dnů ode dne zveřejnění informace o oznámení podle § 16. Příslušný úřad po ukončení zjišťovacího řízení neprodleně zašle jeho odůvodněný písemný závěr oznamovateli a zveřejní jej podle § 16.

(4) Pokud bylo předloženo oznámení s náležitostmi podle přílohy č. 4 a příslušný úřad neobdržel žádné odůvodněné nesouhlasné vyjádření k němu, může v závěru podle odstavce 2 stanovit, že dokumentaci není třeba zpracovávat a oznámení se považuje za dokumentaci. V opačném případě příslušný úřad na základě vyjádření podle předchozí věty ve svém závěru podle odstavce 3 stanoví, jak je třeba oznámení dopracovat tak, aby mohlo nahradit dokumentaci.

(5) V závěru podle odstavce 3 může příslušný úřad navrhnout zpracování variant řešení záměru, které se zpravidla liší umístěním, kapacitou, použitou technologií či okamžikem provedení, jestliže je jejich provedení prokazatelně účelné a z technických hledisek možné. Navrhovat zpracování variant řešení záměru odlišně od schválené územně plánovací dokumentace lze jen výjimečně a na základě zdůvodnění.

Příloha č. 1 k zák. č. 100/02 Sb. – aktualizované znění dle novely 93/04 Sb a 163/06 Sb.. (pozn. aut.):

KATEGORIE I (záměry vždy podléhající posouzení)

ZÁMĚR	Sloupec A ⁷⁰	Sloupec B ⁷¹
1.1 Trvalé odlesnění nebo zalesnění nelesního pozemku o ploše od 25 ha.		X
1.2 Odběr vody nebo převod vody mezi povodími nebo mezi dílčími částmi povodí, pokud množství odebírané nebo převáděné vody přesahuje	X	

⁷⁰ Viz ust. § 21, písm. c), zákona: záměry, jejichž posuzování zajišťuje MŽP; a u záměrů, jejichž oznamovatelem je Ministerstvo obrany, i ve sloupcích B a jejich změn.

⁷¹ Viz ust. § 22, písm. a), zákona: záměry a jejich změny, jejichž posuzování zajišťují orgány kraje.

100 mil. m ³ za rok nebo pokud dlouhodobý průměrný průtok v povodí, odkud se voda převádí, přesahuje 2 000 mil. m ³ za rok v případě, že objem převedené vody přesahuje 5 % tohoto průtoku.		
1.3 Čerpání podzemní vody nebo umělé doplňování zásob podzemní vody v objemu od 10 mil. m ³ /rok.	X	
1.4 Přehrady, nádrže a jiná zařízení určená k zadržování nebo k akumulaci vody a v ní rozptýlených látek, jestliže objem zadržované nebo akumulované vody přesahuje 10 mil. m ³ .	X	
1.5 Čistírny odpadních vod s kapacitou nad 100 tis. ekvivalentních obyvatel a kanalizace pro více než 50 000 napojených obyvatel.		X
1.6 Projekty vodohospodářských úprav nebo jiných opatření ovlivňujících odtokové poměry (např. odvodnění, závlahy, protierozní ochrana, terénní úpravy, lesnicko-technické meliorace, atd.) na ploše nad 50 ha.	X	
1.7 Chov hospodářských zvířat s kapacitou nad 180 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti).		X
1.8 Kafilerie nebo veterinární asanační ústavy		X
2.1 Těžba ropy v množství nad 50 t/den a zemního plynu v množství nad 50 000 m ³ /den.	X	
2.2 Těžba černého uhlí - nový dobývací prostor nebo změna stávajícího.	X	
2.3 Těžba ostatních nerostných surovin - nový dobývací prostor nebo změna stávajícího.	X	
2.4 Úprava černého a hnědého uhlí - vsázka nad 3 mil. tun/rok.		X
2.5 Uran - těžba (včetně změny a ukončení těžby) a úprava uranové rudy (chemická úprava a jiné technologie, odkaliště a kalová pole).	X	
3.1 Zařízení ke spalování paliv s tepelným výkonem nad 200 MW.	X	
3.2 Zařízení s jadernými reaktory (včetně jejich demontáže nebo konečného uzavření) s výjimkou výzkumných zařízení, jejichž maximální výkon nepřesahuje 1 kW kontinuální tepelné zátěže.	X	
3.3 Zařízení na konverzi, obohacování nebo výrobu jaderného paliva.	X	
3.4 Zařízení určená pro zpracování vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva nebo vysoce aktivních radioaktivních odpadů.	X	
3.5 Zařízení určená pro konečné uložení, konečné zneškodnění nebo dlouhodobé skladování plánované na více než 10 let vyhořelého nebo ozářeného jaderného paliva a dále radioaktivních odpadů na jiném místě, než na kterém jsou vyprodukovány.	X	
3.6 Nadzemní přenosová vedení elektrické energie o napětí od 110 kV a délce nad 15 km.	X	
3.7 Dálkové produktovody pro dopravu plynu, ropy, páry a dalších látek o délce nad 20 km a průměru nad 800 mm.	X	
4.1 Pražení, aglomerace a slinování kovových rud.		X
4.2 Zařízení k výrobě surového železa a oceli, včetně kontinuálního 4.3 Zařízení k výrobě neželezných surových kovů z rudy, koncentrátů nebo druhotných surovin pomocí metalurgických, chemických nebo elektrolytických procesů.	X	
4.4 Povrchová úprava kovů nebo plastů včetně lakoven, s kapacitou nad 500 tis. m ² /rok celkové plochy úprav.	X	
5.1 Průmyslové závody na: a) výrobu buničiny ze dřeva nebo podobných vláknitých materiálů, b) výrobu papíru a lepenek s výrobní kapacitou vyšší než 200 tun za den.	X	
6.1 Cementárny, vápenky nebo výroba magnezitu.	X	
6.2 Zařízení k těžbě azbestu a produkce výrobků obsahujících azbest s kapacitou od 10 t/rok finálních výrobků.	X	

7.1 Tepelné nebo chemické zpracování uhlí, popřípadě bitumenových břidlic, včetně výroby uhlíku vysokoteplotní karbonizací uhlí nebo elektrografitu vypalováním nebo grafitizací.	X	
7.2 Rafinerie ropy nebo primární zpracování ropných produktů.	X	
7.3 Zařízení k výrobě základních organických a anorganických chemikálií (například uhlovodíky, kyseliny, zásady, oxidy, soli, chlór, amoniak, apod.).	X	
7.4 Průmyslová výroba farmaceutických produktů chemickou nebo biochemickou cestou.		X
7.5 Zařízení k výrobě pesticidů a průmyslových hnojiv.	X	
7.6 Zařízení k výrobě výbušnin a regenerace nebo destrukce výbušných látek		X
7.7 Zařízení na skladování ropy a ropných a chemických produktů s kapacitou nad 100 tis. tun.	X	
7.8 Nové zařízení k výrobě oxidu titaničitého nebo zařízení k jeho výrobě, pokud je kapacita zvýšena o 15 tis.t/rok a více.	X	
9.1 Novostavby železničních drah delší 1 km.	X	
9.2 Letiště se vzletovou nebo přistávací dráhou nad 2 100 m.	X	
9.3 Novostavby, rozšiřování a přeložky dálnic a rychlostních silnic.	X	
9.4 Novostavby, rekonstrukce a přeložky silnic o čtyřech a více jízdnicích pruzích delších než 10 km nebo místních komunikací o čtyřech a více jízdnicích pruzích delších než 1 km.	X	
9.5 Vodní cesty včetně jezů a ostatních vzdouvacích zařízení a mol pro nakládání a vykládání na břeh nebo přístavy pro vnitrozemskou vodní dopravu pro plavbu lodí s výtlakem nad 1 350 tun.	X	
10.1 Zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady s kapacitou nad 1000 t/rok.	X	
10.2 Zařízení pro nakládání s ostatními odpady s kapacitou nad 30 000 t/rok.	X	

KATEGORIE II (záměry vyžadující zjišťovací řízení)

ZÁMĚR	Sloupec A	Sloupec B
1.1 Trvalé nebo dočasné odlesnění plochy od 5 do 25 ha.		X
1.2 Restrukturalizace pozemků v krajině, využívání neobdělávaných pozemků nebo polopřirozených oblastí k intenzivnímu zemědělskému využívání, uvedení zemědělské půdy do klidu na ploše od 10 ha.		X
1.3 Vodohospodářské úpravy nebo jiné úpravy ovlivňující odtokové poměry (např. odvodnění, závlahy, protierozní ochrana, terénní úpravy, lesnicko-technické meliorace, atd.) na ploše od 10 do 50 ha.		X
1.4 Úpravy toků a opatření proti povodním významně měnící charakter toku a ráz krajiny.		X
1.5 Chov hospodářských zvířat s kapacitou od 50 do 180 dobytčích jednotek (1 dobytčí jednotka = 500 kg živé hmotnosti).		X
1.6 Intenzivní chov ryb od 5 tun živé hmotnosti.		X
1.7 Přehrady, nádrže a jiná zařízení určená k zadržování nebo k akumulaci vody a v ní rozptýlených látek, pokud nepřísluší do kategorie I a pokud objem zadržované nebo akumulované vody přesahuje 100 000 m ³ nebo výška hradičích konstrukce přesahuje 10 m nad základovou spárou.		X
1.8 Odběr vody nebo převod vody mezi povodími nebo mezi dílčími částmi povodí, pokud je množství odebírané nebo převáděné vody od 10 do 100 mil.m ³ za rok, nebo pokud dlouhodobý průměrný průtok v povodí, odkud se voda převádí, je od 200 do 2 000 mil.m ³ za rok v případě, že		X

objem převedené vody přesahuje 5 % tohoto průtoku; čerpání podzemní vody nebo umělé doplňování zásob podzemní vody v objemu od 1 do 10 mil.m3 za rok.		
1.9 Čistírny odpadních vod s kapacitou od 10 000 do 100 000 ekvivalentních obyvatel, kanalizace od 5 000 do 50 000 napojených obyvatel nebo průmyslové kanalizace o průměru větším než 500 mm.		X
2.1 Uhlí - hlubinná těžba nad 100 000 t/rok - pokud vlivy zasahují mimo schválený dobývací prostor.	X	
2.2 Lignit - těžba nad 200 000 t/rok.		X
2.3 Těžba a úprava rud včetně odkališť, kalových polí, hald a odvalů (chemické, biologické a jiné technologie).	X	
2.4 Zvýšení povrchové těžby nerostných surovin nad 1 000 000 tun/rok.	X	
2.5 Těžba nerostných surovin 10 000 až 1 000 000 tun/rok.		X
2.6 Těžba v korytech nebo údolních nivách vodních toků.		X
2.7 Úprava černého a hnědého uhlí - vsázka 1 až 3 mil. tun/rok.		X
2.8 Odkaliště, kalová pole, haldy a odvaly při úpravě nerudných surovin.		X
2.9 Budování podzemních prostor pro skladování nebo umístění technologických zařízení (provozů) od 10 000 m3.	X	
2.10 Zneškodňování odpadů ukládáním do přírodních nebo umělých horninových struktur a prostor.		X
2.11 Hloubkové vrty pro ukládání radioaktivního nebo nebezpečného odpadu, hloubkové vrty geotermální, hloubkové vrty pro zásobování vodou u vodovodů pro veřejnou potřebu, s výjimkou vrtů pro výzkum stability půdy.	X	
3.1 Zařízení ke spalování paliv o jmenovitém tepelném výkonu od 50 do 200 MWe.	X	
3.2 Větrné elektrárny s celkovým instalovaným výkonem vyšším než 500 kWe nebo s výškou stožanu přesahující 35 metrů.		X
3.3 Vodní elektrárny s celkovým instalovaným výkonem výroby nad 50 MWe.	X	
3.4 Vodní elektrárny s celkovým instalovaným výkonem výroby od 10 MWe do 50 MWe.		X
3.5 Zařízení ke zpracování a skladování radioaktivního odpadu (záměry neuvedené v kategorii I).	X	
3.6 Přenosová vedení elektrické energie od 110 kV, pokud nepřísluší do kategorie I.	X	
3.7 Produktovody pro dopravu plynu, ropy, páry a dalších látek o délce větší než 5 km a průměru 300 - 800 mm (včetně dálkových vodovodů), pokud nepřísluší do kategorie I.		X
3.8 Povrchové zásobníky zemního plynu, pokud nejsou uvedeny v kategorii I a pokud mají kapacitu nad 10 000 m3.		X
3.9 Povrchové zásobníky fosilních paliv s kapacitou nad 10 000 t.		X
4.1 Průmyslové provozy na zpracování železných kovů, včetně válcování za tepla, kování kladiv a pokovování; provozy na tavení, včetně slévání či legování, neželezných kovů kromě vzácných kovů, včetně recyklovaných produktů - kovového šrotu, jeho rafinace a lití.		X
4.2 Povrchová úprava kovů a plastických materiálů včetně lakoven, od 10 000 do 500 000 m2/rok celkové plochy úprav.		X
4.3 Strojírenská nebo elektrotechnická výroba s výrobní plochou nad 10 000 m2 - výroba a opravy motorových vozidel, drážních vozidel, cisteren, lodí, letadel; testovací lavice motorů, turbin nebo reaktorů; stálé tratě pro závodění a testování motorových vozidel; výroba železničních zařízení; tváření výbuchem.		X

5.1 Impregnace dřeva při použití chemických látek v množství od 1 000 t/rok.		X
5.2 Výroba dřevovláknitých, dřevotřískových, pilinových desek nebo překližek a dých s kapacitou od 10 000 m ² /rok.		X
5.2 Výroba dřevovláknitých, dřevotřískových, pilinových desek nebo překližek a dých s kapacitou od 10 000 m ² /rok.		X
5.3 Výroba nábytku s kapacitou vstupu suroviny nad 10 000 m ³ /rok.		X
5.4 Textilní úpravny nebo barvírny se spotřebou chemikálií nad 3 000 t/rok.		X
5.5 Koželužny s kapacitou zpracované vstupní suroviny nad 10 000 t/rok.		X
5.6 Polygrafické provozy se spotřebou chemikálií nad 1 t/rok.		X
5.7 Průmyslové závody na výrobu papíru a lepenek (projekty nezařazené v kategorii I).		X
5.8 Zařízení na výrobu a zpracování celulózy.		X
6.1 Průmyslová výroba keramických produktů vypalováním, zejména střešních tašek, cihel, žáruvzdorných cihel, dlaždic kameniny nebo porcelánu s kapacitou od 25 000 t/rok.		X
6.2 Výroba stavebních hmot a výrobků neuvedených v kategorii I ani v předchozím bodě s kapacitou nad 25 000 t/rok.		X
6.3 Výroba skla, skelných a umělých vláken s kapacitou nad 10 000 m ² /rok nebo nad 7 000 t/rok.		X
6.4 Zařízení k tavení nerostných látek, včetně výroby minerálních vláken s kapacitou od 7 000 t/rok.		X
6.5 Obalovny živichných směsí.		X
7.1 Výroba nebo zpracování polymerů a syntetických kaučuků, výroba a zpracování výrobků na bázi elastomerů s kapacitou nad 100 t/rok.	X	
7.2 Výroba mýdel, surfaktantů, detergentů a nátěrových hmot nad 200 t/rok.		X
7.3 Ostatní chemické výroby s produkcí od 100 t/rok.		X
7.4 Zařízení pro skladování ropy nebo ropných produktů s kapacitou 5 000 až 100 000 t.	X	
7.5 Zařízení pro skladování ostatních chemických látek neuvedených v kategorii I ani v kategorii II s kapacitou od 5 000 t nebo od 1 000 m ³ .		X
7.6 Ostatní zařízení k výrobě oxidu titaničitého (záměr neuvedený v kategorii I v bodě 7.8).	X	
8.1 Výrobní nealkoholických nápojů s kapacitou od 50 000 hl/rok výrobků.		X
8.2 Pivovary s kapacitou od 100 000 hl/rok výrobků a sladovny s kapacitou od 50 000 t/rok výrobků.		X
8.3 Škrobárny s kapacitou od 50 000 t/rok výrobků.		X
8.4 Lihovary nebo pálenice s kapacitou od 5 000 hl/rok výrobků.		X
8.5 Droždárny s kapacitou výroby droždí od 1 000 t/rok.		X
8.6 Cukrovary s kapacitou zpracované suroviny od 150 000 t/rok.		X
8.7 Výroba rostlinných nebo živočišných olejů nebo tuků s kapacitou od 20 000 t/rok výrobků.		X
8.8 Zpracování mléka od 50 000 hl/rok.		X
8.9 Balírny a konzervářské závody s kapacitou od 100 000 t/rok výrobků.		X
8.10 Výroba cukrovinek a sirupů s kapacitou od 10 000 t/rok.		X
8.11 Jatka, masokombináty a zařízení na zpracování ryb s kapacitou od 5 000 t/rok výrobků		X
9.1 Novostavby a rekonstrukce silnic o šíři větší než 10 m		X

(záměry neuvedené v kategorii I) nebo místních komunikací o čtyřech a více jízdnicích pruzích delších než 500 m.		
9.2 Novostavby (záměry neuvedené v kategorii I), rekonstrukce, elektrizace nebo modernizace železničních drah; novostavby nebo rekonstrukce železničních a intermodálních zařízení a překladišť.		X
9.3 Tramvajové, podzemní nebo speciální dráhy včetně lanovek.		X
9.4 Vodní cesty včetně jezů a ostatních vzdouvacích zařízení a mol pro nakládání a vykládání na břeh nebo přístavy pro vnitrozemskou vodní dopravu.	X	
9.5 Letiště se vzletovou nebo přistávací dráhou do 2 100 m.		X
10.1 Zařízení pro nakládání s ostatními odpady s kapacitou 1000 až 30 000 t/rok; nakládání s nebezpečnými odpady s kapacitou od 100 do 1000 t/rok.		X
10.2 Krematoria.		X
10.3 Odkaliště, kalová pole, haldy a odvaly, pokud nejsou uvedeny v jiném bodě této přílohy.		X
10.4 Skladování vybraných nebezpečných látek (vysoce toxických, toxických, zdraví škodlivých, žíravých, dráždivých, senzibilizujících, karcinogenních, mutagenních, toxických pro reprodukci, nebezpečných pro životní prostředí - viz chemický zákon) a pesticidů v množství nad 1 t; kapalných hnojiv, farmaceutických výrobků, barev a laků v množství nad 100 t.		X
10.5 Skladování železného šrotu (včetně vrakovišť) nad 1000 t.		X
10.6 Skladové nebo obchodní komplexy včetně nákupních středisek, o celkové výměře nad 3 000 m ² zastavěné plochy; parkoviště nebo garáže s kapacitou nad 100 parkovacích stání v součtu pro celou stavbu.		X
10.7 Sjezdové tratě, lyžařské vleky, lanovky a související zařízení.		X
10.8 Sportovní areály na ploše nad 1 ha, golfové hřiště, motokrosová, cyklokrosová a cyklotrialová areály mimo území chráněná podle zvláštních právních předpisů.		X
10.9 Rekreační přístavy na jachty a malé čluny.		X
10.10 Rekreační a sportovní areály, hotelové komplexy a související zařízení v územích chráněných podle zvláštních právních předpisů (viz např. zák. o ochraně přírody a krajiny, zák. o vodách, zák. o péči o zdraví lidí).	X	
10.11 Rekreační areály, hotelové komplexy a související zařízení na ploše nad 1 ha.		X
10.12 Stálé kempy a místa na karavany s celkovou kapacitou nad 50 ubytovaných.		X
10.13 Tématické areály na ploše nad 5 000 m ² .		X
10.14 Záměry uvedené v kategorii I určené výhradně nebo převážně k rozvoji a zkoušení nových metod nebo výrobků.	X	
10.15 Stavby, činnosti a technologie neuvedené v předchozích bodech této přílohy a nedosahující parametrů předchozích bodů této přílohy, které mohou závažným způsobem změnit stav životního prostředí ve zvláště chráněných územích podle zvláštních právních předpisů (viz např. zákon o ochraně přírody a krajiny, vodní zákon) nebo pokud tak stanoví zvláštní právní předpis.	X	

V dalších ustanoveních §§ 8 - 10 je pojednáno o procesech a podmínkách zpracování dokumentace záměru, posudku k dokumentaci a stanovisku:

§ 8

Dokumentace

(1) Oznamovatel na základě oznámení, vyjádření k oznámení podle § 6 odst. 3 a 4 a závěru zjišťovacího řízení podle § 7 zajistí zpracování dokumentace v písemné podobě v počtu vyhotovení stanoveném dohodou s příslušným úřadem a v elektronické podobě. V odůvodněných případech, zejména z technických a ekonomických důvodů, může příslušný úřad upustit od elektronické podoby mapových, obrazových nebo grafických příloh dokumentace. Náležitosti dokumentace jsou uvedeny v příloze č. 4 k tomuto zákonu.

(2) Příslušný úřad dokumentaci do 10 pracovních dnů ode dne, kdy mu byla doručena, zašle k vyjádření dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům. V téže lhůtě podle § 16 zajistí zveřejnění informace o dokumentaci a na internetu zveřejní vždy alespoň textovou část dokumentace.

(3) Každý se může vyjádřit k dokumentaci u příslušného úřadu, a to písemně do 30 dnů od zveřejnění informace o dokumentaci. K vyjádřením zaslaným po lhůtě nemusí úřad přihlížet.

(4) Pokud příslušný úřad dojde k závěru, že dokumentace neobsahuje náležitosti na základě tohoto zákona, vrátí ji do 40 dnů ode dne zveřejnění informace podle odstavce 2 oznamovateli k doplnění nebo přepracování spolu s upřesněním požadovaných náležitostí nebo si od něj vyžádá doplňující údaje; jinak ji v téže lhůtě spolu s vyjádřeními doručí zpracovateli posudku o vlivech záměru na životní prostředí (dále jen "posudek").

(5) V případě vrácení dokumentace podle odstavce 4 je s doplněnou nebo přepracovanou dokumentací nakládáno podle odstavce 2.

§ 9

Posudek

(1) Příslušný úřad smluvně zajistí zpracování posudku osobou k tomu oprávněnou podle § 19 (dále jen "zpracovatel posudku").

(2) Zpracovatel posudku zpracuje tento posudek na základě dokumentace, popřípadě oznámení a všech podaných vyjádření k nim. Náležitosti posudku jsou uvedeny v příloze č. 5 k tomuto zákonu.

(3) Doba pro zpracování posudku nesmí být delší než 60 dnů ode dne, kdy byla dokumentace včetně všech obdržených vyjádření k ní zpracovateli posudku doručena. Tato lhůta může být v odůvodněných, zejména složitých, případech překročena, nejdéle však o dalších 30 dnů.

(4) Pokud si zpracovatel posudku vyžádá dílčí podklady k ověření údajů o vlivech provedení záměru na životní prostředí od jiných odborníků, je povinen tuto skutečnost v posudku uvést. Ten, kdo se podílel na zpracování oznámení nebo dokumentace, se nemůže ani dílčím způsobem zúčastnit na zpracování posudku.

(5) Příslušný úřad může na základě doporučení zpracovatele posudku, nejdéle však do 30 dnů ode dne, kdy byla dokumentace záměru zpracovateli posudku doručena, vrátit oznamovateli tuto dokumentaci k přepracování nebo doplnění. Zpracovatel posudku nesmí posuzovanou dokumentaci přepracovávat ani ji doplňovat.

(6) Oznamovatel je povinen na vlastní náklady poskytnout zpracovateli posudku podklady, které byly použity pro zpracování dokumentace a další údaje nezbytné pro zpracování posudku, a to do 5 pracovních dnů ode dne, kdy obdržel žádost zpracovatele posudku.

(7) Zpracovatel posudku zašle posudek příslušnému úřadu v dohodnutém počtu, termínu a formě. Pokud posudek splňuje náležitosti podle odstavce 2, zašle jej příslušný úřad do 10 pracovních

dnů ode dne jeho obdržení oznamovateli, dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům. V téže lhůtě zveřejní posudek na internetu a zajistí zveřejnění informace o posudku záměru podle § 16. Pokud posudek nesplňuje náležitosti podle tohoto zákona, příslušný úřad jej vrátí do 10 pracovních dnů ode dne obdržení zpracovateli posudku k doplnění nebo přepracování.

(8) K posudku je každý oprávněn zaslat příslušnému úřadu písemné vyjádření ve lhůtě do 30 dnů ode dne zveřejnění informace o něm, popřípadě se k němu vyjádřit na veřejném projednání podle odstavce 9. K vyjádřením zasláným po uplynutí této lhůty nemusí příslušný úřad při dalším postupu přihlížet.

(9) Pokud příslušný úřad obdržel nesouhlasné vyjádření k dokumentaci nebo k posudku, zajistí veřejné projednání posudku a současně dokumentace podle § 17.

(10) Zpracovatel posudku vypořádá obdržená písemná vyjádření k posudku a vyjádření z veřejného projednání a na jejich základě popřípadě upraví návrh stanoviska. Toto vypořádání předá spolu s návrhem stanoviska příslušnému úřadu do 10 dnů po uplynutí lhůty podle odstavce 8.

§ 10

Stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí

(1) Příslušný úřad vydá na základě dokumentace, popřípadě oznámení, posudku a veřejného projednání podle § 9 odst. 9 a vyjádření k nim uplatněných stanovisko k posouzení vlivů provedení záměru na životní prostředí (dále jen "stanovisko") ve lhůtě do 30 dnů ode dne uplynutí lhůty pro vyjádření k posudku. Náležitosti stanoviska jsou uvedeny v příloze č. 6 k tomuto zákonu.

(2) Příslušný úřad zašle stanovisko do 7 pracovních dnů od jeho vydání oznamovateli, dotčeným správním úřadům a dotčeným územním samosprávným celkům. V téže lhůtě zveřejní stanovisko na internetu a zajistí jeho zveřejnění podle § 16.

(3) Stanovisko je odborným podkladem pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření podle zvláštních právních předpisů⁷². Stanovisko předkládá oznamovatel jako jeden z podkladů pro navazující řízení nebo postup podle těchto předpisů. Platnost stanoviska je 2 roky ode dne jeho vydání. Platnost může být na žádost oznamovatele prodloužena o 2 roky, a to i opakovaně, nedošlo-li k podstatným změnám realizace záměru, podmínek v dotčeném území, k novým znalostem souvisejícím s věcným obsahem dokumentace a vývoji nových technologií využitelných v záměru. Tato lhůta se přerušuje, pokud bylo zahájeno navazující řízení podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 80).

(4) Bez stanoviska nelze vydat rozhodnutí nebo opatření nutná k provedení záměru v žádném správním ani jiném řízení nebo v jiném postupu podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 80). V těchto řízeních a postupech je příslušný úřad dotčeným správním úřadem. Správní úřad, který vydává rozhodnutí nebo opatření podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 80), zahrne do svého rozhodnutí nebo opatření požadavky k ochraně životního prostředí uvedené ve stanovisku, pokud jsou v něm uvedené, nebo ve svém rozhodnutí, popřípadě opatření uvede důvody, pro které tak neučinil nebo učinil jen zčásti.

⁷² Například zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

V dalších ustanoveních zákona se dále pojednává o [posuzování vlivu koncepce na ŽP](#) – Díl 3 (ust. §§ 10a – 10j), dále podmínky [posuzování vlivů na ŽP, přesahujících hranice ČR](#) (HLAVA II, ust. §§ 11 – 14b).

Z ustanovení společných a přechodných (HLAVA III) stojí za zmínku ust. § 15, pojednávající o podmínkách a povinnosti [předběžného projednání](#):

§ 15

Předběžné projednání

Příslušný úřad a dotčené správní úřady jsou povinny, pokud je o to oznamovatel nebo předkladatel požádá ještě před předložením oznámení podle § 6 nebo oznámení koncepce podle § 10c, projednat s oznamovatelem nebo předkladatelem uvažovaný záměr nebo koncepci a doporučit mu předběžné projednání s dalšími dotčenými správními úřady, dotčenými územními samosprávnými celky, popřípadě s dalšími subjekty. Příslušný úřad a dotčené správní úřady jsou povinny na žádost oznamovatele nebo předkladatele mu poskytnout informace o životním prostředí podle zvláštního právního předpisu⁷³.

Konečně z posledních ustanovení zákona jsou pro podnikového ekologa důležitá ustanovení § 17, pojednávajících o podmínkách [veřejného projednání](#) a § 18, pojednávajícího o hrazení nákladů, spojených s posuzováním vlivů na ŽP, a dále § 19 – [autorizace ke zpracování dokumentace a posudku](#). Ust. §§ 20 – 22 určuje [výkon státní správy](#) a rozdělení [kompetencí v oblasti posuzování vlivů na ŽP](#) (ministerstvo ŽP a kraje).

3. 6. 9. Nakládání s chemickými látkami a přípravky

Problematika nakládání s chemickými látkami a přípravky v poslední době [nabývá v průmyslové praxi a v ochraně a tvorbě ŽP na významu](#). Jedná se o novou složku ochrany ŽP.

Právní úprava nakládání s chemickými látkami a přípravky

Zákon:
Zákon č. 356/03 Sb. , o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění zák. č. 186/04 Sb., zákona č. 125/05 Sb. a zákona č. 345/05 Sb. (úplné znění vyhlášené pod č. 434/05 Sb.)
Prováděcí předpisy (některé):
Vyhláška č. 220/04 Sb. , kterou se stanoví náležitosti oznamování nebezpečných chemických látek a vedení jejich evidence
Vyhláška č. 221/04 Sb. , kterou se stanoví seznamy nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických přípravků, jejichž uvádění na trh je zakázáno nebo jejichž uvádění na trh, do oběhu nebo používání je omezen 221/2004 Sb.
Vyhláška č. 231/04 Sb. , kterou se stanoví podrobný obsah nebezpečnostního listu k nebezpečné chemické látce a chemickému přípravku
Vyhláška č. 232/04 Sb. , kterou se provádí některá ustanovení zákona o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, týkající se klasifikace, balení a označování nebezpečných chemických látek a chemických přípravků

Předmět úpravy

Zákon upravuje v souladu s právem Evropských společenství [práva a povinnosti právnických osob a](#)

⁷³ Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění zákona č. 132/2000 Sb.

podnikajících fyzických osob (dále jen "osoby") při klasifikaci a zkoušení nebezpečných vlastností, balení a označování, uvádění na trh nebo do oběhu a při vývozu a dovozu chemických látek a chemických přípravků, při oznamování a registraci chemických látek, a vymezuje působnost správních orgánů při zajišťování ochrany zdraví a životního prostředí před škodlivými účinky chemických látek a chemických přípravků.

Z hlediska základních pojmů, specifikovaných v ust. § 2 je třeba zmínit především klasifikaci nebezpečných látek a přípravků dle ust. odst. (5):

(5) Nebezpečné látky nebo nebezpečné přípravky jsou látky nebo přípravky, které za podmínek stanovených tímto zákonem mají jednu nebo více nebezpečných vlastností, pro které jsou klasifikovány jako:

- a) výbušné: jimi jsou pevné, kapalné, pastovité nebo gelovité látky a přípravky, které mohou exotermně reagovat i bez přístupu vzdušného kyslíku, přičemž rychle uvolňují plyny, a které, pokud jsou v částečně uzavřeném prostoru, za definovaných zkušebních podmínek detonují, rychle shoří nebo po zahřátí vybuchují,
- b) oxidující: jimi jsou látky a přípravky, které vyvolávají vysoce exotermní reakci ve styku s jinými látkami, zejména hořlavými,
- c) extrémně hořlavé: jimi jsou kapalné látky a přípravky, které mají extrémně nízký bod vzplanutí a nízký bod varu, a nebo plynné látky a přípravky, které jsou hořlavé ve styku se vzduchem při pokojové teplotě a tlaku,
- d) vysoce hořlavé: jimi jsou:
 1. látky a přípravky, které se mohou samovolně zahřívat a nakonec se vznítí ve styku se vzduchem při pokojové teplotě bez jakéhokoliv dodání energie,
 2. pevné látky a přípravky, které se mohou snadno zapálit po krátkém styku se zdrojem zapálení a které pokračují v hoření nebo vyhořely po jeho odstranění,
 3. kapalné látky a přípravky, které mají velmi nízký bod vzplanutí,
 4. látky a přípravky, které ve styku s vodou nebo vlhkým vzduchem uvolňují vysoce hořlavé plyny v nebezpečných množstvích,
- e) hořlavé: jimi jsou kapalné látky nebo přípravky, které mají nízký bod vzplanutí,
- f) vysoce toxické: jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí, požití nebo při průniku kůží ve velmi malých množstvích způsobují smrt nebo akutní nebo chronické poškození zdraví,
- g) toxické: jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí, požití nebo při průniku kůží v malých množstvích způsobují smrt nebo akutní nebo chronické poškození zdraví,
- h) zdraví škodlivé: jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí, požití nebo při průniku kůží mohou způsobit smrt nebo akutní nebo chronické poškození zdraví,
- i) žiravé: jimi jsou látky nebo přípravky, které mohou zničit živé tkáně při styku s nimi,
- j) dráždivé: jimi jsou látky nebo přípravky, které mohou při okamžitém, dlouhodobém nebo opakovaném styku s kůží nebo sliznicí vyvolat zánět a nemají žiravé účinky,
- k) senzibilizující: jimi jsou látky nebo přípravky, které jsou schopné při vdechování, požití nebo při styku s kůží vyvolat přecitlivělost, takže při další expozici dané látky nebo přípravky vzniknou charakteristické nepříznivé účinky,
- l) karcinogenní: jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí nebo požití nebo průniku kůží mohou vyvolat rakovinu nebo zvýšit její výskyt,
- m) mutagenní: jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí nebo požití nebo průniku kůží mohou vyvolat dědičné genetické poškození nebo zvýšit jeho výskyt,

- n) toxické pro reprodukci; jimi jsou látky nebo přípravky, které při vdechnutí nebo požití nebo průniku kůží mohou vyvolat nebo zvýšit výskyt nedědičných nepříznivých účinků na potomstvo nebo zhoršení mužských nebo ženských reprodukčních funkcí nebo schopností,
- o) nebezpečné pro životní prostředí; jimi jsou látky nebo přípravky, které při vstupu do životního prostředí představují nebo mohou představovat okamžité nebo pozdější nebezpečí pro jednu nebo více složek životního prostředí.

V dalších ustanoveních zákona je třeba se zmínit o povinnosti a podmínkách registrace látek a přípravků při uvádění na trh (§§ 10 – 18, příslušným orgánem je MZdr.), dále balení a označování NCHL a přípravků a jejich bezpečnostní a datové listy (ust. §§ 19 – 23).

Zejména bezpečnostní list, povinnost jeho zpracování pro osoby uvádějící NCHL a přípravky na trh a jeho bezplatné předání uživatelům jsou důležité dokumenty a povinnosti. Bezpečnostní list je souhrnem identifikačních údajů o výrobcí nebo dovozci, údajů o nebezpečné látce nebo přípravku a údajů potřebných pro ochranu zdraví a životního prostředí. Bezpečnostní list umožní osobám, které zacházejí s těmito látkami nebo přípravky, přijímat příslušná opatření týkající se ochrany zdraví, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Z hlediska podnikové ekologie je důležité pro podnikového ekologa znát a vzájemně nezaměňovat dva dokumenty, jimiž jsou bezpečnostní list k NCHL (BL, BDL) nebo přípravku a identifikační list NO (ILNO). Oba listy jsou průvodními dokumenty identifikujícími látku nebo přípravek, resp. nebezpečný odpad.

Z dalších ustanovení je ještě důležité oznamování NL a jejich evidence (ust. §§ 28-29).

Konečně nejdůležitějším ustanovením pro podnikového ekologa je ČÁST ŠESTÁ, kterou se mění zákon o ochraně veřejného zdraví, a to následovně:

Za § 44 se vkládá nový díl 8, který včetně poznámek pod čarou č. 35a) až 35h) zní:

"Díl 8

Nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

§ 44a

(1) Nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky⁷⁴ je jejich výroba, dovoz, vývoz, prodej, používání, skladování, balení, označování a vnitropodniková doprava.

(2) Při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky je každý povinen chránit zdraví lidí a životní prostředí a řídit se výstražnými symboly nebezpečnosti, standardními větami označujícími specifickou rizikovost a standardními pokyny pro bezpečné zacházení podle zvláštních právních předpisů (viz pozn. č. 82).

(8) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání podle zvláštních právních předpisů smějí nakládat s nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické jen tehdy, jestliže nakládání s těmito chemickými látkami a chemickými přípravky mají zabezpečeno fyzickou osobou odborně způsobilou podle § 44b odst. 1, 2 nebo 6. Jednotlivé činnosti v rámci nakládání s těmito chemickými látkami a chemickými přípravky může vykonávat i zaměstnanec, kterého fyzická osoba odborně způsobilá prokazatelně zaškolila. Opakované proškolení se provádí nejméně jedenkrát za rok. O školení a proškolení musí být pořízen písemný záznam, který je právnícká osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání povinna uchovávat po dobu 3 let. Ustanovení tohoto odstavce se nevztahuje na provozování speciální ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace (§ 58).

⁷⁴ viz § 2 odst. 5 zákona č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů.

(10) Právnícká osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání je povinna vydat pro pracoviště, na němž se nakládá s nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické, toxické, žíravé nebo karcinogenní označené R-větou 45 nebo 49, mutagenní označené R-větou 46 a toxické pro reprodukci označené R-větou 60 nebo 61, písemná pravidla o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s těmito chemickými látkami a chemickými přípravky. Pravidla musí být volně dostupná zaměstnancům na pracovišti a musí obsahovat zejména informace o nebezpečných vlastnostech chemických látek a chemických přípravků, se kterými zaměstnanci nakládají, pokyny pro bezpečnost, ochranu zdraví a ochranu životního prostředí, pokyny pro první předlékařskou pomoc a postup při nehodě. Text pravidel je právnícká osoba nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání povinna projednat s orgánem ochrany veřejného zdraví příslušným podle místa činnosti.

(11) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání podle zvláštních právních předpisů jsou povinny skladovat nebezpečné chemické látky a chemické přípravky klasifikované jako vysoce toxické v prostorách, které jsou uzamykatelné, zabezpečené proti vloupání a vstupu nepovolaných osob. Při skladování musí být vyloučena záměna a vzájemné škodlivé působení uskladněných chemických látek a chemických přípravků a zabráněno jejich pronikání do životního prostředí a ohrožení zdraví lidu.

(12) Právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání, které nakládají s nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické, jsou povinny vést evidenci těchto chemických látek a chemických přípravků. Evidence se vede pro každou nebezpečnou chemickou látku a chemický přípravek odděleně a evidenční záznamy musí obsahovat údaje o přijatém a vydaném množství, stavu zásob a jméno osoby (název nebo firmu), které byly chemická látka nebo chemický přípravek vydány. Evidenční záznamy se uchovávají nejméně po dobu 5 let po dosažení nulového stavu zásob nebezpečné chemické látky nebo chemického přípravku. Ustanovení tohoto odstavce se nevztahuje na provozování speciální ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace.

§ 44b

Odborná způsobilost

(1) Za fyzické osoby odborně způsobilé pro nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické, nejde-li o výrobu, dovoz nebo prodej nebezpečných chemických látek a chemických přípravků klasifikovaných jako vysoce toxické a o výkon speciální ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace, se považují:

a) absolventi vysokých škol, kteří:

1. získali vysokoškolské vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu všeobecné lékařství nebo farmacie, nebo v akreditovaných magisterských studijních programech v oblasti veterinárního lékařství a hygieny,
2. získali vysokoškolské vzdělání v oblasti oborů chemie,
3. získali vysokoškolské vzdělání v oblasti skupiny učitelských oborů se zaměřením na chemii a mají ve svém výkazu o studiu potvrzeno úspěšné vykonání zkoušky z toxikologie, nebo
4. získali vysokoškolské vzdělání a mají doklad o absolvování speciální přípravy pro výkon práce ve zdravotnictví nebo doklad o absolvování celoživotního vzdělávání v oboru toxikologie,

b) fyzické osoby, které mají jiné vzdělání, než je uvedeno v písmenu a), a které se podrobily úspěšné zkoušce odborné způsobilosti a mají osvědčení o odborné způsobilosti k nakládání s chemickými látkami a chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické.

(4) Ke zkoušce se může přihlásit u kteréhokoliv zkušební místa fyzičká osoba starší 18 let, která má trvalý pobyt na území České republiky (dále jen "uchazeč"). Pozvánku ke zkoušce doručí zkušební místo uchazeči nejpozději 30 dní před termínem konání zkoušky.

(5) Orgán ochrany veřejného zdraví vydá uchazeči, který úspěšně vykonal zkoušku, nejpozději do 30 dnů ode dne vykonání zkoušky osvědčení o odborné způsobilosti pro nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické. Za vydání osvědčení se platí správní poplatek. Osvědčení je platné po dobu 5 let ode dne jeho vydání.

3. 6. 10. Prevence závažných havárií

Z hlediska podnikové ekologie se jedná o poměrně důležitou složku ochrany ŽP, která se uplatňuje především u velkých průmyslových podniků, organizací a průmyslových subjektů, kde vzniká riziko velkých a závažných průmyslových havárií. V r. 2006 došlo k zásadní změně v právních předpisech.

Právní úprava prevence závažných havárií:

Zákon:
<u>č. 59/06 Sb.</u> o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb. , o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb. , o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií) – n o v ý
Prováděcí předpisy:
<u>Nařízení vlády č. 254/06 Sb.</u> o kontrole nebezpečných látek – n o v é
<u>Vyhláška č. 255/06 Sb.</u> o rozsahu a způsobu o rozsahu a způsobu zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie – n o v á
<u>Vyhláška č. 256/06 Sb.</u> o podrobnostech systému prevence závažných havárií – n o v á

Předmět úpravy zákona

(1) Zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství⁷⁵ a stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty a zařízení, v nichž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na zdraví a životy lidí, hospodářská zvířata, životní prostředí a majetek v objektech a zařízeních a v jejich okolí.

(2) Zákon stanoví:

- a) povinnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob, které vlastní, užívají nebo budou uvádět do užívání objekt nebo zařízení podle odstavce 1,
- b) působnost orgánů veřejné správy na úseku prevence závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky.

§ 3

Podmínky zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo skupiny B

(1) Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která užívá objekt nebo zařízení, je povinna:

⁷⁵ Směrnice Rady 96/82/ES o kontrole nebezpečí vzniku závažných havárií zahrnujících nebezpečné látky.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/105/ES, kterou se mění směrnice Rady 96/82/ES o kontrole nebezpečí vzniku závažných havárií zahrnujících nebezpečné látky.

- a) zpracovat seznam, ve kterém je uveden druh, množství, klasifikace a fyzikální forma všech nebezpečných látek umístěných v objektu nebo zařízení (dále jen "seznam"),
- b) přijmout všechna nezbytná opatření k prevenci závažných havárií a omezení jejich následků na zdraví a životy lidí, hospodářská zvířata, životní prostředí a majetek,
- c) na základě seznamu navrhnout zařazení objektu nebo zařízení do příslušné skupiny v případě, kdy množství nebezpečné látky umístěné v objektu nebo zařízení je stejné nebo větší, než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II,
- d) pokud je v objektu nebo zařízení umístěno více nebezpečných látek v množství menším, než je uvedeno v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II, provést součet poměrných množství umístěných nebezpečných látek podle vzorce uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 2.

(2) Právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba, která užívá objekt nebo zařízení, navrhne zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A (dále jen "skupina A"), pokud:

- a) množství nebezpečné látky umístěné v objektu nebo zařízení je stejné nebo větší, než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II a současně je menší než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 2 tabulky I nebo tabulky II, nebo
- b) v případě, že není dosaženo množství nebezpečné látky podle písmene a), součet poměrných množství nebezpečných látek zjištěný podle přílohy č. 1 k tomuto zákonu v části 1 tabulce I a tabulce II podle vzorce a za podmínek uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 2 je roven nebo je větší než 1.

(3) Právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba, která užívá objekt nebo zařízení, navrhne zařazení objektu nebo zařízení do skupiny B (dále jen "skupina B"), pokud:

- a) množství nebezpečné látky umístěné v objektu nebo zařízení je stejné nebo větší, než je množství uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 2 tabulky I nebo tabulky II, nebo
- b) v případě, že není dosaženo množství nebezpečné látky podle písmene a), součet poměrných množství nebezpečných látek zjištěný podle přílohy č. 1 k tomuto zákonu v části 1 tabulce I a tabulce II podle vzorce a za podmínek uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 2 je roven nebo je větší než 1.

§ 4

Protokol o nezařazení

(1) Jestliže právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba, která užívá objekt nebo zařízení, zjistí, že se na ni nevztahují povinnosti navrhnout zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo skupiny B, ale množství nebezpečné látky umístěné v objektu nebo zařízení je větší než 2 % množství nebezpečné látky uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II, je povinna tuto skutečnost protokolárně zaznamenat, protokol včetně seznamu uložit pro účely předložení kontrolním orgánům (§ 33 a 34) a stejnopis protokolu včetně seznamu zaslat krajskému úřadu.

(2) Jestliže právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba, která užívá objekt nebo zařízení, zjistí, že se na ni nevztahují povinnosti navrhnout zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo skupiny B, ale množství nebezpečné látky umístěné v objektu nebo zařízení je menší nebo rovno 2 % množství nebezpečné látky uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v části 1 sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II, je povinna tuto skutečnost protokolárně zaznamenat a protokol včetně seznamu uložit pro účely předložení kontrolním orgánům (§ 33 a 34).

Dále v ust. **HLAVY III** jsou specifikovány povinnosti provozovatele objektu nebo zařízení - ust. § 5 – 16, mezi které patří:

- **Povinnost zařadit a postup při zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo skupiny B** (ust. §§ 5 a 6)
- **Zpracování analýzy a hodnocení rizik závažné havárie** (ust. § 7)
- **Zpracovat bezpečnostní program prevence závažné havárie** (ust. §§ 8 a 9)
- **Zpracovat bezpečnostní zprávu** (ust. §§ 10 a 11)
- **Pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku závažné havárie** (ust. § 12)
- **Zpracovat plán fyzické ochrany objektu nebo zařízení** (ust. §§ 14 a 15)
- **Povinnost informovat o změnách v objektu nebo zařízení**

V ust. HLAVY IV se pojednává o havarijním plánování, o havarijních plánech, podmínkách jejich zpracování, rozdělení havarijních plánů na vnitřní a vnější a o náležitostech, které je třeba v těchto plánech uvést, popř. zpracovat.

§ 17

Vnitřní havarijní plán

(1) Provozovatel je povinen zpracovat vnitřní havarijní plán v součinnosti se zaměstnanci objektu nebo zařízení zařazeného do skupiny B a stanovit v něm opatření uvnitř objektu nebo zařízení při vzniku závažné havárie vedoucí ke zmírnění jejích dopadů.

§ 18

Vnější havarijní plán

(1) Provozovatel objektu nebo zařízení zařazeného do skupiny B je povinen:

- a) vypracovat a předložit krajskému úřadu písemné podklady pro stanovení zóny havarijního plánování a zpracování vnějšího havarijního plánu současně s předložením návrhu bezpečnostní zprávy.
- b) spolupracovat s krajským úřadem a jím pověřenými organizacemi a institucemi na zajištění havarijní připravenosti v oblasti vymezené vnějším havarijním plánem.

HLAVA V - ÚČAST VEŘEJNOSTI A INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI

Účast veřejnosti při projednávání bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu

§ 22

(1) Krajský úřad zajišťuje veřejné projednání návrhů bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu a jejich aktualizace.

(2) Krajský úřad zasílá návrh bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu nebo jejich aktualizaci k vyjádření dotčeným orgánům veřejné správy a dotčeným obcím. Obec oznamuje veřejnosti způsobem v místě obvyklým do 15 dnů ode dne obdržení návrhů bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu nebo jejich aktualizace, kdy a kde lze do návrhů bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy, vnějšího havarijního plánu nebo jejich aktualizace nahlížet, činit si výpisy, opisy, popřípadě kopie. Veřejné nahlížení do návrhů bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu nebo jejich aktualizace musí být umožněno po dobu 30 dnů ode dne oznámení. V této lhůtě může každá fyzická osoba nebo právnická osoba uplatnit k návrhu bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy a vnějšího havarijního plánu nebo k jejich aktualizaci písemné vyjádření.

§ 26

Poskytování informací o vzniku a dopadech závažné havárie

(1) Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, v jejímž objektu nebo zařízení došlo k závažné havárii, je povinna tuto skutečnost bezodkladně ohlásit příslušnému krajskému úřadu, dotčeným

orgánům veřejné správy podle zvláštního právního předpisu (zákon o integrovaném záchranném systému) a dotčeným obcím.

(2) V případě, že následky závažné havárie splňují kritéria stanovená v příloze č. 3 k zákonu, je právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba povinna doručit krajskému úřadu písemné hlášení o vzniku závažné havárie do 24 hodin od jejího vzniku; konečnou písemnou zprávu o vzniku a dopadech závažné havárie je povinna doručit krajskému úřadu nejpozději do 3 měsíců od vzniku závažné havárie. Tímto ustanovením nejsou dotčeny povinnosti uložené podle zvláštních právních předpisů⁷⁶.

Pro zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo B podle ust. § 3, odst. 3 nebo 4 je důležitá příloha č. 1 k zákonu:

Minimální množství nebezpečných látek, která jsou určující pro zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo skupiny B a pro sčítání poměrného množství nebezpečných látek

Část 1

Zařazení objektu nebo zařízení do skupiny A nebo B

1. Nebezpečná látka umístěná v objektu nebo zařízení pouze v množství stejném nebo menším než 2 % množství nebezpečné látky uvedené v tabulce I nebo tabulce II nebude pro účely výpočtu celkového umístěného množství nebezpečné látky uvažována, pokud její umístění v objektu nebo zařízení je takové, že nemůže působit jako iniciátor závažné havárie nikde na jiném místě objektu nebo zařízení.
2. Pokud nebezpečná látka nebo více nebezpečných látek uvedených v tabulce I náleží také do některé skupiny s vybranou nebezpečnou vlastností uvedené v tabulce II, použije se pro jejich zařazení do skupiny A nebo skupiny B množství uvedené v tabulce I.
3. Jde-li o nebezpečnou látku, která má více nebezpečných vlastností uvedených v tabulce II, použije se pro její zařazení do skupiny A nebo skupiny B nejnižší množství z množství uvedených u jejich nebezpečných vlastností v tabulce II.
4. Posuzování nebezpečných vlastností čistých chemických látek, chemických směsí a chemických přípravků se provádí podle zákona č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Posouzení nebezpečných vlastností výbušnin se provádí přednostně podle Mezinárodní smlouvy o silniční přepravě nebezpečných věcí, kterou je Česká republika vázána (dále jen "Dohoda ADR").
5. V případě, že je nebezpečná látka umístěna na více místech objektu nebo zařízení, provede se součet všech dílčích množství jednoho druhu nebezpečné látky, která jsou v objektu nebo zařízení umístěna. Tento součet je výchozím množstvím nebezpečné látky, podle kterého se objekt nebo zařízení zařadí do skupiny A nebo B.
6. Pro účely tohoto zákona se plynem rozumí každá látka, jejíž absolutní tlak par při teplotě 20 st. C se rovná 101,3 kPa nebo je větší.
7. Pro účely tohoto zákona se kapalinou rozumí každá látka, která není definována jako plyn a která není pevnou látkou při teplotě 20 st. C a standardním tlaku 101,3 kPa.
8. V případě, že ve sloupci 1 tabulky I není uvedeno kvalifikační množství nebezpečné látky, je pro tuto látku stanovena pouze skupina B.

⁷⁶ Například zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka I – Jmenovitě vybrané nebezpečné látky (některé, jinak viz příloha k zákonu)

Nebezpečné látky	množství v tunách	
	sloupec 1	sloupec 2
Nitrát amonný ⁷⁷	350	2 500
Nitrát amonný ⁷⁸	1 250	5 000
Oxid arseničný, kyselina arseničná nebo její soli	1	2
Oxid arsenitý, kyselina arsenitá nebo její soli		0,1
Brom	20	100
Chlór	10	25
Sloučeniny niklu ve formě inhalovatelného prášku (oxid nikelnatý, oxid nikličitý, siřník nikelnatý, trinikl disulfid, oxid niklitý)		1
Etylenimin	10	20
Fluor	10	20
Formaldehyd (koncentrace ≥ 90 %)	5	50
Vodík	5	50
Chlorovodík (zkapalněný)	25	250
Alkyloly olova	5	50
Zkapalněné extrémně hořlavé plyny (vč. LPG) a zemní plyn	50	200
Acetylén	5	50
Ethylenoxid	5	50
Propylenoxid	5	50
Metanol	500	5 000
Kyslík	200	2 000
Karbonyl dichlorid (fosgen)	0,3	0,75
Arsenovodík (arsen)	0,2	1
Plynný fosforovodík (fosfín)	0,2	1
Chlorid siřnatý	1	1
Oxid sírový	15	75
Ropné produkty: (a) automobilové a jiné benzíny (b) petroleje (vč. paliva pro tryskové motory) (c) plynové oleje (zahrnující motorové nafty, topné oleje pro domácnosti a jiné směsi plynových olejů)	2 500	25 000
Tyto KARCINOGENY v koncentracích větších než 5 % hmotnostních: 4-aminobifenyl nebo jeho soli, benzotrichlorid, benzidin nebo jeho soli, bis(chlormethyl) ether, chlormethyl methyl ether, 1,2-dibromethan, diethyl sulfát, dimethyl sulfát, dimethylkarbamoyl chlorid, 1,2-dibrom-3-chlorpropan, 1,2-dimethyl hydrazin,	0,5	2

⁷⁷ **Nitrát amonný (350 / 2 500)**

Používá se pro nitrát amonný a jeho sloučeniny, ve kterých obsah dusíku výsledného nitrátu amonného je větší než 28 % váhového podílu, a u vodných roztoků nitrátu amonného, v kterých koncentrace nitrátu amonného je větší než 90 % váhového podílu.

⁷⁸ **Nitrát amonný (1 250 / 5 000)**

Používá se u čistých hnojiv na bázi nitrátu amonného a u kombinovaných hnojiv, ve kterých obsah dusíku výsledného nitrátu amonného je větší než 28 % hmotnostních (skladba hnojiva obsahuje dusičnan amonný s fosfátem nebo potašem).

dimethyl nitrosoamin, hexamethylfosfotriamid, hydrazin, 2-nafthylamin nebo jeho soli, 4-nitrodifenyl a 1,3 propansulton		
---	--	--

Tabulka II – Ostatní nebezpečné látky, klasifikované do skupin podle vybraných nebezpečných vlastností

Nebezpečné látky, které jsou klasifikovány jako	množství v tunách	
	sloupec 1	sloupec 2
1. Vysoce toxické	5	20
2. Toxické	50	200
3. Oxidující	50	200
4. Výbušné když látka, přípravek nebo předmět patří do podtřídy 1.4 Dohody ADR	50	200
5. Výbušné když látka, přípravek nebo předmět patří do kterékoliv z podtříd 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 nebo 1.6 Dohody ADR nebo jsou označeny standardními větami označujícími specifickou rizikovost R2 nebo R3	10	50
6. Hořlavé	5 000	50 000
7a. Vysoce hořlavé	50	200
7b. Vysoce hořlavé kapaliny	5 000	50 000
8. Extrémně hořlavé	10	50
9. Nebezpečné pro životní prostředí, označené standardními větami označujícími specifickou rizikovost: i) R50: vysoce toxické pro vodní organismy (zahrnující R50/53) ii) R51/53: toxické pro vodní organismy, může vyvolat dlouhodobé nepříznivé účinky ve vodním prostředí	100 200	200 500
10. Další nebezpečné vlastnosti, které nejsou uvedeny výše ve spojení se standardními větami označujícími specifickou rizikovost: i) R14: reaguje prudce s vodou (včetně R14/15) ii) R29: při styku s vodou se uvolňuje toxický plyn	100 50	500 200

Část 2

Vzorec pro sčítání poměrného množství nebezpečných látek

- U objektů a zařízení, ve kterých není přítomna žádná jednotlivá látka nebo přípravek v množství přesahujícím nebo rovnajícím se příslušným kvalifikačním množstvím, se používá následující pravidlo pro zjištění, zda se na objekt nebo zařízení vztahují povinnosti provozovatele podle tohoto zákona:

$$N = \sum_{i=1}^n \frac{q_i}{Q_i}$$

kde:

q_i = množství nebezpečné látky i umístěné v objektu nebo zařízení,

Q_i = příslušné množství nebezpečné látky i uváděné v části 1 této přílohy ve sloupci 1 (při posuzování objektu nebo zařízení k zařazení do skupiny A) nebo sloupci 2 (při posuzování objektu nebo zařízení k zařazení do skupiny B) tabulky I nebo tabulky II,

n = počet nebezpečných látek,

N = ukazatel vyjadřující součet poměrů q_i ku Q_i .

2. Toto pravidlo se postupně použije pro vyhodnocení zdroje rizika souvisejícího s toxicitou, hořlavostí a ekologickou toxicitou

- a) pro sčítání látek a přípravků jmenovitě uvedených v Tabulce I a klasifikovaných jako toxické nebo vysoce toxické, spolu s látkami a přípravky uvedenými na řádcích 1 nebo 2 tabulky II;
- b) pro sčítání látek a přípravků jmenovitě uvedených v Tabulce I a klasifikovaných jako podporující hoření, výbušné, hořlavé, vysoce hořlavé nebo extrémně hořlavé, spolu s látkami a přípravky uvedenými na řádcích 3, 4, 5, 6, 7a, 7b nebo 8 tabulky II;
- c) pro sčítání látek a přípravků jmenovitě uvedených v Tabulce I a klasifikovaných jako nebezpečné pro životní prostředí R50 (včetně R50/53) nebo R51/53, spolu s látkami a přípravky uvedenými na řádcích 9(i) nebo 9(ii) Tabulky II.

Příslušná ustanovení zákona se uplatní, jestliže kterýkoliv ze součtů získaný pro (a), (b) nebo (c) je větší nebo se rovná 1.

3. Provozovatel zařadí objekt nebo zařízení do:

- a) skupiny A, jestliže je výsledek N roven nebo je větší než 1, při použití množství Q uvedeného ve sloupci 1 tabulky I nebo tabulky II,
- b) skupiny B, jestliže je výsledek N roven nebo je větší než 1, při použití množství Q uvedeného ve sloupci 2 tabulky I nebo tabulky II.

Prováděcí předpisy k zákonu podrobně řeší:

1. **NV č. 254/06 Sb.:**

- [způsob hodnocení bezpečnostního programu a bezpečnostní zprávy.](#)
- [obsah ročního plánu kontrol,](#)
- [obsah informace o provedené kontrole,](#)
- [obsah výsledné zprávy o kontrole](#)

2. **vyhl. č. 255/06 Sb.:**

- [způsob zpracování hlášení o závažné havárii a konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie](#)

3. **vyhl. č. 256/02 Sb.**

- [způsob zpracování analýzy a hodnocení rizik závažné havárie.](#)
- [způsob zpracování bezpečnostního programu.](#)
- [způsob zpracování a strukturu bezpečnostní zprávy.](#)
- [způsob a strukturu zpracování vnitřního havarijního plánu.](#)

- [způsob zpracování a strukturu písemných podkladů pro stanovení zóny havarijního plánování,](#)
- [způsob provedení aktualizace bezpečnostního programu, bezpečnostní zprávy, vnitřního havarijního plánu a podkladů pro stanovení zóny havarijního plánování](#)
- [rozsah a způsob informace a postup při zabezpečení informování veřejnosti v zóně havarijního plánování](#)

3. 6. 11. Nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty

Z hlediska významu v podnikové ekologii má tato složka životního prostředí význam především v zemědělství a potravinářství a v příbuzných, resp. souvisejících oborech. Řešení ochrany a právní úprava byly převzaty z práva ES.

Právní úprava nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty:

Zákon:
<u>Zákon č. 78/04 Sb.</u> o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů
Prováděcí předpisy:
<u>Vyhláška č. 209/04 Sb.</u> , o bližších podmínkách nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty

Předmět zákona

Zákon stanoví v souladu s právem Evropských společenství⁷⁹ [práva a povinnosti osob a působnost správních orgánů při nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty.](#)

Zákon dále ve svých ustanoveních především upravuje:

- a) **Podmínky nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty (část první, ust. § 3)**
- b) **Oprávnění k nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty (část druhá, ust. § 4)**
- c) **Řízení o udělení povolení pro uzavřené nakládání, povolení pro uvádění do životního prostředí a o zápisu do Seznamu pro uvádění do oběhu (část druhá, ust. § 5)**
- d) **Hodnocení rizika nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty (část druhá, § 7)**
- e) **Informování veřejnosti (část druhá, ust. § 10)**

⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/18/ES ze dne 12. března 2001 o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení Směrnice Rady 90/220/EHS.

Směrnice Rady 90/219/EHS ze dne 23. dubna 1990 o uzavřeném nakládání s geneticky modifikovanými mikroorganismy.

Směrnice Rady 98/81/ES ze dne 26. října 1998, kterou se mění směrnice 90/219/EHS o uzavřeném nakládání s geneticky modifikovanými mikroorganismy.

- f) **Označování geneticky modifikovaných organismů a genetických produktů (část druhá, ust. § 11)**
- g) **Podmínky pro uzavřené nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty a jejich uvádění do životního prostředí (část třetí, ust. §§ 15 – 22)**
- h) **Podmínky pro uvádění geneticky modifikovaných organismů a genetických produktů do oběhu (část čtvrtá, ust. §§ 23 – 24)**
- i) **Podmínky dovozu, vývozu a tranzitu geneticky modifikovaných organismů a genetických produktů (část pátá, ust. §§ 25 - 26)**

Vyhláška č. 209/04 Sb. pak podrobněji upravuje podmínky zákona pro nakládání s geneticky upravenými organismy a genetickými produkty.

3. 6. 12. Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC)

Integrovaná prevence a omezování znečišťování je opět z hlediska podnikové ekologie, zejména velkých průmyslových podniků, složkou novou a důležitou, která byla přejata z práva ES.

Právní úprava integrované prevence a omezování znečišťování:

Zákon:
<u>Zákon č. 76/02 Sb.</u> o integrované prevenci a o omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů.
Prováděcí předpisy:
<u>Nařízení vlády č. 368/03 Sb.</u> o integrovaném registru znečišťování
<u>Nařízení vlády č. 63/03 Sb.</u> o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách
<u>Vyhláška č. 554/02 č. Sb.</u> , kterou se stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění
<u>Vyhláška č. 572/04 Sb.</u> , kterou se stanoví forma a způsob vedení evidence podkladů nezbytných pro ohlašování do integrovaného registru znečišťování

Nejdůležitější ustanovení zákona o integrované prevenci:

Účel a předmět zákona

(1) Účelem zákona je, v souladu s právem Evropských společenství, dosáhnout vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku⁸⁰, zabezpečit integrovaný výkon veřejné správy při povolování provozu zařízení a zřídit a provozovat integrovaný registr znečišťování životního prostředí.

(2) Tento zákon:

- a) stanoví povinnosti provozovatelů zařízení,
- b) upravuje postup při vydávání integrovaného povolení.

⁸⁰ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí).

- c) zřizuje integrováný registr znečišťování životního prostředí, stanoví způsob shromažďování údajů o emisích a přenosech látek evidovaných v tomto registru a poskytování údajů z něho,
- d) upravuje podmínky pro propojení dosavadních informačních systémů v oblasti ochrany životního prostředí s integrovaným registrem znečišťování životního prostředí,
- e) upravuje systém výměny informací o nejlepších dostupných technikách.

3. 6. 13. Antarktida

Z hlediska podnikové ekologie jako takové tato složka životního prostředí a její ochrana nemá nějaký zvláštní význam, ochrana Antarktidy, resp. úmluva o její ochraně se uplatňuje spíše v globálním, celosvětovém měřítku, v rámci vzájemné dohody jednotlivých států a jejich přistoupení k ochraně Antarktidy.

Právní úprava ochrany Antarktidy:

Zákon:
Zákon č. 276/03 Sb. o Antarktidě a o změně některých zákonů
Prováděcí předpisy:
Vyhláška č. 104/04 č. Sb. , kterou se provádí zákon o Antarktidě a o změně některých zákonů

Účel a předmět zákona

(1) Účelem zákona je zajistit dodržování mezinárodních závazků České republiky týkajících se Antarktidy, zejména zajistit všestrannou ochranu životního prostředí Antarktidy jako přírodní rezervace zasvěcené míru a vědě v souladu se Smlouvou o Antarktidě⁸¹ (dále jen "Smlouva") a Protokolem o ochraně životního prostředí ke Smlouvě⁸² (dále jen "Protokol").

(2) Tento zákon upravuje:

- a) práva a povinnosti státních občanů České republiky, právnických osob se sídlem na území České republiky a osob bez státní příslušnosti, které mají trvalý pobyt na území České republiky, pokud se účastní činností v Antarktidě,
- b) práva a povinnosti cizinců, kteří nepatří do kategorie osob uvedených v článku VIII odst. 1 Smlouvy, pokud se účastní výpravy do Antarktidy, která je organizována v České republice nebo místo jejího konečného odjezdu je v České republice,
- c) související výkon státní správy.

Jinak bližší zásady ochrany a využívání Antarktidy, podmínky pro provádění činností v Antarktidě, jakož i posuzování vlivů na životní prostředí Antarktidy, ochrana fauny a flóry Antarktidy, nakládání s odpadem v Antarktidě a ochrana před znečištěním moře v oblasti Antarktidy – viz příslušné pasáže zákona, resp. blíže rozvedená ustanovení ve vyhlášce č. 104/04 Sb.

3. 6. 14. Ostatní

Mezi ostatní složky životního prostředí (z hlediska jejich právní úpravy dle Věstníku MŽP) lze zařadit především:

1. Nakládání s jadernou energií a ionizujícím zářením a jejich využívání

⁸¹ Smlouva o Antarktidě vyhlášená pod č. 76/1962 Sb.

⁸² Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě sjednaný v Madridu dne 4. října 1991.

Právně upraveno [zák. č. 18/97 Sb.](#) o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (**atomový zákon**) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2. Ochrana zvířat proti jejich týrání

Právně upraveno [zák. č. 246/92 Sb.](#) na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění zákona vyhlášené ve Sbírce zákonů pod číslem 149/2004 Sb.).

3. Zdroje přírodních léčivých vod a přírodních minerálních vod, nakládání s nimi a přírodní léčivé lázně a lázeňská místa

Právně upraveno [zák. č. 164/01 Sb.](#) o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčivých lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (**lázeňský zákon**), ve znění pozdějších předpisů.

4. Povodí

Právně upraveno [zák. č. 305/00 Sb.](#) o povodích.

5. Provádění agroenvironmentálních opatření.

Právně upraveno [NV č. 242/04 Sb.](#) o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí (**o provádění agroenvironmentálních opatření**), ve znění nařízení vlády 542/2004 Sb.

6. Energetika

V poslední době z hlediska hospodaření s energií a úsporných opatření v energetice, a dále právní úpravy energetiky, je zvláště vyčleněna **energetika**, která je právně upravena následovně:

Zákon:
Zákon č. 406/00 Sb. o hospodaření energií
Zákon č. 180/05 Sb. o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů (zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů)
Prováděcí předpisy:
Vyhláška č. 482/05 Sb. o stanovení druhů, způsobů využití a parametrů biomasy při podpoře výroby elektřiny z biomasy

7. Hluk

Podobně jako u energetiky se stává hluk důležitou složkou ochrany životního prostředí. Zatím je možno problematiku hluku a vliv emisí hluku posuzovat především v rámci ochrany veřejného zdraví, ale stále více se v poslední době tato problematika přesouvá jako samostatná složka do ŽP.

Jak je řečeno výše, právní úprava je dána zatím normami z hlediska ochrany veřejného zdraví (především zákon o zdraví lidu a zákon o veřejném zdraví a jejich prováděcí předpisy), ale v resortu MŽP je konkrétně uváděn předpis, kterým je NV č. 9/02 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska hluku, ve znění NV č. 342/03 Sb. a NV č. 198/06 Sb. Pokud bychom chtěli posuzovat problematiku hluku z hlediska právní úpravy jako složky ŽP, tak následovně:

Zákon:
Zákon č. 258/00 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 22/97 Sb. o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů

Prováděcí předpisy:

NV č. 148/06 Sb. o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací – **nové** (prováděcí předpis k zákonu č. 258/00 Sb.)

NV č. 9/02 Sb. kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska emisí hluku, ve znění pozdějších změn (prováděcí předpis k zák. č. 22/97 Sb.)

4. Systémy ekologicky orientovaného řízení (EMS)

Úvodem je třeba definovat pojmy **EMS** a **EMAS**. Dále v textu, týkajícím se této problematiky budou používány již pouze tyto zkratky

EMS (z angl.) = *Environmental Management System* = Systém ekologicky orientovaného řízení. Pojem se užívá ve významu podnikových manažerských aktivit, orientovaných na ochranu ŽP.

EMAS (z angl.) = *Environmental Management and Audit Scheme* = Schéma (systém) ekologicky orientovaného řízení a prověřování (auditů). Pojem označuje činnost, iniciující vytvoření podnikového systému ekologického řízení (EMS) a systému jeho prověřování.

Environmentální management znamená *systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech⁸³ podnikání*, jehož prostřednictvím podniky začleňují péči o životní prostředí do své podnikatelské strategie i běžného provozu.

Přístup spočívá ve vytvoření, zavedení a udržování vhodně strukturovaného systému environmentálního managementu (EMS), který je součástí celkového systému řízení a týká se všech prvků environmentálního chování podniku.

Pro zavedení EMS existují v zásadě dva předpisy - technické normy řady ISO 14000, reprezentované především kmenovou normou **ČSN EN ISO 14 001 - Systémy environmentálního managementu - Specifikace s návodem pro její využití** (dále jen „Norma“) a **Nařízení Rady EHS č. 1836/93 EMAS** (dále jen „Nařízení“).

Státní politika životního prostředí, kterou vláda přijala v roce 1995, *vyzdvihuje nutnost podpory zavádění EMS*, přičemž důraz klade na implementaci systému podle Nařízení, které stanoví kvalitativně nejvyšší požadavek na poskytování informací o vztahu podniku k životnímu prostředí. Nařízení reprezentuje státem garantovaný systém, prostřednictvím něhož je zajišťován dohled nad dodržováním stanovených pravidel a jsou registrovány podniky, které se do programu úspěšně zapojí. Státním správám členských států EU je uložena povinnost v určeném časovém období vytvořit legislativní a administrativní rámec, který umožní provozovat EMAS tak, jak je v tomto dokumentu popsáno.

Při zavádění systémů EMS je možno získat od státu finanční podporu na základě Usnesení vlády ČR č. 366/99 ze dne 21. dubna 1999.

Právní úprava zavádění systémů EMS (nepovinné dokumenty):

⁸³ *Aspekt* = pohled na něco, pojetí nebo hledisko, resp. zorný úhel – pozn. aut.

Ekologický aspekt = posouzení, jak která činnost, výrobek nebo služba ovlivňuje nebo může ovlivnit životní prostředí – pozn. aut.

- ČSN EN ISO 14001:** Systémy environmentálního managementu – Specifikace s návodem pro její použití, [kmenová norma](#)
- ČSN EN ISO 14004:** Systémy environmentálního managementu – Všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám
- ČSN EN ISO 14010:** Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Všeobecné zásady
- ČSN EN ISO 14011:** Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Postupy auditu – Provádění auditu systémů environmentálního managementu
- ČSN EN ISO 14012:** Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Kvalifikační kritéria pro environmentální auditory
- ČSN EN ISO 14050:** Environmentální management – Termíny a definice
- EMAS:** Nařízení Rady EHS č. 1836/93 z 29. června 1993, pro dobrovolnou účast průmyslových podniků v programu ES pro [ekologicky orientované řízení a auditu](#)

Je třeba zopakovat, že systémy jsou dosud nepovinné. Uvedené standardy se liší tím, že zatímco některé prvky jeden dokument vyžaduje, druhý pouze doporučuje. V následující tabulce jsou uvedeny nejvýznamnější rozdíly v rozsahu a požadavcích Normy a Nařízení:

Tabulka: *Nejvýznamnější rozdíly v rozsahu a požadavcích Normy a Nařízení:*

Rozsah	ISO 14001	EMAS
Systém managementu	obsažen	obsažen
Platnost pro typy činností	všechny typy	především výrobní činnosti
Zavedení systému	možné i v části podniku	pouze v celém podniku (místě)
Úvodní environmentální přezkoumání	doporučené	povinné
Registr aspektů (vlivů)	doporučený	požadovaný
Environmentální prohlášení	nepožadované	povinné
Zakončení procesu	certifikace	ověření environmentálního prohlášení
Auditní cyklus	nestanoven	nejdéle tříletý

5. Ochrana a tvorba životního prostředí v průmyslové praxi a stav životního prostředí ČR

Z hlediska praktických příkladů ochrany a tvorby ŽP v průmyslové praxi, tzn. v podnicích a firmách platí víceméně zásady, které jsou specifikovány a formulovány v jednotlivých složkových zákonech a jejich prováděcích předpisech. Vzhledem k rozsahu a časovým možnostem předmětu bude v následujícím řečeno pouze [základní minimum](#), aby si posluchač pouze ujasnil a dovedl představit základní principy ekologie v podnicích. Tato část přednášek v žádném případě nemůže být rovnocenná výuce ekologie a ochrany a tvorby ŽP na odborně zaměřených vysokých školách, a ani si to neklade za cíl. Cílem je pouze [upozornit a okrajově se dotknout této problematiky](#) tak, aby student - budoucí absolvent, po příchodu do praxe měl o této problematice to nejzákladnější povědomí, aby věděl, že se s touto problematikou (i když velmi okrajově) již za svých vysokoškolských studií setkal, a byl tak připraven se s ní v roli případného podnikového ekologa utkat, nikoli z tohoto boje utéci. V tom má svoji nezastupitelnou úlohu i environmentální vzdělávání a osvěta v průmyslové praxi, zařazená do rámce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR (EVVO).

Vzhledem k tomu, že ochrana a tvorba ŽP v průmyslové praxi je poměrně velice úzce propojena s legislativou v ŽP, není účelem zde opakovat již vyřčené v předchozím cyklu přednášek, ale víceméně tento cyklus pouze elementárně doplnit o dosud nevyřčené.

Globálně lze říci, že jedním ze základních principů podnikové ekologie je princip „znečišťovatel platí“, který se v souladu s obdobným principem v EU promítá víceméně do všech složek ŽP.

Z hlediska nástrojů státní politiky je to obecně trend snižování emisí, snižování produkce odpadů (zvláště nebezpečných odpadů) a dalšího znečišťování a omezování poškozování a vlivů na ŽP.

Poznámka:

Na principech udržitelného rozvoje je založen Pátý akční program Evropského společenství pro období 1993-2000. Cílem je např. snížení znečišťování ovzduší, minimalizace produkce odpadů a podpora jejich recyklace, podpora využívání druhotných surovin a ekonomických nástrojů politiky životního prostředí. (Pátý akční program Evropského společenství pro období 1993-2000) V současnosti je přijímán Šestý akční program Evropského společenství s obdobnými principy.

Konečně z hlediska analýzy vývoje a aktuálního stavu ŽP v ČR lze čerpat z oficiální politiky ŽP v ČR:

Po výrazně dynamickém trendu zlepšování celkového stavu životního prostředí v devadesátých letech dvacátého století lze současný stav charakterizovat jako stabilizovaný na úrovni průměru až slabšího průměru členských států EU s tím, že dochází k meziročním výkyvům oběma směry a v některých případech lze očekávat další postupné mírné zlepšování.

Závažný, byť časově omezený negativní dopad zejména na kvalitu povrchových vod vyvolaly v roce 2002 srpnové povodně (prudké meziroční zvýšení ukazatelů vypouštěného znečištění).

Z hlediska stavu životního prostředí v ČR, v návaznosti na zákon č. 123/98 Sb., o právu na informace o životním prostředí, v platném znění, a usnesení vlády ČR č. 446/1994, Ministerstvo životního prostředí každoročně zpracovává Zprávu o životním prostředí České republiky a předkládá ji ke schválení vládě ČR a k projednání Parlamentu ČR. Zpráva hodnotící stav ŽP v roce 1993 vyšla poprvé pro potřebu vlády ČR a veřejnosti v roce 1994. Doplnkem Zprávy je sada publikací Stav životního prostředí v jednotlivých krajích ČR, které vznikají ve spolupráci MŽP a krajských úřadů.

Základním posláním Zprávy je poskytovat informace o stavu životního prostředí a vyhodnocovat účinnost v minulosti přijatých opatření a politik. Jako zdroje podrobnějších informací slouží další publikace, především Statistická ročenka životního prostředí ČR a pravidelné zprávy resortních organizací MŽP a dalších resortů.

5. 1. Silné a slabé stránky aktuálního stavu životního prostředí ČR

V následující tabulce jsou uvedeny silné a slabé stránky stavu životního prostředí stavu životního prostředí ČR. Lze při tom vycházet ze Zprávy MŽP o stavu životního prostředí ČR v roce 2004:

Tabulka 1: *Silné a slabé stránky aktuálního stavu ŽP ČR*

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
VLIVY HLAVNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH ODVĚTVÍ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Integrovaná prevence a omezování znečištění, posuzování vlivů na životní prostředí	
Za dva roky účinnosti zákona o integrované prevenci	Přetrvává nedostatečné povědomí mezi ohlašovatelí

<p>bylo vydáno 255 integrovaných povolení.</p> <p>Je provozován informační systém o IPPC, který obsahuje informace o podaných žádostech o vydání integrovaného povolení a stavu vyřizování těchto žádostí, včetně souvisejících dokumentů.</p> <p>Do provozu byl uveden IRZ.</p> <p>MPO, MZe a MŽP pořádala semináře a školení v rámci environmentální poradenské činnosti o IPPC. Dále byly založeny národní pracovní skupiny pro jednotlivé kategorie zařízení, které zajišťují sběr informací o BAT, porovnání s BAT a udržují kontakt s technickými pracovními skupinami EU.</p> <p>Čerpání z evropských fondů na podporu rozvoje strukturálně slabších regionů je podmíněno doložením posouzení z hlediska vlivů na životní prostředí, což přispívá k většímu stupni ochrany životního prostředí.</p> <p>V nové právní úpravě posuzování strategií z hlediska SEA je zavedeno zjišťovací řízení, je rozšířen okruh posuzovaných koncepcí a proces SEA je integrován do procesu pořizování územního plánu.</p>	<p>o povinnosti ohlašovat údaje o znečišťování životního prostředí do IRZ.</p>
<p>Dobrovolné nástroje v ochraně životního prostředí</p>	
<p>V ČR jsou již rozšířené systémy environmentálního řízení (především podle normy ISO 14001). Růst podniků se systémy environmentálního řízení je výrazný (v roce 2004 nárůst o 72 %).</p> <p>Roste počet výrobků s označením „Ekologicky šetrný výrobek“.</p> <p>Na trhu se úspěšně prosazuje značení produktů ekologického zemědělství.</p> <p>Při zadávání veřejných zakázek se zohledňuje jako jedno z hodnotících kritérií ekologická šetrnost.</p> <p>Rozvíjí se také spolupráce se zástupci průmyslu v podobě dobrovolných dohod.</p>	<p>Mezi spotřebiteli není dostatečné povědomí o ekoznačkách. Některé výrobky (především dovážené) používají značení, které není certifikováno u žádného národního státu, ale je výrobcem úmyslně vydáváno za ekoznačku. Tyto výrobky mnohdy nesplňují základní kritéria ekologické šetrnosti a pouze ztěžují orientaci spotřebitelů na trhu.</p> <p>„Zelené nakupování“ státní sféry je teprve na počátku.</p>
<p>Energetika</p>	
<p>Byl schválen zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů.</p> <p>Podařilo se významně omezit vypouštění některých znečišťujících látek ze stacionárních zdrojů energetiky (pokles oproti roku 1990 u SO₂ o téměř 90 %, u NO_x o 60 % a u tuhých znečišťujících látek o 93 %).</p>	<p>Od roku 2000 do roku 2004 vzrostla spotřeba PEZ o téměř 10 %. Energetická náročnost hospodářství zůstává v porovnání s vyspělými státy EU vysoká (vyšší o více než 80 %).</p> <p>Využívání druhotných a obnovitelných zdrojů v uplynulém desetiletí stagnuje.</p> <p>Výroba elektrické energie z obnovitelných zdrojů je v čase konstantní a poměrně nízká (4 % hrubé domácí spotřeby).</p>

	V roce 2004 bylo vyvezeno cca 20 % elektrické energie do zahraničí.
Průmysl	
Od roku 1990 do roku 2003 se snížila materiálová náročnost hospodářství o 40 %.	Materiálová náročnost tvorby HDP je ve srovnání s ekonomicky vyspělejšími státy EU stále vysoká.
Začínají se uplatňovat BAT v rámci procesu vydávání integrovaných povolení ke znečišťování.	Intenzita inovací v průmyslu je nízká; nové investice jsou orientovány na výstavbu na „zelené louce“ namísto využívání opuštěných průmyslových ploch (brownfields).
Doprava	
Platí stále přísnější emisní limity pro nová vozidla.	Rostou výkony individuální automobilové a silniční nákladní dopravy, následkem jsou dopravní kongesce především ve městech.
Zastavením prodeje olovnatého benzínu se podstatně snížily emise olova, vývoj nových technologií spalování a katalytických úprav spalin má za následek méně emisí a nižší měrnou spotřebu benzínu a nafty.	Rostou výkony osobní letecké dopravy v důsledku rozvoje turistického ruchu (od roku 1993 o 292 %).
Roste počet vozidel vybavených katalyzátory.	Zábor zemědělské a lesní půdy novou výstavbou pro dopravní infrastrukturu je významný. Parkující auta ve městech rovněž působí omezování pohybu na veřejném prostranství.
	Přetrvává vysoká hluková zátěž ve městech, což nepříznivě působí na zdraví obyvatel.
	Je vysoká tolerance k hlukové zátěži na stávajících komunikacích (stále velmi vysoký limit 70 dB).
	Rostou emise nelimitovaných polutantů (např. PAU).
	Aktivní politika omezování negativ působených silniční dopravou se ukazuje být nedostatečná.
	Dopravní obslužnost venkovských oblastí je na nízké úrovni.
	Roste počet vozidel v přepočtu na obyvatele (od roku 1990 o 60 %).
	Počet autobusů s pohonem na zemní plyn je nízký.
	Vysoká produkce obtížně recyklovatelných odpadů (pneumatiky, autovraky, motorové oleje aj.).
	Stoupá počet ekologických havárií v dopravě (31 v roce 2003 a 63 v roce 2004), což tvoří více než 20 % z celkového počtu všech havárií evidovaných ČIŽP v roce 2004.
	Byla zastavena kombinovaná doprava Lovosice–Drážďany.
	Ve velkých městech je nízký počet cyklostezek, při projektování infrastruktury je upřednostňována automobilová doprava před potřebami pěších a

	cyklistů.
Zemědělství	
<p>Úspěšně se rozvíjí ekologické zemědělství (v roce 2004 byla výměra plochy v rámci ekologického zemědělství 263,3 tis. ha, což tvoří 6,16 % obdělávané půdy).</p> <p>Existuje systém pobídek ekologického hospodaření v zemědělství.</p> <p>Rozvíjí se také systém agroenvironmentálních opatření s cílem podpory mimoprodukčních funkcí zemědělství a využívání biomasy jako energetické suroviny.</p> <p>Byl přijat Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010.</p> <p>Začínají se uplatňovat BAT při procesu vydávání integrovaného povolení v rámci IPPC.</p>	<p>V uplynulém desetiletí nedošlo ke snížení množství aplikovaných průmyslových hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, což nadále působí nepříznivě především na stav povrchových a podzemních vod.</p> <p>Pozemky, na nichž se v zemědělství hospodaří, jsou zcelené do velkých ploch a představují tak překážky pro šíření rostlin a živočichů, současně jsou také náchylnější k vodní a větrné erozi.</p>
Těžba nerostných surovin	
<p>Od roku 1990 poměrně významně poklesla těžba hnědého a černého uhlí v ČR.</p> <p>Jsou dobře zmapované lokality se sesuvnými a poddolovanými územími, které slouží jako jeden z podkladů při územním plánování, a tím je možné cíleně snižovat potenciální rizika pro zdraví lidí a pro životní prostředí.</p>	<p>Významný je růst těžeb základních stavebních surovin od roku 2001 (především šterkopísky – růst o 13 % a stavební kámen – o 23 %) a s tím spojených negativních důsledků (zvýšená prašnost, hluk z dopravy a narušení krajinného rázu). Tento růst je způsoben zejména zvýšenou stavební činností při opravě škod způsobených odstraňováním následků ničivých povodní v roce 2002. Mírně vzestupný trend lze zaznamenat rovněž u těžby vápenců od roku 2002.</p> <p>Rovněž export některých základních surovin je vysoký (v roce 2004 byl export černého uhlí 39 %).</p>
Odpady a obaly	
<p>Zařízení pro odstraňování odpadů mají dostatečnou kapacitu, zejména pro skládkování.</p> <p>Podíl recyklace a využití odpadů jako druhotné suroviny je vysoký (65 %), přičemž recyklace odpadů z obalů je také vysoká (56 %).</p> <p>Trvale se zvyšuje množství odděleně sebraných využitelných komunálních odpadů a rovněž nebezpečných složek komunálního odpadu.</p> <p>Podíl obyvatel zapojených do systému třídění odpadu je vysoký (96 %).</p>	<p>Celková produkce odpadů meziletečně vzrostla o 7,5 %.</p> <p>Nejrozšířenějším způsobem odstranění komunálního odpadu je skládkování, přičemž v některých případech bude nutné zabezpečení těsnění a odplynění skládek dle nové právní úpravy.</p> <p>Stále malý podíl odpadů je spalován nebo energeticky využíván. V roce 2004 bylo energeticky využito nebo spáleno jen 2,6 % celkové produkce odpadů. U komunálního a nebezpečného odpadu je sice tento podíl o něco vyšší (ve stejném pořadí 9 % a 4 %), přesto je stále nedostatečný.</p> <p>Od data vstupu do EU je opět umožněn dovoz odpadů do ČR za účelem jejich energetického využití.</p>
Staré ekologické zátěže	

<p>I v roce 2004 pokračovaly sanace lokalit se starými ekologickými zátěžemi.</p> <p>Řada ekologických smluv již byla ukončena.</p> <p>Byla ukončena sanační opatření na většině lokalit po Sovětské armádě. Z 60 kontaminovaných lokalit sanace probíhá již jen na 6 lokalitách.</p> <p>Existují programy na podporu využívání a obnovy opuštěných hospodářských a obdobyňch lokalit (tzv. brownfields).</p>	<p>Pro sanaci lokalit vážně ohrožujících životní prostředí a zdraví člověka, které nejsou pokryty možnostmi popsanými v popisu současného stavu, neexistuje v současné době zdroj financování.</p> <p>U velkého množství lokalit uvedených v materiálu „Regionální seznamy priorit pro odstraňování starých ekologických zátěží“ (MŽP, aktualizace v říjnu 2002) nejsou k dispozici žádné údaje o rizikovosti těchto lokalit.</p> <p>V současnosti neexistuje souhrnné zhodnocení efektivity prostředků vynaložených na staré ekologické zátěže, jednotlivé projekty jsou však vyhodnocovány průběžně odborným dozorem MŽP.</p> <p>Chybí vazba na řešení problematiky brownfields, a to včetně možnosti využití dat, která jsou k dispozici pro mapování nedostatečně využitých ploch.</p>
Výdaje na ochranu životního prostředí	
<p>Po pětiletém období poklesu výdajů na ochranu životního prostředí byl v roce 2003 nárůst těchto výdajů (o 30 %), což je způsobeno především potřebou investic do oblasti ochrany vod.</p> <p>Výdaje na ochranu životního prostředí z místních rozpočtů mají trvale rostoucí trend.</p> <p>SFŽP ČR poskytuje finanční podpory na zlepšení kvality životního prostředí (v roce 2004 bylo vynaloženo formou dotací 3,58 mld. Kč a formou půjčky 0,49 mld. Kč), což přispívá významnou měrou ke snížení vypouštěného znečištění.</p>	<p>Poplatky vybírané za znečišťování životního prostředí zdaleka neodrážejí veškeré ekonomické a společenské náklady, které znečišťovatelé působí (poškození staveb a budov, obtěžování hlukem, eutrofizace vod aj.) a navíc nejsou účelově poskytovány na nápravu těchto škod.</p>
SLOŽKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	
Ovzduší	
<p>ČR nebude mít potíže dostát závazkům vyplývajícím z Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu, který je zaměřen na snižování emisí skleníkových plynů a který vstoupil v platnost v únoru 2005.</p> <p>Byl zahájen systém obchodování s emisními poukázkami, což je jeden z nástrojů zaměřených na snižování množství vypouštěných skleníkových plynů.</p> <p>Celkové emise hlavních znečišťujících látek (TZL, SO₂, NO_x, CO, VOC, Cd, Hg, Pb a POP) jsou v zásadě stabilizované s meziročními výkyvy (průběžně dochází k upřesňování emisních inventur).</p> <p>Nejsou překračovány imisní limity pro ochranu lidského zdraví pro SO₂, Pb, Hg, Ni, As a NH₃.</p> <p>Překračování imisních limitů pro ochranu lidského</p>	<p>Měrné emise SO₂ výrazně převyšují průměr EU-15, a to o 61 % na km² území a o 100 % na jednotku vytvořeného HDP. U NO_x je obdobná situace (o 48 % u emisí na km² a o 91 % u emisí na jednotku HDP).</p> <p>Stav ozonové vrstvy nad územím ČR se v posledních letech pohybuje několik procent pod dlouhodobým průměrem.</p> <p>Současné hodnoty celkových ročních emisí některých znečišťujících látek se pohybují nad hodnotou emisního stropu, který musí ČR splnit v roce 2010.</p> <p>K překračování cílových imisních limitů pro ochranu lidského zdraví pro troposférický ozon dochází téměř na celém území ČR (cca 99,3 % území ČR).</p> <p>Imisní limity pro ochranu lidského zdraví pro suspendované částice velikostní frakce PM₁₀ jsou</p>

<p>zdraví pro NO₂, CO a Cd je omezeno na několik lokalit.</p> <p>Překračování imisních limitů pro ochranu ekosystémů pro SO₂ a NO_x je omezeno na několik málo lokalit v chráněných a zalesněných oblastech zejména Ústeckého, Karlovarského a Středočeského kraje.</p>	<p>překračovány téměř ve všech krajích ČR (Ústecký, Karlovarský, Středočeský, Olomoucký, Liberecký, Plzeňský, Pardubický, Jihomoravský, Zlínský, Moravskoslezský kraj a Hl. město Praha). Oblasti, kde koncentrace PM₁₀ překračují imisní limity představují 3,5 % území ČR, na kterém žije 34 % obyvatelstva.</p> <p>Imisní limity pro PAU, vyjádřené jako benzo(a)pyren, jsou překračovány na řadě hustě osídlených lokalit (Ostrava, Karviná, Praha, Ústí nad Labem, Hradec Králové).</p> <p>Imisní limit pro benzen byl překročen v lokalitě Ostrava-Přívoz (důsledek emisí při výrobě koksu).</p> <p>Na 2,12 % rozlohy ČR byla překročena hodnota pro imisní limit včetně meze tolerance pro některou ze sledovaných znečišťujících látek (bez zahrnutí ozonu). Na dalších 1,33 % plochy ČR byl překročen imisní limit.</p> <p>I nadále je závažným problémem plošné překračování imisních limitů pro ozon jak z hlediska dopadů na lidské zdraví (cca 92 % populace je vystaveno nadlimitním hodnotám), tak i vlivů na ekosystémy a vegetaci (téměř 96 % chráněných území).</p>
<p>Voda</p>	
<p>V roce 2004 pokračoval trend snižování vypouštěného znečištění u sledovaných ukazatelů (BSK₅ – 13,6 %, CHSK_{Cr} – 4,1 % a NL – 14,5 %).</p> <p>Dlouhodobý trend jakosti povrchových vod je příznivý.</p> <p>V důsledku připojení Spolku pro chemickou a hutní výrobu, a. s., na ČOV se podařilo výrazně snížit zatížení Bíliny.</p> <p>Hodnocení jakosti podzemních vod ukazuje na mírné zlepšování u mělkých vrtů a výraznější zlepšení u skupiny hlubokých vrtů a pramenů.</p> <p>V průběhu roku 2004 probíhalo zpracování krajských povodňových plánů a jejich sladění s Povodňovým plánem ČR. Většina krajských povodňových plánů byla dokončena do konce roku 2004, s výjimkou Hl. města Prahy, Libereckého kraje a Olomouckého kraje, které byly dokončeny počátkem roku 2005.</p> <p>ČR je úspěšná při čerpání finančních prostředků na oblast čištění odpadních vod z EU (z Fondu soudržnosti v roce 2004 bylo čerpáno 150 % původně alokovaných prostředků).</p>	<p>Nedaří se zastavit růst vypouštěného znečištění v ukazateli RAS (meziroční nárůst o 7,8 %; od roku 1998 nárůst o 52 %).</p> <p>Čištění odpadních vod není dosud uspokojivé, a to jak rozsahem pokrytí, tak i účinností čištění (ČR má vyjednané přechodné období do roku 2010 pro implementaci směrnice Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod).</p> <p>Z hodnocení jakosti povrchových vod vyplývá, že i přes významné zlepšení od roku 1990 se v ČR stále vyskytují menší toky nebo jejich úseky se stupněm znečištění IV. silně znečištěná voda a V. velmi silně znečištěná voda.</p> <p>Dlouhodobým problémem povrchových vod v ČR je přebytek živin (především fosforu a dusíku), působící eutrofizaci některých vodních toků a nádrží. Stávající čištění odpadních vod nedokáže vypouštění těchto živin v potřebné míře omezovat.</p> <p>S problematikou eutrofizace úzce souvisí sledování koupacích vod. Ze sledovaných 128 koupacích míst byl v roce 2004 vyhlášen na třinácti zákaz koupání, zejména kvůli přemnožení sinic.</p> <p>Přetrvává znečištění nebezpečnými a zvláště nebezpečnými látkami, pocházejícími z některých průmyslových výrobních a starých ekologických zátěží.</p>

	<p>Ze sledování kontaminace potravních řetězců vyplývá znečištění nebezpečnými a zvláště nebezpečnými látkami (PCB, DDT a jeho izomery, těžké kovy aj.). Doposud však nejsou stanoveny závazné limity pro tyto látky, které by mohly sloužit k vyhodnocování jejich nálezů v rámci biomonitoringu.</p> <p>Na některých tocích (Ohře, Bílina, Labe, Lužická Nisa aj.) přetrvává vysoké znečištění plavenin těžkými kovy.</p> <p>Jsou překračovány normativy B, C dle metodického pokynu MŽP pro jakost podzemních vod u ukazatelů dusičnany, amonné ionty, CHSK_{Mn}, sírany, chloridy, Ni, Al a benzo(a)pyren. Znečištění podzemních vod je problémem především v oblastech s intenzivní zemědělskou (Olomoucký a Jihomoravský kraj) nebo průmyslovou (Moravskoslezský kraj a Hl. město Praha) výrobou a dále v aluviích velkých řek.</p>
Půda	
<p>Zvyšuje se výměra trvalých travních porostů, i když jen pozvolna.</p> <p>Na plochách dotčených těžbou probíhají rekultivace, které mají převážně charakter rekultivací lesnických (v polovině rekultivací) a zemědělských (třetina rekultivací).</p> <p>Nedochází k překračování limitní hodnoty pro obsah AOX v zemědělských půdách.</p> <p>Existuje systém podpor na komplexní pozemkové úpravy k ochraně půd před erozí a ke zlepšení retenčních schopností krajiny.</p>	<p>V porovnání s jinými státy EU je stupeň zornění zemědělských půd v ČR vysoký.</p> <p>V současnosti neprobíhá systematické sledování záborů zemědělských půd pro novou výstavbu, i když se zdá, že zábory nebudou příliš významné (od roku 1990 se snížila výměra zemědělské a lesní půdy „jen“ o 8 tis. ha).</p> <p>Na zemědělských plochách se často aplikují kaly z ČOV, ačkoli nesplňují limity pro obsah rizikových látek.</p> <p>Na vzorku problematických zemědělských půd, který byl vybrán s ohledem na náklady rozborů a není tedy reprezentativní pro všechny půdy v ČR, jsou stále přítomny v nadlimitním množství některé rizikové látky (PCB, PAU, perzistentní chlorované pesticidy, těžké kovy – As, Cd, Ni). Obsahy PAU mají v posledních letech mírně vzestupný trend. Stále dochází ke značnému překračování limitních hodnot pro DDT (u ornice v průměru o 58 %, u podorničí o 50 %) a jeho derivát DDE (u ornice o 42,5 %, u podorničí o 30 %).</p> <p>Ohroženost půd erozí (především vodní) je vysoká a rozsah sledování míry větrné i vodní eroze je nedostatečný.</p>
Horninové prostředí a nerostné zdroje	
<p>Od roku 1990 poklesla těžba černého uhlí o 52 % a hnědého uhlí o 39 %.</p> <p>Probíhá sanace a uzavírání uranových dolů v Dolní Rožince a Stráži pod Ralskem.</p>	<p>Těžba stavebních surovin má v posledních 4 letech vzestupnou tendenci (nárůst od roku 2001 o 16 %).</p> <p>Těžba vápenců od roku 2002 stoupla o 8 %.</p>

<p>Je dobře zmapován výskyt sesuvných a poddolovaných území.</p>	
Příroda a biologická rozmanitost	
<p>Právní ochrana v oblasti přírody a krajiny je na vysoké úrovni a v souladu s legislativou ES a přijatými mezinárodními smlouvami.</p> <p>V ČR existuje systém podpory krajinotvorných projektů.</p> <p>Spolupráce a zapojení nestátních neziskových organizací do řešení problematiky ochrany přírody a krajiny.</p>	<p>Pokračuje urbanizace údolních niv.</p> <p>Lesní ekosystémy mají nevhodnou strukturu.</p> <p>Retenční schopnost krajiny je nedostatečná.</p> <p>Chybí systém ekonomických nástrojů ochrany přírody a krajiny.</p> <p>Chybí systém monitoringu na úrovni druhů a společenstev.</p> <p>Koordinace koncepčních a plánovacích činností je nedostatečná a je malá spolupráce mezi rezorty.</p> <p>Tvorba chybějících prvků ÚSES je pomalá a dochází k poškozování prvků kostry ekologické stability krajiny.</p>
Les	
<p>Vývoj výměry lesní a porostní půdy má dlouhodobě rostoucí tendenci.</p> <p>Vysoký podíl lesů je řazen do kategorie lesy ochranné (3,1 %) a lesy zvláštního určení (21,6 %).</p> <p>Roste podíl přirozené obnovy lesa (v roce 2004 tvořila přes 20 % veškeré obnovy lesa).</p> <p>Při obnově lesa se stále více uplatňují původní dřeviny, jako např. jedle, buk, dub, jeřáb nebo javor.</p> <p>Porostní zásoba v lesích neustále stoupá (v roce 2004 byl přírůstek 17 mil. m³ a těžba jen 15,6 mil. m³).</p>	<p>Mimoprodukční funkce lesů jsou stále nedoceňovány.</p> <p>Zdravotní stav lesů je v důsledku poškození imisemi z minulosti špatný, míra defoliace je vysoká jak u jehličnatých dřevin, tak i listnatých.</p> <p>Lesní půdy jsou stále překyselené (především v severních a severovýchodních Čechách), míra úpravy pH vápněním není dostatečná.</p> <p>Přetrvávají problémy v oblasti protiprávní těžby, i když lze v posledních letech zaznamenat snížení počtu těchto případů.</p>
LIDÉ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Environmentální rizika	
<p>Právní předpisy týkající se nakládání s GMO byly přijaty včas a jsou plně kompatibilní s předpisy ES. Nedochozí k jejich většímu porušování.</p> <p>Podarilo se také vytvořit administrativní systém posuzování žádostí, ustanovit odbornou poradní komisi (ČK GMO) a zajistit poskytování aktuálních informací veřejnosti.</p>	<p>Na trhu je celá řada látek, které mohou negativně ovlivňovat zdraví (např. čisticí prostředky) a je nutné provést zhodnocení jejich rizikovitosti.</p> <p>Může docházet ke vzájemnému posilování negativního účinku některých chemických látek, předvídat takovéto synergické působení je obtížné.</p>
Zdraví	
<p>Očekávaná střední délka života v ČR za poslední desetiletí významně vzrostla.</p>	<p>Vysoký podíl obyvatel, zejména ve velkých městech a v blízkosti vysokorychlostních komunikací, je</p>

<p>Je v provozu Systém monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ČR, který poskytuje ucelené informace o zdravotních rizicích.</p> <p>Dochází jen minimálně k překračování limitních hodnot pro pitnou vodu (u větších sídel u 1,1 % měření a u menších u 2,9 % měření).</p> <p>Nedochází k porušování povinnosti označovat výrobky s obsahem GMO.</p> <p>Běžně dosahované intenzity neionizujících elektromagnetických polí a záření jsou hluboko pod stanovenými limity.</p> <p>Objemové a hmotnostní aktivity umělých radionuklidů v ovzduší a poživatinách jsou nízké a mají klesající tendenci.</p>	<p>vystaven nadměrnému hluku.</p> <p>Na některých dopravně zatížených úsecích ve městech dochází k překračování limitních hodnot pro CO, NO_x a PM₁₀.</p> <p>Imisní limit pro karcinogenní benzo(a)pyren je dlouhodobě překračován na většině z osmi stanic situovaných ve velkých městech ČR.</p> <p>Dochází k překračování doporučených zdravotních hodnot pro kvalitu ovzduší v obytných prostorách, kde většina lidí tráví většinu svého času („suchý“ vzduch, PM₁₀, formaldehyd, aromatické uhlovodíky). Pozitivní je zjištění, že množství znečišťujících látek v obytných prostorách je závislé na životním stylu obyvatel a zvýšené hodnoty jsou důsledkem např. kouření, úniků z nábytku, používání čisticích prostředků a jiných chemických přípravků v domácnostech a úpravou životního stylu je lze podstatně eliminovat.</p> <p>Z výsledků rozsáhlého vyhodnocování radonového rizika vyplývá překračování limitních hodnot u cca 17 % budov. V postižených budovách jsou proto přijímána protiradonová opatření.</p>
<p>Cestovní ruch a urbanizovaná území</p>	
<p>Česká města a obce mají unikátní přírodní a kulturní dědictví.</p> <p>Česká města a obce uspěla v mezinárodní soutěži Entente Florale.</p> <p>Úroveň odborných institucí zaměřených na sadovnickou a krajinářskou tvorbu je dobrá.</p> <p>Rostoucí pozornost je věnována životnímu prostředí sídel.</p> <p>V ČR je umožněn volný přístup do krajiny, což zvyšuje možnosti rekreačního vyžití.</p>	<p>Ochrana funkčních ploch sídelní zeleně v legislativě je nedostatečná, jsou nedostatečně využívány stávající nástroje územního plánování v ochraně městského prostředí.</p> <p>Zájem městských obyvatel o věci veřejné na komunální úrovni je malý.</p> <p>Synergicky působí některé přetrvávající negativní vlivy aktuálního stavu životního prostředí na fyzické a psychické zdraví obyvatelstva (hluk, kvalita ovzduší a vody, chemické látky).</p> <p>Nové investice jsou orientovány na výstavbu „na zelené louce“ namísto na využívání zastavěných, ale již nevyužívaných ploch (brownfields), poškozování městské a příměstské krajiny suburbanizací.</p> <p>Přetrvává kontaminace půdy a horninového prostředí v některých městských aglomeracích; existují už jednou využívané a zdevastované plochy a objekty (brownfields), nejsou dostatečně regenerovány a opětovně využívány. Nedostatečná evidence a sanace kontaminovaných ploch.</p> <p>Rostou negativní vlivy odvětví dopravy, především automobilové, na životní prostředí ve městech; je nedostatečně definovaný a podporovaný veřejný zájem v podobě kvalitní dopravní obslužnosti obcí a regionů. Ekonomické podmínky pro hromadnou a individuální dopravu jsou nerovné v důsledku nehrazení externích nákladů přímými uživateli, je</p>

	<p>nízký zájem o hromadnou dopravu mezi veřejností, roste zájem o individuální automobilovou dopravu.</p> <p>Pokračuje vyliďňování venkovských oblastí.</p>
Místní agenda 21 a neziskový sektor	
<p>Rozvíjí se spolupráce mezi rezorty.</p> <p>Byla vytvořena Kritéria pro MA21.</p> <p>Podpora z fondů EU pro další šíření MA21 (grantové schéma MŽP).</p>	<p>Je nízká politická podpora ze strany vlády a politických stran.</p> <p>Malá politická podpora je i na místní úrovni.</p> <p>Nízký zájem médií.</p>
Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	
<p>Je zaveden systém environmentálního vzdělávání na školách.</p> <p>V roce 2004 poprvé všechny kraje ČR plnily krajské koncepce EVVO.</p> <p>MZV začíná podporovat globální vzdělávání, výchovu a osvětu ve spolupráci s Rozvojovým střediskem Ústavu mezinárodních vztahů.</p> <p>Byla ratifikována Aarhuská úmluva.</p> <p>Byla schválena novela zákona č. 123/1998 Sb. Nově byly formulovány § 10 Aktivní zveřejňování informací a § 13 Environmentální vzdělávání, výchova, osvěta a poradenství.</p>	<p>Panuje všeobecně nízké povědomí o konceptu udržitelného rozvoje.</p> <p>Při plnění SP EVVO ČR a jeho aktuálního akčního plánu jsou disproporce mezi jednotlivými rezorty v odpovědném plnění úkolů.</p> <p>Úroveň postupu plnění krajských koncepcí v jednotlivých krajích je nevyrovnaná, což je dáno termínem vzniku těchto koncepcí a politickou vůlí řídicích krajských orgánů.</p> <p>Nejvýznamnějším nedostatkem je absence víceletého financování (jak smluvně, tak v dotačních titulech).</p> <p>Finanční zdroje na aktivní šíření informací a tvorbu osvětových materiálů jsou omezené.</p> <p>Téma EVVO není atraktivní pro komerční média a ani ve veřejnoprávních médiích není dostatečně prezentováno ve sledovaných časech a formátech.</p>
Prosazování práva životního prostředí	
<p>V oblasti sledování dodržování zákonných norem a předpisů v oblasti životního prostředí působí specializovaný orgán – ČIŽP.</p> <p>Zlepšuje se situace v aktuálnosti vydaných povolení k vypouštění odpadních vod (hlavně u aglomerací nad 10 000 ekvivalentních obyvatel).</p> <p>Výrazně se zlepšila znalost platné legislativy u provozovatelů autovrakovišť, což se výrazně projevilo ve snížení počtu uložených sankčních opatření.</p> <p>Nebyly zjištěny nedostatky při kontrolách obchodování s produkty z GMO.</p> <p>Soustavnými kontrolami se podařilo významně snížit počet nepovolených těžeb dřeva.</p>	<p>Přístup k právní ochraně ve věcech životního prostředí je pomalý a komplikovaný (např. finanční bariéry při návrhu na předběžné opatření soudu, dlouhá doba projednávání sporů a vysoký podíl odvolání k vyšší instanci).</p> <p>Zvýšil se počet porušení povinností při ochraně ozonové vrstvy (z 3,1 % v roce 2000 na 28,4 % v roce 2004 z celkového počtu provedených kontrol).</p> <p>Přetrvávají problémy s příslušnými orgány ochrany přírody, které často porušují formální stránku povolování kácení.</p> <p>Stálým problémem je nezákonný obchod s ohroženými druhy.</p> <p>Při ochraně lesa se vyskytují případy zanedbání péče ze strany majitele (především při přijímání</p>

	<p>preventivních opatření proti šíření kůrovcové kalamity).</p> <p>Vyskytují se také případy úmyslného poškození dřevin nastojato, kdy příslušný orgán je nucen vydat dodatečně povolení k těžbě. Dopadení pachatelů je v tomto případě obtížné.</p>
Mezinárodní spolupráce	
<p>Od 1. 5. 2004 se ČR stala členem EU.</p> <p>ČR je úspěšná při využívání finančních prostředků z EU (např. na projekty bylo z Fondu soudržnosti vyčerpáno 150 % plánované alokace).</p> <p>Přistoupení ČR k většině celosvětových a regionálních environmentálních smluv.</p>	<p>Objem rozvojové a humanitární pomoci ČR je nízký.</p>

Zdroj: MŽP: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2004

Za nejsilnější stránky stavu životního prostředí lze považovat:

- podařilo se úspěšně vyhlásit 38 ptačích oblastí a vládou byl také schválen národní seznam evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 (soustava chráněných území evropského významu), tím je ve spojení se stávajícím systémem ochrany přírody a krajiny v rámci chráněných území a Územních systémů ekologické stability poskytnut základ pro ochranu a zachování biodiverzity, což je jeden z předpokladů zachování kvalitního životního prostředí i pro budoucí generace;
- vývoj základního znečištění od katastrofální situace na počátku 90. let 20. století je příznivý, avšak v porovnání s jinými obdobnými ekonomikami (země bývalé EU-15) vyplývá do budoucna ještě celá řada úkolů;
- v rámci rezortních politik se začíná prosazovat systémový a komplexní přístup posuzování jejich dopadů, jehož nedílnou součástí je i posuzování vlivů na životní prostředí;
- zvýšené investice do oblasti nakládání s odpadními vodami přispívají ke snížení vypouštěného znečištění;
- úspěšně se rozvíjí ekologické zemědělství;
- ČR přistoupila k většině mezinárodních environmentálních smluv.

Za nejzávažnější problémy životního prostředí ČR lze na základě současných znalostí považovat:

- rostoucí negativní vlivy silniční a letecké dopravy na životní prostředí (zejména emise škodlivých látek, hluk, fragmentace krajiny, snížení průchodnosti pro volně žijící živočichy, při budování dopravní infrastruktury pak dochází často k zániku či negativnímu ovlivnění cenných ekosystémů včetně biotopů zvláště chráněných druhů). Doprava v současné době závažným způsobem ohrožuje životy i majetek lidí, a to jak přímo prostřednictvím nehod (v roce 2003 bylo na silnicích usmrceno 1 447 lidí, 35 438 bylo zraněno), tak i nepřímo prostřednictvím vlivu na zdravotní stav lidí (plicní choroby, poruchy spánku v důsledku nadměrného hluku) nebo vlivu na jejich majetek (narušování statiky budov, zvýšená koroze v důsledku přítomnosti znečišťujících látek);
- imisní limity pro ochranu lidského zdraví pro suspendované částice velikostní frakce PM₁₀ jsou překračovány téměř ve všech krajích ČR (Moravskoslezský, Ústecký, Středočeský, Olomoucký, Karlovarský, Liberecký, Plzeňský, Pardubický, Jihomoravský, Zlínský kraj

a Hl. město Praha). V oblastech, kde koncentrace PM₁₀ překračují imisní limity, žije více než 34 % populace;

- ceny, podle kterých ekonomické subjekty dělají svá rozhodnutí na trhu, nezahrnují všechny náklady, které jsou s nimi spojeny. Tzv. externí (vnější) náklady znamenají, že činnost jednoho subjektu působí škodu jinému subjektu (hluk, emise znečišťujících látek), aniž by za to poškozený obdržel kompenzaci;
- v rámci tzv. ekologické daňové reformy (EDR) se nepodařilo prosadit zvýšení daní z primárních surovin za současného snížení daní z příjmu (celkový objem vybraných daní by zůstal zachován). V současné době je cena základních surovin určována náklady na jejich vytěžení, jen v malé míře jsou zahrnuty externí náklady a ztráta možnosti čerpat tyto suroviny budoucími generacemi. Kroky v rámci EDR by vedly k efektivnějšímu využití materiálů a surovin (včetně energií). Zlevnění ceny práce by současně pomohlo řešit problémy s nezaměstnaností v některých strukturálně slabých regionech. Za předpokladu růstu cen surovin lze považovat strategii založenou na EDR výhodnou do budoucna, jelikož povede k lepšímu využití zásoby surovin, je však nutné kroky v rámci EDR koordinovat s okolními státy, aby nedošlo k ohrožení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR na světových trzích;
- nízká vymahatelnost práva životního prostředí.

5. 2. Pozitivní očekávání a možná rizika pro stav životního prostředí v ČR

Při hodnocení pozitivního očekávání a vývoje rizik pro stav ŽP v rámci ČR lze vycházet ze zprávy MŽP o stavu ŽP 2004. V následující tabulce jsou uvedeny možné příležitosti a rizika pro stav ŽP ČR ve střednědobém časovém horizontu (cca 5 – 10 let).

Tabulka 2: Pozitivní očekávání a rizika budoucího vývoje ŽP ČR

POZITIVNÍ OČEKÁVÁNÍ A PŘÍLEŽITOSTI	RIZIKA
VLIVY HLAVNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH ODVĚTVÍ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Integrovaná prevence a omezování znečištění, posuzování vlivů na životní prostředí	
<p>Dojde ke zvýšení ekoeфективности výroby v důsledku zavádění BAT.</p> <p>IRZ poskytne lepší informace o rozmístění zdrojů znečišťování, což povede k efektivnější alokaci výdajů na ochranu životního prostředí do nejpostiženějších oblastí.</p> <p>V rámci procesů EIA a SEA se podaří obohatit hledisko ekonomické efektivity o rozměr společenské efektivity hodnocených záměrů (dopady na zaměstnanost, zdraví, biodiverzitu apod.).</p>	<p>Informace o vypouštění znečišťujících látek sice budou dostatečné, ale nepovedou k jejich snížení, protože proces nahrazování stávajících zařízení bude příliš pomalý.</p> <p>V procesu SEA bude větší důležitost přikládána hospodářskému rozvoji před sociálními otázkami a potřebou zachovat kvalitní životní prostředí.</p>
Dobrovolné nástroje v ochraně životního prostředí	
<p>Další rozvoj certifikace ekologicky šetrných výrobků povede k jejich většímu podílu na trhu.</p> <p>Podaří se vyloučit z trhu výrobky, které nesou symboly či značení klamně vydávané za „ekoznačku“</p>	<p>Konkurenční prostředí neumožní větší rozšíření ekologicky šetrných výrobků, jelikož jejich výrobní náklady jsou často vyšší než u konvenční produkce.</p>

<p>a které přitom nesplňují základní požadavky kladené na ekoznačení.</p> <p>Podaří se prosadit systém daňových úlev pro výrobce ekologicky šetrných výrobků.</p>	
Energetika	
<p>Dojde k většímu rozšíření biomasy jako obnovitelného zdroje tepelné a elektrické energie.</p> <p>Zvyšování ekoeфекtivity hospodářství povede ke snížení spotřeby primárních zdrojů energie, a tedy i těžby a rozšiřování stávajících těžebních lokalit.</p>	<p>Zvyšování energetických kapacit bude orientováno na vývoz elektrické energie.</p>
Průmysl	
<p>Rozvoj a zavádění environmentálních technologií (BAT).</p> <p>Využije se potenciál aktivit k ochraně životního prostředí k technickým a technologickým inovacím (zvyšování ekoeфекtivity).</p> <p>Uplatní se pobídky a nástroje podporující rozvoj technologií a jiných aktivit šetrných vůči životnímu prostředí.</p> <p>Bude aplikován princip předběžné opatrnosti do každodenní praxe.</p>	<p>Nepodaří se oddělit křivku růstu HDP od křivek růstu znečišťujících látek v jejich absolutním vyjádření, což sice povede k růstu životní úrovně v ekonomickém smyslu, avšak povede to také ke snižování kvality života (možnosti rekreace, dopady na lidské zdraví aj.).</p> <p>S dalším růstem některých hospodářských odvětví (především doprava) poroste počet havárií s dopadem na stav životního prostředí.</p>
Doprava	
<p>Obměnou vozového parku silniční dopravy ve prospěch nových, méně znečišťujících vozidel dojde ke stabilizaci a postupnému snižování limitovaných emisí z dopravy (především CO a VOC).</p> <p>Budou naplňovány zásady významných koncepčních dokumentů odvětví dopravy v oblasti vlivů dopravy na životní prostředí, tzn. Dopravní politika, „Program úspor energie a využití obnovitelných zdrojů v rezortu dopravy pro rok 2004“.</p> <p>Budou započteny dosud nehrazené externí náklady do cen přepravních služeb, což povede ke hledání ekonomicky a společensky optimálních řešení.</p> <p>Zavedení elektronického mýtného povede k omezení tranzitu nákladní dopravy přes ČR a současně k většímu využití stávajících kapacit železniční sítě.</p> <p>Rozvoj integrovaných dopravních systémů v regionech.</p> <p>Dobudování moderní železniční infrastruktury a dokončení liberalizace transformace trhu v železničním odvětví povede ke zvýšenému zájmu o železniční dopravu, která je příznivější k životnímu prostředí.</p>	<p>Zvýší se emise pevných částí a hluk z dopravy (výfukové zplodiny, otěry součástek motorů a pneumatik, sekundární prašnost) s negativními vlivy na zdraví obyvatel.</p> <p>Cenová dostupnost individuální automobilové dopravy a pohonných hmot povede ke snížení atraktivity veřejné dopravy. Společně s nárůstem počtu motorových vozidel bude narůstat také produkce odpadů (nebezpečných i ostatních) z dopravy.</p> <p>Dovoz ojetých automobilů z ostatních členských států EU zpomalí obnovu zastaralého vozového parku.</p> <p>Další rozvoj individuální automobilové dopravy povede k nerentabilitě některých linek místní veřejné dopravy, což nadále zhorší dopravní obslužnost některých regionů.</p> <p>Dotace a pobídky do odvětví letecké dopravy budou nadále uměle snižovat cenu letecké přepravy (deformace cen) a znevýhodňovat environmentálně šetrnější dopravu.</p>

<p>Poklesne hluková zátěž vlivem obměny vozového parku, nových technických požadavků na výrobky a realizace pasivních opatření u dopravní infrastruktury.</p> <p>Zvýší se podpora modernizace vozového parku.</p> <p>Bude podporována kombinovaná doprava.</p> <p>Zvyšování podílu železniční dopravy a silniční dopravy s alternativním pohonem povede ke snížení závislosti ČR na dovozu ropy a ropných paliv.</p> <p>Zvýší se provoz vozidel na alternativní pohon (hlavně zemní plyn) především u městské hromadné dopravy.</p> <p>Rozvoj nemotorizované dopravy, budování cyklistických stezek v rámci „Cyklostrategie“ a systémů „Park and Ride“ a „Bike and Ride“.</p>	
Zemědělství	
<p>Bude pokračovat dynamický rozvoj ekologického zemědělství.</p> <p>Dojde k posilování úlohy zemědělství v péči o krajinu.</p>	<p>Nepodaří se snížit množství průmyslových hnojiv a přípravků na ochranu rostlin používaných v zemědělství, což bude nadále působit významné vstupy znečišťujících látek do ekosystémů.</p>
Těžba nerostných surovin	
<p>Zvyšování materiálové a energetické efektivity hospodářství povede ke snížení materiálových potřeb výroby, a tím i ke snížení tlaků na čerpání přírodních zdrojů.</p>	<p>Orientace energetiky na export elektrické energie povede ke zvyšování tlaků na prolomení ekologických limitů pro těžbu uhlí.</p> <p>Pokračující stavební činnost povede ke zvyšování požadavků na základní stavební suroviny.</p>
Odpady a obaly	
<p>Míra recyklace odpadů a obalů se bude nadále zvyšovat.</p> <p>V rámci Plánů odpadového hospodářství ČR se podaří optimalizovat nakládání s odpady, přičemž důraz bude kladen na předcházení vzniku odpadů.</p> <p>Podaří se zvýšit podíl vratných obalů, a tím snížit produkci odpadů z obalů.</p>	<p>Absence, resp. nezavedení ekonomických nástrojů, které zvýhodní vratné a opakovatelně používané výrobky a výrobky z recyklovaných materiálů.</p> <p>Bude přibývat množství odpadů dovážených do ČR za účelem jejich energetického využití.</p> <p>Produkce odpadů z obalů poroste současně s růstem životní úrovně obyvatelstva, a tím se přiblížíme v tomto ukazateli „vyspělejším“ státům (ČR má v současnosti nižší produkci komunálního odpadu na 1 obyvatele oproti bývalé EU-15 o cca 30 %).</p>
Staré ekologické zátěže	
<p>ČR bude mít možnost využít know-how zemí EU i finanční prostředky EU.</p> <p>Akcelerace vývoje nových sanačních technologií urychlí proces sanace kontaminovaných území.</p>	<p>Pozastaví se zadávání veřejných zakázek na odstraňování starých ekologických zátěží nad 2 mil. Kč ze strany FNM ČR.</p> <p>Nebudou dostatečně řešeny dlouhodobé havárie, které mají dle § 42 odst. 4 vodního zákona řešit</p>

	<p>kraje. Finanční prostředky potřebné k nápravě závadného stavu, tj. průzkumným i vlastním sanačním pracím, mají být čerpány ze zvláštních účtů krajů, ročně doplňovaných do výše 10 mil. Kč.</p> <p>U lokalit po Sovětské armádě v případě krácení státního rozpočtu bude nutná redukce sanačních prací, což povede k prodlužování doby sanace a ohrožení dosažení sanačních limitů v koncentračních i časových limitech.</p> <p>Problémy legislativního charakteru znemožní pokračovat nebo zahájit nezbytná sanační opatření (úpadek nabyvatele apod.).</p> <p>Kvalita zdrojů pitných vod pro hromadné zásobování obyvatel bude ohrožena v případech, kdy budou chybět finanční zdroje či legislativní nástroje na sanační opatření.</p>
Výdaje na ochranu životního prostředí	
<p>Zvyšování poplatků za „environmentální zla“ bude signálem pro výrobce k náhradě starých průmyslových zařízení, která nemají ještě ukončenou životnost, za zařízení s novými, environmentálně příznivějšími technologiemi.</p> <p>Podarí se úspěšně propojit rozpočtové výdaje na ochranu životního prostředí s čerpáním z evropských fondů při kofinancování projektů v oblasti ochrany životního prostředí.</p>	<p>Nepodaří se prosadit úpravu daňového systému v rámci tzv. ekologické daňové reformy, která směřuje ke zvýšení zdanění primárních zdrojů za současného snížení daní z příjmů (princip fiskální neutrality), což by v konečném důsledku vedlo ke zvýšení alokační efektivity ekonomiky ČR, a tím i její konkurenceschopnosti na světových trzích.</p>
SLOŽKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	
Ovzduší	
<p>Zvyšování energetické účinnosti hospodářství povede ve spojení s obchodováním s emisními poukázkami na vypouštění skleníkových plynů k dalšímu snižování produkovaného množství skleníkových plynů.</p> <p>Podarí se snižovat vypouštění látek poškozujících ozonovou vrstvu Země a dojde k její postupné obnově.</p> <p>S vysokou pravděpodobností budou k roku 2010 dodrženy národní emisní stropy pro SO₂, VOC a NH₃.</p> <p>S vysokou pravděpodobností budou k roku 2010 dodržovány imisní limity pro ochranu lidského zdraví pro SO₂, NO₂, CO, As, Ni, Pb, Cd, Hg, NH₃ a imisní limity pro ochranu ekosystémů pro SO₂ a NO_x.</p>	<p>Oživení průmyslových odvětví nebude doprovázeno jejich restrukturalizací, což opětovně povede k nárůstu vypouštěného množství skleníkových plynů a dalších znečišťujících látek.</p> <p>Některé země (především rozvojové, ale i některé tzv. rozvinuté) budou nadále produkovat látky poškozující ozonovou vrstvu Země, což znemožní její úplné obnovení.</p> <p>S vysokou pravděpodobností nebude k roku 2010 dodržen národní emisní strop pro NO_x.</p> <p>S vysokou pravděpodobností nebudou nadále dodržovány imisní limity pro ochranu lidského zdraví pro suspendované částice velikostní frakce PM₁₀ a v daných termínech nebudou s největší pravděpodobností dodrženy cílové imisní limity pro troposférický ozon a imisní limity pro některé další znečišťující látky.</p>
Voda	

<p>Pomocí cílených opatření se podaří udržet dlouhodobě příznivý trend zlepšování jakosti povrchových a podzemních vod.</p> <p>Zrychlení výstavby ČOV a zvyšování účinnosti čištění povede k dalšímu omezení vypouštěného znečištění v ukazatelích BSK₅, CHSK_{Cr} a nerozpuštěné látky.</p> <p>V rámci vydávání integrovaných povolení se podaří snížit produkci škodlivin u zdroje, a tím úroveň jejich vypouštění do povrchových vod (především průmysl) nebo podzemních vod (zemědělské zdroje).</p> <p>V rámci aktivní politiky protipovodňové ochrany zaměřené na zvýšení retenční schopnosti krajiny se podaří snížit riziko povodní a s nimi souvisejících škod.</p> <p>ČR jakožto pramenná oblast bude i nadále úspěšná při čerpání finančních prostředků na oblast péče o vodní zdroje, což přispěje především v procesu budování ČOV a při zvyšování jejich účinnosti.</p>	<p>Nepodaří se zvrátit dlouhodobě rostoucí trend vypouštění RAS, pro jejich snížení je účinnější jejich omezování u zdroje než odstraňování na ČOV.</p> <p>Nepodaří se omezovat znečišťování povrchových a podzemních vod živinami (dusíkem a fosforem) z plošných zdrojů (splachy ze zemědělství) a bodových zdrojů (městské kanalizace). Snížování jejich obsahu v rámci procesu čištění odpadních vod je totiž obtížnější než u látek odbouratelných oxidačními procesy. Kumulace živin ve vodních nádržích povede k prohlubujícím se problémům s eutrofizací a následnému snížení kvality vod (pitných i určených ke koupání).</p> <p>Nepodaří se sladit různé nástroje protipovodňové ochrany (územní plánování, lesní hospodářství aj.), což povede k riziku opakujících se povodní.</p>
Půda	
<p>Bude pokračovat pozvolný nárůst rozlohy lesní půdy a trvalých travních porostů, zejména v podhorských oblastech, což povede ke zlepšení retenčních schopností krajiny a ke zvyšování biodiverzity.</p> <p>Budou pokračovat rekultivace ploch dotčených těžbou nerostných surovin alespoň na současné úrovni (tj. cca 0,5 tis. ha ukončených rekultivací ročně).</p> <p>V rámci komplexních pozemkových úprav se podaří postupně snižovat ohroženost půd erozí a posilovat mimoprodukční ekologické funkce zemědělských ploch.</p> <p>Bude pokračovat pozitivní trend snižování obsahů rizikových prvků v kalcích z ČOV, což umožní jejich širší aplikaci na zemědělských půdách.</p> <p>S rozvojem ekologického zemědělství se podaří omezit používání přípravků na ochranu rostlin a průmyslových hnojiv.</p>	<p>Pokračující eroze zemědělských půd povede ke zhoršení jejich vlastností a kvality povrchových vod.</p> <p>Nepodaří se omezit vstupy rizikových prvků a sloučenin do půdy (těžké kovy, PAU).</p>
Horninové prostředí a nerostné zdroje	
<p>Bude řešena problematika starých důlních děl v ostravské oblasti, kde dochází k nekontrolovatelným výronům metanu.</p> <p>Sníží se potřeba materiálových a energetických surovin v důsledku zvyšování materiálové a energetické efektivity hospodářství.</p>	<p>Dojde k ohrožení stávajících územních limitů těžby uhlí a k dalšímu narušení již dosti poškozené krajiny v severních Čechách a s tím spojené nucené vyvlastňování majetku místních obyvatel.</p> <p>Při vzestupu stavební výroby při opravě škod po ničivých povodních a při modernizaci zastaralé infrastruktury bude v příštích letech pokračovat mírný</p>

	nárůst těžby stavebních surovin.
Příroda a biologická rozmanitost	
<p>Vytvoří se ekonomické nástroje péče o krajinu v rámci EU.</p> <p>Vytvoří se systém příspěvků na mimoprodukční funkce zemědělského a lesnického hospodaření.</p> <p>Podarí se sladit různé dotační tituly s vlivy na přírodu a krajinu tak, že nebudou působit proti sobě (např. dotace v zemědělství na produkci vs. dotace na péči o krajinu).</p> <p>Dojde k lepšímu prosazování ekologických požadavků v rámci sektorových politik, územních plánů, koncepcí apod.</p> <p>Vytváření soustavy Natura 2000.</p> <p>Vzrůstající zájem veřejnosti o problematiku ochrany přírody a krajiny.</p>	<p>Pokračování úbytku ploch k přírodě blízkých ekosystémů a pokračující fragmentace biotopů.</p> <p>Umělé vnášení živin člověkem (eutrofizace) do biotopů a přímé ovlivnění biotopů člověkem (např. pytláctví).</p> <p>Nedostatek finančních prostředků pro zajištění monitoringu a managementu ZCHÚ i rostlinných a živočišných druhů.</p> <p>Rozšiřování invazních druhů.</p>
Les	
<p>Pokračování přeměny zemědělské půdy na půdu lesní zejména v podhorských oblastech zvýší retenční schopnost krajiny a biodiverzitu.</p> <p>Pokračování růstu celkové porostní zásoby dřeva v lesích bude příznivě přispívat i ke konečné bilanci CO₂ za ČR.</p> <p>Podarí se úspěšně zvládnout kůrovcovou kalamitu v rámci sanačních a preventivních opatření.</p>	<p>Zlepšování půdních vlastností lesních půd bude pomalé a bude pokračovat nepříznivý vývoj míry defoliace jehličnatých a listnatých dřevin.</p>
LIDÉ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Environmentální rizika	
<p>V případě, že bude schválena nová politika EU v oblasti REACH dojde k vyhodnocení rizik všech chemických látek uváděných na trh v množství větším než 10 t za rok.</p> <p>Sníží se chemizace domácností a rozšíří se užívání přípravků na přírodní bázi nebo klasifikovaných jako ekologicky šetrné.</p> <p>Posílí spolupráce rezortů životního prostředí, zdravotnictví i zemědělství při zapojení předních odborníků a laboratorních pracovišť v oblasti sledování GMO.</p> <p>Zlepší se mezirezortní komunikace mezi MZ a MD v oblasti zdrojů dopravního hluku.</p> <p>Budou vypracovány strategické hlukové mapy a</p>	<p>Zdraví lidí bude ovlivněno stopovými množstvími některých chemických látek, které mohou působit na hormonální rovnováhu člověka (bromované zpomalovače hoření, změkčovadla plastů aj.).</p>

akční plány pro aglomerace.	
Zdraví	
<p>Dojde k dalšímu zvyšování očekávané střední délky života v důsledku zdravějšího životního stylu (nekuřáctví, změna stravovacích návyků, pohybové aktivity aj.).</p> <p>Zlepší se kvalita ovzduší ve městech a v obytných prostorách v důsledku přijetí opatření v odvětví dopravy.</p> <p>Budou přijmuta účinná protiradonová opatření na základě prováděného monitoringu budov.</p>	<p>Zdroje pitné vody budou ohroženy dusičnany pocházejícími z aplikace průmyslových hnojiv v zemědělství.</p> <p>Zvýší se hluková zátěž obyvatelstva v důsledku nárůstu silniční a letecké dopravy.</p> <p>Havárie s únikem radioaktivních látek.</p>
Cestovní ruch a urbanizovaná území	
<p>Zastavěné a nadále nevyužívané plochy a objekty (brownfields) budou regenerovány a sanovány a dále důsledně využívány pro výstavbu a jiné využití.</p> <p>Městská a místní hromadná doprava a místní a regionální železniční osobní doprava budou podporovány jako sociálně vhodné a environmentálně šetrné alternativy k individuální automobilové dopravě.</p> <p>Bude podporována environmentálně příznivější celostátní a mezinárodní nákladní železniční a kombinovaná doprava, dále pak pěší a cyklistická doprava.</p> <p>Environmentálně šetrná venkovská turistika a agroturistika budou podporovány z fondů EU.</p> <p>Města a obce získají metodickou podporu v péči o sídelní zeleň a o životní prostředí ve městě.</p>	<p>Dopravních komunikací v obcích a aglomeracích budou zahlceny převážně těžkou nákladní a individuální automobilovou dopravou.</p> <p>Sníží se biologická a krajinná rozmanitost na území měst.</p> <p>Zemědělské a lesní půdy budou nadměrně zabírány pro stavební a jiné účely.</p> <p>Naroste počet nevyužívaných zdevastovaných ploch a objektů ve městech i na venkově („vybydlené“ obytné domy, opuštěné objekty a areály – brownfields, neudržované části krajiny).</p> <p>Rozšíří se korupce veřejné správy.</p> <p>Zhoršení stavu životního prostředí, především kvality ovzduší a zatížení obyvatelstva hlukem v městských aglomeracích z důvodu nárůstu individuální a podnikatelské silniční dopravy a poklesu podílu městské hromadné dopravy a železniční dopravy, s tím související zhoršení zdravotního stavu obyvatelstva.</p> <p>Ohrazování soukromých pozemků povede k omezení možností rekreačního využití a k další fragmentaci krajiny.</p>
Místní agenda 21 a neziskový sektor	
<p>Zvýší se zájem veřejnosti o věci veřejné, dojde k rozvoji občanské společnosti, posílí funkce veřejné správy jako služby veřejnosti.</p> <p>Budou schválena otestovaná kritéria MA21 Radou vlády pro udržitelný rozvoj a vládou ČR.</p> <p>Dotace na MA21 zvýší motivaci.</p> <p>Medializace tématu (v rámci projektu Národní síť zdravých měst ČR).</p>	<p>Kritéria MA21 nebudou schválena Radou vlády pro udržitelný rozvoj a vládou ČR.</p> <p>Neochota politiků zapojovat veřejnost do rozhodování.</p> <p>Poklesne zájem veřejnosti o volby a o politické dění jako takové, zejména u mládeže.</p> <p>Vláda nebude ochotna zabývat se tématem udržitelného rozvoje a MA21.</p>

Mezinárodní spolupráce a čerpání zkušeností ze zahraniční (dobrá praxe).	
Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO)	
Ve Strategii vzdělávání k udržitelnému rozvoji bude plně využíváno již existujících programů EVVO a Státní program EVVO ČR bude pojmán jako nástroj plnící environmentální pilíř vzdělávání k udržitelnému rozvoji a jako průřezový nástroj realizace Národní strategie ochrany biologické rozmanitosti.	Nepodaří se včas zajistit zpracování plnění cílů Strategie udržitelného rozvoje ČR v oblasti sociálního a ekonomického pilíře pro Radu vlády pro udržitelný rozvoj.
Prosazování práva životního prostředí	
Podaří se urychlit proces vynucování práva, což významně sníží počet porušování povinností v oblasti životního prostředí.	Účast veřejnosti na rozhodování v oblastech týkajících se ŽP bude omezena.
Mezinárodní spolupráce	
ČR se bude stále aktivněji zapojovat do evropských a mezinárodních struktur, zejména v procesu tvorby evropské legislativy. Příležitost nalézt řešení v rámci mezinárodních smluv k problémům životního prostředí na globální úrovni (přeshraniční přenos škodlivých látek, ochrana vodních zdrojů, rybolov, evropské ekologické sítě – Natura 2000 aj.).	Nebudou plněny cíle a úkoly vyplývající z členství ČR v evropských a mezinárodních strukturách.

Zdroj: MŽP: Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2004

Za **největší příležitosti ke zlepšení kvality životního prostředí ČR** je možno považovat:

- **nárůst ekoeфекtivity** všech hospodářských odvětví v důsledku zavádění nových, čistších technologií, zejména v procesu integrovaného povolování podle zákona o integrované prevenci, a dále v narovnání cen základních surovin v závislosti na environmentálních nákladech, které jsou s jejich využíváním spojené;
- **zlepšenou evidenci** zdrojů znečišťování v rámci Integrovaného registru znečišťování;
- **dořešení starých ekologických zátěží** z minulosti;
- **zhodnocení nebezpečnosti chemických látek** na trhu v rámci programu REACH;
- další **rozvoj dobrovolných nástrojů**, které budou stále častěji poskytovat konkurenční výhodu u spotřebitelů (značka „Ekologicky šetrný výrobek“) a odběratelů (systémy environmentálního řízení);
- **růst biodiverzity** a **rekreačních možností** v důsledku posílení funkce zemědělství v péči o krajinu (defragmentace zcelených zemědělských ploch, budování polních cest vhodných k cykloturistice apod.);
- **posílení ekosystémového přístupu** při hodnocení vlivů antropogenních aktivit na životní prostředí a jednotlivé biotopy;

- růst povědomí o otázkách životního prostředí a o hodnotách, které člověku poskytují (možnosti rekreace, zdraví nepoškozující životní prostředí) v důsledku programů environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty;
- větší zapojení veřejnosti do komunální politiky nejen v oblasti životního prostředí;
- rozšíření zdravějšího a environmentálně příznivějšího životního stylu (trávení dovolené v ČR, zdravé potraviny, odklon od masové turistiky aj.);
- používání ukazatelů „kvality života“ při sledování úrovně rozvoje společnosti, které by zahrnovaly rovněž společenské a environmentální aspekty, jako jsou volný čas, zdravé životní prostředí, nízká kriminalita a mnoho dalších, namísto úzce vymezených ekonomických ukazatelů růstu, které se používají doposud;
- řešení problémů spojených s přeshraničními vlivy na životní prostředí v rámci mezinárodních smluv;
- v neposlední řadě překlenutí některých nedostatků v komunikaci a spolupráci mezi jednotlivými resorty, jelikož otázky péče o životní prostředí mají nadrezortní charakter.

Za nejvýznamnější rizika pro kvalitu životního prostředí ČR je na základě současných znalostí možno považovat:

- pasivní přizpůsobování se potřebám dopravy bez snahy o narovnání cen v různých dopravních odvětvích (silniční, letecká, železniční) a bez snahy o aktivní opatření ke snížení negativního vlivu dopravy na zdraví obyvatel;
- ovlivňování komunálních politiků při stanovování veřejného zájmu. Prosazování úzkých ekonomických zájmů v rozporu s veřejným zájmem;
- růst konzumerizmu a environmentálně nepříznivých způsobů trávení volného času, což způsobí nárůst produkce odpadů a znečištění z výroby a dopravy;
- absence, resp. nezavedení ekonomických nástrojů na podporu cílů SPŽP ČR;
- negativní působení médií na názory a postoje veřejnosti, protože média budou upřednostňovat a prosazovat ekonomické zájmy svých inzerentů;
- nízkou vymahatelnost práva životního prostředí.

5. 3. Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí

Výdaje na ochranu životního prostředí

Celkové investice na ochranu životního prostředí v období 1990 až 2001 jsou uvedeny v Tab. 3.

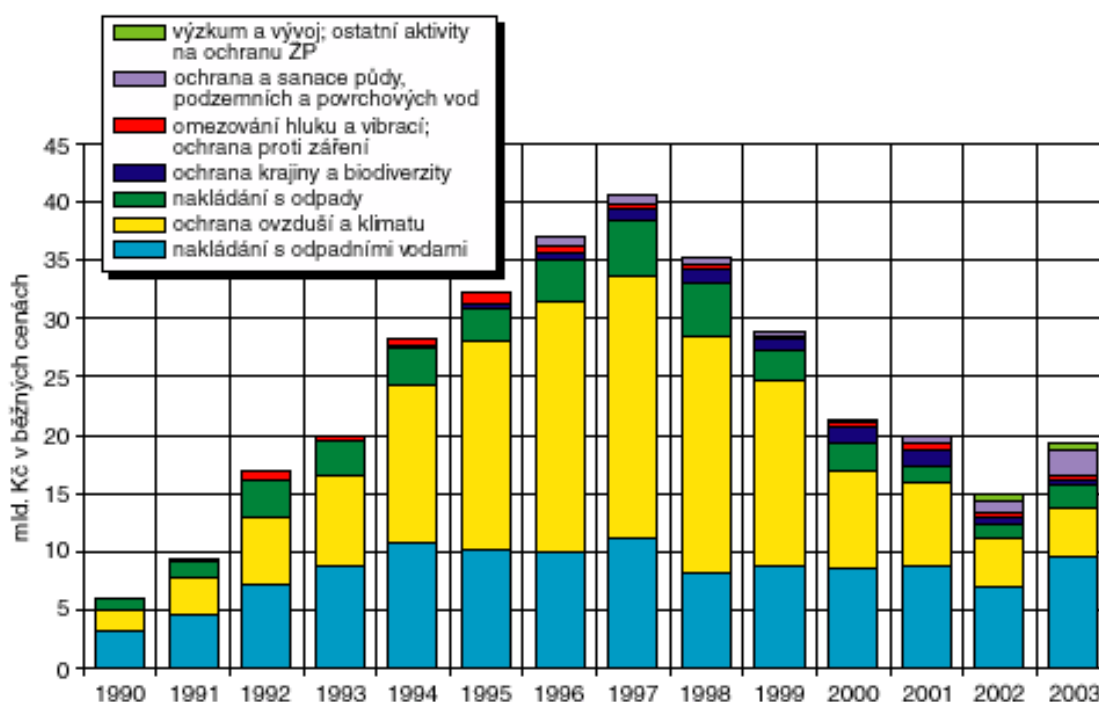
Tabulka 3:

Přehled vývoje celkových investic na ochranu životního prostředí v letech 1990–2001

Rok	Celkové investice (mld. Kč, v běžných cenách)	Podíl na HDP (%)
1990	6,0	1,1
1991	9,4	1,3
1992	17,0	2,1
1993	19,9	2,2
1994	28,3	2,5

1995	32,3	2,4
1996	37,0	2,4
1997	40,5	2,5
1998	35,2	2,0
1999	29,0	1,5
2000	21,4	1,1
2001	19,9	0,9

Zdroj: ČSÚ

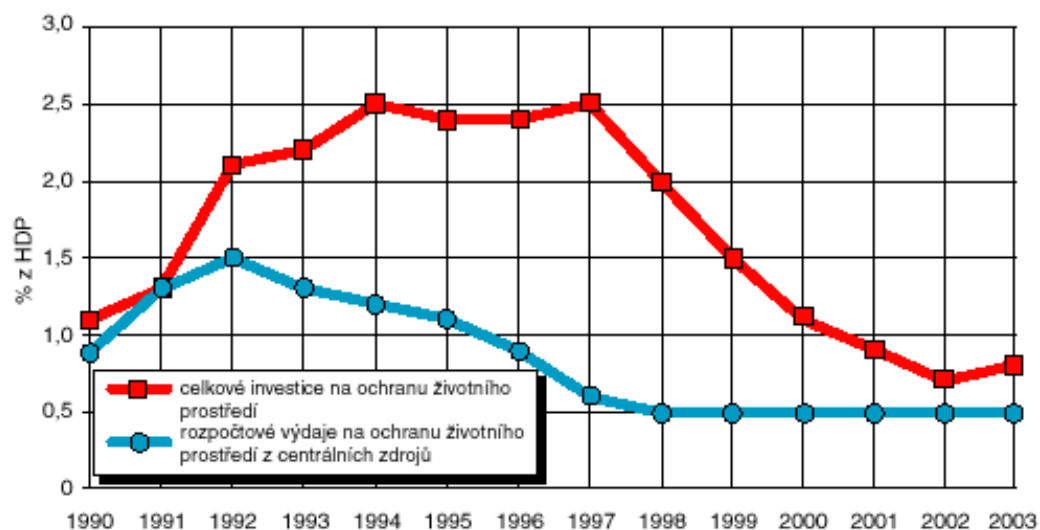
Obrázek 1

Vynaložené investice na ochranu životního prostředí podle složek životního prostředí, 1990–2003

Zdroj: ČSÚ

Pokles investic vynaložených na ochranu životního prostředí v roce 2001 oproti roku 2000 se projevil převážně v investicích vynakládaných na ochranu ovzduší a klimatu (podle zákona č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami (zákon o ovzduší), měly být do roku 1998 uvedeny zdroje znečištění do souladu s limity stanovenými v zákoně, proto byly investice na omezení znečištění vynaloženy zejména v letech 1995–1998) a na ekologické nakládání s odpady (podstatná část zařízení – skládky, spalovny, ostatní – byla uvedena do provozu v předchozích letech a potřeba pořízování nových kapacit tak klesla). V následujících letech by však u investic vynaložených na ochranu životního prostředí mělo opět dojít k nárůstu, a to především v oblasti ochrany vod v souvislosti např. s implementací směrnice Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod, v oblasti ochrany ovzduší v souvislosti s naplňováním nového zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší). Významným prvkem, který ovlivní předpokládaný nárůst investic na ochranu životního prostředí, je také aplikace zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci).

Nadpoloviční část investic byla pořízena z vlastních zdrojů investorů. Více než 50 % prostředků bylo realizováno v severních Čechách a na severní Moravě.

Obrázek 2

Výdaje na ochranu životního prostředí, 1990–2003

Výdaje z centrálních zdrojů (státní rozpočet, Státní fond životního prostředí ČR a Fond národního majetku ČR) **na ochranu životního prostředí v období 1992 až 2002** jsou uvedeny v Tab. 4. V roce 2002 bylo vynaloženo na ochranu životního prostředí ze státního rozpočtu téměř 5 mld. Kč, ze Státního fondu životního prostředí ČR 4,1 mld. Kč a z Fondu národního majetku ČR 3,2 mld. Kč.

Tabulka 4:

Výdaje na ochranu životního prostředí z centrálních zdrojů v letech 1992–2002

Rok	mld. Kč, v běžných cenách
1992	12,156
1993	12,022
1994	13,707
1995	14,937
1996	13,905
1997	9,062
1998	9,185
1999	9,918
2000	10,066
2001	10,752
2002	12,317

Zdroj: MF, MŽP, SFŽP ČR, FNM ČR

Významným zdrojem prostředků jsou dále místní rozpočty. V roce 1997 bylo z místních rozpočtů vynaloženo 12,9 mld. Kč, v roce 1998 pak 12,4 mld. Kč. Po roce 1998 dochází k postupnému zvyšování vynaložených prostředků ze 14,5 mld. Kč v roce 1999, na 14,9 mld. Kč v roce 2000 a 15,6 mld. Kč v roce 2001. V roce 2002 bylo z místních rozpočtů na ochranu životního prostředí vynaloženo 17,3 mld. Kč, z toho 6,8 mld. Kč na ochranu vod, 5,4 mld. Kč do oblasti nakládání s odpady a 4,6 mld. Kč na ochranu krajiny a biodiverzity.

Dosavadní vývoj výdajů k ochraně životního prostředí odpovídá svým objemem i dynamikou stavu životního prostředí na počátku devadesátých let a potřebám jeho rychlé nápravy. **Více než 80 % celkových investic bylo zaměřeno do prioritních oblastí, tj. na zlepšení kvality ovzduší a vod a právě v těchto oblastech bylo dosaženo nejvýraznějšího zlepšení. Určitým problémem bylo, že investice k ochraně ovzduší byly z velké části zaměřeny na „koncová čistící zařízení“ (např. odsířovací jednotky) a nikoliv na výměnu technologií, což bylo způsobeno velmi krátkým termínem k dosažení emisních limitů, ale také chybějící aktivní podporou efektivnějších opatření** (zavádění ISO 14 000 a EMAS, legislativní a daňová podpora výměny technologií).

Pokles výdajů po roce 1997 vyplývá ze skutečnosti, že již byly dokončeny rozhodující investice v oblasti ochrany ovzduší (odsíření, odprášení a denitrifikace elektráren a velkých tepláren) a ochrany vod (výstavba či rekonstrukce čistíren odpadních vod s kapacitou nad 10 tis. ekvivalentních obyvatel).

V nadcházejícím období lze v oblasti výdajů k ochraně životního prostředí očekávat následující vývoj:

- úroveň výdajů pravděpodobně nikdy nedosáhne úrovně v období 1994–1997
- k určitému nárůstu pravděpodobně dojde po vstupu ČR do EU, kdy začnou být poskytovány prostředky z Kohezního fondu a také ze strukturálních fondů
- těžiště výdajů se ve střednědobém horizontu (2004–2010) přesune do oblastí nakládání s komunálními odpadními vodami
- investice se budou postupně přesouvat tam, kde je to věcně a technicky možné, od instalací „koncových čistících zařízení“ k zavádění nových „čistších“ výrobních technologií.

5. 4. Závěry, prognóza vývoje stavu životního prostředí v ČR

Na základě vyhodnocení a posouzení informací o vývoji a stavu životního prostředí v ČR lze uvést následující závěry:

- v období 1990 až 1998 došlo k zásadnímu zlepšení prakticky u všech složek životního prostředí, u nichž je pozitivní vývoj v takto krátkém časovém úseku z věcné podstaty možný
- k dosažení těchto výsledků přispělo, kromě pozitivního vlivu ekonomických a společenských změn po roce 1989, také přijetí a implementace nové environmentální legislativy a vynakládání vysokých prostředků na investice k ochraně životního prostředí, a to jak z centrálních zdrojů, tak zejména ze soukromé sféry
- hodnoty základních ukazatelů, charakterizujících stav životního prostředí, se již výrazně neliší od průměrných hodnot, dosahovaných v EU a OECD a ani od hodnot dosahovaných v nejbližších kandidátských státech pro vstup do EU (Maďarsko, Polsko, Slovensko) či od hodnot, dosahovaných sousedními členskými státy EU (Rakousko, SRN)

- v období 1999–2002 se ukazuje, že dochází ve většině složek životního prostředí pouze k mírnému zlepšení či k určité stabilizaci
- příčinou stabilizace je skutečnost, že již byl v zásadě vyčerpán potenciál obsažený v dosavadní legislativě přijaté počátkem 90. let minulého století
- současný stav však přesto nelze považovat za zcela uspokojivý
- v období 2001–2010 proto nelze očekávat zásadnější změnu, která by byla srovnatelná s dynamikou a s rozsahem změn v průběhu devadesátých let minulého století. Současně však nehrozí, na základě dostupných informací, ani riziko výrazných negativních změn
- **základním trendem pro období do roku 2010 bude**, v případě že nedojde k neočekávaným politickým, ekonomickým či přírodním negativním jevům na globální, regionální či národní úrovni, **velmi mírné postupné zlepšování stavu životního prostředí.**

Mezi **nejzávažnější problémové oblasti životního prostředí** lze na základě současných poznatků řadit:

1. Růst přepravních výkonů v silniční i letecké dopravě a s tím spojené zvyšování produkce znečišťujících látek. Tento růst je rychlejší než růst celého hospodářství ČR. Se vstupem ČR do EU stoupá také objem tranzitu přes území ČR, jehož zpoplatnění je nedostatečné. Obnova vozového parku za vozidla produkující nižší emise je pomalá, objevuje se také negativní jev dovozu ojetých automobilů z rozvinutějších zemí EU. Silniční doprava negativně ovlivňuje kvalitu životního prostředí a především v hustě obydlených oblastech bezprostředně ohrožuje pohodu a zdraví obyvatelstva.

Hlavní řešení spočívá v zavedení mýtného, jehož výše by měla zahrnovat i dosud nehrazené náklady (tzv. externality) a měla by tak vést k narovnání cen za přepravní služby. Dalšími opatřeními především na lokální úrovni je zavedení omezení pro pohyb vozidel v centrech měst ve spojení s podporou systémů městské hromadné dopravy a podporou rozvoje cyklistické dopravy. Všem aktivním opatřením ke snižování negativních vlivů dopravy by však měla předcházet informační kampaň, v rámci které by byly vysvětleny důvody těchto mnohdy nepopulárních opatření.

2. Ekonomika ČR není řízena cenami, které by zahrnovaly všechny náklady spojené s činností právnických a fyzických osob (znečišťovatelů). Znečišťovatelé svojí činností mimo jiné poškozují zdraví obyvatel, snižují hospodářské výsledky jiným podnikatelským subjektům a způsobují vznik externalit. Tyto externality nejsou zahrnuty v ceně produktů, jejichž výroba nebo spotřeba poškozují životní prostředí. V ČR je typickým příkladem oblast energetiky a dopravy, kde ceny dosud neodrážejí skutečné náklady.

Z důvodu zahrnutí externalit do cen (tzv. internalizace externalit) připravuje Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem financí koncept ekologické daňové reformy. Koncept bude zaměřen na vyšší zdanění paliv a energie škodlivé životnímu prostředí a na daňové zvýhodnění paliv a energie šetrné k životnímu prostředí. Očekává se daňová podpora obnovitelných zdrojů energie a ekologických forem dopravy.

Cílem je zejména snížení emisí skleníkových plynů a ostatních znečišťujících látek. Na druhé straně výnos z daní, které budou zavedeny prostřednictvím ekologické daňové reformy, bude využit na snížení daňového zatížení práce. To může vést k oživení trhu práce a k růstu zaměstnanosti.

Jelikož energetika a doprava se prolínají celým národním hospodářstvím a dotýkají se všech ekonomických subjektů ČR, je důležité nalézt konsenzus mezi zainteresovanými stranami. Koncept ekologické daňové reformy, jehož zpracovateli jsou Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo financí, bude vládě předložen koncem listopadu 2005.

3. Pokračují spory ohledně způsobu využívání zvláště chráněných území člověkem. Podnikatelské subjekty mají zájem na intenzivním hospodářském využívání těchto území a na podpoře masové turistiky založené na vysoké spotřebě zboží spíše než služeb.

ČR v roce 2004 vyhlásila 38 ptačích oblastí dle směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků v rámci systému Natura 2000. Dále také pokračuje budování biokoridorů v rámci územního systému ekologické stability krajiny. Celý proces vyhlášení ptačích oblastí byl spojen s rozsáhlou informační kampaní, ve které byly vysvětleny přínosy nově vyhlášených území s vyšším stupněm ochrany.

Zvláště chráněná území by měla sloužit jako příklad udržitelného využívání krajiny a takto získané pozitivní zkušenosti by měly být posléze uplatňovány i na ostatních lokalitách s nižším stupněm ochrany. Řešení spočívá především v propagaci environmentálně příznivých způsobů turistiky, podpoře infrastruktury služeb poskytovaných místními obyvateli (pohostinství, průvodci, kulturní akce aj.) a v hospodářském využívání některých ploch způsobem, který nevede ke snižování biodiverzity a ohrožení mimoprodukčních funkcí přírodních ekosystémů (ochrana před povodněmi, ochrana zdrojů pitné vody apod.). V tomto případě je možné poskytovat subjektům hospodařícím v chráněných oblastech kompenzace bez negativních vlivů na optimální výstup hospodářství, jelikož produkují tzv. pozitivní externality, tj. jejich činnost je prospěšná ostatním subjektům, které za takto získaný přínos nebudou již platit (např. ochrana obyvatel žijících níže na toku řek před povodněmi v důsledku zvýšené retenční schopnosti krajiny ve zvláště chráněném území).

4. Kvalita povrchových a podzemních vod stále není uspokojivá, a to i přesto, že lze zaznamenat od roku 1990 výrazné zlepšení jejich kvality v návaznosti na přijatá opatření. Na mnoha vodních nádržích se v letním období vyskytují problémy s eutrofizací vod, což je důsledek nadbytku přítomných živin.

Je nutné pokračovat ve výstavbě nových čistíren odpadních vod a u stávajících zvyšovat jejich účinnost i s ohledem na vnosy fosforu a dusíku, které jsou hlavními příčinami biologické kontaminace vod. V roce 2004 bylo v ČR zprovozněno 22 čistíren odpadních vod a 35 bylo rekonstruováno nebo rozšířeno. Dále je třeba snižovat množství živin produkovaných plošnými zdroji znečištění v zemědělství, a to formou omezení množství používaných průmyslových hnojiv v důsledku zmenšování obhospodařované plochy orné půdy zejména v podhorských oblastech a podporou přechodu k ekologickému zemědělství.

5. 5. Environmentální vzdělání a osvěta v podnikové sféře (EVVO)

Environmentální vzdělávání a osvěta v podnikové sféře patří do rámce státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) v České republice jako součásti implementace směrnice 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí.

Význam:

Podniková sféra je jedním z rozhodujících spolutvůrců stavu životního prostředí a v nedávné minulosti se zásadním způsobem podílela na jeho podstatném zlepšení v rozsahu a v termínech, které nemají

v Evropě obdoby. Významnou úlohu sehrála ministerstva životního prostředí a průmyslu a obchodu a jejich vzájemná spolupráce. Investice podnikové sféry do ochrany životního prostředí, které byly vyvolány novou environmentální legislativou z počátku 90. let, převyšovaly veřejné investice, jejichž podíl postupně klesal.

V tomto období se také ve velmi vysoké míře prosadilo právní povědomí o nutnosti ochrany životního prostředí. Svou zásluhu mají i komerční osvětové a vzdělávací aktivity a informační činnost konzultantů a dodavatelů environmentálních technologií, kteří uchopili téma ochrany životního prostředí jako svou podnikatelskou příležitost. Pozitivní roli přitom sehrála různá sdružení orientovaná na problematiku vztahů podnikání k životnímu prostředí, zaváděním nových standardů, pomocí podnikům a publikováním a propagační výsledků pilotních projektů. Také mezinárodní programy (zejména PHARE a USAID) zvýšily povědomí o možnostech pozitivních environmentálních vazeb průmyslu a společnosti. Byla provedena řada odborných školení konzultantů, malých i středních firem v ochraně životního prostředí, byly rekvalifikovány a doškoleny větší počty osob než ve státní sféře a některé prosperující podniky již dnes přecházejí na systém evropských standardů.

Specifické postavení v systému státem usměrňovaného environmentálního vzdělávání a osvěty mají cílové skupiny v podnikové sféře. Základním rozdílem mezi ostatními sférami působení EVVO a podnikovou sférou je nutnost nenarušovat konkurenční prostředí přímými státem podporovanými aktivitami.

Pro cílené ovlivnění podnikové sféry je třeba položit důraz na podporu motivace, nepřímé ovlivňování, odstupňované informační, osvětové a propagační aktivity a na vytváření podmínek pro dobrovolné aktivity environmentálního vzdělávání a osvěty různých subjektů pro podnikovou sféru.

Cíle:

Vzhledem k potřebám České republiky a k deklarovaným prioritám Evropské unie je důležité napomáhat environmentální vzdělanosti pracovníků i managementu při ochraně životního prostředí a současně podporovat konkurenceschopnost našich podniků na zahraničních trzích. Prostředkem může být orientace na národní i mezinárodní programy šetrné výroby a certifikace výroby, výrobků a služeb.

Cílem je dosažení vyššího právního i odborného povědomí zástupců podniků o otázkách ochrany přírody a životního prostředí (ve smyslu preventivním) a zvýšení komunikace se státními organizacemi i veřejností (ve smyslu veřejné kontroly a informační otevřenosti). Je třeba koncentrovat se na spolupráci se subjekty zaměřenými na podnikovou sféru (oborové organizace, organizace výrobců, dovozců, prvovýrobců) bez ohledu na produkty a velikost podniku.

Cílové skupiny:

- a) vrcholový management podniků,
- b) střední management podniků,
- c) zaměstnanci podniků,
- d) odborové svazy a profesní organizace.

Aktivity:

- Podporovat informační služby pro podniky v problematice přidružení ČR k EU, o zavádění nových environmentálních přístupů a jejich připravované implementaci v ČR a o příležitostech, které tyto postupy nabízejí, o efektivitě podnikání aj.

- Zapojit environmentální vzdělávání a osvětu do programů, na kterých vláda již vyjádřila svůj zájem (nebo kde se tak dá očekávat vzhledem ke strategii Státní politiky životního prostředí a Aproximační strategii ČR).
- Podchytit a podporovat, případně zvýhodnit některou z možností (propagačně, daňově, úvěrově, atd.) podniky, naplňující a překračující mezinárodní standardy kvality a zároveň produkující některé výrobky nebo technologie vyhovující státní politice životního prostředí.
- Navázat funkční spolupráci s odborovými organizacemi zaměstnanců a v těchto organizacích podporovat informace o životním prostředí a rozvoj environmentálního vzdělávání a osvěty. Šířit informace o výrobě a šetrné výrobě a spotřebě k životnímu prostředí a podporovat všechny aktivity směřující ke zlepšení pracovního prostředí, provozů šetrných k životnímu prostředí a šetřících přírodní zdroje, spoluzodpovědnosti pracovníků za šetrnost a preventivní dodržování technologických norem a postupů.
- Prostřednictvím odborných a profesních svazů podporovat šíření etických norem a pravidel o podnikání v souladu s požadavky na ochranu životního prostředí a předběžnou prevenci.
- Vytvářet a propagovat registr environmentálně šetrných výrobců, výrobků a provozů a zvýhodňovat subjekty z registru při vývozu i při podnikatelské činnosti způsobem zvyšujícím jejich komparativní výhody na trhu.

Okruhy aktivit:

- Národní program zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS).
- Národní program čistší produkce.
- Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC), nejlepší dostupné techniky (BAT) a registr informací o znečišťování (IRZ/EPER).
- Registr environmentálně šetrných výrobků, provozů a technologií.
- Úspory energií a podpora alternativních zdrojů energií.
- Prodloužená odpovědnost výrobce za výrobek, environmentální bezpečnost výrobku.
- Program ekologicky šetrný výrobek.
- Ekologické zemědělství.
- Podpora ekologických a přírodě šetrných technologií v lesním hospodářství, zajištění mimoprodukčních funkcí lesa – program péče o krajinu.
- Kodex správné hospodářské praxe v zemědělství.
- Podpora mimoprodukčních funkcí zemědělství.
- Agro-environmentální programy.
- Hodnocení a řízení rizik - EIA, program sanací.
- Vazby na další pilíře udržitelného rozvoje.
- Spolupráce s odborovými svazy a profesními organizacemi.
- Ekoefektivní ekonomická strategie (tzv. dvojí výhra).
- Vyjednané a vyvážené dohody o nadstandardních přístupech ve specifikovaných v oblastech vztahu podnikání a životního prostředí.

Doporučené aktivity a metody:

- Povzbuzovat podniky k širšímu zapojování veřejnosti do rozhodování o plánovaných aktivitách.
- Podporovat aktivity podniků a jejich sdružení směřující k jejich větší informační otevřenosti.
- Odborně podporovat informační kampaně ve sdělovacích prostředcích (masmédiích) pro podnikovou sféru a odborové organizace a o jednání podnikové sféry,
 - a) vyzdvihování pozitivních příkladů a varování negativními případy,
 - b) povzbuzování k podávání co nejotevřenějších podnikových zpráv o vlivu na životní prostředí,
 - c) návaznosti na regionální rozvojové strategie a plány
 - d) vyjednávání dohody o nadstandardních přístupech ve specifikovaných oblastech.
 - e) informování samospráv o environmentálních aktivitách podniků, metodách jejich sledování o možnostech jejich vyhodnocování a podporovat spolupráci obec - podnik.
 - f) dobrovolné dohody a dohody “o dobrém sousedství”
 - g) orientace environmentálního vzdělávání a osvěty na odborové zaměstnanecké a profesní organizace
 - h) odborná podpora specializovaných časopisů, programů v rozhlasu a TV, na Internetu, šíření informací o registru šetrných firem a výrobků.
 - i) spolupráce na podpoře motivujících a konsensus vytvářejících aktivit v podnikové sféře (kulaté stoly, společné pracovní skupiny)
 - j) ekonomické stimulační, podpory zemědělců, investiční pobídky, úvěrová a vývozní zvýhodnění apod.
 - k) podpora nabídky cílených vzdělávacích a informačních programů o technických a manažerských možnostech ochrany životního prostředí
 - l) podpora nabídky cílených rekvalifikačních programů v technické a manažerské ochraně životního prostředí a programů na preventivní vzdělávání odborů.

5. 6. Ochrana vod, nakládání s vodami v průmyslové praxi

Z hlediska nakládání s vodami a ochrany vod platí samozřejmě to, co je uvedeno výše - [snižování množství vypouštěných odpadních vod](#) - emise do ŽP, [snižování odběrů vod, kvalita odebíraných vod](#) a především jejich ochrana - [ochrana zdrojů podzemních, povrchových, ale i léčivých a minerálních \(lázeňských\) vod](#) - ochranná pásma a podmínky jejich ochrany - vše opět [v souladu s legislativou](#).

Neméně důležité jsou i ekonomické nástroje ochrany vod - poplatky za jejich odběr a vypouštění - pravidlo [„Znečišťovatel platí“](#)⁸⁴.

⁸⁴*Princip „znečišťovatel platí“ (hradí způsobené škody), znamená zahrnutí negativních externalit (= negativních vnějších vlivů), např. formou daní a poplatků za ekologické újmy, které stanoví regulátor nebo náhrady stanovené soudem, do nákladů znečišťovatele, přičemž poslední způsob je nejistý a zdlouhavý. Důležité je, že se nejedná pouze o škody způsobené na soukromém majetku, ale i na veřejných statcích. Uplatnění tohoto principu vede k novým, nákladově efektivním řešením, kdy výrobce omezuje negativní externality technickými opatřeními tak, aby jeho výrobky (služby) byly konkurenceschopné. Ekonomické nástroje nutí výrobce k technologickým inovacím, zavádění tzv. „nejlepších dostupných technik“ - BAT, recyklaci a úsporám energie mnohem účinněji nežli direktivní nástroje a jsou hlavním prostředkem prosazování tzv. zásady ekonomické efektivnosti. Poplatky, daně apod. by ovšem měly zahrnovat všechny významné externality, a to i s ohledem na škody, které nastanou na vzdálených místech (jiné země), anebo budoucím generacím. To je možné na základě společně přijatých mezinárodních opatření (např. v rámci společného trhu ES, nebo na základě mezinárodních úmluv). Pozn. autora.*

Je důležité si uvědomit, že [voda je snad nejzákladnější složkou ŽP a zdrojem života na Zemi](#) (společně s ovzduším) a že je skutečně dnes na současné a budoucích generacích, [nakolik dokážeme vodu a vodní zdroje uchránit před kontaminací](#). Samostatnou kapitolou však je [zabezpečení dostatečného množství zdrojů kvalitní pitné vody na Zemi](#).

V podnikové praxi pak je samozřejmě důležité, aby nakládání s vodami bylo legislativně zajištěno, tzn. aby byla zajištěna všechna **platná povolení pro nakládání s vodami** (odběry, vypouštění, popř. jiná povinná rozhodnutí), a [aby byly plněny další povinnosti](#), vyplývající z platné legislativy (především [poplatková hlášení](#) a [výpočty poplatků](#) ve stanovených termínech, [povinnosti při nakládání se závadnými látkami](#), popř. [povinnosti stanovené v rozhodnutích](#) příslušných správních orgánů - vodoprávních úřadů (např. [sledování kvality](#) a popř. [množství odebíraných a vypouštěných vod](#) ve stanovených ukazatelích ap.).

Ve všech složkách ŽP (a u nakládání s vodami a jejich ochrany lze říci, že to platí obzvlášť) platí, že [dobrý podnikový ekolog musí být v předstihu](#), resp. přinejmenším v těsném kontaktu a vazbě s novou, přicházející (připravovanou) legislativou, a pokud odhlédneme od vytvářející se nepřehledné právní džungle v legislativě ŽP, tak minimálně s platnou legislativou. Neměl by být ve vleku událostí, ale měl by se snažit jim předcházet a měl by na ně být připraven. To všechno si samozřejmě žádá [značnou časovou náročnost a značnou míru intuice](#).

5. 7. Ochrana přírody a krajiny v průmyslové praxi

Záležitosti ŽP, resp. povinnosti spadající do působnosti této složky mohou vypadat z hlediska podnikové ekologie méně významnější, nežli např. ochrana ovzduší nebo nakládání s odpady, v určitých případech však mohou nabývat významnosti poměrně zásadní. Jedná se především o [působnost v chráněných oblastech](#), popř. v rámci [jinak vymezených chráněných útvarů](#) (zásahy v chráněných územích, vliv na ně, zásahy do VKP, ÚSES a vliv na ně apod.) a vždy, když se jedná v rámci podnikových (podnikatelských) subjektů o [zásahy do přírody a krajiny](#) a [její přetváření](#), popř. o [vliv na ně](#) (zejména výstavba nových průmyslových podniků, těžební činnost, výstavba infrastruktury apod.).

Z hlediska ochrany přírody a krajiny v průmyslové praxi je především potřeba [dodržovat podmínky, které byly případně stanoveny příslušnými správními orgány a řídit se jimi, popř. plnit povinnosti, uložené právními předpisy](#).

Obecně lze říci, že [zdravá příroda je jedním ze základních pilířů kvalitního životního prostředí](#).

Ochrana přírody se proto v globálním měřítku stává nejzávažnějším úkolem a současně i limitujícím faktorem rozvoje celé lidské společnosti, průmysl nevyjímaje.

5. 8. Ochrana ZPF a LPF

V průmyslové praxi ochrana ZPF a LPF je samozřejmě vymezena výše uvedenou právní úpravou a spočívá především v procesech [odnětí půdy ze ZPF a LPF](#) k nejrůznějším účelům (zejména [výstavba nových průmyslových podniků a zařízení, rozšiřování stávajících průmyslových podniků a zařízení](#), v rámci těžby a zpracování nerostných surovin navíc ještě např. [rozšiřování těžby](#) v dobývacích prostorech v rámci stanovených těžebních postupů a POPD. apod.). Tato [problematika se nejeví jako významná](#), jelikož je poměrně jasně právně vymezena a procesy, resp. postupy při odnětí půdy jsou dostatečně známy a zaběhnuty.

Poněkud [problematičtější se jeví](#) postup opačný, tj. [návrat dotčených pozemků po skončení aktivit průmyslových podniků a subjektů do ZPF a LPF](#), a to v takovém stavu, aby mohly být pokud možno

přirozeně začleněny do okolní přírody a krajiny. Z legislativního hlediska je sice uzákoněno takto využívané a nejrůznějšími činnostmi dotčené pozemky po skončení činnosti subjektů tzv. rekultivovat a navrátit zpět do půdního fondu k plnění určených funkcí v rámci půdního fondu ČR, ale tento proces bývá často komplikovaný a zdlouhavý, zejména proto, že tyto pozemky musí najít nového majitele, který o ně dále musí pečovat, což samozřejmě stojí určité finanční prostředky, pomineme-li nároky na fyzickou péči o ně. Průmyslové podniky většinou již nemohou vzhledem k náplni své činnosti, tyto pozemky nadále vlastnit a pečovat o ně.

K tomu samozřejmě slouží již v průběhu využívání takto zasažených pozemků vypracování plánů a projektů rekultivací nejrůznějšími činnostmi dotčených pozemků, což je povinností ze zákona pro (průmyslové) subjekty, které tyto pozemky využívají. Plány a projekty rekultivací samozřejmě musí být odsouhlaseny a schvalovány příslušnými subjekty státní správy ochrany ZPF a LPF, které samozřejmě k nim mohou vznášet své připomínky.

Nejčastěji řešenou problematikou z hlediska podnikové ekologie bývá skutečnost, že původně vypracované projekty rekultivací, většinou po dobu činnosti průmyslového podniku, která často bývá i desítky let, časem zastarávají, přestanou být pro dané území aktuální a je potřeba je (někdy i vícekrát, resp. průběžně) aktualizovat a upravit tak, aby vyhovovaly současným stávajícím podmínkám pro využití daného území.

V poslední době se již v některých případech nehovoří o rekultivacích jednotlivých pozemků, ale o celkové revitalizaci území, zasaženého, resp. dotčeného činností průmyslového podniku.

Takováto revitalizace dotčeného území v sobě vlastně zahrnuje širší vazby, a to jak na vlastní dané území (region) z hlediska jeho budoucího využití, tak i na vazby, zabývající se vztahy k jednotlivým složkám ŽP a k jejich ochraně. Mnohdy velmi záleží na tom, jak fundovaně k problematice rekultivací a revitalizací území může mluvit, popř. do nich zasahovat, či je připomínkovat apod., podnikový ekolog, a samozřejmě záleží i na odborné zdatnosti podnikového ekologa samého a jeho znalosti celé problematiky, vč. znalosti vlastního zájmového území.

Konečně poslední problém je třeba spatřovat ve vlastním procesu navracení rekultivovaných a revitalizovaných pozemků příslušným subjektům do jejich vlastnictví. Mnohdy dochází k situacím a stavům, že průmyslový podnik nemá tyto pozemky komu předat, a musí se o ně řadu let starat s péčí řádného hospodáře, což jej mnohdy stojí nemalé finanční prostředky, které v drtivé většině nesouvisí s jeho vlastní činností.

Z typů rekultivačních, resp. revitalizačních plánů a projektů v poslední době se ustupuje od tzv. „zemědělských“, určených zejména k zemědělskému obhospodařování a pěstování plodin, v menší míře jako louky pastviny (zde ještě někdy ano), směrem k „lesnickým“ rekultivacím, majícím zejména svůj význam v produkci dřevní hmoty (méně často jako ochranný les, sloužící k ochraně vodních poměrů nebo erozních procesů, resp. příměstský les, sloužící k rekreačnímu a oddychovému využití zejména v příměstských zónách), až k tzv. „sukcesním“⁸⁵ způsobům (tzn. revitalizace území samovolným působením okolních biotopů, resp. ekotopů a postupnou migrací flóry a fauny z těchto území do území postiženého, zasaženého, dotčeného, resp. tzv. „řízenou sukcesí“ – částečně, popř. úplně naplánovanou člověkem). Tento způsob je vhodný zejména z klasicky „ochranářského“ pohledu, tzn. z hlediska správných zásad ochrany přírody a krajiny proto, že zásadním způsobem zvyšuje biodiverzitu (tzn. druhovou rozmanitost) přirozenými druhy migrujícími do lokality z okolních území (biotopů).

⁸⁵ sukcese (ekol.) = základní znak biocenózy; zákonitý proces nahrazování jedné biocenózy druhou až do konečného společenstva – klimaxu. Blíže viz Jakrlová – Pelikán: *Ekologický slovník terminologický a výkladový*, vydalo nakl. FORTUNA Praha 1999. Pozn. aut.

5. 9. Ochrana ovzduší a ozonové vrstvy v průmyslové praxi

Ochrana ovzduší v podnikové praxi spočívá v několika základních bodech:

1. Snižování emisí, průmyslových exhalací, skleníkových plynů, prekurzorů ozónu (freonů), zkrátka ve snížení vnášení škodlivých látek do ovzduší.
2. Provozování zdrojů znečišťování ovzduší v souladu s platnými právními předpisy.

ad. 1.:

Z hlediska **snížení emisí** lze tohoto dosáhnout opět několika způsoby, popř. jejich kombinací.

- ♦ omezování výroby, která zapříčiňuje vznik emisí, exhalací a škodlivin do ovzduší (v minulosti vyspělé firmy přesunovaly z vyspělých zemí takovouto výrobu do rozvojových zemí)
- ♦ zákaz a popř. nahrazování výroby, ze které vznikají emise, exhalace a škodliviny do ovzduší takovou výrobou, která produkuje méně závadné emise, popř. je neprodukuje vůbec (např. nahrazení výroby freonů)
- ♦ z hlediska ochrany ozónové vrstvy Země, dle zákona o ochraně ovzduší, v souladu s právem ES je u nás zakázána výroba metylbromidu a hydrochlorfluoruhlovodíků (freonů - tzv. regulované látky), dále jsou to povinnosti pro subjekty, provádějící servisní práce, údržby, demontáže nebo likvidace chladicích zařízení, klimatizačních zařízení, zařízení s tepelnými čerpadly, zařízení obsahujících rozpouštědla nebo systémů požární ochrany a hasicích přístrojů, jsou povinny při provádění těchto činností znovuzískávat regulované látky a následně tyto látky zneškodnit, regenerovat nebo recyklovat. Přičemž znovuzískávání regulovaných látek při recyklaci výrobků, zneškodnění, regeneraci nebo recyklaci regulovaných látek lze vykonávat jen s povolením ministerstva.
- ♦ restriktivní ekonomické nástroje - např. opět dle zákona poplatky za výrobu a dovoz regulovaných látek a výrobků, které je obsahují: Výrobci regulovaných látek a výrobků, které je obsahují, jsou povinni platit poplatek za vyrobené látky nebo výrobky ve výši 400 Kč za kilogram regulované látky.
- ♦ realizace technických, popř. technickoorganizačních opatření, vedoucích ke snížení emisí, exhalací a škodlivin do ovzduší (instalace filtrů, odlučovačů a jiných zařízení k jejich omezení)

ad. 2.:

K tomu právě slouží právní předpisy v oblasti ochrany ovzduší a jejich vymahatelnost. Právní předpisy jsou již vesměs konstruovány tak, aby průmyslové emise, průmyslové exhalace a ostatní škodliviny unikající do ovzduší, byly těmito předpisy regulovány na únosnou míru, tzn. na míru trvale udržitelného rozvoje ovzduší, resp. ochrany ovzduší. To je míra neohrožující zdravé životní prostředí a veřejné zdraví. K tomu slouží kromě předpisů v ochraně a tvorbě ŽP i předpisy hygienické, sloužící především k ochraně zdraví obyvatel (veřejného zdraví).

Za zmínku stojí ještě i ochrana ozónové vrstvy - mezinárodní úmluva o ochraně ozónové vrstvy Země, tzv. Kjótský protokol (Kyoto Protocol to the 1992 United Nations Framework Convention on Climate Change (Kyoto, 1997) - **Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu z roku 1992 /Kjóto, 1997/**) - United Nations Framework Convention on Climate Change (Rio de Janeiro, 1992). (**Rámcová úmluva OSN o změně klimatu /Rio de Janeiro, 1992/**) - snížení produkce skleníkových plynů a prekurzorů ozónu v jednotlivých zemích (pro jednotlivé země byly stanoveny kvóty pro jejich produkci, při jejich překročení poměrně značné finanční sankce).

V poslední době vstoupil do popředí i význam světelného znečištění zejména noční oblohy, které je definováno jako (definice):

„Viditelné záření umělých zdrojů světla, které může obtěžovat osoby nebo zvířata, způsobovat jim zdravotní újmu nebo narušovat některé činnosti a vychází z umístění těchto zdrojů ve vnějším ovzduší nebo ze zdrojů světla, jejichž záření je do vnějšího ovzduší účelově směřováno, v důsledku vysílání různých světelných reklam a poutačů, neonových reklam, a též z osvětlení aglomerací i dalších různých objektů.“

Poplatkové záležitosti a poplatky za znečišťování ovzduší v ČR, kromě sankcí, jsou poměrně významným nástrojem ochrany ovzduší, který byl v podstatě zaveden až po změně politických poměrů po r. 1989.

5. 10. Odpady, nakládání s odpady v průmyslové praxi

Základním problémem, resp. úkolem v oblasti nakládání s odpady v podnikové sféře je především nakládat s odpady v mezích platné legislativy, tzn. mít a udržovat na pracovišti čistotu a pořádek, provádět třídění odpadů podle druhů a kategorií, mít předepsaným způsobem označena shromažďovací místa (pro KO a NO, železný šrot, stavební a demoliční odpad aj.), příp. sklady NO a rovněž příslušné shromažďovací prostředky odpadů a mít je vybavena identifikačními listy NO (ILNO), se kterými se ve firmě nakládá.

Dále je to z administrativního hlediska vedení příslušných evidencí (průběžná evidence o odpadech a způsobech nakládání s nimi, evidence při přepravě NO a vystavení evidenčních listů pro přepravu NO - ELPNO), každoroční zpracování ročního hlášení o odpadech a způsobech nakládání s nimi a jeho zaslání ve stanoveném termínu (do 15. 2. následujícího roku za vykazovaný rok) na příslušný správní úřad (MÚ OŽP ORP). Rovněž nakládání s NO musí být prováděno pouze s platným souhlasem k nakládání s příslušnými NO, který vydává příslušný MÚ OŽP ORP (je třeba hlídat termín platnosti vydaného rozhodnutí a před vypršením platnosti jej obnovit).

Celorepublikovým trendem pak je snižování celkové produkce odpadů, zejména u velkých průmyslových firem a podniků, především pak u odpadů klasifikovaných jako nebezpečné. Samostatnou kapitolou pak je dodržování povinností při nakládání s odpady obsahující PCB (označování, evidence, ohlašování, dekontaminace, prokazování neexistence PCB apod. – viz výše legislativa).

Z hlediska snižování energetické a materiálové náročnosti výroby a zvýšení materiálového a energetického využití odpadů jsou přijaty:

dílčí cíle a opatření v rámci ČR:

1. Snížení hmotnostního podílu odpadů ukládaných na skládky
2. Snížení maximálního množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů (BRKO) ukládaných na skládky
3. Snížení materiálové e energetické náročnosti výroby (zejména zaváděním BAT)
4. Zlepšení úrovně nakládání s výrobky, obaly a odpady z nich

Z hlediska odpovědného nakládání s odpady v rámci politiky ŽP se jedná zejména o prevenci vzniku a snižování nebezpečných vlastností odpadů, nahrazování nebezpečných látek a materiálů, budování technických kapacit pro nakládání s NO, odstranění PCB a aktivní účast ČR v Basilejské úmluvě. V produkci nebezpečných výrobních i spotřebních odpadů na obyvatele a HDP převyšuje ČR průměr zemí EU. Také technické kapacity pro nakládání s některými druhy NO jsou nedostačující. Celková produkce NO se v posledních 5ti letech pohybuje v rozmezí 2,4 - 3,9 mil. tun odpadů, z tohoto množství je 50 % produkováno v průmyslu.

V dané oblasti musí být striktně uplatněn princip předběžné opatrnosti a prosazována ochrana lidského zdraví, živých organismů, podzemních vod a půdy před toxickými a nebezpečnými látkami.

Prevence vzniku odpadů se dosud v potřebné míře neprosazuje, schází ekonomická stimulace a informovanost o přínosech a výhodách opatření i investic do prevence vzniku odpadů a omezování jejich nebezpečných vlastností. Nebezpečné odpady ze zdravotnické a veterinární péče představují pouze 0,66 % celkové produkce nebezpečných odpadů, přesto představují významné nebezpečí z hlediska vlivu na zdraví lidí a životní prostředí. Tyto odpady jsou vnímány jako rostoucí problém vzhledem k jejich infekčnosti a toxicitě.

Množství nebezpečných odpadů vyříděných z komunálního odpadu je nižší než 1 % celkové produkce a signalizuje tak nízkou účinnost systémů odděleného sběru nebezpečných složek vyříděných z komunálního odpadu.

Polychlorované bifenyly a terfenyly (dále jen PCB/PCT) představují skupinu technických látek (transformátorové oleje, izolanty, hydraulické a teplotnosné kapaliny) odvozených od bifenyly. Odhaduje se, že v letech 1959-1984 bylo v Chemko Strážské (nyní území SR) vyrobeno přibližně 21 500 t PCB/PCT. Téměř polovina výroby byla exportována. Vzhledem k ukončení výroby látek na bázi PCB/PCT v roce 1984, množství PCB/PCT v prostředí postupně ubývá, přesto se ztráty do prostředí odhadují na 1/3 až 1/2. Pokrok nastává v souvislosti s prováděním evidence (inventarizace) PCB, zejména v souvislosti s jejich odstraňováním ze zařízení (transformátory, kondenzátory, olejové vypínače) s cílovým rokem 2010.

Dílčí cíle a opatření:

1. Prevence vzniku a snížení měrné produkce nebezpečných odpadů
2. Zlepšení nakládání s odpady ze zdravotnictví
3. Odstranění odpadů PCB a zařízení s obsahem PCB do roku 2010
4. Budování celostátní sítě zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady

5. 11. Posuzování vlivů na životní prostředí

Z hlediska posuzování vlivů na životní prostředí v průmyslové praxi je velice důležité, aby podnikový ekolog byl v neustálém kontaktu s vedením podniku, či firmy, aby byl od vedení řádně a včas informován o všech připravovaných záměrech z hlediska výroby (rozšíření výroby, zvýšení kapacity výroby, výstavba nového podniku apod.).

Jedině velmi dobře informovaný podnikový ekolog je schopen včas připravit jednak vlastní management podniku na splnění všech podmínek v případě, že uvažovaný záměr spadá svými parametry do některé činnosti, na které se vztahují podmínky procesu posuzování vlivů na ŽP.

Podnikový ekolog se musí vyznat ve všech postupech a úkonech, které se v procesu posuzování vlivů na životní prostředí, hmotný majetek a veřejné zdraví uplatňují.

To znamená, že kromě legislativní stránky (oznámení o záměru - náležitosti, zjišťovací řízení, dokumentace, posudek, veřejné projednání, stanovisko apod.) musí znát i vazby v praxi (území, kde se má záměr realizovat - podmínky jeho případné ochrany, kolize se zájmy ochrany přírody a krajiny, případné možné vlivy na ŽP a veřejné zdraví, příp. vlivy na hmotný majetek, dopravní a infrastrukturní vazby území, vlivy na krajinu a krajinný ráz apod. – viz obrázky č. 3 a 4 níže).

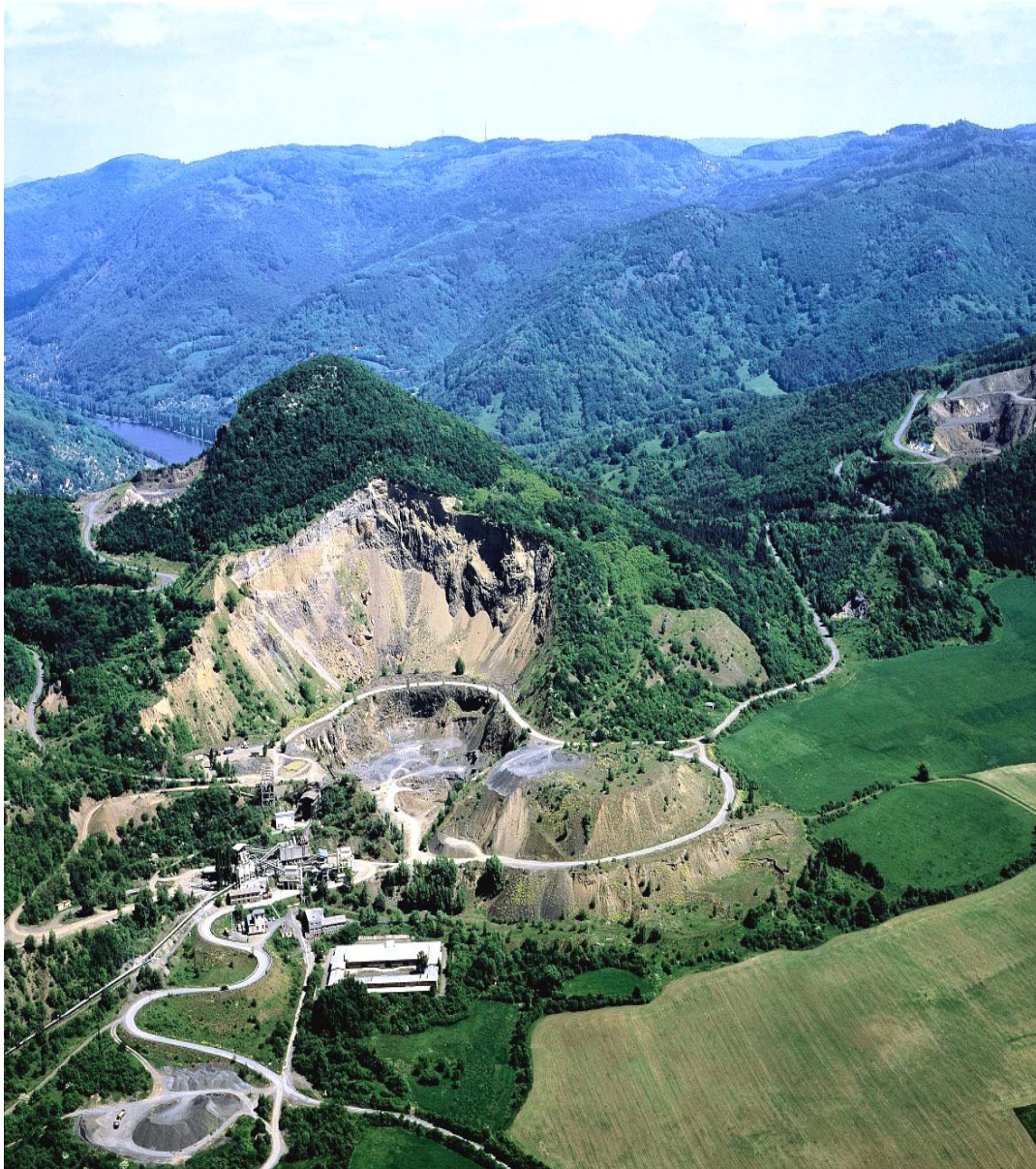
Podle míry těchto znalostí pak podnikový ekolog může realizaci uvažovaného záměru z hlediska strategie firmy příslušně koordinovat a usměrňovat, popř. upozorňovat na možnost vzniků problémů.

Rovněž koordinace celého procesu z hlediska zadání a zpracování dokumentace, poskytnutí podkladů pro zpracování dokumentace a následná účast na veřejném projednání jsou pro firmu, podnik či podnikatelský subjekt velkým přínosem.

Obrázek 3

Letecký snímek znázorňující vnější vazbu, resp. vazby realizovaného záměru na své okolí z hlediska posuzování vlivů na životní prostředí a na veřejné zdraví.

Obrázek 4

Letecký snímek té samé lokality, znázorňující vnitřní vazby záměru, konkrétně zde vazby vnitropodnikové dopravy na těžbu a zpracování nerostných surovin.

5. 12. Systémy ekologicky orientovaného řízení (EMS) v praxi

Co je EMS ?

EMS je ekologicky orientovaná část systému řízení podniku. Může to být v podstatě jakýkoli systém řízení, který se zabývá ochranou životního prostředí v podniku.

Jeho účelem je:

- integrace environmentálních aspektů do řízení podniku (při plánování a řízení aktivit podniku je snaha minimalizovat dopady na životní prostředí),
- zajišťovat soulad se zákony a normami na ochranu životního prostředí,
- motivovat vedení i zaměstnance k využívání technologií co nejšetrnějších k životnímu prostředí (s ohledem na možnosti podniku),
- minimalizovat množství nebezpečných látek ve výrobě,
- minimalizovat množství odpadu,
- šetřit surovinami a energií.

Jeho principem je neustálé zlepšování podle zásad: **PLÁNUJ - PROVEĎ - PROVĚŘ - ZLEPŠI**.

Jak to funguje?

Podnik musí nejprve vydat environmentální politiku; v té se firma zaváže trvale zlepšovat životní prostředí a stanoví oblasti ochrany životního prostředí, kterými se chce zabývat. Pak musí společnost vypracovat programy s konkrétními měřitelnými cíli a termíny. Poté když je jasné co, jak a kdy, proběhne školení zaměstnanců. Každý pracovník by měl vědět, **jaké jsou jeho úkoly a postavení v environmentálním systému řízení**. Zda je celý systém funkční ověřuje nezávislý audit. Vedení podniku také pravidelně přezkoumává, zda EMS vyhovuje současné situaci, zda není třeba stanovit další, nové cíle, nebo se zaměřit na jinou oblast ochrany životního prostředí.

Přínosy pro podnik.

Podnik:

- veřejnosti (svým zákazníkům a sousedům) demonstruje svoji snahu chránit životní prostředí a minimalizovat negativní dopady své výroby na okolí
- získá obranu proti nařčení z ekodumpingu
- zvýší své šance na export na západní trhy
- sníží provozní náklady (dosáhne úspor energií, surovin a dalších zdrojů)
- sníží riziko ekologických havárií
- ušetří na pokutách a poplatcích za znečištění
- snáze získá prodejní či jiná osvědčení, povolení, licence, aj.
- má možnost získat levnější pojistku
- snáze splní kritéria pro investování, nebo získání státních zakázek
- získá vyšší důvěru státních orgánů a veřejnosti

Přínosy pro společnost

- zlepší se komunikace mezi veřejností a podniky
- zlepší se stav životního prostředí, bez podvázání činnosti podniku
- zvýší se důvěryhodnost našich podniků i celé republiky pro Evropskou Unii
- zvýšení exportu podniků bude mít kladný vliv na platební bilanci ČR

Je to povinné?

Není. Jedná se o dobrovolnou aktivitu průmyslu, která vyžaduje aktivní přístup a zájem firem.

Je to důvěryhodné?

Důvěryhodnost zajišťuje nezávislý audit a samozřejmě i tlak ostatních podniků a veřejnosti.

Tvůrčí přístup podniku k ochraně životního prostředí založený na dodržování stanovených systémových pravidel má výrazný preventivní charakter. Mění se tím dosud běžná pasivní role podniku jako znečišťovatele, který pouze někdy lépe, někdy hůře stíhá plnit požadavky státu. Často se tak za cenu neúměrně vysokých nákladů pouze převádějí problémy jedné složky prostředí do druhé. Vlastní, systémově podchycená a přijátá řešení lépe respektují ekonomické souvislosti. Zvýšení výkonnosti tak může být dosaženo i díky pečlivému zmapování a řízení neproduktivních oblastí podnikání. V prostředí silícího tlaku veřejnosti a některých čínorodých skupin se podniku, který má zájem o další rozvoj, vyplácí deklarovat vlastní preventivní přístup k ochraně životního prostředí.

Základním cílem, který obvykle vedení podniku **při zavádění EMS** sleduje, je:

- zavedení pořádku;
- dosažení úplného souladu s právními požadavky;
- zlepšení vztahů s veřejností a veřejnou správou;
- získání obchodně využitelné vizitky (certifikátu ISO 14001, registrace v programu EMAS).

Podniky dnes posuzují nejen finanční přínosy environmentálního managementu (úspory, zvýšení efektivnosti výroby, rozšíření tržního potenciálu), ale hodnotí i rizika plynoucí z nedostatečného ošetření organizačních a technických prvků ochrany životního prostředí (havárie, neschopnost získat bankovní úvěr a další finanční investice, ztráta trhů a zákazníků).

Mezi **hlavní přínosy fungujícího EMS** patří:

- redukce provozních nákladů, úspory energií, surovin a dalších zdrojů;
- snížení rizika environmentálních havárií, za něž podnik nese odpovědnost;
- zvýšení podnikatelské důvěryhodnosti pro investory, peněžní ústavy, pojišťovny, veřejnou správu;
- rozšíření možností v exportní oblasti a v oblasti státních zakázek a podpor podnikání;
- posílení vztahů s veřejností.

Cílem z hlediska zavádění EMS je prezentovat soubor činností, které je nutné realizovat, a řídicích postupů, které je nezbytné zavést, aby EMS správně fungoval. **Podnik musí především:**

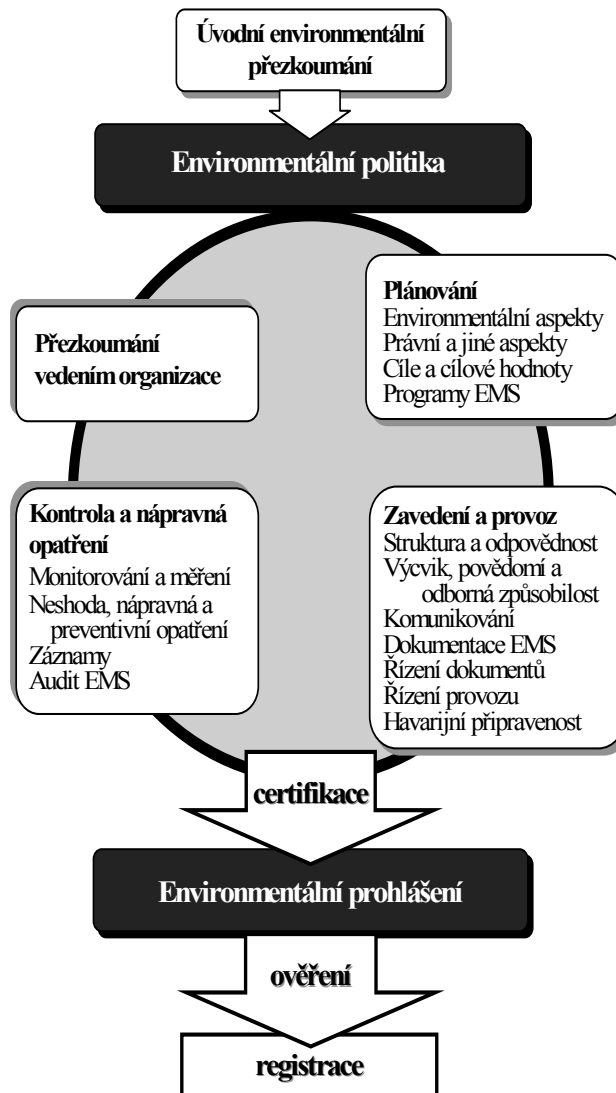
- identifikovat a kontrolovat environmentální aspekty, vlivy a rizika;
- formulovat a realizovat svou environmentální politiku, cíle a programy v souladu s požadavky environmentální legislativy;
- vyčlenit prostřednictvím programů potřebné zdroje k dosažení těchto cílů a přidělit odpovědnosti;
- definovat a dokumentovat řídicí přístupy v environmentální oblasti;
- dokumentovat specifické postupy zajišťující, aby se každý zaměstnanec během své každodenní práce choval tak, aby pomáhal minimalizovat nebo odstraňovat negativní environmentální dopady;
- komunikovat ve věci odpovědnosti a instrukcí v rámci celého podniku a vyškolit zaměstnance tak, aby své povinnosti plnili efektivně;
- měřit a pravidelně přezkoumávat své chování podle předem stanovených norem a cílových hodnot a v případě neshody uplatňovat nápravná opatření;
- prezentovat dosažené výsledky veřejnosti.

Jak již bylo řečeno: Základními charakteristikami EMS jsou integrace environmentálních aspektů do systému řízení a závazek k neustálému zlepšování a prevenci znečišťování. Princip neustálého zlepšování je vyjádřen strukturou Normy zpracovanou podle zásad Demingova cyklu **Plánuj, Proved', Prověř, Pokračuj** (viz obrázek níže).

Obrázek 5

Model systému environmentálního managementu v obecném principu neustálého zlepšování dle ČSN EN ISO 14001

Obrázek 6

Diagram znázorňující princip neustálého zlepšování, tzv. 4 P (**Plánuj**, **Proved'**, **Prověř**, **Pokračuj**) dle zásad Demingova cyklu v procesu úvodního environmentálního přezkoumání.

Z hlediska praktického zavádění systému EMS je kromě rozhodnutí vrcholového managementu podniku nebo firmy tím nej důležitějším člověkem samozřejmě podnikový ekolog. Lze bez nadsázky říci, že systém bude natolik funkční a kvalitní, naolik při jeho zavádění fungoval (kvalitní a fundovaný) podnikový ekolog a naolik tento ekolog dále v tomto systému působí.

Je samozřejmě možné celý systém zavést pomocí externích poradců a specializovaných firem, ale dobrý a fundovaný ekolog při tom musí přinejmenším fungovat jako dobrý koordinátor a následně jako odborník, který zavedený a funkční systém nadále udržuje.

6. Závěr

Uvedený soubor přednášek z podnikové ekologie, přesto, že nevystihuje celou problematiku do detailu, snaží se uceleným systémem upozornit na základní činnosti, jimiž se podnikový ekolog při své práci řídí, a se kterými se v praxi setkává. Je nesporné, že kvalitní podnikový ekolog objektivně značnou část své práce věnuje administrativním záležitostem, z nichž dominantní je zpracovávání „výkaznictví v ŽP (= vyplňování nejrůznějších formulářů, hlášení, oznámení apod.)“ za subjekt (subjekty) v nichž pracuje (pro něž pracuje), v zákonem stanovených termínech. Úroveň a kvalita zpracování těchto dokumentů rovněž vypovídají o kvalitách podnikového ekologa.

Z dalších administrativních úkonů to je především škála nejrůznějších žádostí (o vydání souhlasů, povolení, vyjádření, stanovisek apod.), vydávaných vesměs ve správním řízení příslušných správních úřadů.

Rovněž je to sledování legislativy v ŽP a jejího vývoje (připravované a uskutečněné změny předpisů apod.), jednak aby sám podnikový ekolog byl „v obraze“, zadruhé aby mohl včas upozornit management na připravované, popř. provedené změny v legislativě, které budou, resp. mohly by mít pro činnost firmy nějaký dopad. Z dalších činností je to i role koordinátora, ať již ve vzájemné komunikaci mezi podnikatelským subjektem a příslušným správním úřadem (podávání nejrůznějších stanovisek, vysvětlení, informací, upřesnění, účast při kontrolách stavu ŽP v podniku nebo ve firmě apod.), nebo např. v rámci odborné koordinace prací na úseku ochrany a tvorby ŽP, prováděných v rámci subdodávek třetími osobami.

Neméně důležitá je i účast podnikového ekologa v rámci nejrůznějších stupňů komunikace podniku nebo firmy s veřejností (veřejná projednání záměrů a jejich vlivů na ŽP, přípravování, resp. podávání oficiálních odborných stanovisek pro veřejnost v médiích, případná účast při jednání zastupitelstev veřejné správy, přímá komunikace s médii apod.).

V posledním případě lze říci, že dobrý podnikový ekolog by měl porozumět alespoň základům systémů ekologicky orientovaného řízení (EMS) a jejich zavádění, neboť jejich význam a zavádění v podnicích a firmách se vstupem ČR do ES, značně stoupl.

Administrativní problematika a její zvládnutí je pro podnikového ekologa pouze část (i když, jak již bylo řečeno, mnohdy podstatná) jeho pracovní náplně. Neméně důležitá je jeho práce v terénu, tak aby byl detailně obeznámen s technologiemi a činnostmi podniku (popř. s jejich zaváděním), které mají, popř. mohly by mít vliv na ŽP. Měl by umět definovat základní problémy, konfliktní, popř. potenciálně konfliktní ve vztahu k tvorbě a ochraně ŽP, které ve firmě existují, popř. jejich existence je potenciální. Následně by měl rovněž umět, na základě vyhodnocení (analýzy) dané problematiky navrhnout opatření ke zmírnění, popř. k úplnému řešení definovaných problémů nebo konfliktů ve vztahu k ŽP.

To vše, co je uvedeno výše, klade na kvalitního podnikového ekologa poměrně značné nároky. Jistě zde opět nebyl podán vyčerpávající výčet, ale pouze přehled základních problémů a nároků, kladených na ekologa. Pokud se podnikový ekolog s těmito problémy a nároky dokáže čestně porvat, pokud bude mít snahu o jejich řešení a ne o jejich obcházení, neobejde se to jistě bez šrámů, ale co jej nezahubí, to jej zocelí pro další práci v podnikové ekologii. Mám za to, že takovýmto způsobem podnikový ekolog roste, sílí a vyvíjí se ve fundovaného odborníka ve svém oboru a po takovýchto odbornících již v brzké budoucnosti jistě bude poptávka. Profese dobrého, kvalitního a fundovaného podnikového ekologa – odborníka na slovo vzatého má před sebou jistě skvělou budoucnost.

Úplným závěrem je třeba konstatovat, že nemalou roli pro vývoj podnikového ekologa má rovněž prostředí a přístup firmy, podniku, nebo podnikatelského subjektu k podnikové ekologii a k ochraně a tvorbě životního prostředí vůbec. Je nesmírně důležité a svědčí o „osvícenosti“ vrcholového managementu podniku, pokud dokáže vytvořit pro podnikového ekologa dobré zázemí a podmínky pro jeho činnost, mezi něž patří i náležité ohodnocení (např. v rámci přínosů pro podnik) jeho práce.

Upraveno v Jablonci nad Nisou, červenec, srpen, září 2006

RNDr. Karel Brodský

POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA

- Brodský K. et. al. (1992): Vliv skládky s. p. Železnobrodské sklo na vrchu Dupanda u Těpeř (okr. Jablonec n. N.) na životní prostředí, Sborník přednášek „Geologové proti ničení životního prostředí“, MŽP ČR a ČGÚ, Praha 1992.
- Brodský K. (2001): Tarmac a životní prostředí, odb. časopis Těžební Unie ČR Minerální suroviny č. 1/2001 – březen.
- (2001): Vybrané problémy ochrany a tvorby životního prostředí z pohledu těžby a zpracování nerostných surovin ve společnosti TARMAC SEVEROKÁMEN a. s. Liberec a možnosti jejich řešení, Závěrečná práce rekvalifikačního studijního kursu „Ekolog – odborník pro tvorbu a ochranu životního prostředí“, 2001.
- (2003 – 2004): Legislativa v životním prostředí, soubor přednášek pro zasedání Těžební Unie ČR 2003 – 2004.
- (2004): Nový chemický zákon, odb. časopis Těžební Unie ČR Minerální suroviny č. 1/2004 – březen.
- (2004): Ještě k povinnostem, vyplývajícím z nového chemického zákona, odb. časopis Těžební Unie ČR Minerální suroviny č. 3/2004 – říjen.
- (2005): *Legal State of Waste Dumps in the Czech Republic (Právní stav skládek odpadů a skládkování odpadů v České republice)*, Sborník přednášek LANDFILL WORKSHOP Zittau – Liberec 2005, 10. – 11. listopad 2005
- Brodský K., Svoboda P. (2004): Požadavky environmentální legislativy – Nový chemický zákon ruší povinnosti, vyplývající z dosud platného zákona č. 157/1998 Sb. o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů, Stručný komentář k novele vodního zákona č. 20/04 Sb., Zpravodaj SILNICE MOSTY č. 2/04, SILMOS s.r.o. Praha 2004.
- Český statistický úřad: Životní prostředí v číslech, kraje Chemnitz a Dresden a Severočeský kraj, ČSÚ, divize Ústí n.L. ve spolupráci se Statistickým úřadem svobodného státu Sasko, vydal ČSÚ, divize Ústí n.L. 1998.
- ČSN EN ISO 14001: Systémy environmentálního managementu – Specifikace s návodem pro její použití, Český normalizační institut 1997.
- ČSN EN ISO 14004: Systémy environmentálního managementu – Všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám, Český normalizační institut 1997.
- ČSN EN ISO 14010: Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Všeobecné zásady, Český normalizační institut 1997.
- ČSN EN ISO 14011: Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Postupy auditu – Provádění auditu systémů environmentálního managementu, Český normalizační institut 1997.
- ČSN EN ISO 14012: Směrnice pro provádění environmentálních auditů – Kvalifikační kritéria pro environmentální auditory, Český normalizační institut 1997.
- Drobník J., Damohorský H.: Zákony k ochraně životního prostředí a předpisy související – Texty s úvodními komentáři, 2. přepracované a rozšířené vydání, Praha C. H. Beck 1997.
- Kubínová Z., Šantora Z.: Systém environmentálního managementu a auditu (EMAS) v malých a středních podnicích, Průvodce pro management podniku, MŽP ČR Praha 1998.
- Kočíková P.: Evropská unie a životní prostředí, MONTANEX, s.r.o. Ostrava 1998.

- Moldan B. et. al.: Životní prostředí České republiky, MŽP Praha, ACADEMIA Praha 1990.
- Moldan B.: Příroda a civilizace, životní prostředí a rozvoj lidské civilizace, SPN Praha 1997 (doporučeno MŽP ČR jako odborná příručka k výuce ekologie a životního prostředí na SŠ a VŠ).
- Moldan B., Hák T.: Czech Republic 2000; Ten Years On: Environment and Quality of Life after Ten Years of Transition (Česká republika 2000, životní prostředí a jeho úroveň po deseti letech od proměny – volný překlad), Centrum pro otázky životního prostředí KU Praha 2000.
- MŽP ČR: Státní politika ŽP ČR na léta 2004-2010, oficiální dokument MŽP ČR.
Zpráva o stavu ŽP ČR v roce 2002, oficiální dokument MŽP ČR; viz též oficiální webové stránky MŽP ČR www.env.cz
Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR, oficiální dokument MŽP ČR 2000-2001.
Přehled environmentálního práva ES, dokument MŽP ČR na webových stránkách 2004; viz též oficiální webové stránky MŽP ČR www.env.cz
Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2004, oficiální dokument MŽP ČR; viz též oficiální webové stránky MŽP ČR www.env.cz
- Planeta '98, ročník VI, číslo 2/98: Monotematické číslo věnované EMAS.
- Sádlo J., Tichý L.: Sanace a rekultivace po lomové a důlní těžbě, podtitul Tržné rány v krajině a jak je léčit, vydal ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády Brno ve spoluú. s n. o. Rezekvítek Brno 2002.
- Sbírka zákonů ČR: Právo a legislativa v ŽP, odkazy na příslušné zákony a podzákoné normy; viz též webové stránky www.mvcr.cz/sbirka
- Věstník MŽP ČR, leden 2005
Ročník XV, částka 1: Seznam platných právních předpisů, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení platných k 1. lednu 2005
- Višňák R. et. al.: Řešení revitalizace a ochrany kopce Tlustec při dotěžení části zásob kamenolomu Brniště, Studie Hnutí DUHA, červen 2000.